DINU SĂRARU

Niște țărani

www.dacoromanica.ro

BIBLIOTECA DE PROZĂ ROMÂNĂ CONTEMPORANĂ

www.dacoromanica.ro

DE ACELAȘI AUTOR:

TEATRUL ROMÂNESC ȘI INTERPREȚI CONTEMPORANI (critică)
Editura pentru literatură, 1966

AL TREILEA GONG (teatru)
Editura Eminescu, Colecția „Masca", 1973

NIȘTE ȚĂRANI (roman)
Editura Eminescu, 1974
PREMIUL ACADEMIEI ROMÂNE PE 1974
PREMIUL REVISTEI „SĂPTĂMÎNA" PE 1974

CLIPA (roman)
Editura Eminescu, 1976
PREMIUL „CÎNTAREA ROMÂNIEI" EDIȚIA 1977

www.dacoromanica.ro

DINU SĂRARU

Niște țărani

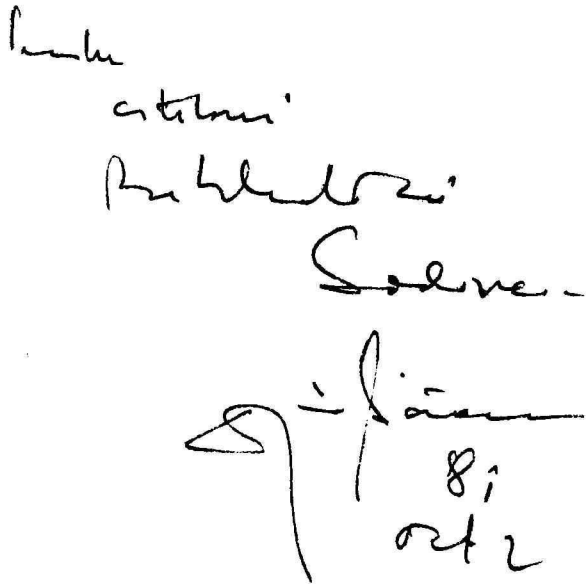

Editura Eminescu

www.dacoromanica.ro

DINU SĂRARU

„Mă duceau la exasperare imaginile din literatură în care ni se descria un țăran continuu fericit și care nu mai știa ce să facă de bucurie că a venit, în sfîrșit, revoluția socialistă să-l invite la colectivizare ca la o serbare. Firește că dreptatea era de partea revoluției, însă țăranul a înțeles greu acest lucru, înțelegerea a fost dureroasă, tragică; el a avut clar sentimentul că se află pentru prima dată singur și fără apărare în fața istoriei [...] Așadar, se poate spune că am scris romanul *Niște țărani* din spirit polemic, dar și mai exact din dorința de a spune adevărul."

www.dacoromanica.ro

DINU SĂRARU

Niște țărani

Ediția a treia, postfațată de autor

Editura Eminescu
BUCUREȘTI, 1978, PIAȚA SCÎNTEII 1

www.dacoromanica.ro

Coperta seriei
VAL MUNTEANU

Numele majorității eroilor sînt autentice și reprezintă omagiul adus — și pe această cale — de autor țăranilor în mijlocul cărora a copilărit.

www.dacoromanica.ro

Lui Adrian Păunescu

www.dacoromanica.ro

Capitolul I
PLOAIA

CINE ARE PUȘTI, CINE ARE PISTOALE, CINE are arme, le predă pînă mîine dimineaţă!

Ploua mărunt, pisălog, o ţîrîitură infernală, şi era frig, un frig igrasios, cu miros de mucegăială. Cerul era vînăt şi ceţos, bătea un vînt subţire, usturător, care te plesnea cu ploaia măruntă peste obraz, nişte ciori se aciuaseră într-un salcîm desfrunzit şi lepros şi cîrîiau zgribulite în răstimpuri, întrerupînd ordinele date alternativ de cei doi

www.dacoromanica.ro

ofițeri de securitate, tineri, înfipți în cizme pe scările de piatră ale primăriei. Își ridicaseră gulerele la mantăi și întorceau capul ferindu-și fețele de biciuiala ploii piezișe. Țăranii se îngrămădiseră jos, în curte, la picioarele scărilor, stăteau nemișcați, neclintiți, uzi, ieșeau aburi din dimia săină a hainelor lor țesute în războaie de lemn și erau negri la față, nerași, cu priviri vinete, rele, erau toți urîți sau urîțiți de muncă și de nevoi și de o înăcreală mută.

Se uitau la cei doi ofițeri de securitate și încercau, în sinea lor cea mai ascunsă, să descopere un semn după care să-i recunoască, să afle cine sînt de fapt, adică de unde sînt și ai cui sînt, pentru că era clar, era foarte clar, că ofițerii nu putuseră fi înainte cu un an sau doi decît tot țărani, sau poate lucrători pe undeva pe la o fabrică de cherestea, ori pe la o tăiere de lemne.

Năiță Lucean făcea același lucru, deși era furat mereu de ideea că ei toți, acele cîteva sute de țărani care stăteau nemișcați sub ploaia măruntă și mirosind a cîine sau a păr de vacă, înecăcios și mucegăit, sînt toți urîți, și constata acum, absent la cele ce spuneau ofițerii, că „țăranul nu e frumos decît la horă și la nuntă și la botez și la vreo petrecere, de Sfîntul Dumitru cum ar veni, cînd s-au făcut ceva bucate și ai altă stare, îți vine să te culci la amiază, în zi de lucru, și să nu te scoale nimeni, că-l omori. După ce trece și hora, și nunta, și botezul, țăranul nu mai are timp să fie frumos, se ia cu viața, cu treburile, cu vai de capul lui, mai vin și niște copii, fuior, unul după altul, și le e foame și dracu mai știe ce le e, și dacă-ți mai moare și-un bou, s-a ales praful de viața ta."

— S-a înțeles? — întrebă unul dintre cei doi ofițeri, părînd a lăsa să se priceapă că adunarea se terminase.

Se uita de sus, de pe scări, la sutele de țărani, care continuau să stea nemișcați, neclintiți, îngrămădiți unul într-altul, fără să-și ferească fețele negre, nerase, supte de

www.dacoromanica.ro

răutate, frunțile șiroind de plesnetul ploii din ce în ce mai piezișe și mai înghețate. Nu răspundea nici unul dintre ei, de parcă nu le vorbise nimeni nimic pînă atunci și, firește, nici nu-i întrebase nimeni nimic. Se auzea doar țîrîitul infernal al ploii pe căciulile lor și pe pălăriile de postav vechi, toate negre și cu borurile coborîte ca niște streșini de șindrilă veche și putrezită. Ofițerii se uitară unul la altul cu niște priviri întrebătoare, deși nici unul dintre ei n-ar fi putut spune ce anume îl întreba pe celălalt, dar era limpede că un sîmbure de teamă pătrunsese ca umezeala igrasioasă a ploii în sufletul lor, și simțeau, sigur, că ceva anume nu-i poate despărți, cum ar fi vrut, de aceste sute de țărani muți, plutind parcă în aburii care ieșeau din dimia săină a hainelor lor.

— Liber! — zise atunci unul dintre cei doi ofițeri, dar nu fu destul de clar care dintre ei vorbise, pentru că amîndoi, și în același timp, deschiseseră gura, ca și cînd de fapt ar fi vrut să spună cu totul altceva, iar țăranii părură că se tulbură în muțenia lor, și chiar se auzi un fel de confirmare indirectă a ultimei comenzi militărești, dată precipitat, nervos, sugrumat nervos, de unul dintre cei doi tineri ofițeri.

— N-avem! — sau cam așa ceva.

Și țăranii întoarseră capetele spre cel pe care îl bănuiau că răspunsese, iar acesta era Năiță Lucean, și el repetă răspunsul, de data asta ceva mai tare și chiar cu o anume ciudată veselie în glas, adăugînd pentru vecinul lui, Pătru cel scurt, care se și ridică în vîrful picioarelor, să vadă:

— Ăla mai pirpiriu e copilu lui Dumitru Turbatu de la Sacoț.

— Țț — făcu Pătru cel scurt, contrazicîndu-l adică, deși chiar și ridicat pe vîrfurile opincilor tot nu vedea nimic.

www.dacoromanica.ro

— Cine are — răcni, parcă, ofițerul acela pirpiriu —, să le aducă la primărie, pînă mîine dimineață. Cine nu le aduce pînă mîine dimineață, și i le găsim noi, răspunde în fața legii pentru port ilegal de armă. Și iar acel „S-a-nțeles!?", scurt și ascuțit ca și fața sa pămîntie, prea puțin deosebită de a țăranilor care stăteau iar nemișcați în curte, sub ploaia ce se întețise și zuruia pe acoperișul primăriei.

— Care are — continuă Năiță dialogul cu ofițerii dar parcă fără să li se adreseze lor, fiindcă se auzi imediat cum reveni la Pătru cel scurt:

— E copilu lui Turbatu, domnule, n-am fost eu cu ta-so la piatră de var, cu trotil, cînd am venit după front și ta-so avea trotil, de la geniu?

— Nu văd, domnule, se auzi glasul pițigăiat-răgușit al acestuia, nu văd nimic.

Pe urmă, rîndurile țăranilor se rupseră, și ei se buluciră spre podișca de lemn a primăriei și primii se văzură ieșind în drum, dar tot tăcuți. Ofițerii nu intraseră încă în primărie, iar unul dintre ei, acela mai pirpiriu — pentru că, altfel, amîndoi erau foarte tineri și destul de firavi —, părea să fi auzit destul de clar ce spusese Năiță Lucean și rămăsese nițel rătăcit, cîteva secunde poate. Nu observase însă nimeni nimic și nici tovarășul său nu se vedea a fi înțeles ceva din răspunsul lui Năiță Lucean. Și cu toate astea, cînd intrară în primărie, și „tovarășul Craina" îi poftise în biroul lui de președinte al Comitetului executiv provizoriu, întrebase cu un accent anume în glas:

— Cine e tovarășul care zicea că n-au?

În primul moment, Craina avu impresia că e vorba chiar de el, ca și cînd întrebarea ar fi vizat munca politică dusă de el de cînd fusese trimis aici și nu reușise să facă ordine și nu reușise să ridice nivelul politic al țăranilor pînă acolo încît aceștia să nu mai întrebe nimic sau să zică toți: „Da!". Sentimentul acesta îl încercă însă doar cîteva secunde,

www.dacoromanica.ro

după care își reveni și explică — destul de încîlcit totuși — că acest Năiță Lucean este un „element" și că are „influență" și mai ales că „e imposibil să nu aibă și arme".

La ușă bătu cineva și intră o femeie, care mai mult pe mutește îi făcu să înțeleagă că îi așteaptă masa, și toți trei — Craina și ofițerii — trecură într-o încăpere alăturată.

Pe drum, țăranii ieșiră din mutenia lor și vorbeau acum destul de tare, cum le era obiceiul. Numai Năiță Lucean, urmat îndeaproape de Pătru cel scurt, se cufundase în gînduri și nu auzea nimic din ce-i toca omul acela scund și bondoc care parcă se rostogolea cînd mergea și șuiera cu glasul său pițigăiat-răgușit:

— Dacă e copilu lui Turbatu, cum a ajuns la secoritate? — întrebă el nedumerit, fiindcă pentru el era absolut nefiresc ca acel ofițer, care mai venise și într-o motocicletă cu ataș, condusă chiar de el, să fie copilul unui țăran ca și el, ba mai rău, căci el stătea „la linie", pe cînd acel Turbatu stătea cu casa la dracu-n praznic, într-un cătun agățat pe sub niște rîpe, mulți dintre locuitorii lui nu văzuseră nici mașină, nici tren.

— Cum să fie, dom'le, copilu lui Turbatu? — se întrebă el cu glas tare, nedumerit și exasperat de mutenia savantă a lui Năiță Lucean, care mergea cu un metru, doi înaintea lui și nu-i răspundea nici un cuvînt. Păi cum s-ajungă el din Sacoț la secoritate? De unde pînă unde?

Năiță nu-i răspundea nimic, și el continua să se rostogolească pe șleaul drumului, șuierîndu-și nedumerirea. Ploaia se îndesise bine de tot, vîntul aducea și un fel de măzăriche, se vedea că nu mai era mult și începea să ningă. Țăranii se strecurau printre șfichiuirile ploii și mulți dintre ei pieriseră prin curțile care le ieșiseră în cale, tăind drumul prin locuri ferite, pe poteci, pe sub resturi de pădure. Cerul coborîse jos de tot și se întuneca văzînd cu ochii, deși nu trecuse de prînzul cel mare.

www.dacoromanica.ro

— Ai pușcă, Pătrule? — întrebă pe neașteptate Năiță, ca și cînd n-ar fi știut niciodată dacă acest Pătru avea sau nu arme.

Pătru se rostogoli spre el și mai speriat, căci întrebîndu-l, Năiță se oprise în loc și se întorsese cu fața la el.

— Am, zise Pătru, am o gioarsă, nu știi? N-am fost duminecă amîndoi după vulpi? — răspunse el gîfîind și încercînd să se țină totuși în pas cu Năiță, care își reluase drumul lui călcînd apăsat și repede și uitîndu-se la locul unde punea piciorul ca o pisică.

— Eu n-am — zise Năiță după un timp. Și ridică mîinile neputincios. N-am avut, n-am, n-am ce să le dau. De unde să le dau eu puști dacă n-am? Dac-aveam, le dădeam, nu mă bucuram eu la sărăcia lor, fiindcă or fi avînd și ei nevoie dacă s-a-nmulțit ofițerii și l-au făcut și pe-al lu Turbatu ofițer, trebuie să le dea și lor ceva-n mînă, că nu mai sînt la oi. Da dacă n-am, îmi pare rău. Las'că dac-aveam, tot nu le dam — adăugă el, fără să se uite dacă Pătru se ține după el sau e în rînd cu el.

Acesta se rostogolea ca un arici și răsuflînd greu, căci scurt fiind, avea și pasul scurt. Însă ce-l făcea să-și piardă răsuflarea de tot era ce auzea de la Năiță, cu care fusese duminica trecută la vulpi, și azi era joi. Iar Năiță Lucean trăsese asupra unui vulpoi zdravăn cu pușca lui cu două țevi, una de vînătoare, alta de carabină. Amîndoi veniseră cu puști acasă, de pe front, și tot satul venise cu puști — care mai venise, bunînțeles.

— „Și dac-aș avea, tot nu le-aș da" — vorbea Năiță singur. Nu le-aș da, fiindcă noi și așa sîntem săraci. Dacă nici o pușcă nu mai avem pe lîngă casă, de ce dracu am mai făcut războiul? Dar n-am, hotărî el definitiv, răstindu-se la Pătru cel scurt, și acesta înțelese că Năiță Lucean nu are și nici nu a avut vreodată arme.

El însă avea și o dădea.

www.dacoromanica.ro

Ploaia nu contenise deloc, măzărichea nu se mai topea pe marginile şoselei, se lăsase un fel de pîclă deasupra dealurilor cu păduri de fagi şi, din cînd în cînd, ciorile din salcîmul de lîngă primărie ţipau ascuţit şi prelung.

Ofiţerul acela mai pirpiriu, cu faţă prelungă şi pămîntie, scria încet şi chinuit într-un registru numele ţăranilor şi armele pe care aceştia le predau, punîndu-le jos, la picioarele lui, iar celălalt ofiţer le lua şi le aşeza stivuit, după felul lor. Se întunecase, şi în primărie fusese aprinsă o lampă cu gaz, care lumina prost şi afuma. Ofiţerul se poticnea în litere şi tot timpul avea impresia că registrul i se învîrteşte în faţă ca o roată de oale şi din cînd în cînd se trezea făcînd vînt cu piciorul, pe sub masă, roatei imaginare, şi mîna îi fugea într-un gest ciudat, de parcă ar fi urmărit forma unei oale sau a unui ulcior.

Cînd se întunecase de tot şi nu se mai vedea nici marginea drumului, veni şi Năiţă Lucean, însoţit de Pătru cel scurt. Acesta ţinea în mînă o puşcă enormă cu ţeavă lungă şi cu un pat cioplit primitiv, din lemn de fag încă verde. Era o puşcă împărătească, cu ţilindră, de pe la 1821, reparată de Pătru şi scoasă de el la lumină.

Ţăranii treceau unul pe lîngă altul, feriţi şi ferindu-se, urcau scările şi pătrundeau în biroul lui Craina, unde se instalaseră cei doi ofiţeri, şi predau armele vorbind în şoaptă, şi în şoaptă spunîndu-şi şi numele. Aveau priviri bănuitoare, şi după ce li se spunea „liber", mai stăteau o clipă sau două, aşteptînd să li se repete cuvîntul acela, „liber", şi să fie siguri că nu-i opreşte, într-adevăr, nimeni.

Pătru cel scurt îşi spuse şi el numele, şoptit, apoi întinse puşca iar ofiţerul ezită o clipă în faţa ei. Nu mai văzuse o astfel de armă.

— E strămoşească — explică Pătru, îngrijorat de ezitarea aceluia. Nici dracu nu mai ştie de pe vremea cui e. Asta o am, asta o dau, mai zise el.

www.dacoromanica.ro

Ofițerul luă arma și o așeză deoparte, nu în stiva care se înălțase serios.

— Bine, zise el. Ești liber. Dumneata? — întrebă el apoi, văzîndu-l pe Năiță, care aștepta cu căciula în mînă.

— Eu sînt cu dumnealui, se justifică el cu o oarecare mîndrie, dar și stînjenit în același timp, pentru că avea totuși impresia că nu e destul de clară prezența lui acolo.

— N-am armă—mai zise el. Eu am fost mai pașnic — mai cu carul cu boi, mai cu ale gospodăriei; cînd ai armă în mînă trebuie să te ocupi de ea, și noi nu prea avem timp.

Spunea toate acestea ca și cînd Pătru cel scurt ar fi fost un fel de rentier, și el își putea permite să se ocupe cu pușca aceea mare, pe care o predase atunci.

— Așa că am venit cu dumnealui — dacă nu e cu supărare.

— Bine — zise scurt ofițerul care scria în registru. Liber!

Dar Năiță continua să stea lîngă ușă cu căciula în mînă.

— Aș fi avut o chestiune „confidențială", și cînd ofițerul ridică brusc ochii de pe registru, tresărind parcă și fixîndu-l cu o privire bănuitoare, adăugă:

— Chiar cu dumneavoastră, dacă se poate. Două vorbe, și vă mulțumesc pentru prezență.

Ofițerul se ridică precipitat de la masă și trecu nervos cu Năiță într-o încăpere alăturată.

— Nu te superi dumneata — începu Năiță —, însă ar fi cazul să te informez că pușca mea e de vreo doi ani la tatăl dumitale, cu care știi că sînt prieten, așa că...

— Ce pușcă? — întrebă ofițerul. Care tatăl meu?

— Păi nu te cheamă pe dumneata Turbatu, nu ești dumneata din Sacoț? Nu te-am trimes eu după tutun la Stroiești?

Ofițerul se roșise la față și tremura și își măcina dinții în gură. Năiță ieși din încăpere fără să se uite înapoi și coborî scările strigîndu-l tare și vesel pe Pătru:

— Hai, Pătrule.

www.dacoromanica.ro

Peste drum, la Mat, era lumina aprinsă și Năiță intră urmat de Pătru, vorbind tare, ca să fie bine auzit. Lăsa impresia că se adresează lui Pătru și că lui îi explică. Avea un fel de a vorbi răstit, deși era un om vesel și numai aparent arțăgos.

— Ideea — zicea el — este să știi cu cine vorbești, ca să știi pe cine să apuci la o nevoie.

Pe ușa Matului se strecură un fel de vătășel de primărie, îmbrăcat cu niște haine militare vechi și numai petice, cu o căciulă de pîslă cu urechi în cap și căutînd din ochi pe cineva își făcu loc în înghesuială pînă la tejghea.

— Năiță — gîfîi el cînd ajunse lîngă acesta —, te cheamă înapoi tovarășul Craina și...

.....

Trecuse de miezul nopții, cocoșii lui Boncu cîntaseră de vreo trei ori, și Pătru cel scurt îi și înjurase, căci își zisese el: „Boncu ăsta nu numai că este chiabur, dar și cocoșii lui mint, cîntă de trei ori înainte de miezul nopții, să crezi că vine dimineața și să pleci nebun pe cîmp, să te întîlnești cu mai știu eu cine, că un sat ca ăsta al dracului nu s-a mai văzut". Stătea pe podișca din fața primăriei și aștepta. Năiță Lucean intrase de cu seară în primărie, chemat de Craina cu vătășelul, și nu mai ieșise. Vătășelul era un bătrîn cam surd, unul Ion al lui Ciclop, nu se mai știa cine-i zisese Ciclop; avea un ochi cu albeață, și cînd se uita la cineva, se uita într-o parte, ca o gîscă speriată că vine uliul. Pentru că era chior și nițel cam nărod nu fusese luat pe front, rămăsese acasă, și în fiecare duminică jucase popice cu copiii, pe secărică, și cît ținuse războiul vînduse tot pămîntul ca să facă bani de popice, iar la sfîrșit se înființase la primărie, ca om sărac, ca „proletari", cum zicea el, iar acum nu-l întrecea nimeni de gură, se înscrisese în partid și făcea agitație și certa pe toată lumea, și cînd bătea el cu bățul în poarta cuiva însemna că nu e bine. Nu știa nici să scrie, nici să citească, singurul lucru pe care-l

www.dacoromanica.ro

știa era să joace popice, și acum chiar cîștiga, dar era prea tîrziu, fiindcă nu mai juca nimeni popice cu el, își vînduse pămîntul, alți bani nu mai avea de unde scoate, simbria măruntă de la primărie i-o lua nevasta, o femeie scorojită, ca o roșcovă, subțire, și neagră, și rea, care de cîte ori îl prindea beat îl bătea cu o mătură de mesteacăn și îl jelea tot ea, de parcă ar fi murit, strigînd cît o ținea gura:

— Cui ne lași tu, Ioane, și cui rămînem noi, Ioane, că tu numai popice ai știut să joci, Ioane, și la mine nu te-ai gîndit, Ioane, și să dea Dumnezeu să se-aleagă praful de țărîna ta, Ioane!

În restul zilelor săptămînii, adică în toate zilele afară de duminica, Ion al lui Ciclop stătea lîngă telefon, și cum îl auzea sunînd se repezea la furcă și la manivelă, și după ce răsucea manivela de douăzeci-treizeci de ori, striga fonf cît îl ținea gura „Alooooo, aici omul de serviciu", de parcă ar fi zis: „Aici primul-ministru", și, fără să asculte ce se auzea în pîlnia neagră, adăuga grav: „Un moment" — și se repezea după tovarășul Craina, președintele, uitîndu-se rău la cine se nimerea prin preajmă, cu aerul că „V-a luat mama dracului, iar sună de la Raion, de la Partid".

Pătru cel scurt vorbise cu el la plecarea de la primărie, dar acesta ori nu auzise bine, ca de obicei, ce-i spusese Pătru, ori vrusese să-și dea importanță, ca un șef de la telefon cum se considera, fapt este că Pătru rămăsese pe marginea podețului de lemn, din fața primăriei, pînă cînd cîntară cocoșii lui Boncu, și nici nu băgă de seamă cum trecu timpul. Ploaia se oprise pe nesimțite, vîntul și el, se lăsase un pui de ger uscat și iute, Cerna trăgea și ea, și spre Parîng cerul se zbicise, se luminase și se făcuse sticlos. Deasupra Măgurii se ivise o lună mototolită, mai mult gălbuie, o cucuvaie a dracului cînta într-un coș al casei lui Boncu, și Pătru văzu că nu mai are nici un rost așteptarea sa. Ofițerii dormeau lîngă arme în primărie, Craina, președintele, dormea și el în primărie de

www.dacoromanica.ro

cînd fusese trimis președinte, Ion Ciclop plecase acasă, numai Năiță nu mai ieșise, și Pătru cel scurt înțelesese că nu mai are de ce să aștepte. Se ridică greu de pe podișca unde stătuse, îi înghețaseră și mîinile și picioarele, și de fapt, tot înțepenise, și simți cum îi ia cu frig, dar nu de frig. Luna se ridicase deasupra Cornului Caprei și lumina drumul și apa Cernei, care clipocea mărunt printre pietrele prundului. Se auzi o ușă trîntită, undeva în apropiere, cineva înjură de „Cădelnița mă-si de viață", Pătru tresări, apoi o luă ușurel cu pasul său mărunt și săltăreț pe firul apei în sus, ocolind drumul mare și tăind peste Gurgui, pe sub o pădure de aluni, vorbind singur și fără să-și dea seama, cu glasul acela șuierat și pițigăiat și răgușit: „Fire-ai al dracului, Năiță, că nu puteai sta acasă și nu puteai tăcea din gură și nu puteai să-ți vezi de treaba ta!"

A doua zi dimineață se sculă mahmur de parcă ar fi băut toată noaptea, ca la lăsata secului, cînd făcea Năiță petrecere, căci acesta era un om petrecăreț și îi plăcea să scoată din pivniță vin de nouă păstrat în butoi de gorun și pastramă de oaie. Visase un vis pe care de cîțiva ani îl visa mereu la fel, ori de cîte ori se culca supărat sau numai îngrijorat. Se făcea că erau pe front, și el și Năiță, dar niciodată nu putea să-și amintească unde se afla frontul, căci ei făcuseră tot războiul, ca tot țăranul român, și aci se visa la Banska-Bistrița, pe o zăpadă cît casa, de nu se mai vedeau acoperișurile caselor, și tot timpul îi apărea în față o clopotniță unde pusese el steagul regimentului, aci se visa pe un cîmp fără margini, alb tot de zăpadă, și Năiță Lucean striga la el dintr-o tranșee adîncă, fiindcă era sergent și comanda un pluton: „Atenție, Pătrule, dacă vrei să mai vezi Cerna și Parîngul. Atenție, Pătrule, și să ai grijă de copiii mei, că tu ești sterp, și sterpii au noroc." De data aceasta, Năiță îi apăruse pe cîmpul acela nesfîrșit de zăpadă, zicea ceva, dar nu se înțelegea ce, și Pătru striga

www.dacoromanica.ro

la el: „Mai tare, Năiță!", dar Năiță oricît striga nu se auzea nimic, fiindcă bătea un crivăț cumplit și ridica zăpada și o viscolea și astupa, parcă, gura lui Năiță Lucean, iar el, Pătru, striga cît putea, dar nu se auzea nimic: „Năiță, mai zi odată, Năiță, că nu se aude", iar Năiță făcea cu mîna și arăta crivățul, adică degeaba, și el, Pătru, auzea totuși cuvintele acelea ultime: „Și să ai grijă de copiii mei, că ei nu sînt vinovați". Și pe urmă se auzeau rafalele unei mitraliere, și Năiță parcă sărea în sus din tranșee și rîdea cu gura pînă la urechi. „Fire-ai al dracului, Pătrule, ce noroc ai tu! N-ai nici nevastă, n-ai nici copii, dar dacă scăpăm, eu te cunun."

Era o zi de noiembrie, tristă, uscată după ploaia din ajun, uscată și înghețată, și Pătru se trezi din viul nopții și se îmbrăcă mai mult pe întuneric, și cînd ieși afară din casă, curtea toată și grădina erau albe de brumă, o brumă groasă, ca zăpada, și din coșurile caselor se ridicau fuioare de fum albăstrui, iar pe uliță nu se zărea nici țipenie de om. Pătru se spălă pe ochi, în sălița înaltă, de piatră, cu stîlpi înfloriați, și cînd se ștergea cu un peșchir de in cu care îi plăcea lui să se frece peste barba nerasă și neagră, căci nu se rădea decît duminica, odată cu Năiță Lucean, care se pricepea la potrivit mustățile și la potrivit tunsorile, i se păru că aude pe cineva bătînd în geamul de la bucătăria de vară, unde nu mai găteau de mult, de cînd dăduse gerul și timpul se lăsase spre iarnă. Puse peșchirul jos, pe marginea cerdacului, și se făcu că ascultă, deși era sigur că nu i se păruse, și chiar așa și era, căci se auzea bine cum cineva bătea cu o nuia în peticul de geam al bucătăriei de vară.

— Pătrule, ești acasă? — se limpezi o voce șoptită, de femeie, sau de copil, și Pătru înțelese că era nevasta lui Năiță, o femeie mică, nu mai mare decît un copil, cu părul roșcat și pistruiată, care nu prea ieșea în lume. Făcuse șase copii, unul după altul, tot timpul războiului și după război, ca o iepuroaică, șase băieți, toți mărunți și iuți și toți pistruiați,

www.dacoromanica.ro

nu mai văzuse nimeni pe valea aceea copii pistruiați și cu părul roșu ca mătasea porumbului, iar muierile ziceau că acea copilă pitică ar fi furat, cînd era borțoasă, de poftă, niște ouă de curcă dintr-un cuibar găsit pe locurile ungurenilor, pe văile care duceau spre Munții Recei. Pătru credea și el această poveste și chiar Năiță credea în ea, numai biata femeie se jura că n-a furat ouă de curcă și că acei copii pistruiați și cu părul roșu nu fac decît să poarte păcatul unui neam de haiduci de demult, de cînd un anume vătaf Urșianu ar fi pedepsit niște boieri să înghită ouă de curcă fierbinți, așa, ca o pedeapsă de pomină.

Erau neamuri vechi acești țărani de pe valea Cernei, fuseseră, moșii și strămoșii lor, căpitani și ostași ai lui Mihai Viteazul, dar nimeni nu mai avea azi timp să asculte poveștile lor, care poate că erau adevărate.

— Pătrule — se auzi glasul acela de copil, și Pătru se întoarse spre bucătăria de vară și o văzu bine pe femeia lui Năiță și o clipă avu impresia că întîmplarea se petrecea cu ani în urmă, cînd sosise el într-o permisie de pe front, și ea tot așa venise, pe întuneric, să-l întrebe ce era cu Năiță, de fapt dacă mai trăiește, și dacă mai vine acasă, iar el, Pătru, îi spusese că vine, „că românul e dat dracului", și că să nu aibă grijă, că pe Năiță l-a lăsat sănătos și așa și pe dincolo și că să aibă grijă de copii și să stea cuminte, „că Năiță pică cînd cu gîndul nu gîndește".

— Pătrule — zise femeia, ce-ai făcut cu Năiță, că amîndoi ați plecat și amîndoi v-ați întors de pe front, și n-a fost mai rău ca acum, și acum Năiță n-a mai venit.

Către prînz, prînzul cel mic, adică nici pe la zece și jumătate, Pătru cel scurt coborîse în sat și stătea rezemat de tejgheaua Matului cu o cinzeacă în mînă, tăcut și vînăt la față, și din cînd în cînd trăgea cu coada ochiului către ușa primăriei, care se vedea destul de bine prin fereastra fostei cîrciumi, ținută de o viață de acel Boncu, care pînă la urmă nu se alesese

www.dacoromanica.ro

cu nimic, decît cu o undiță cu care pescuia de unul singur cît era ziua de mare, pe malul Cernei, vorbind mereu, tare și repede, de parcă s-ar fi certat cu cineva.

— Domnule, eu v-am spus, m-am înscris la țărăniști fiindcă l-am cunoscut pe domnul Mihalache de la Topoloveni, de la dumnealui am luat toată viața vin și nu m-a înșelat, și dacă l-am văzut om cinstit la negustorie, nu se poate, mi-am zis eu, n-o să mă înșele nici în politică. Dumneavoastră îmi închideți cîrciuma și faceți Mat, eu nu mă supăr, pentru că sînt bătrîn și altă politică nu mai fac. Vă dau și popicăria, așa că nu e nici o supărare, eu mă retrag cu undița; atîta vă cer: un permis de pescuit și să nu mă întrebați de unde iau rîmele.

Destul de tîrziu, către prînzul cel mare, cînd nu mai venise de mult nici un țăran cu nici un fel de puști, prin fereastra deschisă a Matului Pătru auzi pe unul dintre cei doi ofițeri strigînd la telefon să vină o mașină, să ridice armele. Nu trecu mult, și veni un fel de autobuz cu geamurile vopsite cu alb, și Pătru îl văzu pe Năiță încărcînd la puști în acel autobuz, în care se și urcă, urmat de cei doi ofițeri și de șeful postului de miliție. Autobuzul porni salutat vesel de tovarășul președinte Craina, care apoi intră în Mat și ceru și el o cinzeacă fără să vorbească nimic, cu nimeni, pînă cînd veni Ciclop după el și-l chemă la telefon.

— Vă cheamă Județul, cu cotele — fonfăi Ciclop.

Avea un fel de dispreț respectuos față de președinte. Îi vorbea răstit și poruncitor, căci îl socotea un venetic, însă în același timp în glasul său știrb era și o anume undă de slugărnicie pentru că acest președinte nu era din sat cu ei și deci nu știa exact cine este și mai ales ce putere are, nu-l putea apuca de nicăieri, cum singur zicea cînd prindea curaj și cînd mai ales spera să-i ia locul, fiindcă oricît era de prost visa și el o înălțare în grad, și cum nu știa să scrie, nu putea năzui să ia locul secretarului, un fel de viezure cu chip de om,

www.dacoromanica.ro

pipernicit și cu o față de șobolan, însă cu un scris frumos și citeț și mai ales înflorat, pe cînd Craina acela abia știa să se iscălească, însă nu ți-l tăia nimeni la politică. Atunci cînd zicea el „Tovaroșe", îngheța o adunare întreagă.

— Cînd eram pe front — începu Pătru cel scurt, cum ieși președintele afară urmat de Ciclop —, cînd eram pe fron t, Năiță ăsta tot așa se trezea vorbind singur...

Cuvintele căzură ca bolovanii într-o varniță goală, cu un ecou înfundat, nici unul dintre țăranii aflați atunci în Mat nu părea să asculte ce spune Pătru cel scurt. Stăteau cu cîte o cinzeacă în mînă, nici nu beau, nici nu legumeau, era o liniște pustie, negustorul, pe numele lui de poreclă Difuzor, fiindcă de la el se auzeau toate știrile, stătea și el cu o cincizeacă în mînă, dar goală. „Acum am băut-o, zicea el de fiecare dată, o țin așa, ca să nu mă învăț bețiv", un oblon desfăcut din opritoare se bălăngănea în țîțîni, și din cînd în cînd se lovea de giurgiuveaua ferestrei, dar nu-l băga nimeni în seamă, numai ochii acelor țărani păreau să vorbească, dar și ei pe furiș, căci nu stăruiau în căutarea lor fugărită decît o secundă și iar se întorceau și trăgeau pleoapele peste lumina lor furată.

— Cînd eram pe front — începu iar Pătru cel scurt, cu glasul său șuierat, răgușit — vine locotinentul și zice: „Luceane și Pătrule, cine dintre voi pleacă în cercetare, că v-a venit rîndul și ar fi cazul să mai ieșiți din tranșee, că ne-ajunge de cînd stăm aici și degerăm". Stam așa, ciuciți, de două săptămîni bune, nu trăgeam nici noi, nu trăgeau nici nemții, că eu i-am și spus locotinentului: „Domn' locotinent, mie mi se pare că noi degerăm aci, cu plotonul, degeaba, cum am mai pățît și acum doi ani, și frontul s-a dus la mama dracului, dumneavoastră nu știți, că nu sînteți de la începutul războiului." Era un locotinent tînăr, ca ăștia de ne-au luat puștile, de la Secoritate.

www.dacoromanica.ro

— Unul dintre ei era al lu Turbatu — zise Dumitru lui Dincă —, și se vedea bine că pe nimeni nu interesa amintirile de război ale lui Pătru cel scurt, dar aveau nevoie de ele ca să ajungă la ce li se întîmplase lor cu o zi înainte și la ce se întîmplase cu Năiță Lucean.

Amintirile de război îi uneau în orice împrejurare — și la petreceri, și la nenorociri — și în general le dădeau o anume siguranță și o anume încredere unul într-altul, adică nu mai puteau să se trădeze cei care văzuseră moartea împreună și care scăpaseră de sub coasa ei. Amintirile de război îi legaseră și mai ales îi legau acum, cînd scepticismul lor funciar îi făcea opaci și chiar refractari la evenimentele politice care se succedau cu o viteză amețitoare chiar și pentru un revoluționar de profesie și care o viață întreagă nu făcuse altceva decît să viseze și să pregătească, teoretic, aceste evenimente și această succesiune amețitoare a lor.

Dumitru lui Dincă fusese și el pe front, cu Năiță Lucean și cu Pătru cel scurt, chiar în același pluton cu ei. Scăpase, ca și ei, cu viață, deși făcuse și el tot războiul, dar el plătise totuși, cum singur zicea, „o dare". Se întorsese fără o mînă, fără mîna stîngă, retezată exact din cot, și acum umbla cu o proteză de lemn. Fusese un flăcău frumos și iubăreț și stricase multe case pînă să-l ia pe front și făcuse să plîngă multe neveste și multe fete și mai ales mîncase și el niște bătăi zdravene, de la niște frați de fete mari și de la niște cumnați de gineri cam mototoli. Se dusese vestea despre el, trecuse rîpele peste vreo cîteva sate, căci avea obiceiul să joace și în hore vecine, și cum apuca în capul horei, cum s-alegea praful de biata duminică și de bucuria mai știu eu cui. Cînd pleca de la horă, hora se spărgea, fetele fugeau acasă și plîngeau. Și una dintre ele trebuia neapărat să alerge după el și să se roage cu gura plină de lacrimi: „Nu mă lăsa, neică Dumitre, ia-mă cu tine, neică Dumitre, acasă nu mă mai întorc, neică Dumitre, că mă omoară și mă omor". El mergea

www.dacoromanica.ro

singur, înainte, înalt și subțire și cu o nuia de alun petrecută pe după umăr, și cînta de făcea cămașa fetei să salte peste zbuciumul sînilor și să șiroiască lacrimile pe ea ca dintr-un potop de Sfîntul Ilie: „Crești, pădure, și te-ndeasă, numai loc de casă-mi lasă".

— Ăsta care e al lu Turbatu, ăsta e ca un cîine, mușcă și mîna care i-a dat mămăligă — zise Dumitru lui Dincă într-un tîrziu, și iar se lăsă liniștea aia pustie, dar nu dură mult, Pătru cel scurt vru să continue, și chiar apucă să zică: Năiță ăsta era pe front dat dracului, odată...

Ușa se deschise și intră un copil pistruiat, care abia trecea cu creștetul de clanța ușii, și cum intră, cum se repezi la Pătru, și nu se putu înțelege ce-i spune, dar Pătru se ridică și-l întrebă pe Difuzor cît face.

— Nu face — zise Difuzor.

Pătru ieși stingher, urmărit de privirile țăranilor și urmat de copilul acela pistruiat, care nu putea fi decît al lui Năiță — așa înțeleseseră toți.

— Cîți sînt? — întrebă Pătru copilul care alerga după el ca să se țină de pasul lui grăbit și rostogolit, peste gurgui și printre tufișuri care îl fereau de cine n-ar fi vrut el să-l vadă...

— Păi sînt... — zise copilul — sînt vreo cinci-șase. Doi îl păzesc pe tata pe prispă, vreo doi-trei cotelesc prin casă și prin pod și mai e și popa Sofronie, care stă de vorbă cu băiatul ăla al lui Turbatu de s-a făcut ofițer și care a fost și șofer, că el conduce și motocicleta cu care l-a adus pe tata.

„Al dracului timp! — se gîndi Pătru cu glas tare. Acu era uscat și da spre îngheț, acu se-nnoră și se puse pe ploaie."

Într-adevăr, gerul se-nmuiase pe nesimțite, niște nori păguboși — nu se știe de unde dracu se-ntorseseră din drum — se lăsaseră peste Măgura roșcată ca o coadă de vulpe și, ca din senin, iar începu țîrîiala aceea infernală și igrasioasă și deasă ca o sită de colivă pentru zile mari.

www.dacoromanica.ro

Pătru ocoli pe după casa lui Năiță, de unde se auzeau glasuri și comenzi, care lui i se părură ca pe front, cînd se mutau cu plutonul după linia-ntîi, și chiar așa și erau, dacă printre aceste comenzi auzi una atît de cunoscută încît o secundă avu impresia că se află concentrat:

— Controlează terenul, palmă cu palmă, țăranii ăștia sînt dați dracului, dacă nici eu nu-i cunosc, atunci nici dracu nu-i mai cunoaște.

Pătru rămase pe loc, nemișcat. Ajunsese la colțul dinspre pădure al casei lui Năiță, și cum ridicase ochii în sus, la streașină, sub o grindă, și întinsă pe grindă, neagră ca grinda — pușca lui Năiță Lucean. Pătru își feri repede capul și privirea, și cu un aer de vecin, străin de tot ce se petrecea atunci în acea curte, dădu colțul casei și se trezi față-n față cu locotenentul Turbatu.

Acesta stătea pe o grămadă de lemne, cu un cîine lup așezat la picioare și ținut de o curea împletită ca un bici. Cîinele ridică botul spre Pătru, țintindu-l cu niște ochi cafenii și parcă mîrîind. Ofițerul îl mîngîie atent pe cap, și cîinele coborî botul, ascultător.

„Au și cîini dresați" — se gîndi Pătru, și în aceeași secundă înțelese că era mult mai bine să nu fi intrat acum în curte și că ar fi fost mult mai înțelept să se fi dus întîi acasă, și aici s-o trimită pe nevastă, dar nu mai avu timp să termine acest gînd, căci privirile îi fură chemate de ieșirea în cerdac a lui Năiță Lucean, urmat de un alt ofițer, necunoscut, și tot tînăr, care vorbea tare și intenționat tare, să audă toată lumea.

— Va să zică, n-ai arme, nu, tovarășe Năiță Lucean?

— N-am, tovaroșe, n-am și n-am avut, fiindcă eu am fost om muncitor și cu greutăți și cu copii, și dacă ai armă, cum v-am mai spus, înseamnă că ai și timp să te ții de ea.

— Nu se găsește nimic, tovarășe Turbatu — continuă ofițerul acela necunoscut, fără să-l asculte pe Năiță Lucean

www.dacoromanica.ro

și adresîndu-se acelui locotenent tînăr pe care Năiță îl recunoscuse ca fiind copilul unui prieten al lui, de la Sacoț, un sat aproape sălbatic, uitat de Dumnezeu și agățat de niște rîpe pustii și sărace.

Omul acela, Turbatu, făcuse nu mai puțin de zece copii, și cînd era el mai vesel, la cîte-o sărbătoare, îi chema dinaintea lui și îi punea să spună cum îi cheamă, pe fiecare.

— Ia să vedem — zicea el —, mai știu eu cum vă cheamă pe toți? Tu care ești? — întreba el, făcîndu-se că nu știe. Tu ești Alisandru?

Înaintea lui se afla un copil cu o față trasă și tristă, de vreo paisprezece-cincisprezece ani, tuns chilug și cu o pecingine pe jumătate din cap, ca o rană violetă.

— Nu sînt eu Alisandru — zicea copilul. Eu sînt Petre.

— Petre? — întreba acel Turbatu cu un aer nedumerit și neîncrezător. Mă băiete, tu nu știi cum te cheamă! Femeie! — striga el.

Și venea repede dintr-o bucătărie de vară și de iarnă, unde nu se termina niciodată focul, o femeie despre care puteai să spui că e un copil. Se strecura ca un lujer printre cotloanele bucătăriei, și cînd ajungea dinaintea cerdacului unde Turbatu, cu chef, făcea — cum zicea Năiță Lucean — „panorama", Turbatu se muia și întreba cu un glas șoptit, ca o durere:

— Alisandru e ăsta, Tudoro?

— Nu, se auzea șoapta acelui copil cu maramă de femeie măritată. Nu e Alisandru, ci Petre.

— Doamne — se lovea Turbatu cu mîinile amîndouă peste tîmple —, bine că mă cunosc copiii pe mine, că eu pe ei nu-i mai cunosc! Și Alisandru care e, Tudoro?

— Alisandru e ofițer — răspundea copilul acela cu o față prelungă și tristă și cu buzele ca o cireașă neagră, atunci ruptă dintr-un cireș pădureț.

www.dacoromanica.ro

— Mă Năiță — zicea atunci Turbatu —, știi tu cum m-a bătut pe mine copilul ăla de era comandant de pluton, și tu i-ai spus: „Ei, domnule locotinent, acum, că tot s-a ales praful și nu se mai știe cine mai scapă, ai putea să ne spui și nouă ce mama dracului am căutat noi aici în pustiul ăsta cu crivăț?"

Iar copila aceea cu maramă de muiere și care născuse nu mai puțin de zece copii și îi crescuse mai mult singură și abia ajunsese la treizeci și șase de ani și se și pregătea să moară, căci își strînsese — ca orice om care și-a încheiat viața, sau știe că și-a încheiat viața — și lumînările, și pînza de ochi și toate cîte se cer la o înmormîntare și le ținea în pod într-o lacră de zestre, căci „Datoria mi-am făcut-o, trebuie să mă odihnesc și eu odată", copilul acela cu maramă de muiere se rezema de umărul lui Turbatu și stătea așa, dreaptă, lîngă el, ca o domniță lîngă un voievod pe o pisanie de biserică, și surîdea vicleniei acestui Turbatu cu care pentru ea începuse lumea și se și terminase, înainte de a fi cunoscut-o.

— Nu se găsește nimic, nu se găsește nimic — păru să tragă concluzia acel ofițer de securitate tînăr căruia i se spusese Turbatu. Plecăm la tîrg, domnule Năiță, plecăm.

— Plecăm — răspunse Năiță.

Atunci se ivi și Pătru cel scurt mai în față, și Năiță îl văzu și se bucură.

— Dumnealui e Pătru cel scurt! — strigă Năiță. Faceți cunoștință.

— Salut! — zise Pătru cel scurt.

— Salut! — zise și ofițerul de securitate Turbatu.

— Păi noi ne cunoaștem — adăugă cu o veselie vicleană Pătru cel scurt, întinzîndu-i mîna ofițerului care ținea lupul de zgardă.

Acesta însă nu-i întinse mîna și, ridicîndu-se, lăsă să se înțeleagă că el este mai-marele acestei expediții.

www.dacoromanica.ro

— Plecăm. Poate că mai avem de stat de vorbă cu tovarăşul la Raion.

— Stăm, tovaroşe locotinent — zise Năiţă cu o veselie amară, stăm de vorbă cît vreţi dumneavoastră. Tot e mai bine să stăm de vorbă la Raion decît să ne piseze nemţii cu automatele.

Locotenentul Turbatu se duse la motocicletă şi o porni, apoi urmări cum nişte subofiţeri, gîfîind, coborîră scara care ducea la podul casei şi, încălecînd, ambreie. Motocicleta făcea un zgomot infernal, amplificat de văile care se pierdeau la poalele măgurii.

Un Gaz militar porni iute şi el, iar Năiţă fu împins înăuntru, destul de grăbit pentru ca să mai poată schimba măcar o privire cu Pătru cel scurt.

În curtea pustie nu rămăsese decît acest Pătru cel scurt, nebăgat în seamă de nimeni, şi copilul acela pistruiat, al lui Năiţă Lucean, care venise după el la Mat.

Ploaia pisa mărunt şi chinuitor şi iar se lăsase un fel de ceaţă murdară, acoperise văile şi acoperise Măgura toată, era un noiembrie păcătos şi nevrednic şi cînd se întunecă bine de tot, popa Sofronie, care spovedea o mătuşă uitată de Dumnezeu, acasă la el, auzi cum cineva trage clopotul ca la mort.

— Cine s-a mai prăpădit? — întrebă el o cumnată cocoşată, care îngrijea de-ale casei, căci soţia lui se topise cu zile de cîţiva ani, nelăsîndu-se cercetată de altă faţă bărbătească decît de a soţului ei, care, ajuns la bătrîneţe, nu-şi aducea aminte să o fi văzut vreodată mai dezgolită decît poate fi văzută o femeie cînd spală rufe la rîu.

— A murit o femeie din Sacoţ. Una a lui Turbatu, o fată de treizeci şi şase de ani, dar cu zece copii — zise cocoşata, — dintre care unul ofiţer la Securitate.

www.dacoromanica.ro

Capitolul II
CASA

LA ÎNTOARCEREA DE PE FRONT, PĂTRU CEL scurt părea să se fi schimbat atît de mult, încît mai toţi prietenii lui cu care făcuse şcoala, cîtă făcuse, cu care făcuse armata, şi aceasta cîtă făcuse, fiindcă începuse războiul şi abia dacă se obişnuiseră îmbrăcaţi militar şi se şi treziseră în tranşee, la întoarcerea de pe front mai toţi prietenii lui se uitau la el şi nu-l mai înţelegeau. Fusese un băiat retras şi sfios, crescut la o uşă străină, nu ştia nimeni al cui este de

www.dacoromanica.ro

sînge și nici el nu spusese nimănui nici tată, nici mamă, se trezise pe lume singur, și pînă la război, tot singur fusese, nu-l întrebase nimeni niciodată nimic — nici dacă-l doare ceva, nici dacă-l bucură ceva, iar el tăcea tot timpul, nu spunea nimic, nici da, nici nu, își vedea de treaba lui la ce era pus, lucrător cu ziua, cînd la unul, cînd la altul, tăia lemne, repara garduri, cosea, căra cărămidă, sleia fîntîni, făcea clăi de fîn, de toate, și pe toate le făcea bine, deși nu-l învățase nimeni, și de fapt nu știa nici o meserie.

Cînd plecase militar nu-l petrecuse nimeni, nu plînsese nimeni după el, nici el nu cîntase, cum cîntau toți prietenii lui, același cîntec stupid și sfîșietor care se oprea la jumătatea adevărului și care, tocmai din cauza asta, părea — și chiar și era — sfîșietor: „Eu mă duc, mîndro, mă duc la armată, nu la plug". Pătru cel scurt plecase la armată într-o liniște aproape jignitoare pentru acel moment cînd cîntecele și plînsetele și bețiile se țineau lanț, și cei care plecau la armată făceau tot ce era cu putință pentru a atrage atenția că pleacă și că satul rămîne pustiu și că, mai ales, nimeni nu știa dacă se mai întoarce, cu toate că războiul nu începuse, era prin martie, o primăvară văduvă de soare în acele părți de locuri, dar uscată, amenințînd mereu cu geruri ce se topeau noaptea sub niște nori vineți și scămoși și cu burțile atîrnînd deasupra Măgurii.

Cînd plecase el, nimeni nu băgase de seamă, iar el era chiar vesel, căci pînă atunci nu văzuse lumea, și cum nu lăsa în urmă nici o părere de rău, simțea că ieșind din sat începea să însemne și el ceva. Așa făcuse apoi tot războiul, cu o uimire nemaipomenită în fața a tot ceea ce vedea și în fața a tot ce se întîmpla, și el era martor, iar într-o noapte, pe o lună de gheață, plutind deasupra unor geruri sticloase, undeva unde azi nici el nu-și mai aducea aminte, „Căci am cutreierat pămîntul ăsta de la un cap la altul și nicăieri n-am stat și eu să mă dumiresc unde sînt, ori îi fugăream noi

www.dacoromanica.ro

pe ei, ori ne fugăreau ei pe noi", într-o astfel de noapte, în care mulți au adormit și au degerat și au rămas schilozi, care au mai rămas, într-o astfel de noapte, la începutul războiului, „în care puteai să vezi tot pământul ca-n palmă", Pătru cel scurt s-a trezit din muțenia lui și i-a spus lui Dumitru lui Dincă, lăsîndu-l pe acesta să înțeleagă că ori gerul l-a smintit, ori el s-a săturat într-adevăr de război și nu-l mai interesează în cine trage cu pușca.

— Dumitre, uite cum stăm noi așa, cu puștile îndreptate înainte, tot așa putem noi sta cu ele îndreptate îndărăt, cine te-a întrebat pe tine încotro trebuie făcut războiul?

Stăteau înfundați în zăpadă, într-o tranșee săpată și ea în zăpadă, căci la pămînt nu se mai putea ajunge, și simțeau un fel de jar la picioare și li se părea că și luna dogorea și îi usturau ochii, și tîrziu, către dimineață, cînd luna pierise, de parcă s-ar fi șters de pe cer și cerul se făcuse de sticlă, de se vedea prin el, începuse atacul, iar Dumitru lui Dincă rămăsese fără o mînă. Un glonte îl lovise exact în cot, și mîna îi și sărise din cot, mîna stîngă, iar el, ca și cînd n-ar fi fost mîna lui, sau parcă s-ar fi așteptat la așa ceva, se repezise cu dreapta și prinsese ciotul în aer, și cîteva secunde Pătru l-a văzut cum își ține ciotul cu dreapta și cum i-l arată lui nedumerit. „Domnule — îi plăcea lui Pătru cel scurt să spună la întoarcerea de pe front, cînd devenise pe neașteptate vorbăreț și chiar băgăreț — domnule, eu am văzut lucruri și fapte nemaipomenite, am văzut lumea și am văzut oamenii ei de tot felul și am văzut-o și pe strămoașa noastră — nu te rîde, băiete, punea el pe cîte unul la punct, nu te rîde, că maimuța e mai deșteaptă decît tine și mai cuminte. Uite, de pildă — îi plăcea lui să pară înțelept și să dea pilde — la... cum dracu-i mai zicea, domnule, la... era un oraș cam ca tîrgul ăsta al nostru, de ne ducem noi sîmbăta, cu ouă și cu ce dracu ne mai ducem, unde e Raionul, ei — continua el imperturbabil și cu glasul lui răgușit-șuierat —,

www.dacoromanica.ro

în tîrgul ăsta am stat cam o lună de zile degeaba, dar n-am avut ce vedea decît tot soldați și tot răniți, că mi se și urîse, și într-o seară ne-a luat și ne-a dus la un circ. De unde dracu apăruse circul ăla acolo nu pot să-mi închipui, dar circul era circ, dichisit, domnule, dacă avea și maimuță. Și a dracului maimuță semăna cu Veta lui Haralambie, bunînțeles la cap, și era legată la cap tot ca ea și tot ca ea se lingea mereu cînd se făcea că vorbește.

— Și ce făcea? — întreba de fiecare dată cineva, chiar dintre cei care făcuseră războiul cu Pătru și fuseseră de față la întîmplare, dar care erau bucuroși să li se amintească această poveste și mai ales prin ea să se știe că și ei văzuseră maimuță.

— Cum ce făcea? — se mira, enervat, Pătru de întrebare, dacă întrebarea i-o punea unul care fusese de față, căci și lui îi plăcea jocul acesta. Tu n-ai fost acolo, n-ai văzut-o?

Se întorsese de pe front mai tîrziu decît ceilalți, și chiar mai tîrziu decît Năiță Lucean care zăcuse cîteva luni într-un spital, pe undeva prin Slovacia — și cînd venise, la fel ca și atunci cînd plecase, nimeni nu băgase prea bine de seamă, fiindcă nici scrisori nu trimisese, neavînd cui, nici cei cu care stătuse în tranșee nu mai știuseră de el, de la o vreme, și dacă nu avea cine să-l aștepte, nimeni nu-i dusese lipsa, fiecare se îngrijea de ale lui, de ai lui și de rostul lui.

Era prin octombrie, trecuse un an de cînd se făcuse pace și nimeni nu se mai gîndea serios, sau cu vreo grijă, la Pătru cel scurt, nici Năiță Lucean nu mai prea vorbea despre el decît arareori, la cîte-o petrecere, unde îi pomenea numele, dar cu încredințarea că vorbește despre o amintire.

— Pătru — zicea el adresîndu-se celor care îl ascultau —, îl mai țineți minte, Pătru, de-i spunea cel scurt, nu se poate să nu vi-l mai amintiți, căci a fost cu noi, pe la Banska-Bistrița s-a pierdut el, Pătru cel scurt, ăsta dacă ar mai

www.dacoromanica.ro

trăi, ăsta ar avea ce povesti. Știți cum tăcea el, tăcea cu săptămîna, și pe front era la fel, mut, însă era de condiție.

— Era — completa cîte cineva —, păcat de el.

— Sau mai bine — adăugă altcineva — mai bine, cum era el singur pe lume, vai de viața lui care ar fi dus-o.

— Însă — continua Năiță Lucean — ăsta ar fi avut ce povesti. Să fi spus el cum am luat noi amîndoi într-o duminică o învoire și ne-am dus să vedem iar maimuța aia și cum am intrat pe dindos s-o vedem mai de aproape. Pătru se uita la ea, și cum tăcea el așa, a dracului maimuță a venit lîngă sîrma cuștii, unde o țineau stăpînii ei, și s-a lipit cu capul de sîrmă și a început să plîngă. Plîngea maimuța, domnule, plîngea cu lacrimi, și Pătru zice: „Uite-te, Năiță, plînge de mila noastră".

În acel octombrie, Pătru cel scurt se răzgîndise din planurile lui și se întorsese acasă. Nimeni nu aflase, pînă la urmă, care fuseseră aceste planuri și de ce se răzgîndise din ele, nici Năiță Lucean nu știa cine știe ce, iar el, Pătru, abătea vorba mereu și rîdea:

— Acum mi s-a terminat mie războiul, voi v-ați grăbit, aveați și la ce, eu mă gîndeam să mai stau nițel și să văd lumea pe îndelete. Am stat la Oradia-Mare o vară, era să mă și însor acolo, am mai stat o iarnă la Turnu-Severin, am dormit pe un vapor nemțesc cu o unguroaică, însă nu ne prea înțelegeam, pe urmă m-am retras la vatră.

Nimeni însă nu prea credea istoriile astea, iar Pătru rîdea viclean, și poveștile rămîncau povești.

Străinii aceia, la ușa cărora crescuse, se prăpădiseră, de pe urma lor nu rămăsese mai nimic, o cămăruță de cărămidă cu o fereastră cît palma și un coteț, într-o grădină de cîțiva stînjeni. Nici ei nu făcuseră cine știe ce umbră pămîntului, se petrecuseră uitați și necunoscuți, singurul lor bine, pentru care puteau fi pomeniți, era că-l țînuseră sub acoperișul lor pe acest Pătru cel scurt, iar el, dacă n-ar fi fost răz-

www.dacoromanica.ro

boiul, ar fi trecut, ca și ei, necunoscut, în mijlocul unora dintre cei mai necunoscuți oameni de pe acea față de pământ.

Toamna și iarna se scurseseră într-o sărăcie ca sticla, cum zicea chiar Pătru cel scurt. Muncea iar, la unul și la altul, cu ziua, și ce se nimerea, dar primăvara se făcuse tovarăș cu unul Petre al lui Toma, un om mărunt ca și el, mărunt și gălbejit, care fusese olar și trăise toată copilăria lui într-o odăiță de pământ și dormise toată copilăria lui cu capul sub roata de oale, și de jur împrejurul patului, pe plimbe de lemn de anine, tot oale erau, puse mereu la uscat de un moș al său, Toma, veteran de la un război pe care nu și-l mai aducea aminte, căci atunci cînd venise din război pe toate le înțelegea și pe toate le pricepea și părea întreg și la locul lui, numai de război să nu-i fi vorbit, fiindcă atunci rămînea pe gînduri și dus era și nu mai puteai să scoți nimic de la el. Acest Petre al lui Toma se lăsase de olărit, „mi s-a urît, fratele meu, să tot stau cu pămîntul la cap de viu, măcar acum să mă mai uit și eu la cer", și se făcuse zidar de case și lemnar și era priceput și muncitor. Cu el se întovărășise Pătru cel scurt în primăvara care venise și cu el pleca în fiecare dimineață la lucru, unde erau chemați. Zideau case de cărămidă și le înălțau și le făceau lemnăria și acoperișul, iar cînd ajungeau la acoperiș era ziua lor de sărbătoare.

— Nu te însori, mă Pătrule? — îl întrebase într-o dimineață tovarășul său.

Pătru era sus, pe acoperișul unei case înalte, bătea lănțeții și fluiera ușurel, mai mult sîsîia, și simțea o veselie ciudată de cum venise la lucru, era într-o vineri, se apropia Paștele, pămîntul se zbicise, nu era însă frig, și niște caiși se grăbiseră și le plesniseră mugurii, parcă trecuse cineva cu o bidinea muiată în sînge și spoise crengile lor subțiri.

— Ce să fac? — întrebase Pătru de sus de pe acoperiș, și rămăsese cu ciocanul în mînă, deasupra unei măciulii de cui.

www.dacoromanica.ro

Petre al lui Toma stătea la picioarele unei scări și se uita la Pătru cu pălăria dată pe ceafă și rîdea, și Pătru se mira văzîndu-l ce știrb e, n-avea nici un dinte — nici jos, nici sus —, gura lui ca o fîntînă neagră — „Și cum roade cu gingiile, domnule! — se gîndi Pătru. Cum roade cu gingiile, parcă ar avea fier în falcă!"

— Nu te însori? — repetase Petre. Ar cam fi cazul. Nu ți s-a urît dracu' să stai ca cucu și să nu știe nimeni de soarta ta?

— De — zise Pătru. Ai și tu dreptate, fiindcă vine și vorba prostului: Odată și-odată tot trebuie să ne tragem și noi undeva.

Primăvara fusese scurtă, nici n-apucaseră prunii să înflorească bine, și niște ploi rele nu se mai opreau, și o apă, Cerna, venise umflată și tulbure, luase un pod, trecuse peste malurile ei înalte și pustiise pămînturi bune de muncă, nu se mai cunoștea unde fusese arătură și unde nu. Lucrul la case se oprise, și el, Pătru cel scurt, își văzuse de-ale lui, pe lîngă acea odăiță rămasă ca o moștenire a sărăciei. Ploaia nu avea nici un gînd să stea, și Pătru se hotărî să nu piardă timpul și să pună la cale ceea ce s-ar fi cuvenit să facă de mult, dacă starea averii lui ar fi fost alta. Așa se făcu că într-o duminică, pe la sfîrșitul lui aprilie, îl luă pe Năiță Lucean și se duse în pețit la o fată mai trecută cu vremea, dar de oameni, săraci ei, dar cu o socoteală în capul lor, nu-i văzuse nimeni cerînd nimic, ce făceau, cum făceau, ieșeau din iarnă cu capul sus și nu se văitau. Fata era muncitoare, pe ce punea mîna se cunoștea, vorbe despre ea nu se auziseră, era tăcută și mereu încruntată, nu ridica ochii din pămînt nici cînd da bună ziua, nici cînd mulțumea. Pătru o știa, erau doar vecini, însă nu se gîndise niciodată la ea. Acum stătea cu Năiță Lucean în cerdacul casei lor și tăceau toți. Năiță se uita peste gardul de lemn, în lungul drumului, parcă aștepta să treacă

www.dacoromanica.ro

cineva cu care avusese el un semn anume, tatăl fetei, Codin, în tinereţile lui viorist la nunţi, acum însă un om posac şi mut, nu scoteai din gura lui decît fum de tutun, căci nu i se mai termina ţigara dintre dinţi, nevasta lui, o femeie oacheşă şi neastîmpărată, răsucea nişte borangic, iar Pătru pusese capul în pămînt şi se gîndea că dacă ploile astea s-ar fi oprit îşi făcea de lucru şi scăpa de însurătoare.

— Da — zise Năiţă, cu un aer de filozof, dar fără să se uite la cine vorbea —, cum ştiţi şi dumneavoastră, vine o vreme cînd omul vrea să se aşeze la casa lui.

— Să se aşeze — îi luă vorba din gură femeia aceea oacheşă care răsucea borangic —, să se aşeze, dar să vedem pe ce se aşază.

Pătru cel scurt ridică ochii spre Năiţă şi-i făcu semn acestuia că ar fi cazul să plece.

— Alte timpuri — zise Năiţă —, acum contează meseria şi hărnicia, şi cît ne priveşte pe noi, ne cunoaştem, nu e cazul să mai facem prezentările.

Nu se făcu nici un fel de nuntă. Pătru îşi luă nevasta de mînă şi se mută cu ea în cămăruţa pe care o moştenise. Vara, puse temelia unei case, şi către sfîrşitul acelei toamne se afla sus, pe acoperişul casei sale, cu tovarăşul său Petre al lui Toma, şi băteau lănţeţi de anine albi ca nişte oase.

Atunci venise Năiţă la el şi-i spusese că „ar fi un moment" să intre şi el în rîndul lumii şi să facă un fel de nuntă.

— Şi cum ţi-am spus, eu te cunun, şi pe mine mă priveşte partea petrecerii, zece-cincisprezece oameni dacă stau la masă, şi tot e ceva.

Puseră nunta peste vreo două săptămîni, şi cînd ieşeau de la biserică începu să ningă. „Are noroc — zise cineva. — Nu se ştie. Aşa a nins şi la Năiţă Lucean, şi se vede." Casa avea două încăperi, despărţite printr-o săliţă. Una din încăperi, cea mare, ar fi trebuit să fie camera bună, pentru cine s-ar fi nimerit pe la ei musafir, şi tot ea ar fi fost să fie

www.dacoromanica.ro

locul în care să-şi ţină ei lucrurile de sărbătoare, zestrea nevestei, în lacră, pernele bune, macatele, beteala de la nuntă şi lumînările şi ce aveau mai de preţ. Însă această încăpere nu fusese terminată, era încă roşie, netencuită şi nepodită şi fără uşă şi fără fereastră. Ei stăteau cu tot ce aveau — şi bun şi rău, şi de purtat şi de sărbătoare — în camera mică, unde făcuseră şi o sobă cu plită şi fierbeau mîncarea pe ea şi în cuptorul ei coceau cîte-un dovleac alb turcesc, şi cît fu iarna de lungă, acolo îşi făcură veacul, ea lipită de sobă, căci se şi nimerise o iarnă afurisită, nu mai stătea din nins şi din geruri şi mai bătea şi un crivăţ al dracului, un cîine să nu dai afară din casă, iar el meşterind un fel de cuier în care firește că nu prea aveau să agaţe cine ştie ce, dar el se încăpăţîna să-şi aducă aminte cum fuseseră ei învăţaţi la şcoală să facă un cuier sculptat. Cuierul acesta ar fi fost să fie pus chiar pe tăblia uşii, cum vine omul să-şi agaţe haina în el, şi la plecare să şi-o ia liniştit şi de la vedere. Nu venea nimeni pe la ei, afară de Năiţă Lucean, care nici el nu intrase în casă, se oprise în săliţă.

— Lasă, domnule, că mai venim noi — zicea el important, răspunzînd insistenţelor posace ale femeii, care, cu capul în pămînt şi întunecată, ca de obicei, se ruga de el, neconvinsă însă, cu un glas şters şi mieunat, spăsită fără motiv, dar aşa fusese ea învăţată că s-ar cuveni pentru o femeie:

— Poftiţi, naşule, poftiţi, se poate să nu treceţi şi pe la noi, să vă cinstim?

Ca şi cînd această „trecere" se făcea venind cine ştie de unde, pe cînd Năiţă se afla chiar acolo, în săliţă, şi de unde era se vedea foarte bine în casa mică, dar femeia stătea cu spatele la uşă şi nu făcea nici un semn de intrare cu mîna, iar Năiţă ştia şi el că nu e vorba să intre, însă se lăsa rugat, îndepărtînd superior insistenţele mieunate ale femeii:

www.dacoromanica.ro

— Lasă, fină, că mai venim noi, sîntem doar aici, mai venim, şi mai stăm, şi ne mai cinstim, că iarna e lungă, ce dracu o să facem o iarnă întreagă, tot o să ne cinstim, însă acum ne-am cam grăbi, pricepe şi dumneata — adăuga el cu o înţelegere înţeleaptă a rostului timpului în această iarnă lungă, cînd el şi cu Pătru ar fi avut chestiuni care nu sufereau amînare, iar ei trăiau după ceas.

Năiţă mai ales ţinea foarte mult să se ştie că el este un om foarte socotit, şi de cînd se întorsese din război şi avea ceva de pus la cale cu cineva, începea prin a-l întreba pe acel cineva cam la ce dată şi cam la ce oră ar fi fost cazul să se apuce ei de acea treabă. Ţinea să se ştie că la el chestiunile astea cu timpul sînt foarte importante, fiindcă — zicea el — „pe ce se cunoaşte, domnule, că e omul civilizat? Pe ceas!"

— Eu am văzut oameni şi cu două ceasuri pe mînă şi se ţineau de nişte drăcii, ce să mai vorbim, că cunoşti! — se îndoia de teza lui Năiţă Lucean Dumitru lui Dincă, ciungul. — Domnule, îl priveşte, fiecare cu ceasul lui. Eu, dacă vrei să ştii, şi să mergem noi unde vrei dumneata — folosea mereu acest dumneata, chiar dacă vorbea şi cu un copil, atunci cînd vrea el să fie important şi să pună, cum tot el zicea, „o podişcă" între el şi cel cu care filozofa —, mie să-mi spui dinainte, clar: cum ar veni să ne ducem să furăm nişte lemne din pădurea statului, că ale noastre s-au cam terminat, şi atunci hotărîm cum ar veni acum: domnule, pe data de marţi, la ora şi la locul...

— Locul Măgura — se băga în vorbă de obicei Petre al lui Toma, murind de rîs cu gura lui ştirbă, pentru că ştia bine că nu puteau ei fixa nici locul, nici ora „pe data de marţi", ca să se ducă să fure lemne, fiecare făcînd asta pe cont propriu şi la ora lui. Dar Năiţă rămînea imperturbabil şi întotdeauna de partea lui se afla, foarte băgăreţ şi şuierînd vorbele cu glasul său răguşit, Pătru cel scurt.

www.dacoromanica.ro

— Ziceai că Pătru e acasă? — întreba Năiță, prefăcut, pe femeia aceluia, care încetase să-l mai roage să intre în casă, fiindcă jocul se terminase, și ea era sigură că Năiță n-o să-i intre în casă.

Firește că nu avea nici un secret în acea odăiță, dar era bine să lase impresia că și la ei în casă, cît era de mică, tot se găsea ceva care era al lor și numai al lor, sărăcia, și tot era ceva, un secret, adică nu era pustiu.

— Pătru, cum să nu, e acasă — răspundea ea, dar tot cu capul în pămînt, și tot cu spatele la ușă, și striga ușurel Păăătrule, de parcă l-ar fi strigat de pe Măgură, iar el, care se afla la numai un metru în spatele ei, după ușa pe care o păzea ea și nu putea să nu audă ce se vorbise pînă atunci, răspundea tare și răstit, cum trebuia să răspundă un bărbat cu treburi unei neveste care îl tot sîcîia și îl întrerupea de la ale lui: — Ce e?

— Mă, fir-ați ai dracului! — făcea Năiță Lucean, pe care îl distra acest protocol practicat și de el altfel și cu toată credința.

— Pătrule, ia ieși, mă, afară, că vine primăvara și te găsește după sobă. Tu n-auzi cum cîntă cucu? Pe mine m-a și spurcat azi-dimineață.

— Bine că nu te-a spurcat pupăza! — rîdea Pătru, ieșind din casă cu spatele înainte, ca un om preocupat de ce lăsase înăuntru.

Afară era o viforniță de zile mari, vîntul bubuia în acoperișuri și răbufnea în ferestre și pătrundea furios și în săliță neterminată.

— Nu intri? — se făcea și Pătru că-l invită, însă trîntea ușa cu nădejde după nevastă, care se și strecurase înăuntru, cu capul în pămînt și tot întunecată.

— Nu — preciza Năiță. Cu altă ocazie. Acum se pune chestiunea să vii tu pînă la mine, că mi-a căzut moțul la o claie de fîn, și pînă desară mi-o dărîmă vîntul ăsta, așa

www.dacoromanica.ro

că e momentul să te sui tu în vîrful ei și să-i pui moțul la loc.

— Bine — hotărî Pătru după o clipă de gîndire, tremurînd în cămașă în sălița deschisă. Ia-o înainte, că viu și eu.

— La ce oră? — întrebă Năiță scrios, și — al dracului — se și întoarse cu fața după soare sau unde credea el că ar fi soarele, fiindcă bineînțeles că nu avea ceas, însă gestul era foarte serios, și el chiar și credea în el.

— La ce oră e acum — șuieră Pătru, arătînd din mîini că asta era situația, nu încape amînare.

— Tu o iei înainte, și eu viu după tine.

— Iar pleci, Pătrule? — se auzea glasul femeii de după ușă, iar pleci, nu te mai potolește Dumnezeu pe lîngă casă nici acuma, nu mai ai stare neam?

— He-he! — făcea Pătru, arătînd cu capul spre ușa încăperii, adică muiere, ce să-i faci, astea ar vrea să stai toată ziua după ele pe lîngă sobă.

Însă și jocul acesta era fals pentru că Pătru nu plecase nicăieri iarna aceea, și Năiță știa, iar ea, femeia, vorbea doar cu gura, pentru că așa o auzise și pe maică-sa vorbind, și pe toate femeile, așa se făcea, așa se cuvenea, să se știe că ele duc dorul bărbaților și că nu mai pot ele, că ei să stea cu ele, acasă.

Încăperea pe care o terminaseră, și în care stăteau, și în care zidiseră și soba, abia făcea loc unui pat îngust și unei mese puse la fereastră cu două scaune la cele două capete. Stăteau amîndoi, de dimineață pînă seara, mai ieșeau după apă, mai să dea fîn la o vacă amărîtă, mai să închidă seara vreo trei găini. Stăteau amîndoi, ea învîrtind cu lingura într-o ulcică cu fasole sau peticind o haină care nu trebuia nimănui, el meșterind la acel cuier de lemn înflorat. Stăteau și tăceau și fiecare se gîndea la ale lui. Din cînd în cînd, Pătru începea o poveste de cînd era el mai tînăr sau de cînd era el pe front, însă nu o termina niciodată, avînd impresia

www.dacoromanica.ro

că ea nu-l asculta și că pe ea nu o interesează, și atunci o fura cu coada ochiului sau încerca să se uite mai îndeaproape la ea, dar tot pe furiș, pentru că, deși se luaseră de cîteva luni bune, nu se legase nimic între ei, iar Pătru nu simțea față de ea nici o slăbiciune. I se părea străină, iar prezența ei în casă — nefirească, și o urmărea cum trebăluiește, și cum își face de lucru, și cum vorbește cîteodată singură, șoptit, cu oala de pe foc, sau cu vătraiul, sau cu o mîță cu care venise de acasă și care dormea, noaptea, la picioarele lor, și torcea cuminte. Era o pisică neagră, ca un drac, o pată nu avea pe ea, albă sau mai deschisă, și Pătru o mîngîia, căci îi plăcea de ea și o simțea cu suflet. Femeia lui — căreia niciodată nu-i zisese pe nume și căreia niciodată nu avea să-i zică pe nume — i se părea străină de el și străină, ea, în tot ce făcea, altfel o femeie ca toate femeile, se scula, își găsea de lucru, masa era la timp, cămașa albită la timp, focul în sobă nu se stingea, treburile curții le chibzuia, însă parcă n-ar fi fost acolo. Nu ridica din pămînt capul, nu-i vorbea decît dacă o întrebai, nu cînta, nu striga, nu trîntea, nu se supăra, și lui Pătru i se părea casa mai goală și mai pustie de cînd se însurase. Cînd vorbea cu ea, acele puține cuvinte care le vorbea, i se părea că vorbește singur, ea mai mult ofta, și încuviința și zicea mereu „Așa, Pătrule".

Era o femeie mai înaltă ca Pătru, nu cu mult, dar se vedea, și cînd plecau de acasă el mergea ceva mai înainte, iar ea după el, cu capul în pămînt și cu întunericul acela pe față.

— Să nu uiți să luăm niște sare — zicea Pătru mergînd, fără să întoarcă din mers capul, să vadă dacă ea e în urma lui și îl aude.

Era sigur că este, și chiar așa și era, căci ea îi răspundea repede și grăbindu-se după el, dar fără să se apropie prea mult:

— Nu, zicea ea, nu! și atît.

www.dacoromanica.ro

El mergea repede-repede, cu pasul lui precipitat, parcă se ducea de-a dura la vale, iar ea venea după el ca o umbră alungită de soare. În rest, vorbea fiecare în sinea lui și cu el însuși, cum făceau și acasă, cînd stăteau împreună și nu puteau să închege nici unul dintre ei nici o poveste pe care s-o ducă pînă la capăt. Ea punea masa, la fereastră, și se așezau pe cele două scaune, față-n față, cu străchinile la mijloc, și nu se întîlneau decît cu lingurile de lemn pe fundul străchinii, și ea zicea, de fiecare dată: „Doamne, iartă-mă, iar ne certăm, Pătrule" — deși nu se certaseră niciodată, nu aveau de ce. Pătru se uita la ea cum bagă lingura în strachină cu sfială, ferit, strecurat parcă, și cum scutură lingura pe marginea străchinii, ca să nu rămînă prea multă ciorbă în ea, și după aceea punea lingura binișor pe masă, ascunsă sub streașina străchinii, și se ștergea la gură cu mîna, cu un gest la fel de furiș. Nu era urîtă, dar nici frumoasă, avea o față ovală, nițel prelungită spre bărbie, o față albă, fără vlagă și cu un întuneric stăruind pe ea și care o făcea străină — sau așa i se părea lui Pătru. Ținea mereu ochii în pămînt, și cînd mînca, tot așa mînca, ținînd capul aplecat deasupra mesei, arar îl fura pe Pătru cu o privire sfiită, iar cînd se pregătea să vorbească — puținul acela pe care îl vorbea — sau cînd se pregătea să răspundă la ce era întrebată, repezea mîna la gură și acoperea un zîmbet vinovat. Pătru rămînea cîteodată cu ochii pe ea, punea și el lingura pe masă, își lăsa mîinile în poală și se uita, mestecînd, la ea, ca și cînd n-ar fi fost lîngă el și și-o amintea. Nu știa de ce nu i se părea că este a lui, adică nevasta lui, proprietatea lui, parcă era cineva străin, care venise la el și mînca la masă cu el, și el nu știa de unde să-l ia și cum să înceapă vorba cu el. Nu-i era nici milă de ea, deși i se părea prea slabă, prea firavă, altfel cu putere, căci ridica la rînd cu el, și pe ce punea mîna se cunoștea. Avea însă ceva în felul ei de a fi ferit, și trist, sau posac, o durere ca

www.dacoromanica.ro

o boală, și într-o noapte se trezise visînd-o și se uita la ea cum doarme lîngă el, cu amîndouă mîinile puse pernă sub obraz, nu se auzea nici cum respiră. Nu-l întreba niciodată nimic, decît atunci cînd venea de undeva.

— Venişi, Pătrule?

— Venii — răspundea el scurt, şi ea se făcea cu treburi şi se ferea din calea lui.

Nu-l întreba nimic nici cînd el se ducea pe la ai ei, care nu stăteau prea departe, dar nici nu-l întrebau „Ce mai face fata noastră?" — sau „să-i spui să mai treacă pe aici". Soacra lui, care era altfel bună de gură, nu-l întreba niciodată de ea, şi lui chiar îi plăcea că nu se amestecă nimeni în casa lui, dar vedea bine că şi ei sînt străini de el, nici o întîmplare nu-i pusese în situaţia să se vadă că sînt rude şi că sînt o familie.

Se însurase — se gîndea Pătru la masă, într-o zi, privindu-şi femeia cum strecoară lingura în strachina cu ciorbă de parcă i-ar fi fost ruşine că el o vede mîncînd —, se însurase, şi viaţa lui rămăsese tot atît de neisprăvită. Îşi făcuse şi casă, sigur, mai avea de lucru la ea, mai avea să o tencuiască, să-i facă scările de piatră, şi se gîndea chiar cu bucurie la momentul acela în care avea să zidească scările şi să-l vadă tot satul cum zideşte scările, mai avea să facă un gard nou, mai avea destule, dar casa era ridicată. Şi el nu înţelegea totuşi nici o schimbare. Cînd stătea singur şi era neînsurat, nu i se păruse aşa pustie casa în care stătuse, o cămăruţă nenorocită, cu un ochi de fereastră, pe care nu se vedea nimic. Acum stătea la masă în casa nouă şi se uita pe o fereastră înaltă şi vedea toată Măgura şi nu era singur, un suflet de om răsufla lîngă el, şi lui îi era urît, simţea un pustiu în jurul lui, parcă încăperea în care stătea era goală.

— La ce te gîndeşti, Pătrule? — îl întrebase ea, văzîndu-l dus, cu ochii pe fereastră şi cu lingura uitată pe masă şi el pierdut.

www.dacoromanica.ro

— La ce să mă gîndesc? — răspunsese el rîzînd silit. Mă uitam că, uite, vine primăvara, nu mai minte Năiță, și ieșim și noi afară din casă. Dă frunza, iese soarele, ne mai dezgheță și noi.

Dar ea nu-l crezu. Înțelegea și ea că-i este străină, așa fusese și maică-sa față de tatăl ei, toată viața lor, și așa erau și vecinele ei. O prietenă care se măritase înaintea ei îi și spusese: „N-am avut eu noroc să am prunii vineți lîngă pămîntu lu al lui Cutare, că mie de el mi-ar fi fost drag, dar de, nu puteam să lăsăm pămînturile despărțite, mai ales că acolo pusese tata și doi nuci. Așa că..." Pentru nucii aceia însă se măritase cu un gîjîit, un om al dracului care mai fusese însurat și-i murise nevasta și care numai de certuri se ținea și numai cu toporul amenința, și ea îi zicea „dumneata", fiindcă era un om trecut de patruzeci de ani, iar ea n-avea decît nouăsprezece.

— Noi n-am avut nici pămîntul aproape, că tu n-ai avut deloc — se trezi ea vorbind tare, cum îi era obiceiul cînd vorbea singură.

— N-am avut — zise Pătru, care se gîndea la același lucru, și ea se făcu de pămînt și luă strachina și ieși afară.

— N-am avut — continuă Pătru singur. Fir-ar al dracului de pămînt, că am umblat o lume întreagă și numai pămînt am visat și patru ani am dormit în toate pămînturile de pe lumea asta.

Într-adevăr, venea primăvara, sub bătaia unui vînt subțire, în fereastră izbi vîrful unui liliac mutat de Pătru de la casa veche, așa cum era, ca un pom, și Pătru văzu mugurii lui plesniți. Soarele se strecurase pe după niște nori de zloată, dar liliacul nu mințea.

www.dacoromanica.ro

Capitolul III
DISCUŢIA

EI! — ÎNCEPU „DISCUŢIA" UN MAIOR „MAI aşezat", cum observă, cu o oarecare nădejde, Năiţă Lucean, privindu-l pe ofiţer cu luare-aminte şi sforţîndu-se să-i lase impresia că n-are altă ambiţie mai mare şi nici nu avusese vreodată alta mai mare decît să-l asculte pe el supus şi îndatoritor, gata să lămurească în toate privinţele „situaţia respectivă", şi să termine — şi el, şi maiorul — cît mai repede ce aveau de făcut, „fiindcă îmi părea un om cu griji,

www.dacoromanica.ro

cu treburi, cu răspunderi, înțelegea și el că aveam fiecare destule pe cap, nu puteam sta la povești, așa, ziua-n amiaza mare. E cazul să ne mai vedem și de ale noastre, mai ales cu, care și plecasem de-acasă pe nepusă-masă, nici cu nevasta nu vorbisem, lăsasem și-un sac cu porumb la moară, se alegea praful de făină dacă sta mult neridicat, în fine, ce să mai spun, mă grăbeam și eu".

Fusese poftit pe un scaun în fața biroului și-i făcea plăcere că stă, în sfîrșit, dè vorbă cu „cineva", deși în sufletul său, în ungherul cel mai ascuns, teama — o teamă nelămurită — își făcuse un anume loc, și mai ales o anume neîncredere pusese brusc stăpînire pe el în fața „bunăvoinței" acelui maior care-i și dăduse mîna, o mînă cam în doi peri, dar o mînă întinsă ca la o cunoștință, ceea ce iar îi făcu plăcere lui Năiță. Îl îngrijora însă, fără să știe totuși de ce, faptul că acel ofițer se arăta obosit și neinteresat de „cazul" lui, spre deosebire de ofițerii tineri cu care venise el și care erau destul de ai dracului și de hotărîți, astfel încît parcă de la ei știa la ce să se aștepte, în timp ce acesta, se uita mereu pe fereastră și din cînd în cînd ridica receptorul telefonului și răspundea plictisit unor apeluri insistente, zicînd mereu „Și ce vă grăbiți așa? Noi nu trebuie să ne grăbim; noi sîntem la putere, noi sîntem calmi. Sigur, adăuga apoi, sigur, sîntem la putere și sîntem calmi" — și punea receptorul jos și se uita la Năiță din nou, cu aerul că atunci îl vede pentru prima dată și că habar nu are ce e cu el acolo.

— Ei! — începu el pentru a nu știu cîta oară, fiindcă nu apucase încă să asculte răspunsul lui Năiță Lucean, din cauza telefonului, care suna „în neștire, domnule, cine dracu' tot suna nu știu", și omul era clar că n-avea chef de ei, era calm și vrea să-și vadă de treaba *lui*, adică „de el", de Năiță, iar el, Năiță, se pregătise de vreo patru-cinci ori să răspundă, dar cum să deschidă gura, iar suna telefonul, și el își lua un aer înțelegător și complice la agasarea maiorului, care într-un

www.dacoromanica.ro

rînd îi şi surîsese, parcă scuzîndu-se faţă de el, „asta e situaţia", dar lui Năiţă frica îi pătrundea şi mai tare în suflet, pe măsură ce maiorul îl lua pe el şi mai prieteneşte drept martor la soarta nenorocită care nu-l lăsa să vorbească liniştit cu acest ţăran.

Năiţă îşi luase şi el o înfăţişare anume, din care trebuia să reiasă că era pregătit să descurce toate întrebările maiorului, întrebări pe care, de asemenea, era cu viclenie pregătit să le asculte cu cea mai convingătoare uimire.

Avea o faţă trasă, pămîntie, îi crescuse barba, şi trecînd pe un coridor, prin faţa unei oglinzi cît tot peretele, observase că-i şi albise barba niţel, sau nu apucase el pînă atunci să bage de seamă că şi barba începuse să-i încărunţească, îl arăta mai bătrîn decît era, ori mai îmbătrînit. Era a treia zi de cînd fusese adus la tîrg, la Raion, maşina trăsese într-o curte cu porţi înalte, el stătuse uitat cîteva ceasuri într-un birou pustiu, apoi începuse să fie trambalat de la unii la alţii, toţi ocupaţi să-l întrebe ce politică a făcut în trecut, la care el răspundea mereu „N-am făcut, tovaroşe, fiindcă a început războiul şi nu era ca acum, cînd te întreabă toată lumea ce politică faci dumneata. Te trimitea pe front şi aia era politica; scăpai, reuşeai în politică, nu scăpai, nu te mai întreba nimeni nimic, cine dracu să te mai întrebe?" „Tovarăşe, striga atunci la el cineva, dumneata să răspunzi limpede, ce politică ai făcut în trecut", iar Năiţă se uita la acel cineva cu o uimire neprefăcută şi continua imperturbabil: „Tovaroşe, eu sînt limpede, politica mea a fost războiul. Altă politică n-am făcut". „E clar" — confirma acel cineva, şi scria ceva foarte mărunt pe o coală albă ca de cerere şi i-o dădea lui Năiţă să semneze. Însă acesta nu semna, şi toată povestea pornea de la început cu altcineva. Către seara zilei cînd fusese adus la Raion, Năiţă Lucean se trezise împins pe nişte scări de pivniţă şi lăsat să doarmă într-un subsol amenajat special, cu două paturi de fier cu saltele

www.dacoromanica.ro

de paie și cu o cană de tablă roșie, plină cu apă, la cap. Se sculase a doua zi destul de obosit de atîtea întrebări, la care el avea impresia că răspunsese foarte clar și foarte convingător, deși cei cărora le răspundea păreau foarte neconvinși și foarte neîncrezători, fapt ce-i îndreptățea — își închipuia Năiță Lucean — s-o ia mereu de la capăt și să-l piseze cu politica și mai ales cu cine mai făcuse el politică în trecut. În încăpere era cam întuneric, o fereastră lunguiață și îngustă dădea spre stradă și nu prea lăsa să pătrundă lumina, prin fața ei trecînd fără încetare perechi de picioare și de încălțări de toate felurile, ca într-o defilare, care pe Năiță îl distra, fiindcă — povestea el mai tîrziu, cu o poftă nemaipomenită — „Nicăieri n-am văzut, domnule, atîtea picioare de la gleznă în jos. Domnule, știi ce mers urît au unii oameni cînd le vezi numai încălțările? Să-i vezi cum merg cu opinci, cu bocanci, cu pantofi, cu cipici, cu dracu, cu lacu, nici nu știi cu ce-i dă omului în gînd să se mai încalțe. Atît vedeam — povestea el mai tîrziu —, numai picioare de la gleznă în jos".

În încăperea aceea mai era cineva, un bătrîn cam ciudat, de pe undeva de pe valea Oltețului. „Nu știu cum ajunsese el aici, la noi, la Raion, cînd aveau și ei Raionul lor, la Olteț. Însă ăsta era cam umblăreț, nu-i ajungea plasa Olteț, o dată pe lună venea și la noi, la Raion, și dracu știe ce făcea, ce dregea, fusese luat la ochi, iar acum fusese luat de tot. Stătea chircit pe marginea patului, cît era nopticica de mare, nu punea geană pe geană, clătina din cap și bătea mereu din buze, ceva spunea el, dar nu se-nțelegea, pentru că vorbea în capul lui. Îl măcina ceva și se vedea bine că nu stătea de două-trei zile, stătea mai de mult, era cam mototolit și mi se pare că avusese și alte întîmplări."

Subînțelesul era clar pentru cei cărora le povestea Năiță aventurile sale, unii zîmbeau, alții se cam puneau pe gînduri. Nici Năiță nu avea hazul dinainte, oricît se străduia

www.dacoromanica.ro

el să dea o aură veselă întîmplărilor care şi pe el îl marcaseră, căci faţa şi mai ales privirea lui purtau întipărit în ele semnul unei experienţe foarte ciudate, şi pentru cei ce-l cunoşteau rămînea mereu nelămurită o întrebare: de ce rămînea el cîteodată, ca din senin, dus, cu ochii ficşi, ca de sticlă, şi cu o mînă întinsă ferit înainte, de parcă ar fi zis „Stai, dom-le, nu..." „Bă Năiţă!—îl striga atunci careva, şi el tresărea ca şi cînd adormise, aşa din senin, şi scutura din cap şi se trezea. Nu vorbea însă nimic despre anume lucruri bănuite de cei din sat, bănuite pentru că, altfel, Năiţă venise, cînd venise, destul de vesel, împreună cu bătrînul acela de la Olteţ, şi cine îl văzuse intrînd cu acela în Mat şi cinstindu-se cu toată lumea care era atunci acolo putea crede că Năiţă fusese în tîrg şi vînduse, bine, ce avusese de vîndut. Veselia lui era cînd plină, cînd ştirbă, şi asta se vedea în momentul căderii pe gînduri. Moşul avea şi el un chef mai special de veselie, părea chiar că se sforţează să fie vesel. Lua ţoiul cu ţuică nouă de prună, îl ridica dinaintea ochilor, îl studia cu o vădită plăcere, saluta cu el pe toată lumea, apoi îl punea jos, pe marginea tejghelei, şi se închina zicînd: „Doamne, ai grijă de mine, păcătosul, să nu mai uit", apoi lua iar ţoiul şi zicea tot către toată lumea: „Trăiască partidul nostru, tovarăşi!"

— Ei! — se întoarse, pentru a nu ştiu cîta oară, spre Năiţă Lucean, maiorul, acum cu un aer hotărît să nu mai întrerupă dialogul şi să-l asculte, orice s-ar întîmpla, şi Năiţă observă, după bătaia unei pendule de prin apropiere, că ar fi fost ora unsprezece de dimineaţă. Clătină din cap amărît, adică: „Uită-te, domnule, cum mai trece timpul!", că stătea de vreo două ore în biroul acestui maior.

— Ia să vedem, tovarăşe Lucean, ce te supără pe dumneata — continuă maiorul, frecîndu-şi mîinile şi încercîndu-şi apoi fiecare deget în parte, trosnindu-le, şi lui Năiţă în primul moment nu-i plăcu această îndeletnicire, dar se gîndi

www.dacoromanica.ro

că poate omul era și el mai ostenit, nu se făcea să se sperie din orice.

— Păi, cum să vă spun — se foi Năiță pe scaun — mă supără — și ridică din umeri și întinse mîinile cu palmele deschise către maior, adică să fie și el înțeles dacă se poate — mă supără că am lăsat la moară un sac cu porumb și se-alege praful de mălai dacă nu mă duc să-l iau, fiindcă la moară trage și trage și mălaiul și intră umezeala în el. Asta mă supără cel mai mult — conchise Năiță, considerînd că argumentul era hotărîtor pentru ca maiorul să priceapă și să isprăvească comedia și să plece și el acasă.

— Da — zise maiorul după un timp, uitîndu-se iar pe fereastră.

„Ce dracu vede, domnule, ăsta pe fereastră, de stă numai cu ochii pe ea?" — se întrebă Năiță, dar nu avu timp să-și răspundă, căci iar sună telefonul, ascuțit și prelung, și maiorul întinse mîna spre receptor ducîndu-l la ureche cu un gest moale și obosit. Repede, însă, își reveni din oboseală și îndreptîndu-se mai bine în scaun răspunse cu un glas plin și milităros:

— Să trăiți, tovarășe prim! Ascult, ordonați!

Firește, Năiță nu auzi pe cel de la capătul necunoscut al firului, însă înțelese ușor că și maiorul ăsta avea un stăpîn, nu era chiar de capul lui, și cîteva clipe se bucură.

— Sigur, tovarășe prim, sigur, am și spus să nu ne grăbim, sigur. Chiar acum, de exemplu, sînt aici cu un caz de la... și pronunță numele comunei lui Năiță Lucean, iar acesta se și ridicase de pe scaun și luase și căciula de jos, de la picioarele scaunului, dar maiorul îi făcu moale semn să stea jos și să nu se grăbească nici el. Făcea cu mîna bătrînește — „Binișor, binișor" — și închidea și dintr-un ochi, adică, „Nu e cazul să..."

Năiță încremeni o secundă, două, cu genunchii îndoiți, nici nu se așeza, nici nu se ridica, însă maiorul făcea din

www.dacoromanica.ro

mînă mereu, ascultînd în pîlnia receptorului: „Binișor, binișor", și Năiță se așeză jos pe scaun și cu o mînă pe care nu și-o mai simțea, și cu un gest pe care nu-l mai putea controla așeză și căciula jos, la picioarele scaunului. În capul lui începu să se învîrtească iar întrebarea care-l chinuia de trei zile, de dimineață pînă seara: „Ce politică ai făcut, în trecut?" N-am făcut nici un fel de politică, răspundea Năiță în gînd, cu o grăbire de parcă ar fi vrut să nu-și piardă răsuflarea. N-am făcut nici un fel de politică fiindcă am fost ocupat cu războiul și n-am avut cînd." „Daaa!" — făcea unul dintre acei ofițeri tineri, nu Turbatu, acesta nu mai vorbea cu el, îl văzuse de cîteva ori umblînd pe coridor, galben la față și încruntat și parcă plînsese. Ținea ochii în pămînt cînd trecea pe lîngă Năiță și se supsese la față de tot, se pungise.

— Ce are dumnealui? întrebase Năiță a doua zi după ce fusese adus și încă nu se obișnuise bine cu locul unde se afla și mai ales cu regulile de aici.

Furat de întrebare, ofițerul îi răspunsese pe negîndite, după care se răstise zdravăn la Năiță, încît acesta avu impresia că e ceva în neregulă, și nu peste mult timp, chiar în acea dimineață, a celei de-a doua zile, el putu să bage de seamă că încurcătura în care intrase nu era prea ușor de descurcat și că drumul său se scurtase mult, se oprea cu un capăt în pivnița de unde era adus și cu un capăt în biroul unde era dus.

— A murit mama dumnealui.

— Aoleo, se miră jalnic Năiță Lucean, plesnind palmele una de alta, ceea ce îl făcu pe ofițer să tresară și să-și dea seama că se angajase cu acest cetățean într-o discuție nepermisă.

— Doamne — făcu iar Năiță cu un aer nenorocit — , Doamne, cum s-a prăpădit fata asta cu zile și ea știa. Și

www.dacoromanica.ro

nu se duce la?... mai întrebă Năiță, care parcă uitase unde se afla și despre cine era vorba de fapt în acel moment.

— Cetățene — strigă ofițerul la el —, răspunde limpede la întrebare!

— Am răspuns — reveni Năiță din fuga gîndului său care îl și dusese la Sacoț și îl și făcuse să-l vadă pe bietul Turbatu în mijlocul bătăturii, cu capul gol și strigînd „Doamne, de ce m-ai pedepsit pe mine, Doamne, în felul ăsta, că nu mă știu vinovat cu nimic să merit eu pedeapsa asta" și „Ce făcuși, Tudoro, cine te-a supărat pe tine, Tudoro, unde vrei să te duci tu, Tudoro?!" Și pe obrazul lui Năiță Lucean se porniră două șiruri de lacrimi ca dintr-un izvor, și cînd ajunseră sub bărbie secară.

— Va să zică, dumneata declari că te-ai ocupat cu războiul? — continuă ofițerul cel tînăr.

— Da — confirmă iute Năiță Lucean. Toată țara s-a ocupat, adică mai ales noi, țăranii. Așa a fost situația, că, vezi bine dumneata, nu plecam eu așa, de capul meu, la război, de la mine de-acasă, că de-abia mă însurasem.

— Bine — îl întrerupse ofițerul. Și tatăl tău ce politică a făcut, cu ce s-a ocupat?

— Păi tot cu războiul, la '916, că nici n-a mai venit de la Mărășești — se scuză cumva Năiță. Noi am fost orfani de război — adăugă el, dar ofițerul nu-l ascultă.

— Și tatăl lui ce politică a făcut, cu ce s-a ocupat?

— Păi tot cu războiul — zise Năiță. Cu războiul dinainte, cu turcii, că nici ăsta n-a mai venit. Nu vezi dumneata cum a fost timpurile? Noi toți a trebuit să ne ocupăm cu războiul, numai eu am fost mai norocos că am venit acasă, și uite, acum stau de vorbă aici cu dumneata, altfel cine știe pe unde aș fi putrezit, ca bietul frate-meu care...

— Sigur, tovarășe prim, am înțeles — continuă maiorul convorbirea telefonică, dar lui Năiță îi pierise încrederea

www.dacoromanica.ro

în el de cînd îi făcuse semn să stea jos. Bine, atunci, venim la dumneavoastră. Să trăiți!

Iar fusese poftit pe scaun și neavînd încotro se așezase față-n față cu maiorul de securitate. Nu-l mai bucura însă această atenție. Îl nedumerea faptul că și el, și maiorul stăteau jos, unul în fața altuia, și amîndoi dinaintea unui birou dincolo de care cineva părea să nu facă totuși o mare deosebire între ei. Simțea că și maiorul încetase să mai fie la fel de sigur pe el cum i se păruse cînd se afla în biroul lui. Scosese dintr-o servietă neagră, cu catarame mari și butucănoase, un dosar destul de nou și-l pusese pe masa rotundă dintre ei doi, împingînd cu grijă către Năiță o scrumieră de pămînt smălțuit. Nu-l privea pe Năiță, nici nu-i ocolea privirea, pur și simplu stătea cu ochii ațintiți spre biroul primului-secretar și căuta să prindă acel moment favorabil unei discuții căreia nu-i intuia încă în nici un fel rostul și mai ales în prezența acestui țăran, care la rîndul lui putea spune pe neașteptate cine știe ce. Primul-secretar, despre care Năiță Lucean auzise vorbindu-se cum auziseră mulți țărani de pe valea aceea, fiindcă mulți se trezeau amenințînd cu numele lui, deși nimeni nu-l văzuse atît de aproape cum îl vedea Năiță acum, se numea Dumitru Dumitru, „nume de om sărac, neapărat, fiindcă dacă ar fi fost ceva de capul lui taică-său era imposibil să nu-i pună și lui un nume mai ca lumea, să poți să-l deosebești". Era un om scund, pătrățos, cu mîinile scurte și palmele mari, late, cu degete boante, semăna bine cu Pătru cel scurt, atîta doar că acesta din urmă avea un cap mai mic, dar la fel de rotund, ca o bilă de popice și, la fel, tuns scurt, așa cum se tundeau copiii la școală, dar prin clasa a șaptea, în timp ce Dumitru Dumitru avea și capul mare, cu o față lată, toate trăsăturile feței lui erau mari și se rotunjeau cărnos: buzele, nasul, bărbia, fruntea, în dreptul sprîncenelor. Nu se uitase la ei nici cînd intraseră, cum nu se uita nici acum, nu le dăduse nici

www.dacoromanica.ro

mîna, nici maiorului, stătea cu nasul în niște hîrtii și mîrîia în timp ce-și freca fruntea cu palma stîngă, ca și cînd l-ar fi durut capul. Din cînd în cînd le făcea semn cu un deget bont sau retezat, adică „imediat". Năiță îl furase cu coada ochiului și băgase de seamă că era un om destul de tînăr, nu trecea de treizeci și cinci, treizeci și șase de ani, însă părea obosit, consumat, sau era numai nedormit sau nu vedea destul de bine și nu vrea să pună ochelari.

— Cam mulți dușmani de clasă prin raionul nostru, tovarășe maior — rupse el în sfîrșit într-un tîrziu tăcerea, iar Năiță Lucean tresări, fiindcă de trei zile de cînd se afla la tîrg și unde se afla, mereu auzise povestea asta cu dușmanii de clasă și chiar despre el se spusese același lucru, ba ofițerul acela tînăr, copilul lui Turbatu, îi spusese în mașina în care fusese adus că „noi față de dușmanul de clasă sîntem hotărîți", deși acest „hotărîți" nu fusese prea clar, dar Năiță înțelesese că îl privea pe el ca o amenințare cu care nimeni nu avea de gînd să glumească.

— Ordonați? — întrebă maiorul ridicîndu-se brusc de pe scaun.

Avea aerul că nu auzise exact întrebarea, dar el ținea să cîștige timp și mai cu seamă să vadă dacă nu cumva primul-secretar vorbește serios, în sensul că asta era și convingerea lui de prim-secretar, adică în raionul acela erau într-adevăr mulți dușmani de clasă, și atunci răspunsul lui de ofițer comandant al securității locale avea altă înfățișare, trebuia să furnizeze argumente pentru această concluzie sau pentru o astfel de concluzie, care nu putea fi decît expresia liniei generale și locale în același timp.

— Cam mulți dușmani de clasă în raionul nostru, repetă primul-secretar, dar cu aceeași intonație inexpresivă și ținînd în continuare capul ascuns în hîrtiile pe care le citea.

www.dacoromanica.ro

— Vai de capul lor! — se auzi atunci intervenția lui Năiță Lucean, și pe fața lui se lăți un zîmbet de milă ca dinaintea unei realități nevoiașe, și înaintea ochilor îi apăru nenorocitul de Alexandru lui Gore, un bătrîn cam surd care în fiecare zi lăsată de Dumnezeu se ducea la primărie cum se lumina și aștepta pe treptele de la intrare pînă venea cineva dintr-ai Sfatului sau dintr-ai punctului veterinar înființat de curînd și unde slujea la un taur rău și puturos un anume Trică, fost pe timpuri argat la niște învățători, iar acum se considera funcționar și era singurul care avea curajul să intre în grajdul improvizat dintr-o polată și patru stîlpi, dar era și singurul pe care taurul îl lăsa să intre la el. De obicei, primul venea Trică, vorbind singur pe drumul mare, și pe măsură ce se apropia de podețul din fața primăriei începea să „discute" cu taurul:

— Hai, băiete — zicea el —, că azi avem treabă, nu mai putem sta degeaba ca ieri și să mîncăm lucerna statului de pomană, că ai văzut cum pleacă vacile de la tine cu coada pe sus de nu le mai poate opri nimeni, că tu stai ca boul și nu te uiți la ele și ne batjocorește o comună întreagă.

Cum intra pe podișca din fața primăriei, Alexandru lui Gore se ridica în capul oaselor de pe treptele de piatră și începea să-i înjure pe toți de la primărie, fără nici o alegere, dar și fără să precizeze pe cine de fapt înjură, pentru că vorbea așa, în general, cine adică nu-l lasă pe el să-și vadă de treaba lui, ca și cînd de fiecare dată și în fiecare dimineață era luat de la lucrul lui și adus aici la primărie, unde era ținut de pomană.

— Nu discut cu dușmanul de clasă — răspundea Trică, fiindcă mai ales el era luat în primire de înjurăturile lui Alexandru lui Gore. Cîteodată venea dimineața de tot și tovarășul Craina, președintele, dar pe el Alexandru nu-l înjura.

— Pe Craina nu-l înjuri, nene Alexandre? — îl întreba cîte cineva la o țuiculiță unde se mai dezlegau limbile!

www.dacoromanica.ro

— Nu — zicea Alexandru lui Gore —, fiindcă nu-l cunosc și nu e din sat de la noi. Eu nu înjur decît pe cine cunosc. Însă dacă se duce în sat la el, trebuie să-l înjure și pe el cineva, așa că eu nu iau dreptul altuia.

Nu-l lua însă nimeni în serios, și cum sta cu casa chiar lîngă primărie, nici drumul lui special nu însemna cine știe ce cheltuială de timp. Pînă la urmă însă, tot se găsise cineva să-l bage în seamă, și o vreme Alexandru lui Gore dispăruse din sat, nu mai vorbea nimeni despre el, la o adunare fusese dat drept exemplu de dușman de clasă, și cu asta se cam potoliseră și zvonurile. Nu stătuse plecat prea mult, cîteva luni poate, cînd se întorsese însă nu mai fusese văzut nici pe la primărie, nici pe la Mat, nu mai ieșea nici pînă la poarta casei, își făcea de lucru pe dindos, prin spatele unui fînar la care tot meșterea, și nimeni nu-și mai amintea despre el, pentru că nimeni nu-l mai vedea. În cîte-o seară venea la Mat repede și strecurat de fiecare dată, grăbită, nevasta lui, o femeie scundacă și mereu desculță, de cum se despri-măvăra niței și pînă cînd era gata să ningă. Se ducea la tejghea, se apleca peste ea și, cu un glas rugat, îi cerea negustorului cinci pachete de Naționale.

— Ce mai face nenea Alexandru? — întreba Difuzor cu glasul lui mare și puternic de parcă ar fi vorbit din fundul unei butii cu prune.

— Ce să facă? — roșea biata femeie, căutînd cu privirile în toate părțile, ca și cînd n-ar fi vrut să audă nimeni întrebarea aceea prostească rostită de Difuzor cu gura lui mare. Ce să facă, parcă dumneata nu știi? Pe lîngă casă, ce nu are omul de făcut pe lîngă casă?!

Apoi lua pachetele de țigări și se repezea afară din Mat. Cînd se închidea ușa în urma ei se lăsa o liniște tulbure, pe care numai Mihai Torețoiu-Bogatul o mai putea drege cu veselia lui neluată de nimeni în seamă.

www.dacoromanica.ro

— Mă — zicea el către cine se nimerea —, mă, vai de zilele tale, vezi tu cum e făcut satul ăsta al nostru?

— Cum? — intra cu el în vorbă acel cineva, oricine ar fi fost el, pentru că jocul era vechi și toți îl cunoșteau și toți voiau să-l joace. Cum?

— Ca dracu! — preciza Mihai Toreţoiu. Dracu să fi fost și să ne fi adunat la un loc, și tot nu ne potriveam așa.

— Răi, hai, nene Mihai? — continua acel cineva jocul, și Mihai Toreţoiu punea cinzeaca pe marginea tejghelii și-și dădea cu toată puterea o palmă peste frunte.

— Răăăi, răăăăi, cei mai răăi. Nici între rîpi nu sînt oamenii așa de-ai dracului, și între rîpi și-a făcut și dracul cuibul, și ei tot sînt mai dumnezeiți.

— Lasă dumneata unde și-a făcut dracul cuibul și bea-ți ţuica, plăteşte și salutare — intervenea Difuzor, grijuliu să nu se întindă cumva discuţia asta, pe care ei o înţelegeau altfel decît o lăsau cuvintele să se înţeleagă, fiindcă la toți le părea rău de ce i se întîmplase lui Alexandru lui Gore și pe toți îi mîhnea retragerea lui din lume și înfăţișarea de văduvă a nevestei lui, care nu mai ieșea nici ea nicăieri, nici la lucru cu împrumut, nici la cimitir să-și plîngă morţii, cum făceau toate femeile, nicăieri, și nici ferestrele casei lor nu se deschideau și nici uşa de la intrare nu mai fusese deschisă. Ce se vedea de la ei era fumul și o pisică lenevind pe marginea şanţului din faţa casei lor...

— Asta e pisica lui Alexandru — observa vreun trecător, și fiecare se gîndea la ce i se putuse întîmpla acestui om de se retrăsese el, ca și cînd pierise, și dacă trăia, trăia pentru că mai avea zile.

— N-am înţeles — atrase atenţia primul-secretar că vrea o explicaţie clară la această intervenţie neașteptată a lui Năiţă Lucean. Cum adică vai de capul lor?

Dar Năiţă amuţise și simţea cum îl trece pe şira spinării un șuvoi de apă rece ca gheaţa. Și totuși, Năiţă ridică frun-

www.dacoromanica.ro

tea, și ochii lui întîlniră ochii primului-secretar. Pe fața acestuia se citea o curiozitate imensă, și deși ținea ochii aproape închiși, căci îl dureau din cauza luminii care năvălise brusc în biroul acela, iar el se vedea bine că era obosit, Năiță pricepu că nu poate scăpa fără să răspundă. Dar n-apucă, fiindcă maiorul se simți dator să dea el o explicație la prima întrebare, și din graba cu care acesta se repezi să răspundă, Năiță Lucean pricepu și faptul că e vorba de apărarea lui.

— Îmi permiteți să raportez — se precipită maiorul și pe jumătate se și ridică de pe scaun, iar acum nu stătea nici în picioare, nici jos, și Năiță se crezu obligat să se ridice și el în picioare —, problema este destul de complicată. Avem unele cazuri cînd caracterul preventiv al acțiunilor și intervențiilor noastre se impune cu hotărîre, și atunci noi sîntem datori să veghem cu toată hotărîrea pentru ca acele elemente care sînt ostile regimului nostru să simtă cum se cuvine că puterea populară...

Primul-secretar trăsese sertarul biroului, și-acum se sprijinea cu amîndouă mîinile în acest sertar. Stătea cu capul ușor dat pe spate și părea că-l ascultă foarte serios pe maior, iar acesta găsise, se pare, un unghi foarte favorabil poziției sale, căci continua să nu stea nici jos, nici în picioare.

— Dar, firește, noi sîntem acum la putere și sîntem datori să fim calmi, nu trebuie să ne grăbim, e momentul să interpretăm și să tragem concluziile cu calm.

Vorbea destul de cursiv și încerca să surprindă pe fața primului-secretar o reacție anume, din care să tragă o concluzie cu privire la poziția acestuia față de punctul său de vedere. Nu înțelegea de ce trebuie să dea explicațiile pe care le dădea de față cu țăranul acesta și în general i se părea că primul-secretar îl pune la încercare sau vrea să verifice o anumită situație.

www.dacoromanica.ro

— Da — îl întrerupse Dumitru Dumitru. Şi cu ăsta ce este? — întrebă el arătîndu-l pe Năiţă Lucean.

— A fost adus pentru nepredarea puştii.

— Ai puşcă? — întrebă Dumitru Dumitru, acum iar cu o vie curiozitate, şi în primul moment Năiţă Lucean vru să spună cu toată gura „Da!" şi chiar aşa i se păru şi lui Dumitru Dumitru.

Dar din gura lui Năiţă ieşi un:

— N-am, tovaroşe, de unde să am şi mai ales ce să fac eu cu puşca? Fiindcă le-am spus şi dumnealor — şi îl arătă pe maior, dar reveni —, adică le-am spus băieţilor cu care am venit acum trei zile cu maşina că nu am, că puşca îţi cere ale ei, trebuie să te ocupi de ea, să ai timp de distracţie, eu de unde dracu, dacă am şase copii şi toţi mănîncă şi toţi chiriie cînd nu le dai, şi cum e pămîntul la noi, numai de puşcă n-ai timp. M-a şi căutat — conchise Năiţă —, şi tot n-a găsit.

Maiorul îi întinse primului-secretar dosarul în care Năiţă recunoscu scrisul celor care-i luaseră declaraţii, iar el nu le semnase.

— A căutat şi cu cîinele şi tot degeaba — mai găsi el totuşi cu cale să adauge, văzînd că primul-secretar se opreşte asupra uneia dintre declaraţii şi că subliniază cu un creion roşu ceva.

— Pînă unde ai fost? — întrebă Dumitru Dumitru, dar Năiţă nu înţelese la ce se referea şi se uită la el niţel nedumerit.

— Cu războiul — preciză acesta, şi Năiţă se lumină dintr-o dată.

— Păi în partea asta n-am fost, zise el ca o scuză, decît pînă la Banska-Bistriţa, fiindcă ne-a rănit şi a trebuit să ne retragem ca veteran.

www.dacoromanica.ro

— Ei, se întoarse Dumitru Dumitru către maiorul de securitate. Dar în clipa aceea, Năiță se și văzu ieșind pe ușă și se și văzu coborînd Valea cu pietrele.

Mergea ca într-un vis, și cînd Dumitru îi spuse „Măi moșule, aș vrea să mai stăm de vorbă", el nu văzu mîna întinsă a acestuia, ci avu impresia că toată povestea începea din nou, și lăsînd iar căciula jos lîngă scaun rupse din suflet întreaga lui deznădejde pentru a-și susține cauza cu singurul argument în care credea.

— Nu-mi pare rău — zise el, astfel, — decît că am lăsat un sac cu porumb la moară și stă acolo de trei zile și n-are cine să-l ridice, și la moară trage, și porumbul mucegăiește.

www.dacoromanica.ro

Capitolul IV
MASA

NINGEA AȘEZAT ȘI TĂCUT, VÎNTUL NU MAI bătea, se lăsase o liniște curată, se putea auzi cum se așază fulgii de zăpadă ușor, unul peste altul, și cum se apleacă sub ei crengile negre ale prunilor prin grădinile peste care pluteа lumina calmă de dinaintea înserării, parcă se pregătea o sărbătoare, de mult deasupra acestui sat nu mai stăruise atîta pace, dar ea avea să se dovedească repede trecătoare și mai ales prevestitoare a unor întîmplări deloc pașnice și

www.dacoromanica.ro

deloc vesele. Drumurile fuseseră troienite și nimeni nu mai ieșise cu carul sau cu sania să răscolească zăpada și să facă pîrtii, potecile fuseseră înghițite sub nămeții cît casa, nu se mai cunoșteau șanțurile și gardurile, acoperișurile albe veneau cu streșinile pînă se împreunau cu foișoarele de lemn, și ningea mereu, și satul pierea, dar pierea frumos ca într-o poveste, și din cînd în cînd Pătru cel scurt ieșea în săliță din spatele casei și privea văile care coborau rostogolite acum și rotunjite pînă sub poalele munților, unde se întuneca, și ochii lui se opreau și începeau să-i lăcrimeze. Așa stătea și acum, răzimat de stîlpul săliței, și asculta liniștea aceea nefirească și auzea bine cum cad fulgii și cum ating ei stratul de zăpadă de dinainte, și îi urmărea cum vin și cum se rotesc și se așază lin, simțea greutatea lor, dar o simțea altfel decît era, o simțea ca pe o greutate adevărată, iar greutatea asta nu se așeza pe zăpadă cum vedeau ochii lui, ci pe pieptul lui și pe inima lui și se trezea oftînd. Era într-o vineri, se încheiase o săptămînă de cînd nu mai ieșise nici el din casă și nici pe la el nu mai venise nimeni, stătea cuc cu nevasta lui, nu vorbea nici el, nu vorbea nici ea, se uitau unul la altul și părea că se înțeleg, la prînz ea punea masa, dimineața el tăia lemne, seara el își făcea de lucru prin curte, închidea fără nici un rost o ușă la un beci unde nu intra nimeni, căci n-avea cum, dar așa era obiceiul gospodarului să încuie seara toate ușile, să le zăvorască, noaptea trecea ca o pedeapsă, ea torcea pînă se isprăvea focul din sobă, și dimineața o luau iar de la început. Cînd vorbeau, vorbea fiecare singur, cu cîte-un lucru de care se împiedicau sau de care aveau nevoie și nu-l găseau, cu vaca în grajd, care nu se mai sătura „Și să vedem cum o să mai ieșim și din iarna asta?", cu cîinele pe care seara îl dezlegau, și el năvălea plin de zăpadă în săliță și chiar în casă și lătra de bucurie și din lătratul lui se stingea lampa, și atunci Pătru punea mîna pe cîte-un retevei și-l certa vesel și-l amenința,

www.dacoromanica.ro

iar cîinele se repezea pe uşă afară, dărîmînd de fiecare dată cîte ceva, iar Pătru îl înjura, însă cu o mîndrie pe care numai el o înţelegea, căci cîinele acesta care crescuse cît un mînzat îl făcea pe Pătru să se vadă şi el gospodar, cu cîine care are ce păzi, adică avere, acareturi, strînsură. Casa lui era însă abia la început, nici nu fusese terminată, n-avea în curte nici acareturi, n-avea nici cine ştie ce strînsură, zestrea nevestei nu fusese nici ea cine ştie ce, iar într-o seară Pătru îşi aduse aminte că socru-său îi promisese şi două oi cu scăderea lîngă Crăciun, şi Crăciunul venise, trecuse, trecuse şi Sfîntul Vasile şi Boboteaza, trecuse ianuarie, trecuse bine şi din februarie şi socru-său nu se mai făcea că ţine minte ce hotărîseră la nuntă.

— Măi femeie — deschise el vorba după o lungă socoteală, în timp ce ea strîngea masa cu felul ei tăcut şi niţel adormit, căci ţinea mereu capul în pămînt — uite că vine şi martie, o să se ia şi zăpada asta, că n-o să ţină cît lumea, acuşi vine şi Paştele, şi socru-meu nu se face deloc cu oile alea două cîte le-a promis că dacă ştiam că nu ţi le dă discutam altfel, aveam altă discuţie...

Femeia rămase cu talerele de pămînt în mînă în mijlocul drumului de la masă la sobă unde o oprise vorba lui Pătru, dar fără să întoarcă spre el capul sau să-l ridice, parcă ar fi citit în talerul acela peste care aşezase lingurile de lemn.

— Nu zici nimic? — o întrebă Pătru. N-ai glas la chestia asta — adăugă el cu aerul că ea tăcea acum, sau tocmai acum, în timp ce în rest nu-i mai stătea gura şi el nu mai putea de răul gurii ei.

— N-a uitat — zise ea, şi se strecură cu mersul ei ferit şi băbesc şi chiar vru să iasă afară, dar Pătru avu impresia că ea fuge de răspuns şi că-l ocoleşte.

— Păi nu pleca — se răsti el —, că dacă pleci ar fi cazul să te duci la ei şi să le spui că acum se ia zăpada şi eu

www.dacoromanica.ro

vreau să mă fac cioban și să mă duc cu oile la munte, că o turmă ca aia pe care ți-a dat-o ție de zestre nu se poate ține pe-aici pe la noi, trebuie s-o ducem la munte.

Femeia se mai oprise o dată tot așa, cu capul în pămînt și ținînd talerele ca pe o colivă la parastas, cum i se păru lui Pătru, însă cînd acesta termină ce avea de zis ieși pe ușă afară.

— Da — continuă Pătru cel scurt ca și cînd ar fi vorbit cu prietenul său Năiță Lucean —, vorbim bine frumos, ne tocmim omenește, înțeleg și eu situația lor, că oameni sîntem, zice că nu poate să-i dea decît două oi, accept două oi, accept și termenul, și el, „bună ziua". Păi o casă se ține greu, o muiere mănîncă, oricît ar fi ea ca Sfînta Vineri asta a mea, se mai și îmbracă, fiindcă nu e tot anul vară, mai dă și frigul, și atunci ce să facă, să degere, nu se poate, toarce un caier de lînă și-și face ciorapi. Da — încheie el oarecum satisfăcut, căci de mult aștepta să se supere pe nevastă-sa și să-i zică ceva din care să priceapă și ea că are bărbat. „Că alții le bat de le rup, și de cîte două ori pe săptămînă" — se gîndi el, văzînd că femeia nu se mai întoarce și că nici nu se aude cotrobăind, cum îi era obiceiul, prin săliță —, le bat bine, și ele dorm ca puii, și dimineața cîntă înaintea cocoșilor.

Se întorsese destul de tîrziu, iar el bănuise că fugise acasă să-i spună lui taică-său ce și cum, adică să nu uite ce au făgăduit, că el, Pătru, nu uită și e viața ei cu el la mijloc, nu sînt numai cele două oi.

— N-a uitat — zise ea cînd se întoarse, n-a uitat, dar n-a avut bani, însă face acum că dă niște prune lui Terteci ăla de i-a mîncat calul nasul la botezul nepoate-si, face de bani și ori ți-i dă ție să le cumperi tu, ori le cumpără el cum a zis.

— Lu care Terteci i-a mîncat calul nasul? — se înveseli brusc Pătru cel scurt —, cînd i l-a mîncat, la care botez?

www.dacoromanica.ro

Se făcea că nu-l mai interesau oile, pentru că într-un fel se asigurase de ele. Acum îl distra chestia cu calul care putuse să mănînce nasul cuiva.

— Parcă tu nu știi! — zise femeia, și clătină din cap ca și cînd i-ar fi spus „Om bătrîn, te bucuri de nenorocirea altuia!"

— A! făcu Pătru bine dispus în continuare, căci și vedea oile în curte și se și închipuia pe el tunzîndu-le la primăvară în curtea din fața casei să-l vadă toată lumea, și mai ales Năiță Lucean.

De mult se visase el tunzînd o oaie care era a lui și pe Năiță oprindu-se la gard și întrebînd cum făcea el cînd vrea să arate că se miră de sărăcia cuiva: „Ce faci, măi Pătrule, ce-ai cu bietul animal, de-l lași în pielea goală acum, pe frigul ăsta, nu mai ai cu ce să te-acoperi? Acopere-te, mă, cu nevasta, nu fi prost, acopere-te cu ea și lasă oaia, că e cel mai nevinovat animal, nu e ca muierea."

— Păi stai, frate-meu — se adresa Pătru, vesel de tot acum, femeii, care se ghemuise lîngă sobă și își făcea de lucru cu niște cîrlige de împletit —, că pe Terteci ăsta eu l-am scăpat din gura calului, că dacă nu eram eu îl mînca de tot și el nici nu băga de seamă, rămînea de umbla fără cap pînă la sfîrșitul vieții lui. Credeam că de altul vorbești — sîsîi el din ce în ce mai vesel, dar femeia lui continua să tacă și parcă nu-l auzea, nu credea în veselia lui, stătea mută și posacă și lui Pătru îi trecu repede tot cheful.

Și iar se scurseră cîteva zile bune, tăceau amîndoi, casa era pustie cu ei în ea, masa era ca o pomană după cineva care murise, ziua se scurgea precum cenușa din gura sobei, noaptea se petrecea cu întunericul ei, Pătru ieșea afară la stîlpul săliței și stătea cum stătea acum, privea cum se rostogolesc văile pînă la poalele munților și cum ninge, și cum cad fulgii ca o părere. Era o liniște cum nu mai auzise decît pe front cînd se oprea bătaia artileriei pe neaș-

www.dacoromanica.ro

teptate și ei în tranșee aveau impresia că aud fumul cum se ridică din gropile bombelor și așteptau să strige cineva după ajutor, acel „Fraților, nu mă lăsați" pe care îl auzise de o mie de ori.

Se întuneca încet, ninsoarea se cernea la fel de ușor și de așezat, văile nu se mai vedeau, Pătru cel scurt se desprinse de stîlp și intră în casă îngîndurat. Ar fi vrut ca nevasta să-l vadă așa și să bage de seamă că e supărat și să-l întrebe ce e cu el, și ea ce să facă, dar această femeie chiar cînd vedea toată frămîntarea lui, și o vedea, nu putea să zică nimic, nu credea că e bine să-l întrebe ceva, ea aștepta să-i spună el ce avea de spus, și ea să se supună, să facă, adică, tot ce zicea el și tot ce vrea el, fiindcă de aceea era nevasta lui, să-l asculte supusă și nu să-l iscodească. Însă el nu știa toate acestea și nu vedea decît fața ei mută și fruntea ei, care nu se mai ridica din pămînt. Își luă pe el o manta militară de postav gros cu care venise de pe front și un an, doi o ținuse dosită, acum însă începuse să o poarte, nu-i mai era frică să nu-l întrebe careva de unde o are și dacă are chitanță pe ea. Mantaua nu fusese a lui, se vedea bine, căci era mai lungă decît ar fi trebuit, iar el nu o scurtase, îi păruse rău să bage foarfecele în ea, și mergea cu ea ca și cînd ar fi fost îmbrăcat într-un anteriu, măturînd cu poalele drumul, iar poalele se cam zdrențuiseră, și el cum era scurt părea și mai scurt scufundat în acel sac militar, cu epoleții atîrnîndu-i pe umeri, căci nasturii lor se pierduseră de mult.

— Vezi că lipsesc niței — îi atrase el atenția femeii cu o grijă pe care ea nu i-o cunoștea, căci nu prea obișnuia să spună cînd pleacă dacă întîrzie și cît întîrzie, pleca și era bun plecat, iar cînd venea era bun venit, n-avea obiceiul să povestească pe unde fusese sau ce văzuse, acasă era la fel de mut cum se făcuse el cunoscut înainte de război și în felul acesta se potrivea bine cu muierea lui, credeau cei care nu știau ce e în casa lor și în sufletul lor.

www.dacoromanica.ro

— Mă duc pe la Năiță să vedem ce mai face, ce crede el de zăpada asta, ne astupă, că nu vezi că nu se mai oprește din nins, și dacă o ține tot așa o să ieșim din casă prin tunel.

Vorbea însă mai mult pentru sine, simțea că femeia nu participă la informațiile pe care le dădea el, ea stătea după sobă și tăcea, parcă nici nu auzea, deși ea auzea tot și chiar ar fi vrut acum să spună ceva, căci era pentru prima dată de cînd se luaseră cînd el îi spunea unde se duce și de ce se duce și ea vedea bine că se întîmplă ceva cu acest om al ei, dar nu știa dacă era bine sau nu să răspundă, nu știa dacă nu era mai bine să stea smerită și el singur să priceapă că ea aude și vede tot ce zice și tot ce face el. Cînd ieși din casă simți un pustiu în el ca și cînd ar fi ieșit dintr-o moară, și în moara aceea nu era nimeni, iar moara măcina singură și în gol, între pietrele ei nu era nici un bob de porumb. Încercă să deschidă o portiță de lemn care îl scotea din curtea casei, dar zăpada o troienise și se lăsă păgubaș, încălecă gardul și, scurt cum era, cînd sări dincolo se înfundă tot în zăpadă și se trezi și cu cîinele peste el, vesel.

Mergea greu prin nămeții care făcuseră totuna plaiul cu drumul lor vechi, mantaua îi mătura zăpada, se împiedica în ea, și de la o vreme se apucă și ridică poalele și le prinse de brîu. Cîinele venea după el gîfîind, în salturi scurte, și pe măsură ce înaintau, Pătru începea și el să gîfîie, și cum călca, cum stătea să se rostogolească și să se înfunde în troienele peste care ninsoarea se cernea fără încetare cu o liniște nefirească. Nu se auzea absolut nimic, nici măcar pașii lui Pătru nu se auzeau, căci se înfundau moale în zăpadă, și întunericul le ascundea și mai viu urmele. Năiță Lucean nu stătea chiar așa departe de Pătru, nu-i despărțea decît un vîrf de măgură, vara se duce ca titirezul, acum era la poalele măgurii aceleia, acum era în vîrful ei unde niște moși ciopliseră o biserică din lemn, toată din lemn, și cuiele cu care erau prinși căpriorii erau din lemn. Biserica nu era mare, cît o bucătărioară de

www.dacoromanica.ro

vară, dar stătea pe vîrful măgurii ca o corabie, și ce era de ea era turla, subțire și înaltă, strecurată printre crengile unor pruni vineți, crescuți și ei ca niște sălbatici. Casa lui Năiță fusese clădită într-o vale pitită sub niște nuci de demult, sălbăticiți și ei de cînd tot făceau umbră pămîntului și de cîtă lume scuturase toamne fără număr nuci verzi cît oul de mari. Prin fața casei trecea un fel de drum de cătun, dar în dreptul casei lui Năiță Lucean acest drum pierea, căci toată curtea — cu acareturile, cu carul cu boi, cu plugul și roatele lui de lemn, cu un fel de tocător de lemne și cu cîinele legat de el cu un lanț destul de lung ca să ajungă și în curtea casei —, toate acestea, și vara și toamna, fără încetare, și cu butia de prune pusă la umflat plină de apa scoasă dintr-o fîntînă săpată și ea în marginea drumului sub un mal, toată averea lui Năiță aproape se părea că fusese scoasă de cineva în drum, iar drumul se sfîrșea și se termina năpădit și sufocat de cîte putuse Năiță să pună deasupra lui. Acum însă nu se cunoștea nimic din acest prăpăd care înghițea drumul, și Pătru chiar se mira unde dracu putea Năiță să strîngă și să ferească atîtea cîte strînsese Năiță și le ținea în văzul tuturor.

Cînd ajunse la poarta casei văzu cu uimire că aceasta se află închisă, și încercînd s-o împingă ca să intre înăuntru observă că fusese proptită cu un par și deși ar fi vrut să-l ia pe Năiță pe neașteptate, căci cîinele acestuia îl cunoștea și nu-l lătra, n-avu încotro și strigă cu glasul său răgușit și pierit, ca al unui om care văzuse lupul și nu se mai trezise din spaimă:

— Năiță ăă, Luceaneee, acasă ești, mă, auzi?!

— Care ești, mă, de n-ai stare la tine acasă? — se auzi repede vocea răstită a lui Năiță Lucean. Pătrule, tu ești, mă, pă tine nu te-a răbdat, mă, muierea și te-a dat afară din casă?

www.dacoromanica.ro

— He-he-he! — făcu Pătru cel scurt —, omul tînăr mai pleacă şi el, se face că se duce la cîte-un prieten, şi cînd se-ntoarce schimbă macazul că satul e mare şi cerere multă.

— Mă fire-ai al dracului, de-aia plecaşi tu de-acasă?, că nu mai ai unde ţine calul şi trebuie să-l scoţi la linie?

— Mai e cineva? — întrebă Pătru cel scurt în timp ce se scutura de zăpadă în săliţa de la intrare, auzind înăuntru glasuri necunoscute de bărbaţi, copiii lui Năiţă fiind încă tinerei şi de nebăgat în seamă, cel mai mare abia împlinise optsprezece ani, iar ceilalţi cinci se ţineau unul după altul la cîte-un an.

— Mai e — răspunse Năiţă, că la omul cu cap vine şi deşteptul, vine şi prostul, cum venişi tu acum, aşa că intră şi dă bună seara, cum te-am învăţat, că aşa e la modă, cînd intri în casă scoţi căciula şi zici şi tu ce trebuie, după cum e anotimpul, dacă e ca acum, iarna şi seara, zici şi tu bună dimineaţa la Moş Ajun.

Pătrunseră în celar, o odaie ţinută ca bună, dar cum Năiţă avea mulţi copii şi doar într-o singură încăpere făceau focul iarna, celarul era şi cameră bună şi rea, toţi stăteau iarna în ea, şi de jur împrejurul ei făcuseră un fel de paturi pe nişte capre de lemn şi dormeau la rînd unul lîngă altul. Acum, copiii fuseseră înghesuiţi lîngă sobă şi toţi dormeau, afară de unul, Vasilică, pitic ca maică-sa şi pistruiat rău, tot ca ea, însă rău de gură ca Năiţă. Ăsta stătea cu o mînă la ochi şi se făcea că doarme, însă nu scăpase nimic din ce auzea că vorbeau Năiţă şi cu prietenii lui şi mai ales nu scăpa înjurăturile lui Gheorghe Oţăt, care nu putea să bage în gură o lingură de fasole fără să găsească un motiv şi să pomenească un sfînt din calendarul pe care i-l lipea muierea în fiecare an, de Crăciun, deasupra capului unde dormea. Se dusese vestea despre el cum asista la lipitul calendarului, de Crăciun, chiar în ziua întîi şi cum se uita el apoi curios pe

www.dacoromanica.ro

rîndurile fiecărei luni, să găsească un sfînt nou de care nu mai înjurase pînă atunci.

— Mă Gheorghe, tu ai să fii pedepsit rău pe lumea ailaltă! — îl amenința femeia, una Vetuța, neagră ca un drac și cu un glas subțire, pe care el, în tinerețile lui, o furase dintr-un sat vecin, la o petrecere de lăsata secului.

— Dracu știa, fratele meu, că se înnegrește așa, că n-o mai luam, că eu am luat-o neobligat — se justifica el din senin, apoi înjura de cîte-un sfînt de care nimeni nu auzise, de pildă de „Înălțarea sfîntului mare mucenic Aristică".

— Mă Gheorghe — îl contrazicea neapărat cine îl auzea, —, de unde l-ai scos tu pe Aristică? Ăsta nu e sfînt.

— Păi nu e, mă, zicea Gheorghe Oțăt, ăsta e mucenic. Mucenicii au altă catagrafie, că și la ei e o socoteală, nu e ca aici, la noi, unde pă toți ne înjură la fel.

Lîngă Gheorghe Oțăt stătea Dumitru lui Dincă, ciungul, și fuma dintr-un chiștoc de ziar, căci deși era ciung se ambiționa să-și facă singur țigările și le desfăcea pe cele de fabrică, le punea tutunul într-o tabacheră și își răsucea altele din ziar pe genunchi și repede, iar ciotul în timpul acesta se legăna deasupra genunchiului, închipuind aceleași gesturi pe care le-ar fi făcut mîna dacă era întreagă.

Mai era socrul lui Năiță Lucean, rămas surd de la 1916, însă cu niște ochi ca de viezure, prindea tot după mișcarea buzelor și reușea să se înțeleagă și cu Ion al lui Ciclop, acesta nu numai surd, dar și fonf. Fugea cu ochii de la unul la altul și nu scăpa nici un cuvînt, însă cîteodată le mai potrivea de la el și nimerea ca Ieremia, dar nu se lăsa, era un om fudul și umbla cu un baston cu măciulie de alamă și fuma cu un țigaret de mesteacăn. Gheorghe Oțăt ținea în mînă o ceșcuță de pămînt ars pe care se mai vedeau niște litere afumate închipuind numele de Hurezu, ceea ce dovedea că fusese făcută de olarii din tîrgul apropiat și cumpărată în vreo sîmbătă, ca un lux, de către cineva dintr-ai lui Năiță Lucean,

www.dacoromanica.ro

pentru că altfel și satul lor era de olari și chiar și socrul lui Năiță era olar și destul de iscusit dacă din palmele lui ieșeau ulcioare ca niște amfore și un sat întreg se ducea la cosit cu apă în ulcioarele arse de acesta și înflorate de acesta cu o pensulă muiată în alb de zinc.

Lîngă Oțăt fusese pus un scăunel mic de la o masă cu trei picioare, iar pe scăunel — o sticlă verzuie astupată cu un dop de cocean. Sticla se cam golise, beau toți pe rînd din ceașca de Hurezu, beau legumit, ținînd buzele lipite mult de buza ceșcuței, trăgeau pe nări damful țuicii de prună și de fiecare dată cu o falsă sfială și cu o falsă smerenie și clătinînd din cap, adică ce să facă, se supun, sînt la om în casă și nu se poate să-l refuze, altfel nu acesta ar fi obiceiul lor, și chiar și Năiță făcea la fel, adică nici el n-ar fi băut, că doar era la el acasă, și avea cînd să bea, dar așa era obiceiul și era frumos să bea și el la rînd cu musafirii săi, și mai era și situația asta nenorocită care-i strînsese la un loc și beau și de supărare, iar muierea lui Năiță îi fura cu coada ochiului și se gîndea că sticla se terminase cam repede și „nărodul de Năiță" iar o trimite în magazie să mai scoată una, și uite-așa se duce țuica și se trezesc primăvara cînd e mai scumpă și cînd ar fi putut să scoată și ei un ban mai mult pe ea, că nu mai au pe ce scoate.

— Genico — zise Năiță chiar în acel moment —, dă o fugă prin magazie și vezi de mai scoate nițică țuică, fiindcă veni și finul Pătru și e cam înghețat și mai avem și noi de vorbit.

Din locul în care stătea, femeia tresări arsă că i se împlini prezicerea și se uită la Năiță ca la un om care spune la prînzul cel mic că a răsărit luna și a apus soarele. Se ghemuise și ea pe un astfel de scăunel mic cu trei picioare la gura sobei și din cînd în cînd rîcîia jarul cu o țăpușă de fag și răscolea focul, care se și pornea bubuind în soba de cărămidă pe tim-

www.dacoromanica.ro

puri albă, acum însă afumată, gălbuie şi zgîriată de tot felul de semne făcute de copiii de şcoală ai lui Năiţă.

— Auzi? — adăugă Năiţă întrebător şi poruncitor în acelaşi timp, căci vedea că femeia lui nu prea are de gînd să se îndrepte spre magazie.

— Un moment — interveni Gheorghe Oţăt —, un moment, că nu e bine să se puie ţuică nouă peste ţuică veche şi văz că a mai rămas ceva pe fundul sticlii, aşa că mai bine să scurgem noi tot, cristelniţa mamii sfîntului Alexe, omul lui Dumnezeu, care cade la 18 martie şi mai sînt cinci săptămîni pînă atunci.

Şi scurse sticla verzuie în ceşcuţa de Hurezu, apoi întinse sticla Genicăi, dar aceasta nici nu vru să se uite la el, nici să ia sticla, nici să-i răspundă.

— Ţine, că-mi cade din mînă, fin'că eu sînt slab la greutăţi, numai ceaşca pot s-o ţin — zise Gheorghe Oţăt, şi toţi izbucniră în rîs şi cel mai ascuţit se înfipse în capul femeii rîsul şuierat-ascuţit al lui Pătru cel scurt, care se înghesuise şi el pe pat lîngă ceilalţi după ce dăduse mîna cu ei, iar acum, cum era scund, spînzura cu picioarele deasupra duşumelei de pămînt bătut cu maiul, căci în casă nu aveau scîndură.

— La primăvară — hotărîse Năiţă —, la primăvară podesc şi eu, că nu se mai poate, vine civilizaţia peste noi şi trebuie să fim pregătiţi, punem scîndură, dar atunci să nu vă mai prind prin casă, că vă cotonogesc. Dormim toţi pe prispă.

— Şi iarna? — întrebase Vasilică, piticul, şi murise de rîs.

— Şi iarna o scoate tac-to, răspunsese Pătru cel scurt. O scoate şi o pune la păstrat în pod, şi primăvara o pune iar.

— Păi nu te duci, Genico? — întrebă iar cam încruntat Năiţă Lucean. Se simţea că nu-i convenea rezistenţa muierii. Te duci, sau mă duc eu?

www.dacoromanica.ro

— Du-te — răbufni femeia, și ridicîndu-se porni iute spre ușă, dar fără să ia sticla din mîna lui Pătru cel scurt. Du-te tu, că e țuica ta, și tu o bei și să vedem la primăvară cu ce te mai duci după porumb și ce mai dai de băut cositorilor, că tu așa faci — însă nu se mai auzi ce face Năiță Lucean, căci femeia pitică și cu părul roșu și pistruiată ieși pe ușă, trîntind-o zdravăn și lăsîndu-i pe toți destul de nedumeriți.

— O vezi — zise Năiță Lucean, luînd sticla din mîna lui Gheorghe Oțăt —, o vezi, și cînd mă luaseră băieții ăia astă toamnă cu chestia cu pușca plîngea de se rupea cămașa pe ea, și cînd m-a văzut că viu acasă făcea: „Bine că venișI, Năiță, bine că venișI, Năiță, că era să mor, că eu fără tine era să mor" — și repede s-a dus în magazie și mi-a adus o sticlă de țuică și a spart patru ouă și stătea la masă la capul meu și-mi turna și le spunea la copii: „Lasă-l, mă, pe tac-to să se îmbete și el, că de unde a scăpat el, vai de capul lui...". C-așa e muierea, a dracului, cînd nu te are te jelește, și cînd stai cu ea zice că n-are nevoie.

— Bine, zise socrul lui Năiță Lucean, care asistase tăcut și obiectiv la discuție, cu aerul că el nu se amestecă, treaba lor, are și femeia adică dreptate, nu că e fata lui, deși ar fi băut și el o ceșcuță.

— Păi, dumneata ce zici? — i se adresă Năiță, obligîndu-l să iasă din neutralitate. Ce, faci ca Elveția?

— Mă băiete — răspunse acesta păcăind din trabucul de lemn de mesteacăn —, tu ești la tine acasă, tu hotărăști.

— Dar de băut ai mai bea? — îl întrebă iar Năiță.

— Domnule — i se adresă atunci Patru cel scurt —, problema care se pune — îl imita pe Năiță Lucean cînd acesta făcea pe filozoful — problema care se pune este dacă nu este cazul să-i dea omul două palme fiindcă nu execută ordinele, și dumneata ca părinte ar trebui și dumneata să-i dai, că așa face un părinte cu copilul lui dacă nu ascultă.

www.dacoromanica.ro

— He-he-he — rîse Gheorghe Oțăt —, se încinge birjeria, îmi place, n-am ce zice, am panaramă!

— Ai pe moarti să te ia! — intră femeia lui Năiță brusc pe ușă ca și cînd ar fi ascultat tot ce vorbiseră ei pînă atunci, dar nu putea fi așa, fiindcă în mînă avea o sticluță de o jumătate de chil plină cu țuică, ceea ce însemna că fusese în magazie și că nu aflase decît ce zisese Gheorghe Oțăt.

— Eee, se schimbă socoteala, ieși din tăcerea lui și Dumitru lui Dincă, văzînd sticla de țuică în mîna femeii.

— Se schimbă, sigur, dacă s-a schimbat și sticla, și acum bem dintr-una mai mică — observă Pătru cel scurt.

— Mersi — zise Năiță Lucean, și să fie primit, iar în glasul care se voia intenționat boieros și fandosit, femeia intui și mulțumirea lui pentru chibzuiala ei, care știuse să schimbe sticla și deci să mai apere butoiul pentru nevoile de la primăvară.

Iar umplură ceșcuța, și acum veni rîndul lui Pătru cel scurt să dea noroc, dar acesta stătea cu ceșcuța în mîna stîngă, și cu dreapta, cu mîneca mantalei, de care încă nu se dezbrăcase, cum nu se dezbrăcase nici unul dintre ei de laiberele de dimie săină cu care erau încotoșmănați, cu mîneca mantalei se ștergea la gură, mai mult se freca, prelungind intenționat momentul cînd avea să ducă ceașca la gură și să dea noroc.

— Hai, Pătrule, că ne apucă dimineața și mai trebuie să plecăm și pe acasă — se impacientă Dumitru lui Dincă agitînd proteza de lemn, la care meșterise ca să și-o monteze la mîna ciungă, după ce îi încălzise cotorul la gura sobei. A intrat un frig în mine de atunci de pe front de cînd m-a rănit — se justifică el — și frigul ăsta îl simt la moanta asta parcă ar fi intrat gerul în mine prin locul ăla și cîteodată mă mai trezesc și că-mi degeră degetele și eu n-am nici mînă, dar degete — rîse apoi, încîntat de ceea ce putea să i se

www.dacoromanica.ro

întîmple și de ceea ce putea el să simtă de cînd rămăsese ciung.

— Ai răbdare — zise Pătru cel scurt —, ai răbdare să mă obișnuiesc, și terminînd, în sfîrșit, de șters la gură ridică ceașca și se ridică chiar și el în picioare, mai mult sărind din pat, căci nu ajungea cu picioarele pînă la dușumea.

— Noroc! — zise el cu glasul acela șuierat, noroc și să trăim o mie de ani, afară de sărbători, și cu drept de apel...

— Și să vedem ce facem cu colectivizarea! — continuă Năiță Lucean. Că așa m-a întrebat pe mine la plecarea de la Secoritate maiurul ăla care zicea că „Ei, acum să te vedem, tovarașe Lucean". „Cum să mă vedeți, tovarășe maiur?" — mă fac eu că nu înțeleg, dar ieșisem de la ei, ieșisem pe poartă și ieșise și maiurul cu mine. El se ducea la treaba lui, eu mă duceam la a mea. „Păi să te vedem cum faceți cu colectivizarea, cum ai vorbit cu tovarășul prim". „Păi ce-am vorbit?" — mă fac eu iar către el. Nu mai eram în dreptul Secorității, ajunsesem cam în dreptul unde avea Coana Mariță restaurant, de e acum nu-ș' ce dracu, un fel de birou, de stă la el gușatul ăla al lui Budurică de la Cireșu.

— Care Budurică, domle? — întrebă enervat din senin Gheorghe Oțăt, ăla de a fost cîntăreț la biserică?

— Ăla, domnule! — confirmă Năiță răstit. Ăla, ăla, să-l vezi acum la birou în piață și cu geantă de picle...

— De unde are el geantă, mă Năiță, că era vai de mama lui, nu știi tu că l-a prins popa Doară furînd banii din căldărușă, la o Bobotează, în casă la una, cum dracu o chema, de i-a spus popii: „Părinte, botează-mă, că vreau să fac o faptă bună și vreau să mă știu botezată"? „Ce faptă, taică?" — întrebă popa, el era și cam surd nițel. „Păi — zice — vreau să-ți arăt cum te fură cîntărețul, ia caută-l dumitale și să vezi că toți creițarii îi are în buzunar."

www.dacoromanica.ro

— Ei — zise Năiță Lucean —, ăla are geantă de piele și bonier și taie la amenzi la țărani în piață și înjură, Cristosu mamii lui, de zici că el e Dumnezeu.

— Dar de unde are el geantă? — insistă foarte mirat Pătru cel scurt.

— Le-a dat, domnule, le-a dat la toți, tu n-ai văzut că și Ciclop are geantă? Le-a dat de la partid.

— Păi are partidul atîtea genți? — mai întrebă Pătru cel scurt, preocupat în mod sincer de chestiunea asta cu genții, care dealtfel pe toți îi preocupa, fiindcă într-adevăr cei care veneau cu genți în sat erau destul de mulți în ultima vreme, și geanta asta era un fel de legitimație la vedere, un fel de act de autoritate, și toți care veneau cu geantă o puneau de fiecare dată cu mare grijă lîngă ei, și o păzeau foarte atenți cu privirile, sau, ca o dovadă de cea mai mare încredere, o dădeau în grija cîte unuia de la primărie. „Tovarșe — zicea acel cineva cu geantă —, ai dumneata grijă nițel de geanta mea", și zicea „geanta mea" de parcă ar fi zis „ai dumneata grijă de casa de bani a statului", iar cel care avea această cinste devenea și el brusc al dracului și important, și acesta nu putea fi decît ori Craina președintele, ori unul Geanovu, secretar de partid, ori chiar Ciclop, care era cel mai rău în acele momente și nici la telefon nu mai voia să răspundă. Se uita la el cum zuruie de-ți țiuiau urechile și ridica din umeri neputincios. Avea, adică, altă misiune, mai importantă.

— Și ce mama dracului poate să aibă Budurică ăsta în geantă? — se interesă curios și Gheorghe Oțăt.

— Pe mă-sa, ce să aibă? N-are nimic.

— Are el, n-avea tu nici o grijă că are el ceva!

— Păi are bonierul și banii după amenzi.

— Păi ce e, domle, Budurică, ce a ajuns el, de taie amenzi în piață? Cine i-a dat lui bonierul și cui îi dă el banii? Ori face cum făcea cu căldărușa lui popa Doară.

www.dacoromanica.ro

— Domnule, el e la Arlos, preciză socrul lui Năiță Lucean, care, fiind surd, abia se dumerise despre c'ne vorbeau ei, și intervenția lui făcu o oarecare liniște, căci locul acela unde se spunea că lucrează Budurică le impunea la toți un fel de respect, dublat și de o anume îngrijorare, așa că două-trei secunde se lăsă o liniște rea, și Năiță se grăbi să o sparga, căci precizarea nu mai suporta nici un fel de adaosuri.

— E și la Arlos, dar e și la piață, cu amenzile, însă vine el și timpul lui, n-avea grijă! — lăsă el un fel de nădejde în sufletele celor de față.

— Așa — ceru continuarea poveștii Gheorghe Oțăt —, ce zicea maiurul?

— Păi asta zicea, că ce am vorbit eu cu primul secretar, cu Dumitru, că adică vine colectivizarea și ar fi cazul să ne înscriem, și eu să mă înscriu primul.

— Și — sîsîi Pătru cel scurt, care devenise foarte preocupat de ceea ce începuse să povestească Năiță Lucean și lui nu-i spusese cînd se întorsese de la Securitate, și acum auzea cu uimire că Năiță știa și tăcuse o iarnă întreagă.

— Eu însă mă făceam către el că nu prea înțeleg, adică ce vorbisem eu cu primul-secretar era altă chestiune, dar el se ținea după mine, ca și cînd ne-am fi plimbat noi amîndoi prin tîrg, și mai la urma noastră venea moșul ăla de la Olteț care ieșise cu mine odată că și pe el îl chemase la Dumitru.

Se vedea însă că și Năiță ocolește această discuție de care nu mai vorbise nimănui pînă atunci, sau dacă nu o ocolește, amînă cu bună-știință finalul ei, iar prietenii săi uitaseră să-și mai pună țuică în ceașcă, aceasta rămăsese în mînă la Pătru cel scurt, uitase și el să mai bea din ea, o pusese pe genunchi și o ocrotea cu palma stîngă.

— Păi atunci înțeleg — lăsă socrul lui Năiță Lucean să se vadă că pentru el lucrurile încep să se limpezească.

Nu-l întrebă. însă nimeni ce înțelege, și el continuă:

www.dacoromanica.ro

— Cînd am fost alaltăieri după tutun, mă trage ăsta de la Mat, Difuzor, de mînecă și zice: „Neica Truşule, să-i spui lui Naiță să dea pe la mine, că am să-i spui eu ceva numai lui". „Ce, mă? — îl întreb eu. Mie nu-mi spui, că sînt tatăl lui?" Îmi vine ca un copil, acum, dacă mi-e ginere, și mă dau cu el acolo în spate, unde iau masa tovarășii care vin de la Raion și joacă loz în plic. „Neică Truşule, se face colhoz, l-am auzit eu pe Craina vorbind cu unul de la Partid, și ăla zicea că să stea Craina de vorbă și cu Năiță Lucean, că nu-ș' ce zicea că s-a înțeles Năiță cu primul-secretar, cu Dumitru".

— Păi ce m-am înțeles? — întrebă ars Năiță Lucean, și toți întoarseră capetele spre el, și muierea se ridică repede de la gura sobei și veni mai aproape de ei.

— Cînd ți-a spus Difuzor? — întrebă în liniștea rea care se lăsă Dumitru lui Dincă.

Iar își scosese proteza de lemn și o încălzea la gura sobei, ținînd-o cu mîna bună de departe, căci focul dogorea zdravăn.

— Alaltăieri — răspunse socrul lui Năiță.

— Ce i-ai spus tu, mă, lui Dumitru ăsta de la Raion?

Întrebarea o pusese acum Gheorghe Oțăt și părea nițel cam iritat de ceea ce auzea și chiar îngrijorat. În mintea tuturor, dealtfel, încolțise o bănuială rea, pe care nu știau însă cum să o limpezească, nu știau adică nici ceea ce bănuiau cu adevărat, mai mult le era frică să nu bănuiască, și fulgerător alungau toți din inima lor bănuiala, și totuși ea îi rodea acum și le cam pierise cheful. Însă Naiță era al lor, țăran ca și ei, suferise cu ei, făcuse cu ei războiul și îl simțeau al lor, nu-l puteau bănui de nimic, dar acest nimic îi sîcîia și așteptau o dezlegare.

— Bă Dumitre — strigă șuierat Pătru cel scurt —, ce mama dracului faci? AdormișI, nu vezi că-ți luă mîna foc?

www.dacoromanica.ro

— Bää! — strigă şi Năiţă Luccan, şi Dumitru trase repede proteza, care de apropierea jarului începuse să fumege.

— Domnule — începu Năiţă tacticos, şi din felul cum zise domnule, toţi cei de faţă înţeleseră, cu un simţ al lor ţărănesc greu de lămurit pentru alţii, că Năiţă Lucean nu putea fi bănuit de nimic. Domnule, la plecarea de la Dumitru ăsta, care mie mi s-a părut om ca lumea, dar asta e situaţia, a fost pus acolo şi trebuie să slujească, el mi-a zis: „Moşule, eu aş vrea să mai stăm de vorbă". „Stăm, zic eu, dar să ştii că eu nu sînt moş". „Păi cîţi ani ai?" — mă întrebă el, şi cînd se ridică de la biroul lui rămase cît Pătru ăsta cel scurt. Nu trecea mult cu capul de birou.

— O fi pitic — îl bufni rîsul pe Gheorghe Oţăt, care îl şi văzuse pe acest Dumitru rezemat cu bărbia de tabla biroului. Am mai văzut eu unul la Craiova tot aşa, vindea lubeniţă, un hoţ al dracului, striga „Ia lubeniţa pe încercate!", şi băga cuţitul în ea, şi cum îi scotea dopul, ţi-o punea în braţe. „Am tăiat-o, ai luat-o".

— Lasă-l, Gheorghe — interveni Pătru cel scurt, încă nesigur de evoluţia acestei discuţii dintre primul-secretar al raionului şi Năiţă Lucean, discuţie de care în sinea lui lega soarta tuturor celor de faţă, şi nu numai a lor, a satului lor, a satului întreg, dar mai ales soarta lui, care abia se ridicase niţel şi începuse să prindă cheag, cum îi plăcea lui să creadă atunci cînd ieşea în săliţa din spatele casei între stîlpii înfloraţi şi îşi închipuia cum va arăta curtea lui peste cîţiva ani, şi cum va pune el viţă-de-vie, şi cum va pune el şi duzi, să crească viermi de mătase, să-şi facă odată şi-odată o cămaşă de borangic, visată întreaga lui copilărie şi anii aceia puţini cînd îndrăznise să iasă la horă, dar era prea sărac ca să joace în capul horei, cum făceau alţii care ţineau şi lăutarii lîngă ei şi le flutura pe mînă în sus mîneca de borangic a cămăşii, cusută cu şabace.

www.dacoromanica.ro

— Lasă-l, mă Gheorghe, să vedem care este chestia, că mie mi se pare că nu scăpăm.

Şi iar se făcu liniştea aceea pustie încît se auzi focul răbufnind în sobă, şi nevasta lui Năiţă se aplecă iar asupra lui, răscolind jarul şi potolindu-l.

— Mai pune la oameni — zise Năiţă în loc de continuare. Pătrule, mai pune la oameni — şi îi luă ceaşca de pe genunchi şi dădu el întîi peste cap ce mai era pe fundul ceşcuţei, apoi o umplu din sticla nouă de o jumătate şi întinse ceaşca spre mîna dreaptă a lui Dumitru lui Dincă. Ia, şi să zici noroc cînd bei.

— Omul — continuă Năiţă, căci liniştea stătea între ei ca o piatră, şi ei o simţeau pe umeri şi pe piept şi mai ales o simţeau ca pe o durere nelămurită şi ca pe o nelinişte care le făcea inimile să le bată parcă mai repede — omul s-a uitat la mine de după birou cam mirat şi iar m-a întrebat: „Cîţi ani ai, tovarăşe, spune". „Treizeci şi şase — zic eu —, exact ca mama băiatului ăsta de lucrează la dumneavoastră, de m-a luat pe mine aicea, a lui Turbatu, femeia aia care a murit alaltăieri, ne-am născut amîndoi într-o zi, însă ea, săraca, n-a mai avut zile".

— N-a mai avut zile, dar nici n-a mai vrut să trăiască — îi luă vorba din gură Gheorghe Oţăt. N-a mai vrut ea, terminase, se săturase. Dumnezeu s-o ştie, se topise de tot de cu primăvara, şi se topea mereu, n-o durea nimic şi ea se topea şi se înnegrea, şi de ce era ea mică de-aia se topea şi mai mult, şi atunci, înainte să moară, nici nu mai putea merge bine.

— Zice că s-a dus la Turbatu al ei — interveni şi muierea lui Năiţă Lucean —, şi i-a spus, că el era în bătătură: „Tu să ştii că eu am să mor, mai am un ceas, două, şi să ai grijă de copii, şi să nu te însori, şi să-i spui lui Alisandru că eu i-am păstrat lui un galben din salba mumii bătrîne, şi

www.dacoromanica.ro

cînd s-o însura el să-l dea nevestei lui, și tu să ai grijă de casă și să te mai lași de băutură".

— Știa ea că moare? — întrebă Pătru cel scurt.

— Cum să nu — răspunse muierea lui Năiță —, cum să nu știe? Păi n-a trecut nici un ceas și s-a așezat în pat, și-a pus mîinile pe piept și a murit. Turbatu se uita la ea, și el mai credea că glumește, că erau cam supărați după urma amărîtului ăsta de s-a dus la Secoritate. Dar ea îl iubea, pe el îl iubea mai mult, era copilul ei de suflet. În ochii femeii erau lacrimi, și ea le șterse cu colțul baticului.

— Da—îi trezi Năiță din amintiri—, atîția ani am eu, tovaroșe, sînt mai mic ca dumneavoastră, dar am fost mai năcăjit, că noi, țăranii, ne trecem repede, și cum a fost soarta noastră, cu războiul nici n-am băgat de seamă cum a trecut și viața. „Vezi, tovarășe maior, cum arată dușmanul nostru de clasă?" — a zis atunci Dumitru, ăsta de e prim-secretar la Raion. —„Văd, tovarășe prim—a zis maiurul, se mai fac și..." nu-ș' ce dracu se mai fac, adică recunoștea că greșise, și ăsta, Dumitru, de după birou: „Nu e bine, tovarășe maior, nu e bine, fiindcă noi cu ei construim socialismul, nu cu alții.... Nu-i așa, tovarășe Lucean?" „Construim, tovaroșe prim, construim, că noi știm să construim, care e meseria noastră? Să construim" — zic eu.

— Vezi? zise atunci iar Dumitru.

— Adică să construiești tu socialismul? — întrebă înveselit pe neașteptate Gheorghe Oțăt. Băi, fire-ai tu al dracului, uite cine construiește socialismul! — muri el de rîs, dar în același timp se simțea în rîsul lui, mai mult forțat, și o undă de reproș. Uite, domnule, adică, de ce e în stare Năiță Lucean, construiește socialismul!

— Domnule — replica destul de scurt și de înfipt Năiță Lucean —, nu era cazul să-i vorbesc omului în vorbă, ce, mă durea gura, mă punea el atunci să construiesc socialis-

www.dacoromanica.ro

mul? Eu veneam aici acasă şi-mi vedeam de-ale mele, el ramînea la Raion cu socialismul lui, ce-aveam eu cu el?

— Eee, păi nu e aşa — se înfipse în discuţie Pătru cel scurt. Nu e aşa, fiindcă el a rămas cu înţelegerea că tu construieşti socialismul, şi acum ai să vezi că te caută şi te pune să-l construieşti.

— Vezi, domnule, de treabă, noi discutam teorie, nu se punea problema practic, fiindcă el vrea să-i dea peste nas maiurului, însă şi maiurul, după cîte am băgat eu de seamă, era la locul lui, nu era fitiligiu.

— Nu era pe dracu! Ăştia sînt hoţi mari, îţi vorbesc în vorbă şi o dată te înhaţă de nu mai vezi lumina soarelui.

— Da — se justifică mai departe Năiţă Lucean —, însă eu discutam cu Dumitru, şi ăsta e mai mare, şi la plecare cînd l-a adus şi pe moşul ăla de la Olteţ de l-a pus să spuie ce a făcut...

— Şi ăsta ce mama dracului mai făcuse? — se interesă Dumitru lui Dincă.

— Ăsta s-a pilit niţel într-o sîmbătă, la tîrg, şi s-a urcat pe o tarabă, în piaţă, şi a strigat „Trăiască regele!"

— Şi l-a luat? — îi veni în întîmpinare Pătru cel scurt.

— L-a luat, l-a ţinut în beci, unde l-am găsit eu, l-a descusut şi laptele de l-a supt de la mama lui cînd era mic, în fine, ce să mai spui, vai de sufletul lui. Şi ăsta, Dumitru, primul-secretar, zice: „Păi bine, măi moşule, cînd te-ai suit dumneata pe tarabă nu puteai să strigi ceva mai ca lumea?" „De, taică, zise moşul, puteam, dar de, mintea mea de beţiv, nu ştii dumneata cum e omul beţiv? Ce-i trece prin cap, aia spune". „Atunci, zice ăsta, Dumitru, să faci dumneata aşa cum te învăţ eu, adică dacă te mai îmbeţi, cum te sui pe tarabă, să strigi Trăiască partidul!" „Aşa fac, taică, că pe mine nu mă doare gura, dacă e mai bine aşa, aşa strig". „Asa e mai bine" — a mai zis Dumitru, şi salut! ne-a dat drumul acasă.

www.dacoromanica.ro

— Și cu colectivizarea cum a fost? — întrebă din nou Pătru cel scurt, pe care întîmplarea moșului de la Olteț nu-l mai putea reține într-un astfel de moment, cînd Năiță nu reușea să facă destul de clară povestea cu colectivizarea.

— Cu colectivizarea — oftă Năiță obosit — a zis că noi, țăranii, ar cam fi cazul să începem să ne colectivizăm.

— Și tu să te înscrii primul — interveni și socru-său, căruia i se stinsese de mult trabucul de mesteacăn. Tu să te înscrii primul, și noi după tine, însă tu să te înscrii pe pămîntul tău, nu pe-al meu, de ți l-am dat.

Năiță se uită la el surprins de ceea ce spunea, ca și cînd i-ar fi anunțat pe toți că s-a și înscris și a și plecat, singur, să construiască socialismul.

— Păi nu vorbeam, domnule, cu omul, nu trebuia să-i vorbesc în vorbă?

— Îi vorbeai tu în vorbă, dar să vezi că el te apucă de ce-ați vorbit, nu ți-am spus eu că te caută Craina exact în chestia asta?

— Năiță — vorbi și muierea lui —, i-ai spus tu lui Dumitru ăsta că te înscrii?

— Unde dracu să mă înscriu, domnule? — se enervă Năiță. Unde să mă înscriu, mai bine pune la oameni să bea, nu vezi că stau cu ceașca goală?

Dar nimeni dintre ei nu mai avea chef să bea și se feriră cu toții cu aceeași ipocrită smerenie de invitația lui Năiță, care se văzu astfel nevoit să-și pună singur țuică și să bea două cești.

Pe urmă plecară destul de repede, strîngîndu-și laiberele pe ei și încheindu-le la niște nasturi mari cu cheotori necusute. Petrecerea se spărsese și erau triști ca și cînd atunci ar fi aflat ceea ce aflaseră, deși ei tocmai de-aceea veniseră la Năiță, afară de Pătru, care încă nu auzise nimic, pentru că la urechile lor ajunsese cum că Năiță s-ar fi înțeles la Raion

www.dacoromanica.ro

cu primul-secretar să facă colectivizarea, și acum chiar îl căuta de la acest Raion ca să facă și la ei colhoz.

Afară, ninsoarea se potolise, era parcă mai cald, sau lor le era cald pentru că stătuseră lîngă sobă și băuseră țuică, ieșeau aburi cînd răsuflau și se înșirară unul după altul pe o potecă imaginară, căci zăpada acoperise totul și nu se mai vedea nici urmă de drum. Năiță îi condusese cu o lampă în mînă pînă la poartă, apoi se întorsese în casă și se dezbrăcase de haină și de un jerseu de lînă și se așezase cu picioarele la gura sobei. N-avea somn, avea mintea limpede ca dimineața și se uita cum dorm copiii lui, șase, unul lîngă altul, ultimul lîngă foc fiind Vasilică. Acesta pusese palmele împreunate sub obraz și parcă nici nu răsufla. Femeia se apropie de pat și trase peste toți șase o pătură subțirică de lînă flocoasă.

— Tu nu te culci? — îl întrebă ea pe Năiță.

— Nu — zise Năiță —, nu mi-e somn.

— Te gîndești cum să te înscrii în colectivizare?

Năiță nu-i răspunse, și ea își făcu dugoasă de lucru pe lîngă o masă pe care tot așeza, și iar așeza și pe urmă schimba ce așezase, o strachină cu niște pere coapte, date cu miere.

Cîntară cocoșii, era miezul nopții, liniștea se lăsa peste ei ca niște gheare de uliu și le pătrundea în gît și le tăia răsuflarea. Năiță se ridică și bău apă dintr-o vadră de brad pusă lîngă fereastră.

— ...mama lui — înjură Vasilică prin somn —, pui eu mîna pe el, că boul ăsta eu l-am crescut și eu l-am adăpat și eu l-am învățat la jug.

— Lasă, că-l înscrie tac-to la colectivizare — îi răspunse mamă-sa șoptit, trăgînd pătura și mai mult peste el, căci se dezvelise.

Dar nici atunci Năiță nu-i răspunse, și într-un tîrziu se culcară și ei, el la capătul dinspre fereastră al patului, ea la picioarele copiilor, cocîrjată pe o margine de scîndură de pe care fugise cerga și simțea cum îi intră os prin os.

www.dacoromanica.ro

Era însă pe de o parte fericită că e cu copiii ei, toți șase și toți sănătoși, dar pe de altă parte în sufletul ei pătrunsese frica, și se strîngea lîngă picioarele copiilor de parcă pe aceștia urma să-i pască o mare nenorocire. Ofta în somn, și Năiță o auzi pînă tîrziu în noapte oftînd, însă nu o întrebă nimic.

Dimineață, ea se sculă pe întuneric și întemeie focul și puse pe plita mică a sobei de mămăligă, și o ulcică cu fasole o vîrî în gura sobei, iar cînd se sculară toți, ea luă de după ușă măsuța cu trei picioare, o rostogoli pînă în mijlocul încăperii și răsturnă pe ea mămăliga fierbinte. Nu vorbea nici unul, nici copiii între ei nu vorbeau, erau toți încruntați, și fiecare își luă scăunelul și se așeză lîngă măsuță, trăgînd pe nări, pe furiș, aburul fierbinte și gustos al mămăligii. Avea fiecare în mînă cîte-o lingură de lemn și o tot freca cu palma și o tot ștergea. Nu îndrăznea însă nici unul să se atingă de mămăligă, fiindcă Năiță încă nu se așezase la masă, ieșise pe sală și își făcea de lucru nu se știa cu ce. Femeia veni apoi cu o strachină adîncă și răsturnă ulcica cu fasole în ea și iar se ridicară aburi fierbinți, dar nimeni nu se atinse nici de fasole. Pe plită sfîrîia o tigaie, și în mijlocul ei se prăjea un ou cu un gălbenuș ca un ban sîngeriu. Cînd se prăji bine, și marginea albușului se roși, femeia luă tigaia și o puse și pe aceasta pe masă. Atunci intră și Năiță, și Vasilică nu mai răbdă.

— Hai, mă tată, că se răcește!

Dar nu întinse lingura nici spre mămăligă, nici spre fasole, nici spre oul prăjit din tigaie.

Năiță se așeză și el pe un scăunel, și cînd femeia se rezemă de sobă, ostenită de trebăluiala iute, se uită la ea, fără să-i zică nimic, numai așa, ca să se vadă că s-a uitat și n-a uitat-o, apoi dădu să se închine. Vasilică nu fu însă atent la gestul lui Năiță, și simțind că frate-său din dreapta

www.dacoromanica.ro

îl împinge încet ca să apuce el mai înainte cu lingura în strachina cu fasole, se răsti la el.

— Stăi, mă, n-ai mai avea ce mînca! — și Năiță rămase cu mîna dusă la frunte.

Nu se mai închinară. Năiță atinse cu buza lingurii marginea străchinii și, ștergînd-o apoi cu grijă, gustă niţel din ciorba fierbinte. Cu stînga făcea cocoloș o bucată de mămăligă. În clipa aceea, șase linguri se întîlniră în strachină și șase guri se deschiseră o dată, fericite. Năiță însă nu mai mînca fasole. Cu botul de mămăligă, desfăcea tacticos pielița de pe gălbenușul însîngerat al oului.

Oul era pentru el, untura pentru ceilalți, și nimeni nu făcea altceva decît să urmărească hipnotizat cum se mînjea cocoloșul de mămăligă din mîna lui Năiță, cu gălbenușul de ou.

— Apă proaspătă ai? — își întrebă Năiță femeia, care-i urmărea rezemată de sobă.

În curte se auzi cîinele dîndu-se rău ca la un om străin și nemaivăzut de el. Femeia sări la fereastră. Se lumina încet și tot încet începea iar să ningă.

www.dacoromanica.ro

Capitolul V
VALEA CU PIETRELE

OAMENI BUNI — ZISE CRAINA, RĂSPUNzînd se pare unei întrebări puse de nevasta lui Năiță Lucean, care ieșise în pridvor și gonise cîinele, iar Năiță avu o tresărire, căci glasul îi părea cunoscut. Era un glas de om căruia îi lipsea ceva din ceea ce nu trebuie să-i lipsească unui bărbat. Un glas uscat și subțiratic, cum au unele văduve cînd trec de cincizeci de ani, dar tot le mai dă în gînd cîte ceva și se uită la copilandri la horă cu baticul la gură.

www.dacoromanica.ro

— Ăsta — zicea Pătru cel scurt — seamănă la glas cu Veta lui Haralambie din pripor, aia de semăna cu maimuța noastră. Vorbește ca Veta, nițel pe nas și parcă îi curge mereu ceva din gură, că mereu se șterge cu o batistă, de unde mama dracului o fi luat-o, că dacă te uiți mai bine la el e clar că nu s-a încălțat cu bocanci de mai mult de un an, doi.

— Om și el, năcăjit — zicea Dumitru lui Dincă —, ce să-i faci, crezi că de bine a plecat el de unde dracu-o fi plecat ca să fie primar aici, la noi, la Cornu-Caprei?

— Da, dar e al dracului de felul lui, nu se arată amărît, omul amărît mai dă și el bună ziua, mai întreabă de sănătate, nu trece ca vulpea cu botul în pămînt pe după gard și cu ochii furișii prin casele oamenilor. Nu era chiar atît de rău cum credeau ei, care îl socoteau venetic și pus pe capul lor să-i iscodească și să-i jumulească de cote, însă nițică dreptate aveau și ei, fiindcă acest Craina nu-i privea cu încredere și chiar nu avea încredere în ei, așa fusese el învățat, să nu aibă mare încredere, căci țăranul e șovăitor, nu se poate pune cine știe ce bază pe el atîta timp cît el este proprietar, oricît de mic proprietar ar fi, mentalitatea tot aia este. Fusese, în urmă cu numai doi ani, lucrător la o moară cu valțuri, undeva prin lunca Dunării, în acele locuri mirifice pentru țăranii de aici de la poalele Măgurii, pentru care raiul se confunda cu ceea ce ei numeau „La vale", adică acele șesuri nemaipomenite unde cîmpul nu se mai termină și unde porumbul crește pînă la cer, iar grîul e ca aurul. Și de cîte ori povesteau ei ceva care să arate că sînt umblați, spuneau că au fost cu carul „La vale".

— Am plecat odată — spunea Năiță Lucean — cu carul „La vale" și m-am dus pînă dincolo de Corabia și eram și cu Pătru cel scurt — că el și zicea „Unde dracu' ne mai ducem, Năiță, că se termină pămîntul", și atunci eu, care eram și cam făcut, am zis: „Mă Pătrule, am ambiție să văd și eu Dunărea, să mă uit la ea". Și ne-am dus, domnule,

www.dacoromanica.ro

pînă la Dunăre, în marginea ei, am dejugat lîngă o moară cu valțuri unde slujea unul țigănos, unul Craina.

— Ăsta de e primar la noi, te pomenești? — întrebaseră oamenii din Mat, unde povestea Năiță.

— Ăsta — zicea Năiță —, ăsta de e acum primar la noi și atunci am vorbit eu cu el prima dată, însă cine putea să știe că ajunge el, tocmai de la Corabia, primar aici la noi?

— Și tot așa al dracului era? — întrebă cineva dintre cei de față.

— Nu — zise Năiță —, nu, fiindcă era și mai tînăr, și atunci era și slugă, că nu era el proprietarul morii. Însă din nimic nu se văzuse pînă atunci că Năiță l-ar fi cunoscut, cum se lăuda el, pe acest Craina, iar acum, auzindu-i glasul și recunoscîndu-l, avu chiar și el o îndoială cu privire la cunoștința lor de demult.

— Oameni buni — se mai auzi apoi și fonfăiala lui Ciclop, și Năiță nu se putu stăpîni și-i răspunse dinăuntru, firește, din casă, încît nu-l auziră decît copiii, care și ei uitaseră să mai mănînce și stăteau cumințI cu lingurile în mîini și cu mămăliga făcută cocoloș lîngă strachina de ciorbă golită de mult. Oameni buni, ai, fire-ai tu al dracului să fii, oameni buni după cote, ai?

— Bărbatul e-acasă? se strecură glasul de văduvă al lui Craina, căci cu tovarășul am vrea noi să vorbim.

Femeia nu răspundea, însă continua să vorbească șoptit cu cîinele, care se mai potolise, dar se pare că nu de tot, fiindcă din cînd în cînd se auzea mîrîitul lui rău și gros ca un hîrîit de om înecat.

— Tovarășul — se înveseli Năiță —, eu sînt tovarășul — zise el cu glas tare, și Vasilică îl apucă de mînă cu degetele lui vinete și crăpate de ger.

— Păi te-ai înscris?

www.dacoromanica.ro

— Mă — se răsti Năiță la el —, tu să-ți vezi de treaba ta, că de politică are cine să se ocupe, mai bine du-te și potolește și tu cîinele ăla!

Copilul ieși repede pe prispă, și cum ieși, cum dădu cu ochii de Craina, și Năiță îl auzi cum îl poftește pe acesta înăuntru.

— Poftiți — zise el —, poftiți că „tovarășul" e la masă și... futu-ți mama ta de cîine, nu mai stai la un loc — continuă el în așa fel încît Craina avu impresia că pe el îl înjură copilul acela pistruiat și cu părul roșu ca focul.

— Vasilicăăă — strigă maică-sa uimită de ceea ce auzea și rușinată de parcă atunci îl auzea pe Vasilică înjurînd prima dată —, Vasilicăă, lua-te-ar moartea, cine te-a învățat pe tine să înjuri?

— Poftiți — se umili ea apoi, ca să dreagă încurcătura, poftiți și dumneavoastră, domnule Ion.

Îi zicea lui Ciclop „domnule" și nu numai ea, de cînd acesta se angajase la primărie și mai ales de cînd venea cu echipele la strînsul cotelor și se urca în pod la oameni și cotrobăia peste tot și nu se lăsa pînă nu lua ceva din casa omului.

— Acasă-i boierul? — făcu pe vicleanul Ion al lui Ciclop, și femeii nu-i conveni gluma, căci însemna că așa îi judecau pe ei cei de la primărie, adică boieri, buni de dări și buni de impozite și buni de cote mari.

— Vai de capul nostru de boieri! — răspunse ea cu un glas cam moale —, dar poftiți.

Se mira că Năiță nu iese din casă, fiindcă era imposibil să nu fi auzit ce se vorbea în pridvor și se mira de ce nu deschide el ușa și de ce nu zice el nimic.

— Doamne, Năiță — strigă ea cu un glas stins —, adormișI de nu ieși nițel?

Îi poftea înăuntru, dar nici ea nu se grăbea să le deschidă ușa casei. Stătea dinaintea lor în fața scărilor de la intrare

www.dacoromanica.ro

și păzea cîinele, care se resemnase și se lăsa mîngîiat de Vasilică.

— Păi — zise Craina —, atunci, să intrăm.

Dar femeia tot nu se dădea la o parte din fața portiței pridvorului. Aștepta să vadă ce face Năiță. Acesta stătea la masă și asculta ce se petrece afară, cu copiii roată lîngă el.

— Măi Genico, — nu mai răbdă Ciclop situația —, Năiță e acasă, sau nu e?

— Este — zise ea —, poftiți nițel, că mă duc eu să-l chem, și trîntind ușa de la pridvor ca ei să nu intre, se strecură în celar la Năiță.

— Ce faci, mă, nu vorbești cu oamenii, tu n-auzi că te caută Craina și cu Ciclop?

— Aud — răspunse el, și se ridică, în sfîrșit, de la masă. Poftește-i în casă, dar să mai stea nițel, că mai bine ies eu afară.

Și, fără să mai aștepte, se ridică în capul oaselor și ieși afară, cu lingura în mînă.

— Aaa?! — începu el cu glas vesel și mirat în același timp, de parcă atunci, în clipa aceea, ba chiar în secunda aceea afla de existența oaspeților săi. Lume nouă — continuă el să se mire cu veselie —, lume nouă și bogată. Și arătînd lingura de lemn: Noi, ca țăranul, cum ne sculăm, cum ne apărăm de moarte. Eram nițel la masă, dar nu face nimic — continuă el fără să-i lase pe cei doi să spună ceva.

— Mă Ioane, tu n-ai mai degerat, mă? Că eu era să deger azi-noapte, mai rău ca pe front. Ieșisem și eu ca omul și gata-gata să rămîn lipit cu mîna de daravelă.

— Tovarășe Năiță — începu Craina, care pricepea că Năiță nu prea are de gînd să-i poftească totuși în casă. Venisem să discutăm niște probleme și...

— Cum să nu — răspunse Năiță —, cum să nu, dar n-ar fi cazul să poftiți nițel și pe la noi? că nu mîncăm oa-

www.dacoromanica.ro

meni. Ia să vedem eu ce face muierea aia de nu mai iese din casă, că la noi ştiţi cum e, numai niţel, şi dispăru şi el în casă fără să mai aştepte ceea ce se pregătea Craina să spună.

Şi cum intră, cum nu se mai auzi nimic, şi după cîteva minute, cîinele, care se băgase sub scară, se repezi din nou la ei, şi Ciclop nici nu băgă de seamă cînd se trezi cu pantalonul în gura potaiei.

— Lasă, mă, cîinele! — sări Năiţă din casă. Mă Ioane, mă, lasă cîincle, muri el de rîs, alungînd javra, care se potoli iar ca din senin.

— Păi să intrăm — îi făcu el semn lui Craina, uitîndu-l pe Ciclop aplecat deasupra pantalonului, din care cîinele sfîşiase binişor.

— Plăteşti — fonfăi el. Plăteşti, frate Năiţă, ca popa.

— Păi bine, mă omule — se topea Năiţă de rîs —, se poate să te pui tu, om serios, cu cîinele? Păi ce minte are el? Animal nenorocit...

— Hai în casă, că e cazul să bem o ţuică fiartă şi să dăm noroc.

— Plăteşti pantalonul, Năiţă — fonfănea Ciclop mai departe, uitîndu-se rău la Năiţă cu ochiul acela vînăt şi cu albeaţă.

Intrară în casă, şi Craina văzu masa rotundă întinsă, dar goală, şi în prima clipă crezu că muierea lui Năiţă are de gînd să pună ceva pe ea, dar ea se lipise de sobă şi se vedea bine că n-are nici un gînd de aşa ceva.

— Genico — i se adresă Năiţă acesteia, păi să cinstim şi noi oamenii ăştia cu ceva, că ştii bine de unde vin şi ce greu e drumul acum, pe zăpadă, că şi boala cînd vine, şi tot dai cu niţică ţuică fiartă.

Femeia continua să stea nemişcată lîngă sobă şi parcă era surdă, nu se clintea, nici ochii nu i se mişcau, nici nu clipeau.

www.dacoromanica.ro

— Ia luați loc dumneavoastră — le făcu Năiță semn celor doi să se așeze pe pat, căci scăunelele din jurul mesei fuseseră strînse.

— Și cum ziseși, mă, Ioane — se înveseli iar Năiță —, te luași în gură cu cîinele, ai?

— Lasă-lasă — făcu Ciclop într-un fel amenințător —, lasă, că-ți vine ea amenda acasă, fiindcă nu legi cîinele în timpul zilei!

— Tovarășe Ciclop — interveni Craina cu blîndețe, nu este cazul să amenințăm omul la el în casă.

— Nu — zise Năiță — nu este, mai ales că noi ne cunoaștem și ar fi cazul să ne avem bine cît putem.

— Da — confirmă Craina —, fiindcă tocmai de asta am și venit noi pe nămeții ăștia pînă la dumneata, aici în vîrful măgurii.

— Ce să facem, tovarășe Craina? — se scuză Năiță. Aici am moștenit noi sărăcia, că altfel am fi stat și noi mai la drum, însă nu e nici o supărare, ne-am învățat și aici.

— Aduci, fă Genico, ceva din butoiul ăla de țuică, să mai dezghețăm oamenii ăștia, tu n-auzișI că dumnealor au venit espre?

— De unde să aduc, mă Năiță? — se miră femeia, uimită de ceea ce putea să-i spună ei acest Năiță, care parcă vorbea gura fără el. Unde ai tu țuică în butoi? — se miră ea acum cu un glas din care se înțelegea că se pregătește o ceartă adevărată. Și tu crezi că dumnealor sînt ca tine, pe unde apucă, să bea țuică? Păi dumnealor sînt beții ca tine?

— Nu mă ascultă, n-am ce-i face, am șase copii cu ea, nu mai pot s-o las — se dezvinovăți de situație Năiță, dar cu o credință atît de sinceră, încît cine nu l-ar fi cunoscut, așa credea că stau lucrurile și că bietul Năiță nu face decît să pătimească cu această muiere rea și zgîrcită.

— Mă duc eu, tovaroșe Craina — se arătă el în sfîrșit hotărît să dea de capăt acestei neînțelegeri în fața unor

www.dacoromanica.ro

străini — mă duc eu, acuși mă duc — adăugă el, dar firește, nici el nu se mișcă de unde se așezase, pe un scăunel mic la gura sobei.

— Să vedem însă cu ce ocazie pe la noi — se adresă el lui Craina.

— Tovarășe Lucean — începu președintele frecîndu-și palmele negre una de alta și frîngîndu-și degetele, care pocneau de parcă ar fi fost de lemn.

„Să fie el țigan?" — se întreba Năiță în sinea lui, uitîndu-se la mîinile negre și cu unghii vinete ale aceluia. „Nu se poate — se liniștea tot singur —, nu se poate, că e trimis de la Partid". Și cu toate acestea, i se păreau suspecte și mîinile și unghiile vinete ale acestui Craina. Fața însă nu era chiar atît de neagră, avea o față ascuțită, mai mult vînătă, cu un nas ca un cioc și cu o mustăcioară muscă, exact sub nările care astfel nici nu se mai vedeau. Hîrîia înfundat pe nas și poate că tocmai din cauza mustăcioarei, mereu făcea ch, ch, ca și cînd și-ar fi suflat nasul dar fără să ducă nici măcar mîna la el, căci batista o ținea ca să se șteargă la gură. Își ștergea colțul gurii, apăsat, și mototolea batista de fiecare dată, pentru ca apoi să o desfacă și să o netezească pe genunchi.

Ciclop se potolise și el, căci pînă atunci fonfăise de unul singur, tot încercînd să strecoare pantalonul rupt în ciorapul de lînă albă care ieșea din bocancul uriaș cu talpă de roată de mașină și se ridica pînă sub genunchi, ca o jambieră. Acum, Ciclop își pusese mîinile în poală și părea resemnat, dar și cu aerul că nu se poate să nu plătească el această suferință.

— Da nu te-a apucat de picior — se trezi femeia de lîngă sobă, ghicindu-i gîndurile.

— Nu se știe — răspunse Ciclop —, văz eu acasă, acum avem altă treabă...

www.dacoromanica.ro

— Vezi de treabă — se înveseli femeia —, vezi de treabă, că altfel ar trebui să turbeze cîinele, tu nu te gîndeşti?

— Aşa — se făcu Năiţă că nu aude ce spunea femeia, îngîndurat totuşi de prelungirea de către Craina a scopului venirii pînă la el prin această zăpadă cît casa.

— Aşa, ia să vedem noi cine v-a supărat pe dumneavoastră de aţi ajuns să luaţi nămeţii în piept pînă aici la mama dracului, că dacă ştiam şi aveam un telefon, cum are băiatul ăsta — şi îl arătă pe Ciclop, care simţi ironia lui Năiţă, însă cum acesta vorbea ca şi cînd altceva nici nu putea să-i treacă prin gînd, adică nu se putea ca el totuşi să nu fi regretat că n-avea telefon într-o astfel de situaţie, vorbea deci întărit de o credinţă în cuvintele lui —, dacă aveam şi telefon, mă suna ăsta, Ciclop, învîrtea la manivelă ceva mai mult, că pînă ajunge suneria aici e mai greu, că e coastă, învîrtea ceva mai mult şi auzeam unul din noi, fiindcă stăm pe acasă, iarna nu mergeam la servici prea departe, cel mult pînă-n grajd, să dăm la vaci fîn, şi răspundeam unul din noi, Vasilică, fin'că el e mai iute de picior: „Alo, alo, cine e?" „Vasilică." „E, mă, tac-to acasă?" „E". Aia, şi vorbeam ce şi cum şi ori veneam eu pînă la primărie, ori stăteam fiecare la el acasă. Da dacă nu e telefon, nu e, futu-i mama ei de burghezie, că ne-a lăsat cum îmi spunea mie cineva — zicea „cineva" cu o anume undă de mister în glas, din care să se înţeleagă că mai discută şi el cu cineva, iar acel cineva poate să fie chiar „cineva" —, ne-a lăsat cum ne vedeţi, ce să mai discutăm? Păi uite, cazul muierii ăştia ale mele, uite cazul ei, care n-a văzut tren! Ai văzut tu, Genico, tren? — întrebă el tot foarte serios, deşi acum, chiar şi Craina care nu îl cunoştea pe Năiţă, cum îl cunoştea Ciclop, şi Craina îşi dădu seama că toată pologhia lui Năiţă e, cu un plan subţire, un fel de bătaie de joc la adresa lor.

— Vezi, mă Năiţă, de treabă — răspunse muierea de după sobă —, vezi-ţi de treabă, ce îi interesează pe dumnea-

www.dacoromanica.ro

lor ce am văzut eu. Am văzut și eu ce-am putut, că eu n-am făcut războiul, ca tine — se scuză ea cu convingerea transformată într-un argument categoric pentru ea, că numai războiul putea să dea o astfel de ocazie, să vezi trenul și cîte mai sînt pe lume de văzut, și ei nu le pot vedea aici în vîrful măgurii, la mama dracului adică, unde n-ai cum să vezi altceva decît vaca și porcul și cîteodată, cum se întîmplă acum, pe primar.

— Tovarășe Năiță — începu pentru a doua oară Craina, și în glasul său se simțea o fierbere stăpînită, iar Năiță, care se pregătea să-i răspundă muierii cu o altă drăcie, cum se citea în ochii lui, înveseliți din nou de ideea care îi venise și care îl distra, căci el se distra mereu improvizînd și ascultîndu-se cum inventează, Năiță întoarse capul spre primar, pierzînd de pe față și zîmbetul, și buna dispoziție. Însă Craina tot nu păru convins de înfățișarea plină de luare-aminte a lui Năiță și repetă apăsat, „Tovarășe Năiță", și cu o intonație ca atunci cînd deschidea el cîte-o ședință la primărie, și în încăperea unde țineau ei ședințele nu se putea face liniște. Tovarășe Năiță, continuă el, dar cu același glas de ședință cu care se făcuse cunoscut în sat ca un om al dracului și amenințător. Noi am venit pînă aici nu să-ți punem dumitale telefon, ci să stăm nițel de vorbă, fiindcă dumneata știi ce probleme ai avut astă-toamnă și n-ar cam fi cazul să ne rîdem toată ziua.

— La dispoziție — zise Năiță cu o falsă smereală în glas și întinzînd mîinile în lături, ca să arate și mai bine cît e el de supus.

— Păi nu e bine așa — continuă Craina —, nu e bine că noi avem și alte metode, și dumneata știi și n-ar fi cazul.

— Nu — sări iar Năiță —, nu, dar nici acum, cînd o oarecare teamă pătrunsese în sufletul lui de cînd Craina îi amintise ce întîmpinări avusese el astă-toamnă și ce me-

www.dacoromanica.ro

tode au ei și el le cunoștea, nici acum Craina nu putu să nu observe că Năiță nu prea îi lua, totuși, în serios.

— Și să legați cîinele — intră și Ciclop în această discuție nouă —, să-l legați, că nu e bine — făcu el amenințînd și cu un deget și lăsîndu-i să înțeleagă și din cum da din cap că chestiunea cu cîinele nu e nici ea încheiată.

— Îl legăm, dă-l morții, — interveni iute și muierea lui Năiță, văzînd că povestea lua o înfățișare cam neașteptată —, îl legăm, fii dumneata sigur, domnule Ion, adăugă ea cu umilință și făcîndu-i plăcere vătășelului, căruia cînd i se spunea „domnule" mai ales de către muieri, se mai muia și mai trecea cu vederea cîte ceva de la cote.

— Tovarășe Năiță, dumneata ai discutat o anume chestiune cu tovarășul prim astă-toamnă, și tovarășul prim se interesează de ea, cum v-ați înțeles.

Pe fața lui Năiță se lăsă o umbră vînătă, ca atunci cînd vine cîte-un nor și ia fața soarelui și te trezești din senin în întuneric.

— Păi eu cu dînsul — zise Năiță Lucean încercînd să mai amîne parcă ceea ce bănuia el că avea să-i spună Craina ca fiind înțelegerea lui cu primul-secretar —, păi eu cu dînsul am vorbit multe atunci, fiindcă ne-am găsit și tovarăși — minți el, descoperind în ultimul moment o portiță prin care să strecoare în mintea celor doi ideea că nici el nu e chiar singur pe lumea asta, îl mai cunoaște și pe el cineva, același cineva de care mai pomenise înainte și care cineva putea fi chiar primul-secretar, cu care simțea el că este amenințat subțire de cei doi.

— Unde v-ați găsit tovarăși? — se interesă repede Ciclop, fiindcă împrejurarea îi apărea atît de nouă, încît aproape că schimba discuția.

— Păi unde să ne găsim? — prinse Năiță un fir de curaj, și glasul său se schimbă, prinse și el putere, se întări, iar Craina simți schimbarea și deși iarăși nu prea credea în

www.dacoromanica.ro

cele ce spunea Năiță, cînd reluă firul întrerupt al discuției, mai muie și el din cuvinte și începu să le caute cu o altă grijă. Păi unde să ne găsim? La război, însă nu e cazul acum... lăsă el să se înțeleagă că e vorba de un secret al lui cu tovarășul prim.

— Măi Năiță —, începu iar Craina, și Năiță observă că primarul se uită cu alți ochi, și atunci și el își luă un aer mai înțelegător, parcă se făcuse o pace între ei, și acum mai tăifăsuiau și ei ca oamenii, iar Ciclop, care pînă atunci își tot pipăise piciorul, își puse iar mîinile în poală, cuminte.

— Nu te mai doare? — se interesă muierea lui Năiță.

— Nu ne mai doare chiar așa — făcu Ciclop, și cu un gest lăsă să se înțeleagă că „dă-l naibii de picior, că nu e un cap de țară, iar ei au alte discuții".

— Măi Năiță, dumneata ai vorbit cu tovarășul prim, să vedem cum am face, ca să facem și noi ca oamenii cu minte și să punem la cale...

Însă nu mai fu nevoie să termine ce începuse, căutîndu-și cuvintele, pentru că Năiță nu avu răbdare să-l lase să termine și-i luă vorba din gură. Toată străduința lui de a amîna această discuție fusese — vedea bine — inutilă, și acum nu vrea, îi era frică să nu fie cumva obligat să dea un răspuns categoric.

— E bine ce spunea tovarășul prim — reteză el cuvintele lui Craina —, însă e bine, sigur că e bine — se mai întoarse el o dată să confirme judecata primului-secretar —, însă depinde și de situația omului, cum ar fi de exemplu cazu meu, care am șase copii și toți băieți.

— Și toți cer, fir-ar ai morții — se vîrî și muierea lui Năiță în vorbă, arsă și ea de această discuție, la care se aștepta, dar pe care nu și-o închipuise totuși atît de apropiată.

— Lasă că cer — zise Năiță —, da ăștia te apucă mai tîrziu, cînd s-or mări, te apucă și te întreabă: „Unde e, mă, averea mea?" Că sînt șase, nu e unu-doi, să mai discuți cu

www.dacoromanica.ro

ei, că „mă băiatule, asta a fost situația, așa a fost nevoia". Ăștia te omoară, că la noi sărăcia e mare, și oamenii răi de nevoie, și ia pune-te dumneata cu șase care pun parul pe tine, că unde e averea lor, cine le-a înstrăinat-o?

— Este, mă Ioane, că tu cunoști, știi cîte bătăi ai mîncat tu și de la copil, și de la muiere că ai băut pămîntul la popice, vezi? — adăugă el, dar argumentul îl lovi pe Ciclop, și acesta vru să răspundă furios, dar Craina nu-i lăsă timp, intervenind să readucă lucrurile în matca lor.

— Aici nu e vorba să ne înstrăinăm averea, tovarășe Năiță, nici să o bem la popice, aici e vorba de o politică.

— Păi de politică te apucă copiii, nu știi dumneata? De politică te apucă ei? Ei te apucă de avere, unde e?

Discuția se prelungi nițeluș, și Craina încercă să se lămurească dacă Năiță discutase sau nu clar cu primul-secretar și cam ce anume discutase, pentru că acela, la o ședință la Raion, îi atrăsese atenția asupra lui Năiță Lucean, un om care ar putea fi atras și folosit mai ales acum, cînd a pățit ce a pățit. Mare lucru nu reuși totuși să afle de la acesta, singura noutate ar fi fost că Năiță Lucean ar fi făcut armata cu primul-secretar, și Craina crezu că astfel se explică și faptul că Năiță venise atît de repede acasă de la Securitate și mai ales faptul că nu primise încă nici o indicație, nici el, nici șeful postului de miliție, ca să-l supravegheze pe Năiță să vadă ce e cu el, cum primeau în legătură cu Boncu, de pildă, și cu unul Simion Popescu, un om bătrîn, de vreo șaptezeci de ani, fost el înstărit pe timpuri, acum însă vai de capul lui, fiindcă și ăsta avusese patima beției și o mai avea și acum, dar de vîndut nu mai avea ce vinde, rămăsese cu o ogradă de pruni și cu casa, singurele pe care nu le înstrăinase. Era un om înalt și deșirat și cînta în fiecare duminică în strană la biserică cu un glas de țap și tremurat, dar cînta mai mult de capul lui, nu prea ținea regula slujbei, și cînd ți-era lumea mai dragă și mătușile se închinau mai

www.dacoromanica.ro

cu foc, Simion Popescu uita unde se află și zicea *Prea sfîntă născătoare de Dumnezeu* — cu „măi" la sfîrșit și pe melodia *Foaie verde de dudău, măi*, dintr-un cîntec vechi, bătrînesc, pe care îl cînta el la cazanul cu țuică împreună cu popa Sofronie, scos la pensie de episcop mai mult forțat, iar cîntecul începea așa: „Foaie verde de dudău, mă suii într-un podeu, să vorbesc cu Dumnezeu", de unde și confuzia pe care o făcea Simion Popescu, furat el însuși de mersul slujbei și de isonul cîntăreților.

— Toată ziua ne întreabă de Boncu și de Simion Popescu — vorbea Craina într-o zi cu milițianul —, numai de Năiță Lucean, care a fost și luat, nu.

Acum însă părea să se fi luminat lucrurile, dacă Năiță Lucean făcuse armata cu primul-secretar, iar acesta se interesa de el și zicea că trebuie atras.

— Păi mai stăm noi de vorbă, — încheiase Craina discuția, fără un rezultat anume, fiindcă deocamdată la ei în acea comună nu se pusese încă problema, ca în alte părți, unde se și făcuse colectivizarea.

— Mai vorbim — zise și Năiță —, dar să mai lăsăm nițel să mai crească și copiii ăștia ai mei, să putem sta de vorbă cu ei ca proprietari, să facă ei cum vor ei, să mă scap eu de răspundere dinaintea lor, cum v-am spus.

— Păi pînă cresc ei mari, intrăm în anul două mii — se înveseli Craina —, ne-apucă sfîrșitul pămîntului.

— Intrăm și în anul două mii — se arătă Năiță Lucean convins —, dacă așa e ordinul, intrăm în anul două mii! Tu intri, mă Ioane? —, se adresă el lui Ciclop, care se ridicase de pe pat și se încheia la vestonul militar.

— Lasă, domnule, anul două mii, că acum se pune problema!

— Păi cu problema zic și eu să intrăm în anul două mii, poate că atunci se mai cuminține lumea și e altă judecată.

www.dacoromanica.ro

Năiță rămase pe prispa de lemn, singur, numai în cămașă, cu capul gol, rezemat de jugul carului său vechi, adus de copii pe sălița de la intrare și lipit de peretele alb, încît părea, așa cum stătea, răstignit ca o pasăre. Năiță simțea în spatele său lemnul noduros al jugului, dar îl simțea ca pe-o bucurie greu de înțeles și de explicat, pentru el asprimea fagului din care fusese tăiat jugul și nodurile acelea ocolite cu grijă și cu știință de bardă aveau o căldură și o omenie, și ele încălzeau parcă umerii săi, iar el nu simțea gerul care se lăsase. Deasupra măgurii, pornind chiar din poarta casei sale și urcînd pînă nu se mai vedea, încremenise un cer vînăt. Din cînd în cînd, din senin, zăpada cădea scuturată de pe crengile cîte unui fag și o pulbere subțire se ridica de jos ca un fum de cădelniță. Altfel, totul părea și era încremenit și vînăt, ca și cerul, și gerul se ascuțea iute, acum tăia și lipea nările lui Năiță și-l făcea să lăcrimeze, se pusese pe ochii săi o ceață de lacrimi fără de voie, și el nu mai vedea bine ce se petrece dinaintea lui. Dar nu simțea nici gerul, nici ceața lacrimilor, stătea nemișcat și pustiu, se înfigea cu umărul în lemnul noduros al jugului, și nu auzi nici cînd Genica deschise ușa și îl strigă să intre în casă, că „îngheață de frig", cum stă el numai în cămașă și cu capul gol. Nu-l auzi și nu-l văzu nici pe Vasilică, ieșit de asemenea după el, iar copilul avu impresia că taică-său e supărat pe el și se strecură înapoi în casă, după ce luă chiar de lîngă Năiță, de pe săliță, un braț zdravăn de lemne puse acolo cu grijă la scuteală. Privirile lui Năiță țineau în fața lor doar chipul lui Craina, țigănos și ascuțit, cum ședea el pe pat și se uita la Năiță parcă neîncrezător, și cînd plecase se oprise în mijlocul curții și îl întrebase cu un glas care lui nu-i plăcu, avea ceva uscat, cu o răutate în el.

— Cam cît pămînt ai dumneata, Năiță? — se interesase el, dar fără să se uite la Năiță, ci la Ciclop, ca să vadă dacă răspunsul lui Năiță e adevărat.

www.dacoromanica.ro

— N-am cine știe ce — zise Năiță nesigur, nu înțelegea rostul întrebării sau nu îl înțelesese de la început și mai ales nu înțelesese de ce fusese pusă această întrebare tocmai atunci, cînd discuția lor se părea încheiată și amînată pentru altă dată.

— Bine, bine — zise Craina —, nu cine știe ce, dar cît?

— Păi n-aveți trecut la fonciere? — ocoli Năiță iar răspunsul, tot încercînd să se dumirească unde bate acest Craina, cu care crezuse că se înțelesese, dăduse mîna prietenește cu el la plecare, mai și rîsese, Năiță mai sigur pe el și răsuflînd că nu se pusese „chestiunea" cum credea el și mai ales mai liniștit cu privire la viitorul pe care el chiar credea că îl amînase pentru anul două mii, adică pentru cine o mai trăi pînă atunci: — Tu nu știi, mă Ioane? — adăugă Năiță văzînd că președintele așteaptă răspunsul — nu știi, că tu le cotelești pe toate și mai și pui de la tine, că dacă ar fi după tine, după cît pămînt pui tu pentru cote la fiecare în plus, ar trebui ca satul ăsta să fie dublu.

— Ce vorbești — se înnegri la față Ciclop —, încarc eu oamenii la pămînt?

— Păi cum dracu să nu-i încarci, dacă și Veta lui Haralambie a trebuit să dea un porc la cote, și ea n-a avut în viața ei toată un porc de Crăciun?

— Tovarășe Năiță — interveni Craina, care știa povestea cu această femeie săracă și neajutorată la minte pe care Ciclop și cu Sandu Florică, agentul agricol, o încărcaseră la dări, și biata nenorocită chiar dăduse la cote un porc întreg, vînzînd o ogradă de pruni din spatele casei unde stătea.

Trecea pe drum cu porcul de sfoară și jelea în gura mare ca la o înmormîntare, iar lumea se luase după ea și tot încerca să o potolească „Lasă, Veto, nu te mai omorî, Veto, nu te mai jeli, Veto, că se uită tot satul la tine, Veto!" Dar femeia nu se putea opri și jelea exact ca la o înmormîntare, nu blestema, nu amenința, jelea doar cît o ținea gura și pomenea de

www.dacoromanica.ro

„tătuțul" ei, cum s-a dus el și cum a lăsat-o el și ce să facă ea acum, și unde să se ducă ea acum și cum a vîndut ea pămîntul din spatele casei unde vrea el, tătuțul ei, să facă fînarul și el s-a dus și n-a mai pus fînarul. Se jelea și trăgea de sfoara porcului, care se încăpățîna să meargă mai mult tîrîș și să grohăie sugrumat de sfoara care îl tăia la gît. Lumea se luase după Veta și încerca zadarnic să o potolească, și dacă nu știai bine ce e, mai la început, cînd auzeai jelitul, chiar credeai că e o înmormîntare, fiindcă se vedea lume multă, femei și copii și Simion Popescu, bătrînul, beat mort, călare pe iapa lui fumurie și scundă încît picioarele lui Simion atîrnau mereu pe pămînt și se tîrau prin praful șoselei de parcă n-ar fi fost ale lui. Simion călărea pe deșelate, iar iapa lui fumurie era beteagă, sau avea ea o pedeapsă, fiindcă atunci cînd mergea cu capul ei mare atîrnînd și el cu botul în praful șoselei, mereu bubuia ceva la spatele ei. Așa trecea Veta pe pripor la vale spre primărie, într-un vaiet sfîșietor, fiindcă avea și un glas buhos, parcă ar fi strigat dintr-o putină pusă toamna la umflat cu gura înfiptă pe jumătate în apa Cernei. Veta se jelea și se zbuciuma și se părea că chiar și ea uitase de ce se jelește și chiar și lumea care se ținea după ea, pentru că niște muieri care se rugaseră de ea să nu mai jelească și să se liniștească, fiindcă „dă-l focului de porc, nu moare omul dintr-o lighioană care poate să ți-o mănînce și lupul și să piară la fel și să rămîi fără ea, așa mai bine știi că ai scăpat de o dare", pînă și acele femei începuseră să plîngă de părere de rău pentru Veta, și cum curgea această lume la vale, se putea crede foarte bine că este o înmormîntare, și unii oameni se urcau pe gard să vadă ce e și vedeau la mijloc porcul tras de Veta, dar nu se mirau, li se părea foarte firesc.

— Tovarășe Năiță, cu Veta s-a lămurit, anul acesta nu mai dă cote, i s-a trecut de anul trecut.

— Sigur că da — confirmă Ciclop, dar cu gîndul în altă parte, căci cum stătea el mai la o parte, ochiul său bun văzu

www.dacoromanica.ro

sub scară botul cîinelui lui Năiță și i se păru că acesta se strîmbă la el. Mă Năiță, tu nu vrei să legi cîinele, ori vrei să te amendez eu frumușel?

— Dă-l, domnule, dracu' de cîine, ce ai tu cu el? S-a terminat, gata, crezi că el n-aude ce vorbim noi?

— Ei, Năiță — îl luă Craina mai prietenește —, nu ne spui cît pămînt ai?

— Cum să nu, că nu e secret dacă îl aveți înscris la fonciere. Șase bucăți, pentru fiecare copil cîte una, în afară de cureaua din Valea cu pietrele, da acolo, cum știți, e un fel de izlaz, avem mai mulți.

— De acolo — făcu Craina gînditor —, ar cam trebui să începem și noi, fiindcă terenul e bun și neted, cum scrie la carte.

— Ai dumneata o carte unde scrie așa ceva? — întrebă Năiță sec, mirat și neîncrezător în același timp, cu privire la posibilitatea existenței unei cărți în care să se scrie cum trebuie să fie pămîntul lor pentru a se putea pune la cale ceea ce zicea Craina, dar și el fără să-i spună pe nume.

— Am — zise Craina —, am să ți-o dau să citești.

— O citesc — se îndatoră Năiță —, o citesc. Să mai terminăm nițel cu ale casei, și o citesc.

— Să vii să ți-o dau — rîse Craina —, să vezi cum scrie tot în ea.

— Se poate — se supuse Năiță înțelegător, deși glasul său nu arăta că el ar crede totuși că există o astfel de carte.

Acum stătea pe prispă, nițel răsucit de toată această discuție de la urmă și mai ales înecat de ideea cu pămîntul din Valea cu pietrele, pentru care el se zbătuse cîțiva ani buni și înainte de război, pînă să-l cumpere și să-l plătească, tot de la un frate al lui taică-său, care se îmbolnăvise și bolise mai bine de zece ani și vînduse tot ce avea ca să plătească doctorii și doctoriile, și pînă la urmă tot murise cu zile, exact cînd se făcuse mai bine și se pusese pe picioare, căzînd din-

www.dacoromanica.ro

tr-un car cu fîn chiar în cap, şi acolo rămăsese. Iar muierea lui, veselă că în sfîrşit, după atîta cheltuială, are şi ea un bărbat „în posibilităţi", nici nu băgase de seamă cînd alunecase el din car şi căzuse jos şi murise. Ea mîna carul ţanţoşă şi striga mereu la un bou porumbac care fugea cu carul după nişte iarbă de pe marginea şanţului.

Cînd ajunsese acasă, dejugase boii şi aştepta să se dea omul ei jos din car, însă omul — nimic!

— Mă! — se făcuse ea către el supărată, cum povestea după cîţiva ani, cînd i se mai potolise durerea şi putea să povestească fără să plîngă —, mă, tu adormişi în vîrful carului, fire-ai tu al morţii, nu eşti învăţat la greu, căci în ziua aceea el ajutase la încărcatul carului, iar ea credea că el, neînvăţat cu munca, de care se cam ferise, fiind bolnav, acum adormise şi se bucura biata femeie că el doarme în fîn, ostenit, dar sănătos. Adormişi, mă, nu te-ai mai scula — făcea ea pe supărata —, adormişi, ia să te dau eu jos cu furca.

Însă în car, pe fîn, nu dormea nimeni, şi tocmai atunci veni un copil într-o fugă şi zise:

— Aoleo, muri neica, vino iute, că muri!

Iar femeia, deşi nu pricepea nimic din ce-i spunea copilul, sau nu putea să priceapă nimic, din chipul copilului înţelese totuşi că el nu putea minţi şi nici n-apucase acest copil să termine, şi ea de spaimă se şi strîmbase. Îi fugise gura spre stînga, cu obraz cu tot, şi strîmbă rămăsese, iar cînd vorbea, vorbea pocit.

Năiţă cumpărase pămîntul de la ei cam cu un an înainte de a muri acest unchi al său, dar fără acte, numai aşa pe vorbe, cu mare greutate reuşise să facă după aceea înscrisul şi să-l treacă pe numele lui. Era o bucată dintr-un izlaz vechi, de moşneni, care ţineau locul în devălmăşie, dar cu timpul, urmaşii se împărţiseră între ei şi fărîmiţaseră bucata, aşezată într-o vale frumoasă, la marginea unei păduri bătrîne, de fag. Aici ieşea primăvara, întîi, floarea-paştelui, la capătul

www.dacoromanica.ro

dinspre pădure al bucății, și ei, proprietarii de azi ai acestui pămînt din Valea cu pietrele, puneau porumb pe el și așteptau să se coacă pînă la sfîrșitul lui octombrie, după Sfîntul Dumitru, iar cîteodată da și bruma peste el tot așteptînd să se coacă, era pădurea care îl cam ferea de soare și era și muntele aproape, ploua des toamna, dar era porumbul lor, chiar dacă nu apucau să mănînce mămăligă din el, iar cine avea aici o bucată, se considera mai răsărit și mai înstărit.

Bucata lui Năiță nu era mare, cam o jumătate de pogon, și era așezată chiar la marginea drumului, și cum sta el așa gînditor și trist, nu vedea acum decît pe Craina măsurînd pămîntul din Valea cu pietrele, cu Ciclop după el, care și el avusese o fîșteică bună aici, dar o băuse la popice, și acum era dușmănos pe cei care aveau aici pămînt. Craina ținea de un capăt al lanțului de măsurat, Ciclop de altul — și Ciclop vorbea tare. Năiță îl auzea limpede cum fonfăia acesta și-i spunea lui Craina că de aici să înceapă, de aici să pună ei baza, și cine nu vrea, să-i ia pămîntul și să-i dea în schimb în vîrful măgurii, și ochii lui Năiță furară în sfîrșit măgura, în vîrful căreia niște amărîți puseseră cartofi, printre niște tăieturi de pădure, și nu se făcuse nimic. Vara, cartofii înfloriseră ca o grădină, iar toamna, la tulpina cartofilor nu se afla nimic.

— Năiță! — îl strigă muierea a doua oară, și acum el auzi și se trase în casă, simțind cum îi intrase jugul în umăr.

În casă era cald, pe sobă fierbea un tuci cu apă pentru o altă mămăligă, și deasupra lui se făcuse un abur care mi- rosea dulce.

— Ce zice, mă, Craina acum, la sfîrșit? — se interesă femeia cînd Năiță puse mîinele pe soba de cărămidă să se încălzească. Nu-i răspunse imediat, și femeia crezu că se ferește de ea. Spune, mă, că eu tot am auzit — îl provocă ea, mințind, căci nu auzise nimic.

www.dacoromanica.ro

— Unde sînt copiii? — o întrebă Năiță uitîndu-se la ea cam negru și numai cu un ochi, căci îi intrase aburul în celălalt, și el nu vrea să se dea la o parte din fața tuciului.

— Unde să fie, la sanie! Ce să facă, ai tu ceva de lucru cu ei?

— Am — zise Năiță. Să meargă unul cu mine pînă în Valea cu pietrele.

— Acum, pe zăpada asta, după ce?

— Acum — confirmă Năiță, și se duse să-și ia laibărul din cuiul care ținea loc de cuier pe ușă.

Femeia ieși repede afară pe o ușă care da în spatele casei, și de acolo se auzi glasul ei strigîndu-l pe Gheorghe, copilul cel mare, care împlinise optsprezece ani, și din iarna aceea se considera flăcău.

Gerul se iuțea mereu, cerul se învinețise de tot, ardea obrazul și mîinile, usca nările și le lipea, punea promoroacă pe sprîncene și pe gene, întărea dimia din laibăre și o făcea de tablă.

Năiță cu fiu-său Gheorghe tăiau nămeții pe sub niște pruneturi, iar zăpada se scutura peste ei din crengile negre. Nu simțeau gerul.

www.dacoromanica.ro

Capitolul VI
SOMNUL

PĂTRU CEL SCURT INTRĂ ÎN CASĂ FERIT, CU o grijă pe care altădată nu o mai arătase, închizînd ușa de la săliță cu frică parcă, și răsucind cheia în broască încet, apoi la fel de ferit și de grijuliu să nu facă vreun zgomot, din săliță pătrunse în camera unde dormeau și unde de fapt trăiau, și la fel și aici răsuci cheia în broască încet și cu o grijă nouă. Femeia lui dormea, ca de obicei, cu mîinile împreunate sub obraz și abia se auzea cum respira, doar buzele ei subțiri

www.dacoromanica.ro

şi vineţii se dezlipeau şi tremurau uşor şi nările tremurau şi ele ca o foiţă, altfel nimic n-ar fi lăsat să se înţeleagă că somnul ei nu era adevărat şi că ea nu făcea decît să aştepte astfel întoarcerea bărbatului ei, dar fără se se bage de seamă că ar fi neliniştită şi că inima ei bătea înfricoşată, mai repede, de cînd se auzise cheia în broasca uşii de la săliţă şi glasul lui Pătru şoptit, şuierat, mîngîind cîinele, care nu vrea să rămînă afară.

Pătru îşi scoase mantaua şi şi-o aşeză cu mişcări precaute în cuiul de pe uşă, potrivind mînecile şi netezind fără nici un rost postavul rărit de atîta purtare. Călcînd pe lîngă marginea unui fel de preş colorat, ţesut din rămăşiţe de cîrpe de tot felul, şi întins pe jos în lungul patului, se duse şi luă de lîngă masă unul din cele două scaune şi îl puse în dreptul sobei cu plită. Ostenit, se aşeză apoi, rezemîndu-şi palmele pe genunchi, şi rămase aşa pierdut, cu privirile furate de jocul jarului din gura sobei, care arunca pe pereţii albi, ascunşi în întuneric, umbre ciudate ca nişte cai de foc sărind în galopuri fantastice. Jarul se topea în răstimpuri, cărbunii se înnegreau şi păreau că mor, dar repede se reaprindea focul în ei cînd sufla vîntul, soba bubuia, şi atunci jarul cuprindea vatra întreagă şi frigea ochii lui Pătru, iar acesta se freca cu podul palmei, ştergîndu-şi înlăcrimarea. La picioarele femeii torcea stins pisica aceea neagră ca un drac, şi într-un răstimp se auzi căscatul ei leneş în somn. Pătru întoarse capul spre ea, dar nu o văzu, căcii ochii lui căzură mai repede pe chipul femeii, şi i se păru că ea nu mai este atît de străină sau nu mai este atît de fără pecete încît să nu ştii dacă este frumoasă sau urîtă. Acum, somnul ei era adevărat, căci el venise, şi ea îşi încetase aşteptarea, şi neliniştea ei luase sfîrşit. Se scufundase într-un somn adînc şi se visa cînd era ea tînără şi se ducea la clacă, la desfăcut porumb, şi venise şi Pătru cel scurt, iar ele, fetele, se uitau la el nu ca la un băiat

www.dacoromanica.ro

care le putea lua de nevastă şi le putea face mireasă, ci cu o milă înţelegătoare, fiindcă nici cel mai sărac om din acel sat nu putea fi mai sărac decît acest Pătru cel scurt, şi în felul ăsta el nu conta pentru ele, nu se fereau de el, nu se făceau că le e frică de el să nu le ia batista şi nici nu rîdeau viclean, ca şi cînd ar fi avut un secret, atunci cînd venea şi el la cîte-o clacă. Nu jucau cu el, nu glumeau cu el, nu se aveau cu el în nici un fel, el era doar Pătru cel scurt şi nici el nu era băgăreţ, stătea mai mult deoparte şi se ţinea mereu de Năiţă Lucean, care era un drăcos, întotdeauna punea cîte ceva la cale şi încăiera pe cîte cineva şi pe urmă tot el îi împăca şi se topea de rîs, iar Pătru cel scurt tăcea, căci el nu era prea vesel, însă îi plăcea să se ştie că e prieten cu Năiţă şi că ei amîndoi sînt acolo unde erau şi unde intrau, Năiţă înainte, înalt, deşirat, cu mîinile noduroase şi numai pielea şi osul pe ele, dar mari ca nişte lopeţi, încît atunci cînd da mîna cu cineva, mîna aceluia se pierdea în palmele lui Năiţă. Mergea drept şi cu capul în sus, dar nu îngîmfat, avea el un fel de-a fi care îi dădea o înfăţişare făloasă, şi privea lumea cam de sus, cu nişte ochi albaştri uşor spălăciţi, care se aprindeau şi parcă îşi schimbau şi culoarea cînd Năiţă intra în vorbă şi mai ales cînd începea el să judece o situaţie şi să socotească el acea situaţie, cu o viclenie drăcească şi mereu ascunsă de veselia lui batjocoritoare. Avea faţa niţeluş cam strîmbă, căci nasul lui ascuţit şi cocîrjat de la o bătaie din copilărie se întorcea cu vîrful pe deasupra gurii spre stînga, şi cînd el privea pe cineva, acela putea să creadă că Năiţă se uită la el dintr-o parte, al dracului, zeflemitor, şi cum deschidea Năiţă gura cu felul lui neostenit în a găsi fiecăruia cîte-un petic necusut sau descusut, acela nu mai avea nici o îndoială că Lucean e pus să-l batjocorească. Cei care îl cunoşteau şi îl ştiau cît este de rău de gură îl iertau însă de tot şi de toate şi le era drag, fiindcă veselia lui trecea repede de la unul la altul, iar o petrecere cu el era căutată.

www.dacoromanica.ro

La claca aceea pe care o visa acum femeia lui Pătru cel scurt, numai ea se făcea că este nemăritată şi se ţinea lîngă muierea lui Năiţă Lucean, aşezată pe un pat de lemn cu căpătîie cu flori, cum văzuse la tîrg la Hurezu, în casa unui avocat, Băcescu, unde fusese cu taică-său să deschidă un proces de partaj pierdut repede, căci avocatul le ceruse cît nu făcea pămîntul pe care se judecau cu un frate vitreg, iar acesta ştiuse să se descurce şi cîştigase.

— A pierdut tata procestu — îi spunea ea muierii lui Năiţă Lucean, cu o suferinţă plină de înţeles pentru femeia aceea, care aci era şi ea fată, aci se arăta cu cîrpă pe cap, ca nevestele. Pierduseră, adică, o bucată de pămînt mai bună, lîngă pămîntul lui Dumitru lui Dincă, un băiat petrecăreţ şi iubăreţ care şi ei i-ar fi plăcut şi la care ar fi sperat dacă ar fi cîştigat „procestu" şi se făcea vecină cu el.

— Lasă — zicea Genica lui Năiţă, tu nu vezi că a ajuns ciung Dumitru ăsta, nu mai e el ce era, cum o să te ia el pe după umeri cu moanta de lemn? Dar Dumitru ăsta nu era ciung atunci, era întreg şi tînăr, nu albise, ca acum, şi ea nu înţelegea cum de îl vedea muierea lui Năiţă ciung. Îl iei şi tu pe Pătru, că şi el e om şi e cu pălărie pe cap şi cu ce-i trebuie.

— Doamne fereşte — răspundea ea speriată — Doamne fereşte, păi ăsta n-are nimic, e sărac, n-are decît ce i-or lăsa ăi bătrîni de l-au crescut.

— N-are — se întărea în credinţa ei femeia lui Năiţă Lucean — n-are, dar are pălărie pe cap, şi — cum e situaţia acum — pălăria face mult.

Dar pe ea o scutură o frică de ceea ce îi spunea Genica asta şi mai zise o dată „Doamne fereşte, Genico, se poate să-mi spui tu mie una ca asta?"

— Ce e? — întrebă Pătru cel scurt văzînd-o cum tresare şi cum strigă speriată în somn „Doamne fereşte!"

www.dacoromanica.ro

Ea deschise ochii, căci se auzi strigată și îl văzu pe Pătru cum stătea el pe scaun în fața sobei cu ușa deschisă și i se păru că toată fața lui e plină de sînge.

— Pătrule — șopti ea — ești supărat? — și se ridică și se așeză și ea pe marginea patului.

— Nu — îi răspunse Pătru —, nu prea sînt.

Cu un vătrai de fier, scormoni cărbunii în sobă, și pe ușa de fier răbufniră o puzderie de scîntei, pocnind ca praful de pușcă.

— Cît o fi ceasul? — se interesă ea după o așteptare în care Pătru ar fi trebuit să mai spună ceva, căci lăsase vorba cu dunga în sus, nu încheiase ce vrea el să zică.

Nu prea era supărat, dar tot era nițel și ea credea că are să-i spună de ce.

— Cînd zicea el că ne dă oile? — întrebă Pătru în loc de răspuns.

— La primăvară — se grăbi ea să-l liniștească pe Pătru, crezînd că de aici îi vine supărarea și de aici se trage mutenia lui.

— La primăvară! — repetă el pe gînduri, la primăvară nu mai tundem noi oile...

Ea nu pricepu unde bătea el și de ce credea el că nu mai tunde oile, dar nu avu curajul să-l mai descoasă și se retrase în sinea ei fără să mai încerce să dezlege motivul supărării lui Pătru.

Pătru rămase cu ochii pe jarul din sobă, și văzîndu-l cum stă neclintit, pierdut în gîndurile lui de bărbat și în grijile lui, femeia se lăsă moale în pat și se strecură iar în somnul acela adînc, dar visele pe care le visă nu și le mai putu aminti. Atîta doar o nedumerise mai tîrziu: cum putuse ea visa prezicerea Genicăi și cum această prezicere se împlinise de fapt, deși ea niciodată atunci, cînd era fată, nu se gîndise la acest Pătru cel scurt.

www.dacoromanica.ro

Şi în mintea ei încolţi ideea că aşa fusese sortit: ca ea să se mărite cu Pătru nu pentru că trecuse timpul măritişului ei cînd acesta venise în peţit cu Năiţă Lucean şi nici că bucata lor cu nucul era vecină cu moştenirea săracă a lui Pătru, ci că aşa trebuiau să se petreacă toate cîte se petrecuseră, şi ea crezu că soarta ei era să fie a lui Pătru şi se trezi că se uită la el cu alţi ochi decît pînă atunci. Începu să-l aştepte cu nerăbdare cînd el pleca undeva, să se îngrijească de el cu o grijă aprinsă, să-i iasă înainte cu ce credea ea că el ar fi vrut şi ar fi dorit, să-l învelească noaptea şi să-l vegheze şi să se scoale înaintea lui şi să-l ferească de treburi pe care pînă atunci el le făcea. Pătru băgă de seamă schimbarea femeii, dar gîndurile lui erau chemate în altă parte şi se întorceau mereu la seara aceea cînd fusese pe la Năiţă şi cînd se întorsese nu pusese geană pe geană, noaptea întreagă şezuse ca acum, pe scaun şi aţîţase jarul din sobă şi îşi fripsese lumina ochilor privind jarul cum moare şi cum el îl înviază.

Se uita în jar, şi cînd parcă vedea cerul înroşit ca atunci cînd erau el şi Năiţă pe front şi băteau catiuşele, iar ei credeau că aceste catiuşe sînt mînuite de fete şi de femei şi chiar spuneau şi acum „Domnule —, cînd trăgeau catiuşele era prăpădul cel mare, băteau la metru pătrat, femeile alea nu aveau nici o milă, curgeau puzderii din cine cădea sub focul lor", cînd vedea cum ardea un sat de undeva din pusta maghiară şi ei veniţi pe urma nemţilor săriseră să-l stingă şi Năiţă găsise într-o încăpere pe cineva, un bătrîn care vorbea binişor româneşte şi nu mai termina cu mulţumitul, şi după ce Năiţă i-a dat şi de mîncare, acesta, care avea pesemne un pistol ascuns, a tras după Năiţă, însă nu l-a nimerit, şi atunci Pătru s-a dus la el şi i-a spus: „Nu era mai bine să te lase el să arzi de viu şi să scape el cu zile? fiindcă dacă îl nimereai, trei copii îi lăsai pe drumuri", iar bătrînul acela rîdea prostește — nu-l interesa — zicea „sînteţi norocoşi, dar deocamdată, căci războiul nu s-a terminat".

www.dacoromanica.ro

Pe urmă, din cărbunii aprinși se făcea chipul unui locotenent de rezervă, învățător de felul lui, care le spunea:

— Băieți, acum, cînd ne întoarcem, țara e a noastră, războiul ăsta ne-a dat ce visa țăranul român toată istoria lui. Cum ajungem acasă, cum luăm pămîntul în stăpînire.

Erau niște soldați din Romanați, niște băieți înalți și cam zăluzi, cîntau mereu niște cîntece mălăiețe, și băieții ăștia mereu întrebau:

— Domn' locotinent, și cu Surdunoaica ce rămîne, că pămîntul e al ei.

— Îl luăm — zicea locotenentul — cînd ne întoarcem îl luăm.

— Și acum ni-l iau ei — ofta Pătru cel scurt dinaintea jarului, din care acum se făcea fața lui Năiță Lucean, și Pătru se uita la el de parcă era viu dinaintea lui, însă nu-l întreba nimic. Îl vedea cu șase copii după el, fuior, și cu nevasta la urmă cu batic negru, bocind pe înfundate, cum cobora priporul la vale spre primărie, unde se judeca procesul lui cu cotele. Și Năiță nu mai era așa de înalt, mergea adus de spate, se înnegrise la față, iar el, Pătru, mergea în dreapta lui, repede-repede, căci nu se putea ține de pasul lui Năiță, mare și grăbit, iar Năiță îi spunea:

— Pătrule, pe mine ăștia mă ia, așa că copiii de i-am făcut rămîn vai de capul lor, și tu ești sterp, și de însurat văd că nu te prea însori, așa că dai pe la mine și mai vezi ce fac, care moare întîi de foame, să ai tu grijă de el.

— Vezi de treabă, Năiță, am scăpat noi de la dracu-n praznic, scăpăm și acum.

— Nu scăpăm, Pătrule, ascultă-mă tu pe mine, și nu mi-e năcaz decît că n-am murit eu cînd trebuia, să vie copiii de Ziua eroilor la monument, de Înălțare, și să strige unul: „Năiță D. Lucean" și ălălalt să-i răspundă: „Mort pentru patrie!"

www.dacoromanica.ro

Îl vedea cum intrase el în primărie, în sălița unde se judecau procesele la fața locului, și la o masă cu pînză roșie stătea judecătorul, un băiețaș scund și negru și păros ca o maimuță bătrînă căruia i se puneau sub șezut două-trei dosare mai groase, ca să treacă cu capul de fața mesei. Băiatul acesta, care era judecător adevărat, atunci ieșit din școală, avea o motocicletă rusească și toată ziua bubuia cu ea pe la poarta unui popă care ținea acasă o fată de vreo șaptesprezece ani, frumoasă ca un mărgăritar, dată afară de la școala unde fusese ea, ca fiind fată de popă, iar judecătorului acolo, la poarta popii, i se strica motocicleta, și el o repara, și ea iar se strica, iar fata îi aducea apă și îi ținea de urît.

În sală venise lume destulă, cu treabă și fără, cu judecăți serioase — cum era Năiță Lucean, dar și cu povești muierești, cum venise de pe valea Sacoțului o mătrăcucă, aproape douăzeci de kilometri pe jos, ca să i se facă dreptate cu un cocoș mîncat de „o vecină" cu cine știa ea, dar asta nu vrea să spună că ea nu strică, doamne ferește, cascle oamenilor. Și mătrăcuca se judeca de o vară întreagă și de o vară întreagă venea pe jos douăzeci de kilometri ca să se judece, iar acum venise și cu un martor, un bătrînel care se topea de rîs din orișice, deși era surd ca un stîlp de telegraf.

Năiță cobora la vale priporul cu copiii fuior după el, iar el mergea cu capul gol, ca și cînd i-ar fi murit cineva și el purta doliu, și în urmă venea Genica, roșcată și pistruiată și pitică, și cu batic negru și bocind înfundat. Iar Năiță mergea ca un flăcău la o clacă unde avea el să se întîlnească cu cine știa el, dar se cam cocîrjase, din cînd în cînd se întorcea să-i numere pe toți șapte, care veneau după el unul după altul.

Lîngă judecător, în dreapta acestuia, stătea o femeie, o amărîtă, văduvă de război, însă bună de gură și înfigăreață, cu un glas pițigăiat, care se și cam fandosea cînd vorbea, ca să se vadă că nu e proastă așa, nițeluș, ci bine de tot, însă la răutăți o ducea mintea aceea puțină cîtă avea, și într-un

www.dacoromanica.ro

rînd cineva-i dăduse de cheltuială, căci fusese cooptată în comisia cu cotele și cutreiera satul de la un capăt la altul și cotrobăia prin casele oamenilor mai rău decît alții străini și decît locotenentul acela străin care venise să întărească comisia și să mai dumnezeiască țăranii obișnuiți de la armată și de la război să zică „Să trăiți" și „Am înțeles" cînd vorbeau cu un ofițer. Pe femeie o chema Evdochia, un nume ciudat pentru țăranii acelui sat de la poalele munților, dar existența numelui se justifica, fiindcă Evdochia era fiica unei călugărițe care părăsise mînăstirea sau fusese dată afară de acolo, lucrurile nu le știa nimeni cum erau, și călugărița a făcut cît a făcut ea pe sfînta umblînd prin sat cu niște mătănii de chihlimbar în mînă și cîntînd în strană la biserică, îndemnînd pe unii și certînd pe alții în numele Domnului și al maicii sale, pînă într-o toamnă, cînd oamenii au început să vadă că se umflă anteriul ei în dreptul burții, și cum a dat spre primăvară, maica Sabina, cum se numea ea cu numele de hirotonisire, s-a dezumflat, și pe lume a apărut Evdochia, căreia țăranii îi ziceau însă Dochia. Dochia se înființa prima la judecăți și prima se instala în spatele mesei de judecată, după ce lua de la Ciclop vreo două dosare și le punea pe banca de lemn în dreptul judecătorului, să poată ajunge acesta la masă. În stînga stătea un învățător trecut bine de șaptezeci de ani și care pe unii îi învățase să scrie pe o tablă de nisip înaintea războiului de la 1916. Învățătorul avea darul fumatului și nu putea scoate țigara din gură, că simțea cum piere, și de fiecare dată, pe la mijlocul judecății, după ce răbda ce răbda, se apleca smerit către judecător și întreba cu o voce groasă, hodorogită, care oricît s-ar fi ferit el să nu se audă, ea răsuna ca și cînd cineva ar fi vorbit prin țeava unui cazan de țuică:

— Se poate?

— Se poate — zicea judecătorul, și repede, pe deasupra mesei de judecată, se ridica un fum gros și înecăcios, iar Evdo-

www.dacoromanica.ro

chia se îneca și tușea și, dînd cu mîna fumul la o parte, se apleca pe după spatele judecătorului și-i șoptea învățătorului ei, care o lăsase de cîteva ori repetentă pînă se plictisise și el:

— Fire-ai al morții, domne Costică, ne afumași de tot!, iar învățătorul clipea către ea fericit, dînd drumul la altă trîmbă de fum, care o lua spre sala de judecată pe deasupra capetelor atîtor păcătoși aduși acolo de nevoi sau veniți singuri să-și facă de lucru.

— Ce știi dumneata în chestiunea cu cocoșul? — întrebase judecătorul, care în ziua aceea se arăta cam nervos fiindcă motocicleta se stricase de-a binelea, și un tăntălău, unul Horia, mecanic de moară pe undeva pe la Drăgășani, se apucase s-o dreagă, și praful se alesese.

Femeia de la Sacoț se înfipsese în față, subțire și cu un tulpan alb, cu părul făcut numai colțuri pe lîngă ureche, și la urechea stîngă cu un fir roșu de mușcată creață, ca să miroasă și frumos. Era o femeie spilcuită și se legăna ușurel de la mijloc, pe care și-l strînsese cu niște bete înflorate de puteai să crezi că își va da duhul acolo, dar ea era veselă și fericită și mototolea o batistuță în mînă, și din ochi clipea mereu către judecător cînd acesta punea întrebări pîrîtei, care și ea venise ca la o petrecere, zugrăvită și sulemenită, cu cămașă de borangic și cu niște șoarțe cu bujori mari, roșii, cusuți pe ele și cu o vestuță gorjenească strînsă pe ea și încopciată cu forța peste sînii cît pumnul.

Cel întrebat se ridicase abia atunci de pe scaunul pe care stătea, fiindcă, neauzind bine, nu pricepuse că despre el este vorba, altfel rîzăreț moșul și numai bunăvoință, fugea cu ochii de la una la alta și iar murea de rîs, un rîs hîrîit în pieptul lui, ca și cînd cineva ar fi cernut nisip.

— Ce știi dumneata în chestiunea cocoșului? — repetă judecătorul întrebarea, enervat de veselia moșului, un fel de caraghios, o mînă de om firav, și pierit altfel, cu niște cioa-

www.dacoromanica.ro

reci de dimie albă, care abia urcau pe picioarele lui crăcănate și stăteau agățați ca printr-o minune, cu o cămașă albă peticită de cineva cu petice îngrijite, și peste cămașă cu o vestă de oaie, ca un pieptar, iar din pieptar ieșea un gît subțire ca o frînghie răsucită, susținînd capul rotund-rotund ca bila mică de la popicele lui Boncu și tuns scurt și căprit de cine avusese o mașină, care pesemne că îl și ciupise pe moș la tunsoare, din loc în loc văzîndu-se niște semne cu coajă vineție.

— Păi — zise moșul, cu o veselie vicleană — eu îl știu pe acest cocoș de cînd era pui mic, și iar muri de rîs cu rîsul lui de nisip cernut printr-o sită rară.

În sală se lăți un val de rîs, și Pătru cel scurt, care venise cu Năiță, uită unde se află și înghesuindu-se printre oameni veni iute în față, să vadă „panarama" mai de aproape.

— Stai, mă, zise cineva împins și înghesuit de Pătru, unde te duci?

— Să văd și eu panarama — răspunse Pătru șuierat și vesel de ce se petrecea în judecătoria lor la fața locului.

— Ce panoramă? — îi sări judecătorului țandăra, căci vedea bine că se afla într-o lume atît de bizară cum nu mai văzuse pînă atunci și nu putea să-și dea seama cît fac țăranii aceștia pe proștii cu viclenie și din viclenie și cît sînt într-adevăr de înapoiați, dar măsura se dovedea greu de aflat.

— Ce panoramă — se răsti el din nou la Pătru cel scurt, care ajunsese înaintea mesei judecătorești cam în rînd cu mătrăcuca proprietară a cocoșului.

Pătru ridică din umeri — adică ce să spună, ce să răspundă, greșise, însă figura lui bondoacă nu putea exprima — cum ar fi vrut el — spășirea, și judecătorul crezu că Pătru poate fi copilul acelui moș, fiindcă i se păru că semănau între ei, fața lui Pătru rămînînd veselă ca și a moșului surd și nițel nedumerit de intervenția lui Pătru, despre care nu pricepea cum intrase în proces lîngă el așa, din senin, și nemai-

www.dacoromanica.ro

avînd răbdare se întoarse către cineva care i se păru lui mai aproape şi îl întrebă:

— Mai au un martor, ai?

— Cine? îl întrebă acel cineva.

— Fetele mele — zise moşul.

— Păi cum fetele dumitale? — se miră acel cineva —, şi judecătorul prinse şi această discuţie şi o secundă, două rămase trăsnit, uitînd de Pătru.

Ceea ce auzea era de-a dreptul nemaipomenit.

— Păi părţile sînt rude? — întrebă el moşul, dar acesta, firește, nu auzi întrebarea.

— Părţile — întări judecătorul întrebarea sa —, părţile sînt rude?

— Fetele — zise moşul —, fetele? Păi sînt fetele mele.

Şi sala se zgudui iar de rîs, şi bietul judecător nu o mai putu stăpîni şi îşi prinse capul cu mîinile. Simţea că se învîrteşte pămîntul cu el. De trei luni încheiate judeca acest proces între două mătrăcuci, pe care nu le chema la fel, deşi semănau între ele, iar el crezuse că e o potrivеală în această asemănare, iar acum afla că sînt surori şi că martorul adus de cea vătămată era chiar tatăl lor, pe care şi pe el îl chema altfel, încît într-adevăr nu mai era nimic de înţeles.

— Pot să plec? — întrebă Pătru, care nu se putu înveseli o dată cu sala, speriat fiind că judecătorul s-ar putea să-l pedepsească pentru cuvintele lui.

— Unde? — întrebă judecătorul, însă Pătru nu ştiu să răspundă, şi judecătorul îi făcu semn să stea unde se află, şi Pătru crezu că îl bagă şi pe el în proces.

— Eu nu cunosc „cauza" — ţinu el să precizeze cu un termen de specialitate auzit pe front.

— Linişte! — strigă judecătorul, şi simţea bine că îl ia ameţeala, căci într-o sală ca asta judecata devenea din ce în ce mai greu de stăpînit.

www.dacoromanica.ro

— Cine ești dumneata? — întrebă el adresîndu-se moșului, care nu-și mai lua de pe față încîntarea și veselia.

Se vedea că întîmplarea aceasta cu procesul unde fusese adus ca martor îi dădea cea mai mare bucurie din viața lui și cea mai mare satisfacție, simțindu-se băgat în seamă și crezînd sincer că în sfîrșit devenise și el un om important, fără de care nu se putea.

— Sînt tatăl lor, și cocoșul eu l-am crescut, fiindcă era bun de sămînță, de mic călca găinile.

Lumea se sufocă într-un hohot uriaș, iar Dochia, de lîngă judecător, plesni ca proasta din palme, izbucnind într-un rîs pițigăiat ca un măcăit de rață.

— Liniște! — strigă iar judecătorul. Liniște, că evacuez sala!

Și lumea se potoli repede și se întristă la comandă.

— Și — continuă moșul, acum neîntrebat, dar mai sigur pe el, căci credea că veselia pe care o producea îi dădea dreptul să discute chestiunea mai puțin speriat —, și — zise el — cocoșul l-am dat dumneaei, și o arată pe cea care intentase procesul, însă dumneaei, și arătă pe pîrîtă, a avut și dumneaei parte, fiindcă i-am dat o puicuță outoare, ca să fie la fel, cu toate că dumneaei, și o arătă mai departe pe pîrîtă, e înfiată și n-ar mai avea dreptul la moștenire.

— Ce moștenire? — întrebă judecătorul, surprins de așezarea cu care moșul vorbea acum, ca și cînd ar fi explicat împărțirea dreaptă a unei averi.

— Găina — zise moșul —, partea ei, de unde să le dau eu mai mult? — se scuză el cu un aer mieros.

Mătrăcucile se legănau din șolduri și fugeau amîndouă cu ochii de la el la judecător și amîndouă credeau că judecătorul nu poate judeca procesul lor, era prea tînăr și nici nu prea înțelegea bine povestea lor, iar ele aveau chef să se judece serios și cea care deschisese procesul nu mai răbdă și spuse repede, dintr-o răsuflare:

www.dacoromanica.ro

— Eu vreau să merg mai departe, mie să-mi daţi să mă duc mai departe, eu mă duc pînă la regiune, nu mă las, mă duc la regiune, numai să se facă dreptate.

Iar sala, care uitase repede motivul acestei judecăţi, părea să fie şi ea de aceeaşi părere, adică era cazul să se meargă mai departe dacă era vorba de dreptate, că n-o să se facă dreptate cu Dochia judecătoare, căci de judecător nu mai putea fi vorba, acesta fiind tînăr de tot şi neştiutor. Cum dracu' nu ştia el că acestea sînt fetele acelui om din Sacoţ şi că ele sînt surori? Lor li se părea foarte limpede.

Cînd grefierul strigă pe Năiţă Lucean, lumea din sală nu mai părea să participe cu interes la desfăşurarea judecăţii, iar cele două surori din Sacoţ, cărora li se dăduse un termen nou, de împăcare, înainte de a merge mai departe, acum vorbeau între ele ca şi cînd nici nu fuseseră în proces.

Năiţă îşi făcu loc printre oameni şi veni în faţă, cu căciula — de care nu se despărţea nici iarna, nici vara — pusă la subţioară şi ţinută cu cotul mîinii stîngi. În urma lui, fuior, cei şase copii şi muierea cu batic negru şi plîngînd înfundat.

Judecătorul se întoarse întrebător către bătrînul învăţător, şi acesta îi explică mai şoptit, dar tot se auzi cîte ceva din ce spune:

— Sînt oameni ai dracului, însă destul de săraci. Lucean ăsta ar avea ceva pămînt, însă are şi şase copii, aşa că nu le prea ajunge cine ştie ce.

Fusese dat în judecată, cum rezulta din actul de acuzare citit de un procuror aşezat la o măsuţă mai departe, un procuror cu o înfăţişare de contabil pensionar, dar din cum citea se vedea că este destul de al dracului, şi cînd ajungea la punct ridica ochii din hîrtie pe deasupra ochelarilor.

„Şi pîrîtul, care tăiase scara cu ferestrăul în trei locuri mai mult de jumătate, stătea în pridvor şi aştepta să coboare comisia din pod, unde pîrîtul ţinea ascuns porumbul nepredat la cote." Ridicînd ochii din hîrtiile din care citea, procurorul

www.dacoromanica.ro

trecu cu privirile peste sala scufundată într-o liniște nefirească față de tot ce se petrecuse pînă atunci și o clipă amînă continuarea. I se părea ceva în neregulă cu această liniște și i se părea că și lumea se înmulțise dintr-o dată.

— Da — se întoarse spre el judecătorul —, continuați.

Năiță stătea umilit, înconjurat de copii și de muiere, și asculta cu capul în pămînt și cu ochii închiși.

Cînd comisia coborîse din pod, cîte doi, și sacul de porumb după ei, scara — care fusese retezată cu ferestrăul — se frînsese în trei locuri, și cei doi din comisia care se aflau pe ea căzuseră jos, cu sacul peste ei.

— „Vătămare corporală" — citea procurorul —, și cerem despăgubiri și, conform articolului, cerem pedeapsa cu închisoarea șase luni".

Năiță Lucean auzea cuvintele procurorului, amestecate unele peste altele, numerele articolelor de lege se legau unele de altele, și procurorul punea mereu lîngă ele alte numere, încît nu mai încercă să le țină minte și nu-i rămase în cap decît că avea să facă șase luni de închisoare, și se bucură, căci el se aștepta la mai mult, după cum alcătuise procurorul rechizitoriul acela, și chiar se miră în sinea lui cît a trebuit să înșire acest procuror ca să-i ceară lui numai șase luni de închisoare. Procurorul continua să rostogolească cuvintele, fiindcă nu terminase de spus ce avea de spus, dar pe Năiță nu-l mai interesa ce spunea, și căutîndu-l pe furiș cu ochii pe Pătru cel scurt, făcea în gînd socoteala că dacă sînt în primăvară, în martie, însemna că cel mai tîrziu pe la începutul lui noiembrie avea să vină acasă.

Pătru cel scurt se strecurase în spatele muierii lui Năiță, și nefiind mai înalt decît ea Năiță nu putea să-l vadă.

— Unde e Pătru? — se auzi șoptit glasul lui Năiță Lucean către Vasilică.

Acesta se lipise de taică-său și se ținea strîns de pantalonii acestuia, iar Năiță îl luase cu mîna dreaptă pe după umăr.

www.dacoromanica.ro

Copilul se întoarse ca și cînd l-ar fi curentat cineva, și cînd să se repeadă la urechea maică-si s-o întrebe de Pătru, ochii îi căzură pe acesta, și trăgîndu-l de mîneca laibărului îi șopti scurt:

— Te caută tata, ieși în față.

Pătru se foi niței, ca și cînd l-ar fi înghesuit cineva cu forța și el vrea să respire și să stea mai omenește, apoi își făcu loc printre copiii lui Năiță și, încet, ajunse în față, iar Năiță îl văzu și parcă se mai liniști.

Procurorul terminase ce avea de spus și se așezase jos. Lîngă el — șeful postului de miliție și un alt militar, ofițer de securitate.

— Părțile vătămate — întrebă judecătorul — sînt prezente?

— Prezent — ieși înainte unul Velcu, un olar, om tînăr, roșu la față și burduhănos.

Se vedea pe el că-i place să trăiască bine și că mai ales are cu ce să trăiască bine. Avea niște ochi mici, abia deschiși, care parcă fuseseră cîrpiți și se rupsese cusătura lor și el vedea rău. Era agent agricol de vreo doi-trei ani și se învățase să măsoare pămînturile și să numere lighioanele prin curțile oamenilor și să le treacă în catastife după cum îi venea lui la socoteală și după cum se avea el cu cîte cineva. Nu prea îi plăcuse lui să muncească, și o bucată de vreme îl ajutase pe un prieten să vîndă la o cooperativă înființată atunci și de unde îl scoseseră pe un mutilat de război. La cooperativa asta puseseră ei în vînzare și țuica unui alt prieten, și toată ziua ședeau toți trei și toți trei vindeau și toți trei beau cu cine le intra în prăvălie, și în cîteva luni se alesese praful. Velcu se aranjase la primărie, agent agricol, și toți se mirau de curajul lui, fiindcă îl cunoșteau bine cît de neputincios fusese el la școală și se gîndeau cum o număra el ce avea de numărat și cum o ține el socotelile dărilor și ale cotelor. Dar se vede că se descurca, după cum îi mergea și după cum se

www.dacoromanica.ro

îngrăşase şi după cum îi ziceau şi lui, acum, muierile şi unii bărbaţi mai sperioşi, „domnu Velcu", şi el ridica un deget scurt la pălăria de vînător, în betelia căreia cususe o coadă zburlită de veveriţă.

— Numai dumneata ai fost vătămat? — întrebă judecătorul.

— A mai fost un tovaroş de la Raion, dar tovaroşul n-a putut să vie, căci e în deplasare — informă Velcu, şi dădu să se apropie de masa judecătorului ca să-i spună acestuia mai de aproape şi să nu audă toată lumea cine era tovaroşul şi unde era el în deplasare.

— Stai unde eşti şi răspunde la întrebările mele — îi făcu judecătorul semn să stea acolo unde se află.

Îl enervase de la început sănătatea prostească a agentului agricol şi felul legănat cum venise el în faţă şi cum pusese apoi o mînă în şold şi se uitase rău la cei de faţă — cu aerul că „O să vedeţi voi, fire-aţi voi ai dracului, ce urmează!"

— În ce fel aţi fost vătămat? — se interesă judecătorul.

Năiţă Lucean se uită la Velcu cu coada ochiului, aşteptînd să vadă cum înfloreşte acesta povestea, însă judecătorul nu vru să afle povestea în amănunt, ci numai în ce fel a fost el vătămat în curtea casei lui Năiţă şi din vina acestuia.

— Am căzut cu scara şi mi-am rupt mîna — preciză Velcu, iar în sală se auzi din nou cum veselia pune stăpînire pe asistenţă.

— Şi mîna cum ţi-ai rupt-o? — ceru judecătorul amănunte.

I se părea ceva în neregulă, fiindcă omul acesta din faţa lui era cît un munte, şi mîinile lui întregi nu arătau a fi fost cîndva betegite.

— De unde veneai dumneata cînd ai căzut cu scara? — mai întrebă judecătorul, şi Velcu nu avu timp să se gîndească la un răspuns.

— Din pod — zise el, şi sala izbucni în rîs. Ceva se rupsese iarăşi în atmosfera sălii de judecată, improvizată în primărie.

www.dacoromanica.ro

Judecătorul înțelese că povestea nu era chiar atît de simplă și ceru mereu lămuriri, făcîndu-se că nu pricepe ce căutau ei în podul lui Năiță Lucean, căci și actele de trimitere în judecată nu făceau decît să ocolească întrebarea aceasta.

Procurorul mai ceru și el o dată cuvîntul și, ocolind și el rostul coborîrii comisiei din podul lui Năiță cu sacul de porumb în spate, repetă articolele de lege după care lui Năiță urma să i se dea șase luni de închisoare, afară de despăgubiri.

Ofițerul de securitate îi trimise și el un bilețel judecătorului și-i ceru să ridice nițel ședința și să mai discute ei doi chestiunea, care — zicea el — „Are alt caracter, politic, și trebuie luate măsuri, și era cazul să fie luat și Năiță, pentru că el venise espre cu un jep ce se afla jos în curtea primăriei. Faceți cum știți — încheie el —, însă noi, și scrise Noi cu N mare, tot îl luăm."

— Ce părere are pîrîtul? — zise judecătorul fără să dea vreun răspuns biletului pe care îl primise și pe care îl împăturise cu grijă și îl prinsese cu un ac cu gămălie de coperta dosarului lui Năiță.

— Năiță Lucean! — strigă ca un aprod șeful postului de miliție, și Năiță veni mai lîngă masa judecătorului.

— N-am nici o pretenție — începu Năiță apărarea sa, fiindcă el înțelesese că este întrebat ce pretenții are. N-am nici o pretenție. Dumnealor — zise el — au venit la mine acasă și s-au suit în pod fără să mă întrebe dacă scara e bună, căci le-aș fi spus să-și vadă de treabă. Scara era veche, nu mai era de trebuință, tăiaseră copiii la ea să facă de lemne, și dumnealor au pus-o la pod și s-au urcat, și cînd au coborît, eu le-am spus: „Stați, măi oameni buni, că se rupe scara cu voi", da dacă ei nu m-au ascultat...

Iar se făcu liniște, o liniște tristă, rece, afară se cam întunecase, începuse să bată și vîntul, se pregătea de ploaie. Cineva se ridicase de pe banca unde se afla și închisese geamul care da în curtea primăriei, de unde se auzeau vocile

www.dacoromanica.ro

celor ce nu putuseră intra în sala de judecată și se înghesuiseră în curte, așteptînd să vadă ce se va întîmpla cu Năiță.

Povestea pe care o ocoleau toți și pe care și Năiță Lucean o înflorea, dînd vina pe copii, era mult mai complicată, însă nici lui Velcu, nici lui Năiță nu le convenea adevărul ei, deși pînă la urmă — se gîndea judecătorul — dreptatea era de partea lui Năiță.

Comisia — cum numeau ei pe cei trei care veniseră să scotocească podul lui Năiță Lucean, căci acesta nu-și predase cotele la porumb — stătuse mai întîi de vorbă cu Năiță.

— Năiță — începuse Velcu, ai rămas în urmă cu cotele și nu te mai putem aștepta.

— Se poate — zisese Năiță, — fiindcă așa cum a fost anul ăsta, am rămas eu în urmă și cu demîncarea copiilor, și nici ei nu mai pot aștepta.

— Copiii te privesc — continuase Velcu —, însă cotele sînt ale statului, și statul nu te mai poate aștepta.

— Păi noi ai cui sîntem? — se mirase Năiță. Noi nu sîntem ai statului, ai cui dracului sîntem noi?

— Tovarașe, dumneata să nu dai dracului statul, fiindcă statul e poporul și nu permitem! — se răsti la Năiță un locotenent care venise cu comisia, încins cu centură și cu diagonală și cu pistol în toc de piele la brîu.

— Eu nu drăcui statul, eu drăcui soarta care m-a adus pe mine să veniți dumneavoastră la mine în curte și să mă amenințați, după ce am făcut eu războiul șapte ani și am scăpat cum numai eu știu — că dacă aș avea eu porumb, aș da și statului, dacă a ajuns el — statul — să se bucure la mămăliga copiilor mei. Dar n-am, ce am avut am mîncat și să vedem de-acum încolo ce mai mîncăm.

— Dacă n-ai avut de lucru și n-ai somn, și te înmulțești ca iepurele, ce să-ți fac? — intră în vorbă și Craina, care venise cu comisia, căci făcea parte din ea.

www.dacoromanica.ro

Acum lipsea de la proces, era la un instructaj la Raion, însă atunci el îi pusese pe Velcu și pe ofițer să se urce în pod și să vadă dacă n-are el, Năiță, porumbul ascuns.

Apoi se urcaseră toți trei și începuseră să scotocească peste tot, făcînd casa să bubuie de tropăitul bocancilor lor. Atunci, Năiță îl trimisese pe Vasilică să-i aducă ferestrăul de mînă și repede-repede tăiase trei trepte pînă la jumătate, și cînd comisia coborîse, „Ca la codrii Cosminului, mama lor!", — povestea Năiță lui Pătru cel scurt.

— N-am nici o pretenție — continuă Năiță — însă, tovarășe judecător, să știți că aici vă las copiii pînă mă întorc și aici vă las și muierea, le dați să mănînce, îi omorîți, faceți ce știți cu ei, că eu nu mai am nici o putere. Ori ne luați pe toți și ne dați la toți să mîncăm, altfel, ei de aici nu mai pleacă, n-au unde se duce și după ce. Șapte sînt, șapte vi-i las.

Cînd judecătorul suspendase ședința pentru deliberare, Năiță se așezase cu copiii și cu nevasta pe scaune, lîngă masa judecătorului, și intraseră toți într-o muțenie de pămînt. Oamenii se strînseseră în jurul lor, și tăceau și ei, încremeniți în așteptarea sentinței, care întîrzia.

— Pătrule, — zise Năiță într-un tîrziu simțindu-l pe acesta aproape, căci altfel ținea ochii închiși, nu vrea să vadă pe nimeni. Cînd te duci acasă, să dai tu apă cîinelui ăluia, că el nu e vinovat cu nimic, și să-l dezlegi, să se ducă și el unde-o vedea cu ochii, fiindcă ăștia nu ne iartă.

— Vezi de treabă! — se făcu Pătru că nu poate crede așa ceva, deși nu avea nici o îndoială că pe Năiță aveau să-l ia, cum se auzise că se petrecuseră lucrurile cu un băiat de la Greci, care tot așa bătuse bine pe un cotelaș de la ei și îl legase în grajd cu lanțul porcului cu care acesta se pregătea să îi ia animalul din curte în timp ce el pîndea de după o perdea la o fereastră din casă. Lăsase pe prispă un copil de vreo cinci ani să spuie că el nu e acasă, iar cotelașul se dusese în grajd,

www.dacoromanica.ro

desfăcuse lanțul din iesle și legase porcul cu el, iar copilul nu mai avusese răbdare și începuse să strige: „Tată, tată, ne ia porcu!"

„ Nu se poate — își zise Pătru cel scurt, care amorțise pe scaun în fața jerăgaiului din sobă. Nu se poate să ne vîndă el pe noi. Nu e el omul ăla, după cîte a pățit el și după cîte a plătit el."

— Nu dormi? — se ridică femeia din pat, căci se luminase de ziuă, și prin fereastră se vedea cum ninge la fel de furios.

— Ba cred c-am adormit — răspunse Pătru cel scurt, și chiar era încredințat că îl furase somnul și dormise adînc și visase iar procesul lui Năiță Lucean cu cotele.

Judecătorul venise negru în sala de judecată și citise sentința în care se spunea că, ținîndu-se seama de situația lui Năiță cu mulți copii și mulți mici, acesta se pedepsește doar cu amendă, și Năiță trebuise să vîndă boii ca să se plătească.

— Nu mai scăpăm de iarna asta — se miră uitîndu-se pe geam muierea lui Pătru cel scurt. Dacă mai ninge așa, ne îngroapă de vii.

— Vezi de treabă — făcu Pătru cel scurt —, nu ăsta e necazul cel mare.

www.dacoromanica.ro

Capitolul VII
PRIMĂVARĂ DULCE

SE DESPRIMĂVĂRA GREU, PE DEASUPRA MĂGUrii treceau nori vineți, ca niște zdrențe dintr-un coviltir de căruță țigănească, vîntul se repezea dinspre Dunăre arțăgos și cu spic de zăpadă, dar nu mai avea putere. Cerna venise tulbure și rupsese un pod de lemn vechi, pe care nimeni nu mai avea de gînd să-l repare, puseseră în locul lui o punte de anine crud și o plimbă de salcie moale, noaptea mai cădea cîte-o brumă subțire, albind pînă da soarele niște coaste ple-

www.dacoromanica.ro

şuve unde fusese o tăiere de pădure, iar acum lăstăreau făguţi buni de armindeni, se apropia Paştele, şi prin curţi ardeau, seara, focuri de putregaie şi de frunze moarte de anul trecut.

Simion Popescu întemeiase în spatele casei, care da într-un pîrîu secat tot anul, afară de primăvară, un fel de cazan de ţuică ascuns într-o povarnă de pe timpuri, şi cum se întuneca niţel, pe coşul povernei ieşea un fuior de fum subţire şi albăstrui şi cîţiva vecini şi prieteni care ştiau rostul se strecurau pe din dos, pe sub uluci şi pe portiţe ascunse, şi veneau în povarna veche şi afumată de lemnele ude, aşteptînd să curgă pe ţeava de aramă primele picături de ţuică nouă pe anul acela.

Simion Popescu, înalt cum era, şi cînd sta jos părea că stă în picioare dacă lîngă el se nimerea Pătru cel scurt — şi acesta se nimerea mai mereu —, Simion Popescu îşi făcuse dintr-un trunchi de gorun un fel de pat dinaintea vetrei şi, rezemat într-un cot, răsucea cu stînga lemnele lungi şi ude sub cazan, trăgînd pe nări aburii dulci ai ţuicii de prună.

Cînta uşurel, fericit, un cîntec al lui din tinereţe, cînd dăduse foc la clăile de fîn ale unei boieroaice, şi clăile ardeau sub ochii lui, iar el cînta cu un taraf de ţigani tocmiţi anume „Foaie verde de cicoare, / Cine nu mă lasă, moare". Era o poveste cam necurată, se petrecuse înainte cu un an sau doi de 1907, Simion Popescu se încurcase, ca orice flăcău, cu o fată de la curtea acelei boieroaice şi o ceruse de nevastă, căci fata fiind orfană, altfel nu se putea. Dar fata a fost dusă la curtea de la oraş a acelei boieroaice, iar el a dat foc clăilor şi a fugit la munte, unde a stat pînă în primăvara lui 1907, cînd a scoborît şi a ajuns capul răzmeriţei din părţilea acelea.

Prin 1922, scăpase din puşcărie, venise în sat, se însurase, se pusese pe muncă, strînsese niţică avere, care nu însemna mai mult de două ogrăzi cu pruni şi un cazan cu ţuică de două vedre, iar acum, cînd se apropia de şaptezeci de ani —

www.dacoromanica.ro

unul îi mai lipsea —, se trezise chiabur. Cazanul îi fusese confiscat, dările îi fuseseră umflate zdravăn, cotele la fel, dar el era prea bătrîn și se și cam subțiase la minte, mai de bătrînțe, mai de băutură, dăduse în darul bisericii și vorbea în parabole, pe care le inventa chiar el, uitîndu-le pe drum învățătura.

— Are să vie vremea vierului — zicea el, și neapărat se găseau doi-trei care să se uite în gura lui și să-l asculte cu luare-aminte, deși pînă la urmă rămîneau destul de nedumeriți, fiindcă el nu izbutea să termine mai niciodată ce avea de spus. Are să vină vremea vierului — începea el —, și vierul o să vie și o să plivească via și o să întrebe. Aici ridica sprîncenele lui albe și stufoase ca două mustăți și rămînea cu ele ridicate, căci pierdea firul celor începute și, firește, nu știa ce o să întrebe vierul. O să vie vierul și o să te întrebe pe tine, Pătrule —, iar Pătru cel scurt se uita la el speriat, gîndindu-se ce ar putea să-l întrebe pe el vierul, care în mintea lui și în momentul acela se confunda mai mult decît și-ar fi imaginat Simion Popescu, care inventa parabolele, cu Craina, președintele comitetului provizoriu, care într-o zi, la Mat, i se adresase destul de întunecat la față, pentru ca Pătru să-și poată închipui cine știe ce nenorocire: „Pătrule, cînd mai vii pe vale — adică atunci cînd o mai coborî el pe la primărie — să dai pe la mine, că am să te întreb ceva".

— O să vie vierul — o lua de la început Simion Popescu, care mai totdeauna era nițeluș afumat, lui netrebuindu-i mai mult de o cinzeacă, două ca să devină înțelept —, o să vie vierul, și atunci să vedem — uita el că vierul, după cum începuse, avea să-l întrebe ceva anume.

De fapt, cam asta era toată parabola, însă pe ei îi înfricoșa, fiindcă chestiunea misterioasă era ce o să-i întrebe pe ei vierul.

Atunci rămîneau toți pe gînduri, așa cum rămăseseră acum, la gura cazanului lui Simion Popescu, Năiță Lucean

www.dacoromanica.ro

și Pătru cel scurt și Petre al lui Toma, acesta rîzînd bucuros din orice, ca să i se vadă doi dinți de aur, puși într-o margine de gură, de vreo două săptămîni, de către un fel de șarlatan evreu venit nu se știe de unde cu o motocicletă cu ataș unde își ținea și un fel de atelier de dentist și le luase banii, la mulți punîndu-le repede niște dinți ca de aur, deși nimeni nu știa dacă într-adevăr sînt de aur și nici nu aveau curajul să se ducă la tîrg, la Hurezu, să întrebe pe cineva care se pricepea dacă dinții sînt într-adevăr de aur sau dacă evreul acela îi înșelase, cu toate că în sinea lor cea mai ascunsă ei nu puteau sau nu voiau sau le era frică să creadă că dinții lor puși atît de iute sînt de aur. Petre al lui Toma rîdea acum din orice, ca să i se vadă dinții de aur, doi cîți se îndurase el să-i plătească evreului, urmînd să vadă dacă sînt buni, și atunci, dacă și dentistul s-o mai întoarce cum promisese, își mai punea doi, în marginea cealaltă a gurii lui știrbe ca a unui copil de țîță.

— Mă, Petre, mă, tu dacă vrei să nu mori de foame, dacă o da sărăcia și s-o scoroji și mămăliga, să te aranjezi cu o lehuză să-ți dea să sugi, murea de rîs Dumitru lui Dincă văzîndu-l cum îi scăpau cei doi dinți afară din gură, fiindcă evreul îi pusese cu căutătura în afară și nu prea aveau loc sub buza de sus. Și el, Dumitru, fusese la dentistul acela așezat, trei-patru zile cît stătuse, la una Gena lui Ionel, o femeie grasă și scundă ca o putinică de murături, însă o femeie frumoasă în tinerețile ei, iute la gură și iute și la minte, care cum scăpa de ochiul de viezure al lui bărba-so, cum se lipea de poartă la drum și nu trebuiau să treacă mai mult de trei muieri ca ea să-ți spună ce s-a mai întîmplat, care cu care, cine moare sau cine învie, cine vinde, cine cumpără, tot știa și numai Difuzor mai putea fi așa de informat ca ea.

— Acasă ești, Geno? — întrebase Dumitru lui Dincă ciungul, într-o seară, aflînd că la ea stă evreul cu motocicleta,

www.dacoromanica.ro

despre care se dusese vestea că are o cutiuţă cu dinţi de toate felurile, se uită în gura omului, ia un dinte din cutiuţă, îl potriveşte niţel, îl mai subţiază sau îl mai scurtează, după cum e cazul, şi în două zile ţi-l lipeşte de crezi că ţi-a crescut el în locul acela.

— Acasă — ieşise Gena la poartă.

— Acasă e şi dantistul? — întrebase şoptit Dumitru, fiindcă aşa se cădea.

— Acasă. Îţi pui vreun dinte?

— Unde dracu' să-mi pui eu un dinte? — se mirase Dumitru. Poate-n cur — hîrîi el bătînd cu proteza de lemn în dinţii ca nişte pietre albe şi strălucitoare. Altă chestiune aş avea eu cu el. Domnule — zisese el cînd ajunsese în cămăruţa unde „dantistul" chinuia o femeie să-i scoată o măsea de minte tocmai din fundul capului şi femeia gemea înăbuşit, căci dentistul îi pusese un genunchi în piept şi trăgea din răsputeri cu un cleşte de măsea, iar aceasta, a dracului, nu ieşea neam — povestea Dumitru la cazanul lui Simion Popescu. — Domnule, eu aş avea o problemă mai specială...

— Cu plăcere — se întoarse evreul spre el cu un fel de a fi mieros şi îndatoritor, scoţînd cleştele din gura femeii şi lăsînd-o pe aceasta ţinîndu-se cu mîinile de cap.

— Eu am fost la război — zise Dumitru lui Dincă, şi am păţit de am rămas fără o mînă din cot — şi îi arătă proteza scoasă din cot atunci, şi cotul ca un ciot înnegrit de frecătura protezei.

— Aşa — se interesă foarte cumsecade dentistul.

— Ei, asta e — încheie Dumitru rostul venirii sale acolo. Aş vrea să schimb proteza şi nu mai am cum. Asta s-a uzat şi îmi scapă din cot. N-ai dumneata vreo pricepere, că dumneata mai umbli, mai vezi, mai cunoşti — îl flată Dumitru cu destulă convingere, pentru ca dentistul, căruia la început prezenţa lui Dumitru i se păruse suspectă, să prindă curaj şi să tragă nădejdea într-o afacere,

www.dacoromanica.ro

— Cum să nu? — zise el repede. Am un cumnat care tocmai așa ceva lucrează. Dacă vii dumneata la Craiova, mă cauți pe mine și rezolvăm.

— Unde la Craiova? — întrebă Dumitru.

— La Craiova, la Regiune — zise dentistul —, întrebi dumneata de tovarășul Simion de la Cadre, și el te pune repede în legătură cu mine. Ia să iei dumneata adresa asta — și îi scrise pe o hîrtie cu un creion roșu numele unui Simion — tovarășul Simion, la Regiunea de partid Craiova.

— Năiță — se interesă Dumitru lui Dincă în seara de la cazanul lui Simion Popescu —, mi se pare că tu ai de gînd să te duci la vale, la Craiova, cu carul după porumb, primăvara asta.

— Ar cam trebui — confirmă Năiță Lucean, care și el venise la cazan pe dindos, prin niște grădini și strecurat, să nu-l vadă cineva.

— Ei, atunci să știi că merg și eu la Craiova, că am o adresă la Regiune ca să-mi pui o moantă nouă, că asta și-a cam făcut datoria.

— Păi parcă ai mai schimbat-o o dată — se arătă Năiță surprins.

— O am acasă — preciză Dumitru —, o am pusă într-un cui, fiindcă vreau să văd cîte mîini de lemn îmi trebuie mie într-o viață. Cum se uzează, le pui într-un cui și le țiu de amintire.

— Și cînd o veni vierul o să te întrebe, Pătrule, și tu ai să stai drept — reîncepu cîntat ca în strană, la biserică, Simion Popescu, care tocmai ridicase de la gura cazanului o cănuță de pămînt umplută ochi cu țuică fiartă —, o să te întrebe, Pătrule, dacă ai plivit via și dacă ai săpat via și dacă ai binecuvîntat via.

Pătru se gîndea tot la Craina, care îi spusese că are ceva să-l întrebe, și îl vedea atunci în fața ochilor, sfrijit și negru și ținînd mereu la gură batista aia mototolită cu care își ștergea buzele vinete.

www.dacoromanica.ro

— Dumneata — îi spusese ultima dată Craina —, ca om sărac ce te afli, ca proletar, ar trebui să vii mai aproape de noi...

— Ei — se scuzase Pătru, căruia nu-i plăcea să fie considerat om sărac —, ne-am mai ridicat și noi, am făcut casă, am mai pus și noi un prun, doi, nu mai sîntem chiar așa...

— Tovarășe — insistase Craina —, azi nu mai e rușine să fii om sărac, fiindcă pentru săraci am făcut noi revoluția asta, pentru săraci am luat noi puterea.

Dar Pătru nu-l putea urmări pînă la capăt, gîndul lui fugea repede-repede, ca mersul lui grăbit și rostogolit, la casa nouă, ridicată toamna trecută, și la curtea cu ulucă de fag bătută atunci de curînd și la prunii pe care îi pusese el cu mîna lui și la pietrele pe care le cărase el din vîrful măgurii cu spinarea, să zidească pe ele scara, și la cele două oi pe care socru-său i le dăduse pînă la urmă și pe care el se gîndea să le tundă cînd s-o mai încălzi și cînd s-o mai zbici cîmpul și o da iarba ca să-l vadă și pe el lumea că nu e chiar nimeni.

În povarna lui Simion Popescu se făcuse un fum înecăcios, dar nu se gîndea nimeni să deschidă ușa de lemn greu, de gorun, să intre aerul. Simion Popescu se afumase bine de tot și într-o vreme îl furase somnul, însă iute se trezise și trăsese pe o scîndură albă de brad, ștearsă mereu cu o cîrpă muiată în putina cu apă a cazanului, liniile ceștilor băute de cei de față. Toate le uita el — și parabolele, și cum îl cheamă — cînd se făcea mai binișor, însă niciodată nu uita să tragă cu cărbunele liniile ceștilor băute la el la povarnă.

Năiță ședea mai retras, mai smerit și nu prea băuse, în dreptul lui pe scîndura de brad, albă, erau doar două linii. Venise și cam tîrziu, cam tușea și simțea el că ceva nu merge cum trebuie, îl dureau oasele, îl dureau încheieturile, ceafa parcă îi înțepenise, nu prea avea chef.

www.dacoromanica.ro

Fusese iar — cum fusese toată iarna aceea şi toată primăvara, de cînd începuse această primăvară, o dată pe zi, seara sau dimineaţa — să vadă locul lui din Valea cu pietrele, şi acum în Valea cu pietrele înflorise floarea-paştilor, iar Vasilică se apucase şi culesese un buchet întreg. Locul acela i se păruse frumos şi întins cum nu i se păruse niciodată pînă atunci, parcă era vatră de casă, şi el şi vedea în mijlocul lui o temelie de casă şi vedea cum s-ar ridica zidăria şi cum ar arăta ea o casă acolo şi o curte din ulucă de fag.

— Faci casă, Năiţă — se interesă Petre al lui Toma, dar Năiţă nu-i răspunse dintr-o dată, deşi el la Petre se gîndise să-i zidească temelia şi zidăria, însă nu se făcea să deschidă vorba aşa de uşor.

— Să vedem — zise Năiţă, să mai vedem cum sînt vremurile, ce se mai întîmplă, să mai vedem. Apoi, ca şi cînd ar fi fost o legătură foarte strînsă între ceea ce vorbise pînă atunci şi ce întreba el, se interesă foarte serios cît l-au costat pe Petre cei doi dinţi. De aur sînt? — mai întrebă el.

— Dracu ştie — zise Petre fericit. Să vedem!

Toţi ziceau „să vedem" — iar în această expresie era nu o amînare a unei decizii sau a unei constatări, ci mărturia vie a unei filozofii care ar fi putut fi numită a îndoielii. Toate puteau fi aşa cum se spunea şi cum se vedeau, începea o zi nouă, cu soare, cu un soare orbitor şi cerul senin, şi tu spuneai „Ce zi frumoasă!", iar ei îţi răspundeau „Să vedem!", adică mai e pînă diseară, timpul se poate strica, se poate înnora, poate ploua chiar. Ei treceau cu carul plin de fîn şi se vedea bine că se făcuse fîn în anul acela, şi carul crăpa plin de fîn, şi boii gemeau trăgînd carul, şi pe faţa celui care mîna boii strălucea bucuria, iar tu ziceai: „Ei, anul ăsta s-a făcut fîn, anul ăsta v-ajunge", iar ei ziceau „Să vedem!", adică mai este pînă la sfîrşitul iernii, care poate fi mai lungă ca de obicei, care poate fi atît de lungă încît fînul s-ar putea în acest caz să nu ajungă. Stăteau la masă, la nuntă, şi era o

www.dacoromanica.ro

nuntă bogată şi erau toţi veseli şi petreceau, şi mirii aveau ce le trebuie şi se vedea bine că se întemeia o casă mai ca lumea şi tu ziceai către părinţii mirilor: „Ei, ştiu că se aşază bine la casa lor copiii dumneavoastră", iar ei ziceau sceptici şi dintr-o dată pe gînduri: „Să vedem", adică viaţa lor, a copiilor, abia a început, cine ştie cum se va petrece ea şi ce ar putea da peste ei, ce necazuri, ce întîmplări, încît ei să nu le poată întîmpina cu destulă tărie, şi atunci era greu de spus dacă se aşezau ei bine la casa lor. Cine ştia?! Să mai vedem, să vedem, adică, desfăşurarea vieţii lor. „Să vedem!" — zicea şi Petre de dinţii săi, pentru că deşi pe faţa lui se citea într-adevăr fericirea că poate arăta lumii doi dinţi de aur, adică două mărturii că şi el începuse să se mai înciochineze, nu mai era aşa de lipit în sărăcia lui încît să nu se poată gîndi şi el la un lux, pentru că aşa socotea el acei doi dinţi de aur, şi într-un fel chiar lux erau, de vreme ce el de cîţiva ani buni se putuse lipsi de dinţi ca şi cum nu i-ar fi avut niciodată, iar acum nu îşi pusese nişte dinţi oarecare, „de tablă", cum zicea el, ci de aur, deşi pe faţa lui se citea fericirea pentru toate acestea, el, Petre, încă nu era sigur — întîi dacă dinţii erau chiar de aur, dacă, deci, nu îl înşelase evreul şi, al doilea, dacă aceşti dinţi aveau să-l ţină, avea norocul să mănînce, să mestece cu ei o viaţă întreagă.

Năiţă se uita totuşi la Petre cu alţi ochi de cînd acest Petre al lui Toma îşi pusese doi dinţi de aur, cu toate că gura lui tot ştirbă rămăsese, ba parcă ea arăta şi mai ştirbă acum, şi mai găunoasă şi mai întunecoasă, căci dinţii de aur, aşezaţi într-o parte, cu strălucirea lor nefirească şi căutînd cu tăietura în afară, dădeau gurii lui o întunecime şi mai mare, însă lumea nu mai vedea decît aurul din gura lui Petre şi puterea lui bănească de a-şi pune doi dinţi de aur.

— Să mai vezi, să mai vezi — înţelese Năiţă Lucean îndoiala sau nevoia de îndoială a lui Petre —, însă dinţii îi ai în gură, sînt ai tăi, ai o bază, ăştia nu se pierd.

www.dacoromanica.ro

— Nu — zise Petre —, dar să vedem cum mă obișnuiesc cu ei și dacă mai vine evreul ăla să mai pui doi și în partea ailaltă.

Năiță clătină din cap cu înțelegere și acum, însă și cu o oarecare uimire, fiindcă asta însemna că Petre are el niște bani puși deoparte pentru dinți, afară de banii de mămăligă și de gaz pentru lampă și de banii pentru ce mai trebuie pe lîngă casa omului. „Al dracu' Petre — se gîndi el —, a dat înainte, te pomenești că și Pătru ăsta cel scurt a pus bani deoparte de cînd lucrează cu Petre!".

Pătru cel scurt, care luase o țuică, două mai mult și care de la o vreme se făcuse mai vorbăreț, se apucase să înșire cum are el acum grija oilor, cum adică se scoală el și mai de noapte, ca să vadă ce fac oile și cum are el de gînd, cînd s-o mai încălzi, să le tundă și se interesa la Simion Popescu dacă are o foarfecă pentru așa ceva. Însă Simion Popescu n-avea, toți ceruseră de la el cîte ceva, și el dăduse, iar ei nu mai aduseseră înapoi, ba cineva îi luase și iapa aceea vînătă și scundă pe care călărea el și de care nu se despărțea niciodată și nu i-o mai adusese. Acum istorisea cum fusese el cu popa Sofronie, cînd acesta mai era popă, la o înmormîntare la Sacoț, unde plasau ei toate drăciile, fiindcă era un cătun aruncat pe niște coaste și pe sub niște rîpe unde înțărcase dracul copiii, și acolo se putea petrece orice întîmplare, cît ar fi fost ea de neînchipuită, și nici o lege și nici o regulă nu te putea apăra de nimic, fiindcă ce lege putea să ajungă pînă la Sacoț?

Murise un fel de cîntăreț la biserica din Sacoț și îl chemaseră și pe popa Sofronie, care nu mai avusese de mult nici un mort, iar acum se bucura că mortul era într-un fel față bisericească și se gîndea că se face o pomană mai omenoasă. Cînd ajunsese, cum ajunsese, cu Simion Popescu, amîndoi călare pe iapa vînătă și cu picioarele atîrnîndu-le pe jos, căci iapa le fusese norocul, altfel, ei cine știe unde ar

www.dacoromanica.ro

fi dormit, afumați cum erau, mortul fusese pus de rude în car și scos în drum, trecuse de prînzul cel mare, și bieții oameni nu mai aveau nădejde că vine popa. Cum l-au văzut, s-au repezit la el și l-au dat jos de pe iapa vînătă și i-au pus patrafirul de gît și l-au așezat înaintea boilor care trăgeau carul cu mortul. Pînă la cimitir nu era cine știe ce depărtare, dar drumul trecea numai prin soare, și după vreun kilometru, popa a simțit un fel de sfîrșeală și s-a-ntors către rudele mortului care îl păzeau să nu cadă, văzîndu-se bine starea lui în care venise.

— Măi taică, zise popa, pe mine mă încearcă o sfîrșeală și aș zice să stăm nițel și să mă dau și eu un minut, două deoparte, aici, la umbra asta de măr.

— De, părinte, cum zici sfinția-ta — înțeleseseră bieții oameni situația —, însă aveți de grijă să nu întîrziem prea mult, că acuși apune soarele și rămînem cu răposatul neînmormîntat.

— Nu se poate, copiii mei, numai nițel, că mă prăpădesc și eu altfel. Pe răposatul să-l mai bocească nițel cineva dintr-ai casei care l-a iubit mai mult, că și mortului îi place să se știe bocit — îi liniști popa Sofronie, și uitîndu-se după Simion Popescu, care venea înalt în urma lui și cu iapa după el legată cu frînghia căpăstrului de brîu, îi făcu semn să se dea și el la umbră. Nițeluș — îi explică popa —, pînă mai trece năduful ăsta, că slujba e lungă, și mortul are răbdare să aștepte, n-are unde se grăbi.

Și din două cuvinte se înțeleseră bine și se culcară în șanț, la umbra unui măr crețesc. Trecu soarele culmea măgurii, se întunecă binișor, ieșiră și stelele, dracu-i mai putea scula pe cei doi prieteni obosiți cum erau și sforăind în șanț de nu se mai puteau auzi nici glasurile bocitoarelor. Să fi tăiat lemne pe ei, și ei tot nu simțeau, așa că bietele rude nu avuseseră încotro și plecaseră acasă, lăsînd lîngă mort, să-l privegheze, pe un moșneag de un leat cu mortul, pe care îl

www.dacoromanica.ro

tocmiseră cu o sticlă de ţuică. Moşneagul băuse sticla de ţuică şi se culcase şi el, aşa că pe la jumătatea nopţii, cînd se treziseră popa şi Simion Popescu, privighetorul dormea şi el de mult, şi fiind un întuneric de smoală, popa nu mai văzu mortul în car şi nici nu mai ţineau ei minte cum ajunseseră acolo să doarmă, luaseră iapa, încălecaseră iar amîndoi pe ea şi se duseseră acasă. Firește, nu i-au mai chemat, a doua zi, la înmormîntare, au adus alt popă, iar pe Sofronie l-au reclamat la episcopie.

— Şi o să vie vierul — începuse Simion Popescu să cînte ameninţarea lui —, o să vie vierul şi o să vă întrebeeee — ridica el glasul sus de tot, pentru că, altfel, avea un glas frumos şi era bun la cîte-o petrecere, numai că nu se putea ţine mult treaz.

— Nene Simioane, mi-ai putea face şi mie o vadră, două de ţuică? — se interesă Năiţă Lucean, şi cei de faţă înţeleseră că Năiţă pune ceva la cale dacă face asemenea pregătiri.

Se auzise, de altfel, că el s-ar fi gîndit să ridice o casă în Valea cu pietrele şi toţi aşteptau confirmarea acelui zvon şi mai ales aşteptau să afle care e motivul acestei hotărîri şi cui anume din copii îi face el casa aceea într-un loc atît de frumos.

— Faci casă? — îl întrebase şi Simion Popescu, dar el se ferise iar să dea un răspuns drept.

Şi zisese şi el:

— Să mai vedem, cum ieşim din primăvara asta — şi făcea din deşte ca şi cînd ar fi prefirat ceva printre ele —, timpul, nevoile, greutăţile, anume socoteli... cîte nu se socotesc cînd se ia o astfel de hotărîre!

— Locu-i frumos — intrase în vorbă viclean şi Dumitru lui Dincă, cu gîndul să-l facă pe Năiţă să mai descoasă cusătura secretului său. E bine pus, la drumul mare, are faţă de vatră, cui i-l dai, — adică, de fapt cui îi face el casa?

www.dacoromanica.ro

— se interesă Dumitru, urmînd astfel să afle dacă într-adevăr hotărîrea lui Năiță e adevărată și sigură.

Se gîndea și el, ca și ceilalți, că acest Năiță Lucean știe el ceva dacă a hotărît să facă o casă, e ceva la mijloc, căci copiii lui erau încă mici, nu se punea problema să se mute vreunul dintre ei la casa lui.

Dar Năiță se făcuse mut dintr-o dată, și ei nu-l mai întrebară nimic și schimbară vorba. Tîrziu, cînd se pregăteau să plece acasă, fiecare mai cu chef și mai vesel, Năiță îl întrebase pe Petre al lui Toma cum stă el cu lucrul, dacă are ceva tocmit, dacă are vreo angajare pe undeva și pe unde, dar acesta nu avea, și atunci Năiță îi spuse că ar fi cazul să mai stea de vorbă cu el zilele acestea, că s-ar putea să aranjeze cu el ceva, dar mai vorbesc ei, el însă, Petre, să nu se angajeze la alții și să-l mai aștepte o zi, două.

Norii se răriseră, printre ei scăpase la lumină o lună nouă ca o seceră sfrijită de atîta secerat, și Năiță înțelese că vine un timp de secetă numai bun pentru ce avea el de făcut.

Plecaseră din povarna lui Simion Popescu pe rînd, ultimii Năiță și Pătru cel scurt, iar acum ei mergeau unul lîngă altul, Năiță, iute, iute, cu pieptul înainte, de parcă ar fi împins pe cineva cu el, Pătru gîfîind și rostogolindu-se într-o parte, ca un arici dat de-a dura de cineva.

— Mă Năiță — deschisese Pătru cel scurt vorba cînd nu mai aveau mult pînă la poarta acestuia. Se vedea zidul roșu, netencuit, al casei sale, și din spatele casei, cum veneau ei către ea, se ridica un gorun retezat pe care fusese pusă o roată de car bună să-și facă berzele cuib. Însă pînă atunci berzele nu veniseră, și roata aștepta, străină și nelalocul ei, în vîrful gorunului. Mă Năiță — e adevărat că ai vorbit tu la Raion cu primul-secretar ceva?

Nu spunea ce, nu-i convenea să spună ce anume, însă știa bine că Năiță înțelege unde bate el, și cum erau ei numai amîndoi, socotise că poate să-l întrebe, iar Năiță să-i spună

www.dacoromanica.ro

că nu, asta era speranța lui, iar el, Pătru, să-și iasă din păreri și să-și vadă de-ale lui, cîte și le închipuise el în cap, toată iarna, cu privire la gospodăria pe care și-o întemeiase.

Năiță mergea înainte, împingînd cu pieptul ca și cînd i s-ar fi opus cineva. Mergea mai repede acum, și Pătru cel scurt gîfîia și mai tare ca să se țină de pasul mare și iute al lui Năiță Lucean, venea după el dintr-o parte, încercînd să-i prindă cu privirile fața și să citească pe ea răspunsul înainte de a deschide acesta gura.

Nu mai aveau mult pînă să ajungă la poarta casei lui Pătru cel scurt, și mersul lui Năiță era tot iute, tot grăbit, ca și cînd l-ar fi mînat cineva din urmă.

Cînd ajunseră în dreptul casei, Năiță se opri și îl aștepta nițel pe Pătru, care rămăsese în urmă cîțiva pași. Cerul se limpezise, și luna se împlinise și strălucea argintie. Se uitau unul la altul, Pătru așteptînd un răspuns, Năiță gîndindu-se cum să înceapă vorba ca să nu pară chiar în nevoie, și meșterii, dintre care unul era de față — și era chiar prietenul lui bun — să nu-i ceară prea mult.

— Cît o fi dat Petre pe dinții ăia? — se interesă el ca din senin, dar Pătru cel scurt înțelese unde avea de gînd să bată Năiță și chiar prinse un fel de nădejde că astfel va veni și răspunsul pe care îl aștepta el, și de care el lega viitorul întreprinderilor sale din această primăvară și din această vară cu privire la casa lui și la ce avea el de gînd să mai facă pe lîngă ea.

— Dracu știe — răspunse el —, însă eu nu cred că sînt de aur, se îndoi Pătru de cele ce credeau toți că ar fi dinții puși de acel evreu la atîția oameni și la atîtea muieri în acel sat.

— Păi de unde putea avea el atîta aur făcut gata dinți? se miră Pătru. Însă lui Petre îi trebuia un dinte, doi, că îl cam lăsaseră și gingiile, nu mai putea roade numai cu ele.

www.dacoromanica.ro

— M-aș apuca de casă, continuă Năiță Lucean cu aerul că pînă atunci numai de casă vorbiseră, și ce rămăsese era cînd să se apuce el de ea.

— Acum, pe primăvară? — zise Pătru, și el ca și cînd pînă atunci numai despre asta vorbiseră.

Fiecare spunea alte cuvinte și alte înțelesuri lua fiecare din ele, însă se înțelegeau, căci fiecare se gîndea la același lucru, și în felul acesta își răspundeau unul altuia, dar fără să se angajeze în vreun fel, rămînîndu-le libertatea să hotărască așa cum îl va tăia pe fiecare capul.

— Da — zise Năiță Lucean —, mă gîndeam să încep să le fac copiilor ăștia partea, că acum se măresc, trece timpul, și ei vin la tine și te apucă, ăștia nu știu multe.

— Mde — întări Pătru cel scurt îngrijorarea lui Năiță, fără să pară cîtuși de puțin interesat, ca și cînd ar fi vorbit despre planurile cuiva din altă parte, care pe el, Pătru, nu aveau cum să-l intereseze și de ce să-l intereseze.

Întrebă, căutînd însă cu privirea nu la Năiță, fiindcă nu se făcea să te uiți în ochii omului cînd acesta avea să-ți spună un gînd al lui mai secret, ci la cuibarul berzei alcătuit de el cu vreo două săptămîni în urmă și care acum stătea pustiu și trist.

— Și cînd ai vrea tu să începi lucrul? Dar nu așteptă ca Năiță să-i răspundă, și adăugă ca din senin: Vatra de casă nu se ia?

Năiță înțelese întrebarea și înțelese că Pătru bănuise grija lui și graba lui de a începe zidirea unei case în Valea cu pietrele.

— Măcar să pun temelia — închise Năiță amîndouă întrebările, și Pătru pricepu că nu mai are rost să-l întrebe nimic.

Năiță îi dădu mîna repede și grăbit și strecurîndu-se pe lîngă gardul de fag verde încă, al curții lui Pătru, ieși în drumul carelor care îl ducea acasă.

www.dacoromanica.ro

Femeia lui Pătru stătea în săliţa din spatele casei şi se făcea că are de lucru, deşi de fapt nu făcea nimic, se sforţa doar să prindă ceva din vorbele celor doi bărbaţi.

— Păi nu te culcaşi? — se miră Pătru cel scurt arătînd cu ochii la luna care se pregătea să treacă Măgura, să mai lumineze şi la Sacoţ.

— Nu — zise ea —, că pînă le termini pe toate, pînă le potriveşti, cum e la noi şi cu oile astea, fire-ar ele ale morţii, te apucă miezul nopţii.

Firește, Pătru nu putea crede că treburile casei lor de cu seară erau aşa de multe şi de grele, fiindcă mare lucru nu aveau ei pe lîngă casă, afară de cele două oi, dar îi plăceau cuvintele muierii şi falsa ei supărare că nu le mai termină, fiindcă asta însemna că au şi ei cîte ceva, că nu închid porţile ca să ascundă pustiul, iar femeia vicleană ştia ce bucurie îi face lui dacă i se pomeneşte de existenţa celor două oi.

— Mîine le tund — se hotărî Pătru ca şi cînd s-ar fi răzbunat pe ele şi în felul acesta le pedepsea. Le tund, se înfurie el urcînd treptele scării din spatele casei, iar femeia îl aprobă cu aerul că astfel, tunzîndu-le, ele, oile, se mai potolesc şi se mai uşurează şi viaţa lor.

A doua zi, soarele trecu peste pădurile de la Cornul-Caprei ca o vatră de jar rostogolită de cineva în poala cerului, şi Pătru înţelese că primăvara începea secetoasă, iar către prînzul cel mic, cînd iarba abia răsărită se zbicise bine, şi pămîntul răsufla cald, ieşi în poieniţa din faţa casei, puse o pătură jos şi trînti peste ea una din cele două oi, punînd zdravăn genunchiul drept peste picioarele firave ale bietului animal, care se zbătu ce se zbătu, apoi se linişti şi întinse capul cuminte, lăcrimînd din ochii vineţi şi clipind des. Femeia lui Pătru se aplecase şi ea peste oaie şi-i ţinea cu mîinile picioarele de dinainte, în timp ce Pătru cel scurt, făcînd pe supăratul, adică de asta îi ardea lui acum, de tunsul oilor, înjura mestecînd cuvintele cu glasul lui şuierat şi înfigea zdravăn în blana

www.dacoromanica.ro

oii o foarfecă uriaşă, găsită în podul lui Năiţă Lucean şi ascuţită de el pe gresia coasei.

Se făcuse cald, Pătru asudase tunzînd lîna mare, încurcată şi unsuroasă, dar mulţumirea lui se cam topise, fiindcă, deşi lucrul său începuse în mijlocul zilei, iar ziua se nimerise cum nu se putea mai bună pentru lucrul acesta, şi soarele cuprinsese pămîntul cu focul lui, nimeni nu trecea pe drumul din faţa casei lui Pătru să vadă îndeletnicirea acestuia şi cum se chinuia el cu tunsul oilor, pentru care se pregătise toată toamna şi toată iarna şi primăvara. Lîna bogată se strînsese maldăr şi fusese pusă de femeia lui Pătru pe o altă pătură, şi ea la vedere, dar nu trecea nimeni, nu vedea nimeni, şi Pătru simţea că oboseşte, iar mîna începuse să-i amorţească, deşi nu tunsese decît o jumătate din lîna oii întinse pe pătură.

Nu vorbeau între ei, cum nu vorbiseră mereu, cu toate că în vremea din urmă simţeau şi unul, şi altul că e ceva care pare să-i lege. Era mai ales grija lui Pătru de cînd fusese la Năiţă Lucean, şi acolo aflase că acesta vorbise ceva cu primul-secretar al raionului, şi cu toate că nu izbutise să afle de la Năiţă cine ştie ce, şi cu toate că nici nu puteau crede că Năiţă ar fi pus ceva la cale fără ştirea lor şi împotriva lor, numai să scape el din ce scăpase, o grijă se strecurase în sufletul lor şi se strecurase în sufletul lui Pătru cel scurt, cu atît mai mult acum cînd ştia că Năiţă vrea să zidească o casă în Valea cu pietrele. Ostenind, Pătru cel scurt se ridică în capul oaselor şi se întinse pîrîindu-şi oasele, iar oaia se sculă şi ea repede de jos, pocită cum era, şi începu să rumege liniştită.

— Cam prăpădite — observă Pătru cel scurt, uitîndu-se la cît mai rămăsese din biata oaie după tunsoare, iar femeia clătină din cap făcîndu-se că înţelege, dar nu are nici o putere.

Ceea ce spunea Pătru acum însemna că oile acelea care-i fuseseră date de zestre nu prea erau cum trebuie şi că socru-său îl cam înşelase, şi acum se vedea înşelăciunea.

www.dacoromanica.ro

Cînd termină de tuns și cînd termină și de strîns și lîna, și păturile, la poarta din spatele casei se auzi cineva bătînd în uluca gardului, însă fără să strige. Nici cîinele nu se dădea, nu se auzea decît bătaia în ulucă, rar, ca și cînd acel cineva nu se grăbea, avea răbdare.

Femeia lui Pătru era în casă, nu auzea bătaia în uluca gardului, și Pătru cel scurt întîi rămase uimit de liniștea în care se auzeau bătăile acelui om negrăbit, apoi, mirîndu-se că nici cîinele nu simțise și nu auzise nimic, se dădu ușurel pe după gard, ocolind casa pentru a ajunge pe nesimțite în spate, unde se afla musafirul acela.

La colțul casei se opri și, ca și cînd s-ar fi ferit să fie văzut că e acasă, întinse gîtul și trase cu ochiul, să prindă poarta în care se auzea iar bătînd rar cineva.

Stîlpul porții era însă înalt și gros, acoperea pe cel care bătea, și Pătru se văzu nevoit să treacă de colțul casei. Dar nici așa nu izbuti să vadă și, neavînd încotro, întrebă cu un glas de om supărat, însă cam pițigăiat, căci sforțîndu-se să fie și să pară supărat, întrebarea lui mai mult șuieră răgușit.

— Cine e, mă, acolo, ai? — iar acest „ai" se auzi răstit, și Pătru chiar se înfurie și se desprinse de gard pentru a-i vedea, în sfîrșit, bine fața.

La poartă stătea Craina, singur, și lovea în ulucă cu un fel de baston de corn cu care umbla el cînd pleca prin sat de unul singur.

— Păi dumneata erai? — se minună Pătru cel scurt, dar glasul său nu mai părea supărat, de uimire se subțiase de tot, și în sinea lui îl și înjură pe Craina, cum putuse el veni tocmai în ziua asta frumoasă, cînd tunsese oile și cînd încercase să se bucure și el de visul lui vechi de a avea oi și de a le tunde în bătătura casei și în văzul tuturor.

— Sînteți acasă? — întrebă Craina fără nici un rost, fiindcă vedea bine că Pătru este acasă, de vreme ce se afla acolo, dinaintea lui.

www.dacoromanica.ro

„Nu mă vezi, îi răspunse Pătru în gînd, ori eşti şi chior, că numai la tine nu mă gîndeam eu acum" — adăugă el tot în sinea lui în timp ce deschidea poarta şi îl poftea pe Craina în casă.

— Intraţi — zise el — dacă tot aţi venit pînă aici la noi, intraţi, să şedem niţel la umbră, că văz că s-a pus soarele ăsta pe noi, nu ne mai iartă.

— Nu e nevoie — se opuse mai mult de formă Craina, nu e nevoie, putem sta şi pe iarbă, altfel nici n-am avea aşa mult de vorbit...

— Mult-puţín — se iuţi Pătru cel scurt, şi mai mirat de venirea la el acasă a acestui Craina — mult-puţin, să poftim înăuntru, că e mai răcoare, dar tot poftindu-l se oprise dinaintea scării, căci pe uşa deschisă se vedea în săliţă, pusă jos pe pătură, lîna oilor şi nu-i convenea să dea Craina cu ochii de ea.

— Atunci, să stăm aici, pe lemnele astea — se lăsă Pătru cel scurt cu viclenie convins de slaba împotrivire a primarului, care şi ochise lîna de pe pătură.

Şi cînd vru Pătru să se repeadă să închidă uşa săliţei, Craina se făcu că întreabă aşa, într-o doară:

— Păi aveţi şi oi, parcă nu v-aţi trecut cu ele la cote?

Pătru cel scurt văzu dinaintea ochilor ca o fulgerare, de parcă atunci, pe căldura aceea nefirească şi sub soarele acela de foc, ar fi fulgerat din senin şi nu se mai putu stăpîni şi se repezi la Craina cu glasul lui şuierat, acum înrăit şi uscat de parcă s-ar fi înecat cu fum de făină de porumb arsă pe tăciuni.

— Acum, dumneata venişi cu cotele, ori venişi — ca omul — pe la noi?

— Nu cu cotele — îi întoarse Craina vorba — dar văd că ai oi şi nu le-ai declarat.

Sufla iar în batista aia mototolită din mînă şi făcea iar „cîh, cîîîh", de parcă s-ar fi sugrumat ca un cîine în juvăţ

www.dacoromanica.ro

sau așa i se păru lui Pătru cel scurt, care își aduse aminte de cîinele său și de faptul că nu-l înștiințase de venirea acestui Craina.

Cîinele dormea dus, la umbra unui coteț, și pe spinarea lui se întinsese leneșă pisica aceea neagră ca un drac, iar Pătru avu impresia că cele două animale, care nu se știa cum se împrieteniseră, dorm numai așa, de-ale dracului, ca să-l apuce pe el nebunia, și se aplecă și luă de jos un pietroi, lovind în același timp cîinele, și pisica.

— Au, fire-ați voi ale dracului! — șuieră el —, dormiți ziua-n amiaza mare și vine dracul peste voi și o să vă ia. Niee! — strigă el la cîine, care sărise în picioare, și acum schelălăia.

Și Pătru iar se aplecă să ia un pietroi, să mai lovească o dată cîinele, dar acesta se smulse de frică din lanț și, scăpat, sări peste curtea înaltă, și în cîteva clipe se auzi lătratul lui în fața casei, un lătrat îndîrjit și hîrîit, și Pătru nici n-apucă să se dumirească bine la cine latră cîinele și pe cine gonește el, că după colțul casei apărură cele două oi tunse căprește de el și cîinele după ele, lătrînd rău, fiindcă așa tunse nu le mai cunoștea.

— Niee! — se repezi Pătru la cîine, lovindu-l iar cu pietroiul și alergînd să potolească fuga speriată a celor două oi, pocite de tunsoarea lui neîndemînatică.

— Astea sînt oile? — întrebă Craina cînd Pătru cel scurt reuși cu chiu, cu vai să le bage în curte și să potolească și cîinele care, lăsînd oile, se apucase să-l latre pe Craina, descoperindu-l în sfîrșit cu o spaimă nemaipomenită, căci în primele momente, cînd dăduse cu ochii de el, rămăsese ca hipnotizat, după care se îndreptase spre el ca o vijelie, cu botul întins gata să-l sfîșie.

— Acum le-am primit și eu de la socru-meu, datorie de la zestre — se explică Pătru. Nu e nimic de capul lor, niște prăpădituri, dar așa e cînd iei zestrea muierii cu țîrîita —

www.dacoromanica.ro

adăugă el uitîndu-se spre săliţa casei, să vadă dacă îl aude, cum ar fi vrut el, muierea, şi tot în gînd o înjură şi pe ea, pentru prima dată de cînd se însurase, pentru că era o mototoală şi lăsase uşa săliţei deschisă, şi acest Craina văzuse lîna şi acum dracu ştia ce-şi mai putea închipui el şi la ce datorii avea să-l mai bage, pentru nedeclararea oilor.

— Să stăm jos, atunci — îl îndemnă iar Pătru pe primar, şi-i făcu semn să se aşeze pe o stivă de lemne nu prea mare, dar lemnele erau bune, de fag sănătos, şi Craina, aşezîndu-se, nu putu să nu observe că lemnele erau bune şi curate şi chiar întrebă de unde are Pătru asemenea lemne bune, pentru că el nu-şi aduce aminte ca Pătru să-i fi cerut vreun bon de tăiere din Măgură.

Şi Pătru iar se simţi ars de întrebarea lui Craina, şi scărpinîndu-se cu mîna pe sub pălărioara de ungurean rotundă ca o crăticioară şi neagră, dată cu smoală, ca să ţină la ploaie, răspunse cu aerul unui om năcăjit, vai de capul lui cîte a pătimit, iar lemnele acestea nu făceau altceva decît să arate cîte a pătimit el.

— Mi-au rămas de la casă — minţi el cu un gest de lehamite, adică vai de mama lor de lemne, nişte rămăşiţe.

Însă Craina nu-l crezu, şi Pătru înţelese, dar se feri să mai adauge ceva, schimbînd vorba şi arătînd o curiozitate aprinsă, adevărată însă, căci prezenţa lui Craina aici, la el în curte, şi calmul acestuia şi hîrîitul pe nas şi iscodeala îl cam scoseseră din sărite.

— Care ar fi însă rostul? — zise el fără să termine ce avea de spus, dar se înţelese destul de clar că se referea la rostul venirii lui Craina pînă la el, în vîrful Măgurii.

— Rostul ar fi — începu Craina — ca să stăm de vorbă, că eu te-am cam aşteptat, şi dumneata n-ai venit, şi atunci am venit eu.

— Păi noi sîntem cu treburile, mai ales acum, primăvara, că dacă nu te apuci serios de treabă înseamnă că n-ai, şi

www.dacoromanica.ro

dumneata vii și ceri, la cote iar se cere, la fonciere iar se cere — făcu Pătru socoteala, numărînd pe degetele scurte și butucănoase felurile dărilor și ale datoriilor. La impunere se cere —mai închise el un deget în podul palmei rotunde ca un cuib —, mai ni se cere și nouă să mîncăm, fiindcă am apucat așa, de mai mîncăm și noi de două-trei ori pe zi, și dacă stai pe la Mat nu ai nici de unde da, nici de unde mînca.

Craina se simți atins de Pătru, și cum era el vînăt la față, se întunecă și mai mult, și cu mîna în care ținea mereu o batistă mototolită se șterse bine pe buze. „Dar se ștergea degeaba, că n-avea nimic" — povestea Pătru peste cîteva zile lui Năiță Lucean această vizită neașteptată.

— Stătea, domnule, pe lemnele mele, după ce le măsurase bine, și nu se grăbea deloc. Zicea că să mai stăm și noi de vorbă, să mai tăinuim, să ne mai înțelegem cu unele, cu altele și să vedem cum să facem, că ar fi cazul ca să mă aleg eu deputat, fiindcă la toamnă ar fi cazul să se facă niște alegeri.

Năiță se uita la Pătru ca și cînd atunci l-ar fi văzut prima dată după război și el îl crezuse mort și acum înviase și stătea mortul de vorbă cu el. Dar Pătru cel scurt vorbea serios, nu se arăta deloc glumeț, ba chiar părea îngrijorat de perspectiva aceasta de a se alege el deputat. Năiță venise la el să discute chestiunea cu casa, adică să vadă dacă poate el, Pătru cel scurt, și cu Petre al lui Toma să se angajeze la lucru la el, dar de cînd acesta îi spusese că e vorba să se aleagă deputat nu știa dacă e cazul să mai deschidă gura cu casa, însă inima nu-l răbdă și, nițel mai smerit în glas, tot îl întrebă:

— Și de unde pînă unde i-a venit lui Craina ăsta să te facă el pe tine deputat?

Întrebarea l-ar fi făcut și pe Năiță să rîdă, cum rîdea el ori de cîte ori punea cîte-o întrebare ca să facă el pe prostul și să se mire el de anume întîmplări care i se păreau lui ne-

www.dacoromanica.ro

fireşti şi fără noimă. Dar acum nu-i prea venea să rîdă, deşi ideea cu Pătru cel scurt deputat i se părea absolut de neînţeles, şi dacă stătea bine să se gîndească, o asemenea idee nici nu prea avea ceva vesel în ea. Se uita la Pătru cel scurt şi la înfăţişarea acestuia şi i se părea că nimic în fiinţa lui Pătru cel scurt nu se arăta demn de a-l recomanda pe acesta pentru a fi ales deputat. Pipernicit şi rotogol cum era Pătru, bondoc şi cu capul lui rotund şi tuns mereu ca la şcoală şi cu pălăriuţa aceea neagră şi rotundă, ungurenească, Pătru cel scurt numai a deputat nu arăta, se gîndea Năiţă Lucean, însă nici chiar aşa de mirare nu i se mai părea pe măsură ce se gîndea mai bine şi pe măsură ce se gîndea că nici primul-secretar al raionului, care îi dăduse lui drumul acasă, nu era mai breaz la înfăţişare ca Pătru cel scurt.

— Şi ce ţi-a mai spus? — îl întrebă Năiţă pe Pătru cel scurt văzîndu-l dus pe gînduri şi parcă trist.

— Ce să-mi mai spună? — răspunse acesta. Să mă duc mîine şi să mă treacă cu oile pe rol şi să dau lîna de cote, că altfel mă amendează.

— Păi, ori te face deputat, ori de amendează! — se înveseli pe neaşteptate Năiţă Lucean, prinzînd un fir din care se înţelegea că povestea cu deputăţia lui Pătru nu prea e adevărată.

— Întîi mă amendează — zise Pătru oftînd —, însă să văz eu de unde iau eu lînă să duc la cote, fiindcă asta pe care am tuns-o nu ajunge şi nu mi-a primit-o, ar mai trebui să le dau un kilogram şi nu se găseşte şi nici bani nu prea am.

— Atunci, nu te mai face deputat? — se interesă totuşi Năiţă Lucean, care însă nu era sigur de adevărul poveştii lui Pătru cel scurt.

— Cum dracu' să m-aleagă, domnule, pe mine deputat? se răsti el la Năiţă, păi el a venit la mine să mă aleagă deputat, ori să mă cheme să dau lîna oilor la cote?

www.dacoromanica.ro

— He-he-he! — rîse Năiță Lucean ușurat. Atunci, dacă nu te mai face deputat și ești mai liber, vii la mine la lucru la casă, cu Petre al lui Toma, dar să nu-mi luați pielea după mine, că atunci mă fac eu deputat, că pe mine chiar m-a rugat.

— Cînd te-a rugat? — tresări Pătru cel scurt, care acum se gîndea că dacă se duce la Năiță la lucru, acesta e cazul să le dea și lor o arvună, și cu arvuna ar putea el să plătească chilul de lînă diferență la ce nu ajungea lîna oilor lui.

— M-a rugat el cine m-a rugat — rîse Năiță Lucean —, dar Craina de unde știa el că ai tu două oi și că le tunzi?

— Păi m-a văzut cînd le tundeam, futu-i mama lui, m-a văzut cum trecea el la vale pe drumul ăsta, și eu tundeam oile în fața casei, pe poiană.

Și răspunzînd, Pătru înțelese că tot îl văzuse cineva cum ar fi vrut el să fie văzut, cum tunde oile și cum are și el ceva în curtea casei lui și cum a prins și el nițel cheag, nu e chiar lipsit, așa, ca nimeni pe lume.

Soarele asfințise și se topise într-o baltă de sînge, undeva deasupra văilor Oltețului, spre Polovraci, și stîncile care închideau peștera se limpezeau ca și cînd ar fi fost văzute printr-un binoclu. Era cald, și primăvara se trecuse înainte de vreme, cădeau florile de prun singure, parcă ningea, fără să bată vîntul, fără să adie, măcar. Un cuc netrebnic se omora într-un vișin, care și el se scutura singur deasupra pămîntului ars de secetă, și din cînd în cînd de sub poalele măgurii îi răspundea alt cuc, unul bătrîn sau bolnav, că era răgușit parcă, și cîntecul lui huruia.

De undeva, din sălița casei lui Pătru, se auzea glasul certăreț al muierii acestuia, însă nu se înțelegea cu cine vorbea ea și pe cine pedepsea ea cu gura.

— Cînd vrei să începi? — întrebă Pătru într-un tîrziu, cînd cucii tăcuseră și nu se mai îngînau, și cerul se lăsase jos peste ei, negru și greu.

www.dacoromanica.ro

— Păi după Paşti — răspunse Năiţă.

Şi Pătru cel scurt făcu socoteala că pînă la Paşti mai erau două zile şi că se topise şi bucuria, şi visul lui de cînd era mic şi se ducea la denii şi cîntau ei, toţi, prohodul. Lîngă biserică stătea una Bădoaica, o văduvă de la primul război, şi cum făcea ea, cum dregea, în săptămîna mare tundea oile, iar ei treceau seara pe lîngă casa ei şi furau flori din grădina ei ca un rai şi se duceau cu ele la biserică.

Treceau şi acum pe drumul din faţa casei lui Pătru nişte copii cu flori în mînă şi nişte muieri, ai cui or fi fost nu se putea vedea, căci se întunecase bine de tot. Unii dintre ei cîntau încetişor, ca la o repetiţie, prohodul, dar nu de la început, ci sfîrşitul, şi Năiţă zise: „Ăştia cîntă starea treia".

— Da — zise Pătru cel scurt, şi gîndul lui fugi la ziua cînd tunsese oile şi cînd aşteptase el să-l vadă cineva şi să-i dea bună ziua, şi el să se vaite că nu mai poate de treabă şi acum stă şi de tunsul oilor, fir-ar ele ale morţii, cum zicea nevastă-sa.

„Primăvară duulceeee", se auzi glasul copiilor care se duceau pe drum la vale, nişte glasuri curate şi parcă triste. „Primăvară duuulceee, fiul tău prea dulce, cum...".

Însă nu se mai putu desluşi cîntecul, şi Năiţă se ridică, fiindcă stăteau în curte, pe aceeaşi stivă de lemne.

— Cît să vă dau arvună? — întrebă el scotocind cu mîna în buzunarul de la spatele pantalonilor, unde ţinea un portofel cusut de mîna lui cu aţă de cînepă, dintr-un chimir mai vechi.

Dar Pătru nu răspunse la această întrebare.

— Şi lemnele mi le-a măsurat şi m-a întrebat dacă am bon pe ele — zise el.

— Dar parcă spunea că să te duci tu pe la el, să staţi de vorbă, se arătă Năiţă surprins că totuşi povestea cu Craina nu se limpezea de tot.

— Nu mi-a spus nimic. Dracu ştie — se arătă şi Pătru nedumerit.

www.dacoromanica.ro

Capitolul VIII
TEMELIA

LUCRUL ÎNCEPU REPEDE DUPĂ PAŞTI, ÎNTR-O miercuri, şi două săptămîni încheiate, Năiţă Lucean cu nevasta şi cu copiii de dimineaţă pînă seara nu se dezlipiseră de Valea cu pietrele. Mutaseră acolo şi vitele, făceau de mîncare acolo, mîncau cu lucrătorii, ajutau toţi la ce era de ajutat, săpaseră şanţurile pentru temelie, căraseră piatra, făcuseră mortarul, cernuseră nisipul, căraseră apă cu cărătoarea de prune, cît era bucata aceea de pămînt de mare ei o

www.dacoromanica.ro

înșiraseră toată cu de toate, iar Năiță Lucean era cu planul și cu socotelile și cu măsurătorile, lua mereu din mîna lui Pătru cel scurt mistria și mai netezea el o dată ce netezise acesta, sau se mai uita el o dată la ce măsurase acesta și mai întindea o dată sfoara întinsă de acesta, să vadă el dacă toate sînt cum trebuie și cum le vrea el.

Seara, cînd lucrătorii plecau acasă, și Genica strîngea și ea ce se mai putea strînge din vraiștea aceea, iar Vasilică înjuga boii la car, și copiii, toți, se urcau în car, morți de oboseală și de somn, Năiță Lucean ieșea în drum, și de acolo privea încă o dată ce zidiseră în ziua aceea și cum arată temelia și vedea cu ochii aievea cum creșteau zidurile de cărămidă și cum se albeau ele cu var și vedea și ferestrele și scara din față.

— De — zicea el apoi, vorbind de unul singur —, să vedem, să vedem, pînă acum ar fi, dar nu spunea ce ar fi și nici Genica nu-l întreba, ea striga la Vasilică să mîne boii, că-i apucă noaptea pe drum și mai au și „dincolo" atîtea de făcut, „că lui tac-to nu i-a ajuns casa bătrînă și să văd eu cum o să facem acum, cu două case?"

Spunea „dincolo" cu o bucurie ascunsă și tot drumul făcea pe necăjita, mai ales cînd ajungea în dreptul caselor unde se vedeau oameni prin curți și puteau auzi glasul ei supărat certîndu-l pe Vasilică.

— Ce e, Genico? Cine te-a supărat — întreba cîte cineva curios, văzîndu-i cum veneau cu carul plin ciucure de copii și de crătiți și de oale de pămînt, și peste toate — masa cu trei picioare răsturnată, și de picioarele ei agățate geacuri de lînă burdușite. Boii trăgeau greu carul, cu toate că acum nu era greutate în el, dar erau și ei osteniți, întindeau botul să smulgă din mers vreo buruiană de la marginea drumului, dar Vasilică îi atingea cu biciul, în timp ce Năiță, care venea din urmă, cu pasul lui mare și cu pieptul împins

www.dacoromanica.ro

înainte, fălos că încheie acest adevărat pluton al războiului său din totdeauna cu viața, striga la el de departe:

— Mă Vasilică mă, nu mai bate, mă, animalul, că e și el suflet și mîine pe tine te pui să cari apă cu cărătoarea!

Îi plăcea și lui să fie auzit și văzut că se întoarce acasă de la lucrul casei sale noi, și cînd muierea nu răspundea cui o întrebase de supărare, o îndemna și pe ea să dea bună seara și să vorbească cu lumea, că nu e mută și de aia i-a dat Dumnezeu darul vorbirii.

— Eei — făcea Genica oftînd — numai Dumnezeu, adică, mai putea înțelege soarta ei și greul ei și ce avea ea de pătimit.

— Parcă dumneata nu vezi ce e pe capul nostru, cu zidăria asta și cu oameni la lucru și cu demîncare acum, înainte de sapă, și cu Năiță ăsta al meu, care nu știe decît să îndemne din urmă, „hai-hai", parcă nu i-ar mai ajunge ziua.

Carul mergea greu și încet, și ea vorbea din șușletele carului cu cine se nimerea și spunea ce avea de spus dintr-o răsuflare și făcînd pe blestemata să nu mai termine niciodată, ca și cînd nu ei vruseseră această casă, ci îi pusese cineva cu forța să o ridice, și acum nu mai puteau scăpa de ea și de grijile ei.

— Mînă, mă Vasilică, mai cu inimă! — încheia jelania asta ipocrită, așteptînd să vadă și să audă cum se miră oamenii de greutățile ei, adică de fapt de ce erau ei în stare, să ridice o casă nouă, ceea ce însemna că sînt în putere și au cu ce și vor să lase și ei o urmă pe acest pămînt, și în gîndul ei se gîndea la ziua cînd aveau să termine casa și să o aranjeze nițel, iar sărbătorile să se ducă pe la ea, pe la casa nouă.

Dimineața coborau iar, cu carul încărcat cu de toate, pe întuneric aproape, și vorbind tot tare și certîndu-se ca să audă iar cei prin fața caselor cărora treceau, iar ei să lase să se înțeleagă cîte mai au de făcut și de dres și în ziua aceea.

www.dacoromanica.ro

Petre al lui Toma și cu Pătru cel scurt veneau și ei cum se lumina de ziuă, dar nu se mai făceau că sînt prieteni cu Năiță Lucean, acum ei erau la lucru la el și vorbeau cu el altfel decît de obicei, mai cu respect și mai cu grijă, făceau pe sfioșii și pe ascultătorii.

— Domnule Năiță — zicea Petre al lui Toma —, cum facem, domle, aici, cum ziceai dumneata că punem scara la beci, ca să vedem cum îi lăsăm loc?

Iar Năiță Lucean venea încet și tacticos către ei scărpinîndu-se cu o mînă sub cămașa albă de in odată cusută cu șabace și rîuri, acum însă mai mult ferfeniță pe el. Petre al lui Toma și cu Pătru cel scurt așteptau smeriți și făcînd pe neștiutorii să le arate ce aveau de făcut și cum aveau să facă, și Petre al lui Toma fluiera ușurel, fără nici o grabă, ca lucrătorul care știe că nu are de ce să se grăbească fiindcă ziua curgea pentru el, nu pentru cine plătea.

— Fluieri, ai? — întreba Năiță vesel și important, văzîndu-se așteptat de ei.

— Păi ce dracu' să facem? — întreba Petre. La temelia asta e cazul să mai cîntăm și noi, să intre cîntecul în inima casei, și cine o stăpîni-o să ne pomenească. Cui i-o faci? — se interesă el, căci deși se apropiau de sfîrșit cu ziditul temeliei și cu al beciului, încă nu aflaseră de la Năiță pe cine avea el să înzestreze cu casa asta pusă în Valea cu pietrele, la marginea drumului care ducea și care venea de la Hurezu.

— Să ne mai gîndim — lăsă Năiță să se înțeleagă că nu e hotărît deocamdată și că mai e timp pînă să ia o astfel de hotărîre —, să ne mai gîndim — mai zise el —, să vedem cine ne ascultă mai mult și are drag de muncă, și cu coada ochiului trăgea la cei șase băieți, iar ei nu știau pentru care dintre ei ridica Năiță casa asta și cum îl auzeau cum se îndemnau la treabă, deși ei toți bănuiau și chiar credeau că dintre ei, cel mai în drept ar fi Gheorghe cel mare, un băiat mai posac și mai dușmănos, nu prea vorbea, muncea încrun-

www.dacoromanica.ro

tat și pătimaș, pe ce punea mîna se cunoștea și niciodată nu întreba de ce e pus să facă ce era pus. Era mai scund decît ar fi trebuit să fie la vîrsta lui, dar și mai butucănos și avea, ca și Năiță, ochii albaștri spălăciți, aprinși dintr-o dată cînd intra în vorbă cu cineva și un glas gros, aproape răgușit.

— Mă gîndesc să-l însor pe Gheorghe aici, mai la drum să am și eu unde trage cînd viu de la tîrg, dar să vedem cum ne ascultă el pe noi — se îndoia Năiță iar de posibila lui hotărîre.

Atunci, Vasilică lăsa boii de lanț și se făcea că uită ce are de făcut, se ducea la un geac agățat de un puiandru de tei în marginea drumului și scotea de acolo o citire mototolită și cu foile lipite de mișcărăi de mămăligă și se apuca să citească cu glas tare.

— Nu prea-i convine cu munca — observa Petre al lui Toma, seamănă cu al meu, mai mult cu cartea îl uită Dumnezeu, și vitele intră în lucernă și se umflă și crapă.

— E bună și cartea — trase o concluzie mai sceptică Pătru cel scurt, e bună și ea pentru cine are dare de mînă, fiindcă altfel, cum e pe aici pe la noi, dacă nu te scoli de dimineață să pui mîna pe treabă, rămîi de căruță.

Era ultima zi a lucrului la temelie, către seară, mai aveau de zidit o fereastră la beci și se îndemnau să termine pe lumină și să bea și ei o țuică pe îndelete după atîta treabă și după atîta nevoire cu bolovani grei și cu cîte și mai cîte se ivesc la punerea unei temelii de casă. Se lăsase nițică răcoare, adia un vînt dinspre Cornul-Caprei și parcă s-ar fi strîns niște nori tot dintr-acolo, însă nu era semn de ploaie, pe drumul Hurezului nu trecea nimeni. Femeia lui Năiță începuse să strîngă lucrurile unei gospodării înșirate pe cîmp, Năiță căra cu o căldărușă de tablă var dintr-o tainiță făcută anume, Pătru cel scurt îi dădea lui Petre ultimii bolovani de zidit, era liniște, obosiseră, nu mai vorbeau, se vedea bine că se apropiau de sfîrșitul lucrului și că obosiseră.

www.dacoromanica.ro

Atunci se auzi huruitul unei mașini coborînd repede coasta lui Cizmaru și nu trecu mult, și peste podul care tăia Valea cu pietrele se văzu un Gaz militar trecînd ca un fulger, iar în urma lui, praful se ridica în valuri și se făcea vîrtej, înecînd totul și albind totul, parcă cineva ar fi văruit și iarba, și pomii, și stîlpii de telegraf. Gazul venea spre ei pe drumul desfundat de apele primăverii, acum însă uscat și bolovănos, și sălta peste gropi și bubuia, ajuns din urmă de valul de praf care se răsucea în spatele lui, așezîndu-se în straturi pe marginea șanțului.

Nu se vedea nici țipenie pe drum, însă șoferul Gazului claxona lung și ascuțit, și de dincolo de păduri ecoul se întorcea și se ținea ca praful pe urma mașinii.

Pătru cel scurt dădu drumul din brațe bolovanului pe care se pregătea să-l așeze unde-i arătase Petre al lui Toma și întoarse capul să privească iureșul acelei mașini militare care trecuse podul într-un huruit asurzitor, și acum venea claxonînd către ei, înghițind parcă drumul și abia avu timp să spună.

— Mă, cum trec ăștia cînd vin de la Raion, ca sfulgerul — iar Petre rîse cu subînțeles. „Vine vulpea partidului, Năiță, ferește..."

Mașina ajunse în dreptul lor ca o săgeată, și cînd ei credeau că se duce înainte, tot ca fulgerul, se auzi frîna pusă pe neașteptate, țipînd, și roțile patinară în praful drumului, și botul mașinii dădu să intre în șanț.

— Hooo! — strigă vesel Petre al lui Toma, care nu mai văzuse o astfel de oprire.

Din mașină sări repede cineva jos, poate șoferul, și se repezi la capotă, ridicînd-o, iar de sub ea năvăliră valuri de aburi fierbinți, ca și cînd ar fi dat în fiert un cazan.

Șoferul începu să înjure pe cine a făcut mașina asta și pe cine a cumpărat-o și pe cine mai știa el. Se scutura pe

www.dacoromanica.ro

haina de piele, pe care sărise apă fierbinte, și sufla apoi în degetele fripte și scuipa în buricele lor.

— Aici stăm — răspunse el cuiva din mașină, care nu se dăduse jos și care acum se aplecase pe marginea portierei, să vadă mai bine despre ce e vorba.

Apoi, acel cineva se dădu jos, și Pătru cel scurt rămase uimit cînd văzu cît de bine semăna acel cineva cu el.

— Mă Pătrule — observă și Petre al lui Toma —, mă, ăsta parcă ar fi un frate al tău geamăn.

— N-are de unde să fie — îl liniști Pătru cel scurt, deși nu-și putea lua ochii de la acel bărbat, la care se uita ca într-o oglindă și se vedea pe el.

Numai că acela era îmbrăcat bine și cu o haină de piele scurtă ca și șoferul, dar mai nouă ca a acestuia, și pe cap tot cu o șapcă de piele, însă acum își scoase șapca, și Petre iar observă cum seamănă capetele celor doi și vru iar să se mire în gura mare de această asemănare, dar se auzi glasul lui Năiță Lucean, care scoborîse de unde erau ei, în marginea drumului, ca omul căruia i se oprește cineva la gard, deși el nu avea gard, numai gropile pentru stîlpii unei porți înalte se vedeau.

— Să trăiți, tovarășe prim — și Năiță își luă de pe cap căciula veche de miel, de care încă nu se despărțise în primăvara aceea.

Omul cu haina de piele răspunse cu un gest moale și indiferent, fără să se uite atent la Năiță, care și el cînd zisese „Să trăiți, tovarășe...", se cam muiase și îi cam pierise glasul, căci de fapt la orice se putuse el aștepta, numai să dea ochii cu primul-secretar al raionului nu, atunci și tocmai acolo unde el zidise temelia unei case noi.

Acum stătea în marginea șanțului și nu știa ce să facă: să se ducă mai aproape de primul-secretar și să se intereseze de ce ar putea avea acesta nevoie, sau să se ferească binișor, căci nu fusese observat și recunoscut, și să se retragă

www.dacoromanica.ro

dinaintea lui? Dar nu mai avu timp, căci acesta se întoarse spre el și, văzîndu-l, avu o tresărire.

— Păi nu ești dumneata... zise primul-secretar, încercînd să-și amintească unde îl mai văzuse pe acest țăran sau de unde îl cunoaște, căci într-adevăr figura lui îi părea foarte cunoscută, și străduindu-se să-i ghicească numele pocnea nervos din degetele mîinii drepte.

— Nu ești dumneata... repetă el întrebător, așteptînd din partea lui Năiță Lucean un semn cu care acesta să-l ajute să-i poată ghici numele, dar Năiță stătea prostit înaintea lui, parcă l-ar fi hipnotizat acesta și el nu mai putea vorbi, îi luase glasul, și chiar se gîndi fulgerător în acele minute că nu poate deschide gura. I se încleștaseră fălcile, i se lipiseră buzele, ca și cînd i le-ar fi cusut cineva, iar el rămăsese mut pentru totdeauna.

— Ia zi, mă băiete — se enervă nițel primul-secretar—, cum te cheamă, că ne cunoaștem...

Și Năiță Lucean simți cum i se dezlipesc buzele, căci acest „ne cunoaștem" îl apropia într-un fel de primul-secretar și arăta celor doi prieteni și lucrători ai lui cum se cunoaște el, într-adevăr, cu primul-secretar, însă tot nu putea vorbi, și atunci se auzi glasul șoptit-șuierat al lui Pătru cel scurt, vorbind în numele lui.

— Năiță Lucean îl cheamă — răspunse acesta rîzînd sec, cu rîsul lui de cenușă, hîrîit și înecat, și Năiță îl văzu hlizindu-se și pe Petre al lui Toma, cu gura lui știrbă, cu cei doi dinți de aur într-o margine, sus.

Nu rîdeau de Năiță, care rămăsese din senin mut în fața acelui bărbat cu haină de piele nouă și cu pantaloni cu cizme la fel de noi, pătrățos și butucănos și care semăna uimitor cu Pătru cel scurt. Rîsul lor era unul prietenos și de împrietenire, adică în felul acesta ei păreau să se bucure că se află de față la această întîlnire și că astfel fac și ei cunoștință cu primul-secretar, care, la rîndul lui, se află cunos-

www.dacoromanica.ro

cut bine cu prietenul lor, însă adevărul adevărat era că în sufletul lor se strecurase pe nesimțite un fior rece, căci la orice se puteau ei aștepta, numai la această întîlnire nu — ca și Năiță Lucean de altfel, a cărui muțenie ei o înțelegeau foarte bine, căci toți trei se gîndiseră în aceeași clipă la ce ar putea să zică primul-secretar văzîndu-i că ridică temelia unei case aici, în Valea cu pietrele, unde se zvonise că ar fi fost ales locul pentru o viitoare întemeiere a gospodăriei colective.

Stăteau încremeniți în acea hlizeală veselă care între timp se cam stinsese, și Năiță văzu chiar cum coboară încet pe obrazul rotund al lui Pătru cel scurt o lumină străină, și fața acestuia se întunecă binișor, dar nu mai avu timp să urmărească ce se întîmplă și cu Petre al lui Toma, căci primul-secretar își aminti numele lui și păru că se bucură de această amintire. Sări șanțul care-i despărțea și veni la el, cu mîna întinsă.

— Năiță Lucean — zise el, și se vedea că e bucuros la auzul acestui nume —, păi sigur că ne cunoaștem, să trăiești!

Și Năiță simți cum îngrijorarea îl cuprinde cu alte gheare decît pînă acum, fiindcă nu-i convenea deloc această vizită, care dezvăluia și mai limpede exact cui nu trebuia lucrul său la temelia acelei case pe care își închipuise că o va ridica pe neștiute, măcar pînă la temelii, iar acum secretul său se isprăvise și nu se gîndea decît la întrebarea primului-secretar: „Ce faci aici tu, măi Năiță Lucean?"

— Să trăiești! — zise și Năiță cu un glas cam muiat, dar destul de nesperiat, cum povestea mai tîrziu Pătru cel scurt. Să trăiești!

Și dăduse mîna cu primul-secretar ca și cînd nu trecuse mai mult de o zi, două de cînd se despărțiseră unul de altul.

— Să-l fi văzut, domnule, cum vorbea el cu primul-secretar, parcă vorbea cu frate-său Vasile. „Și o să facem așa, și o să facem pe dincolo, uite aici o să punem noi chestia a_ta..."

www.dacoromanica.ro

— Care chestie? — întrebase repezit Ciclop, care şi el ascultase cu gura căscată, la Mat, ce povestea Pătru cel scurt, confirmat mereu de Petre al lui Toma cu rîsul lui pocit şi ştirb.

— Aşa vorbea, domnule — mai adăuga şi Petre, şi...

— Care chestie? — insistă însă Ciclop, curios să ştie ce anume stabilise el, Năiţă Lucean, cu primul-secretar.

— Cum care chestie? — se arăta Pătru cel scurt surprins că Ciclop nu înţelege substratul celor spuse de el.

— Chestia care ziceai că o pun ei, Năiţă şi cu tovarăşul prim, precizase Ciclop, care părea să nu priceapă în nici un fel de unde şi pînă unde se află Năiţă Lucean „în discuţii" cu primul-secretar al raionului, care cu el niciodată nu vorbise pînă atunci, nici măcar la telefon, cînd el răspundea cu glasul lui hodorogit şi tunător, de surd, „Aici omul de serviciu", şi de la capătul celălalt se auzea „Nu e nimeni pe-acolo pe la voi?" „Cum să nu? — zicea el. Sîntem toţi". „Atunci, dă-mi pe cineva" — ca şi cînd el, Ciclop, nu era nimeni.

— Domnule — se lăsa Pătru cel scurt greu, chestia o ştiau ei amîndoi, io nu mă puteam băga în vorba lor — şi ridica din umeri, clătinînd capul lui mic şi rotund cu aerul că nu se făcea să te bagi în vorba oamenilor cînd ei, oamenii, au anume secrete.

— Păi eu sînt ca tine, să ascult la telefon ce vorbeşte lumea? — adăugase el cu un glas mustrător, cum, adică, îşi putea închipui Ciclop aşa ceva?

Lui Ciclop nu-i conveni mustrarea şi îl înjură pe Pătru, dar numai din ochi, căci într-adevăr aşa făcea cînd nu avea treabă la primărie, ridica pîlnia telefonului şi o ţinea la urechea lui surdă, doar o auzi ceva, şi uneori chiar prindea cîte-o frîntură de discuţie, mai ales cînd Raionul vorbea cu Stroieştii, iar el le potrivea cum îi trecea lui prin cap.

— Aha — făcea el —, îi ia şi pe ăştia în primire, îi caută de cote, nu scapă, şi se bucura rînjind la cine se afla de faţă.

www.dacoromanica.ro

— Ce spune? — întreba acel cineva.

— Strigă la ei, fir-ar ai dracului! Zice: „Alo, tovarose!" dar ei nu răspund neam!

— Şi ce mai zicea? — se interesă tot Ciclop, iscodindu-l pe Pătru cu singurul lui ochi bun. Ce mai zicea, că auz că a stat mult de vorbă.

— A stat — răspunse Pătru —, însă noi ne-am dat mai deoparte.

— De mine n-a zis nimic? — întrebase iar Ciclop, căci în afară de el, nimeni din cei aflaţi atunci de faţă, în Mat, nu punea întrebări, aşteptînd să se limpezească ceva din povestea lui Pătru cel scurt.

— Ce să zică, păi te cunoaşte el, primul-secretar, pe tine? Ei aveau chestiuni de politică...

— Păi n-a zis, mă Pătrule, la plecare că să-l dea afară pe surdul ăla de la telefon, că din cauza lui nu poate transmite politica la Cornul-Caprei? — se prăpădi de rîs Petre al lui Toma, şi Matul se umplu dintr-o dată de un hohot uriaş.

— Aoleo, fire-ai al dracului, Petre, cu dinţii tăi ăi doi de aur, dau eu pe la tine săptămîna asta! — răspunse Ciclop ameninţător, şi ieşi din Mat înjurînd, dar fără să se înţeleagă pe cine anume.

Pătru cel scurt se muiase şi el de rîs, însă cînd îl auzi pe Ciclop înjurînd, se gîndi că rău au făcut ei atunci că nu s-au plîns de acest netrebnic, mai ales cînd primul-secretar se aşezase cu ei jos, pe zidăria de piatră a temeliei, şi Năiţă putea să-i spună cum îi înjură şi îi ameninţă acest Ciclop şi cum îi trece el la cote cu ce n-au ei, şi ei trebuie să cumpere din străini şi să se plătească de dări şi cum tot nu se mai termină cu dările, căci acest Ciclop şi cu Florea Sandu îi încarcă mereu, peste puterile lor.

Se aşezaseră exact deasupra beciului, şi muierea lui Năiţă venise iute cu nişte ceşti de ţuică, însă el, primul-secretar,

www.dacoromanica.ro

zicea că nu poate să bea, că e cam bolnav, și ei atunci băgaseră de seamă niște pete cafenii pe fruntea acestuia și pe umerii obrajilor rotunzi, și ceștile rămaseră nebăute.

— Va să zică, faci casă nouă? — întrebă primul-secretar, și Năiță înțelese că nu mai poate scăpa de acest răspuns și se înnegri de tot la față.

Vru să zică ceva, dar nu putu deschide gura, și atunci desfăcu mîinile ca și cînd s-ar fi predat, cu aerul că ce mai poate el să spună acum?, dar ochii îi căzură pe copii, care toți se strînseseră lîngă carul cu boi și îi urmăreau cu niște figuri împietrite de o așteptare a unei nenorociri.

— Nu vedeți dumneavoastră soarta mea, cu șase copii, toți băieți? — zise el, în sfîrșit, cu o mare greutate în glas, de parcă atunci ar fi început să învețe să vorbească. Cuvintele se desfăceau greu din gura lui și se legau între ele nefiresc, părînd de neînțeles. Trebuie să le fac un rost, că sînt mulți, și pe urmă se încaieră. Nici acum, că sînt mici, și nu prea mai au loc toți cu lingurile în strachină, dar cînd s-or mări...

— Dar cu tovarășul Craina n-ai discutat nimic? — se interesă primul-secretar, și Năiță înțelese că acesta nu e de acord cu ce spusese el pînă atunci și mai ales că nu aprobă ce începuse el în Valea cu pietrele, și ferindu-se de privirile întrebătoare ale primului-secretar, fură cu coada ochiului temelia casei și toată bucuria lui din urmă cu numai o jumătate de oră, cînd lucrul se apropia de sfîrșit și el și vedea casa înălțată și acoperită, se topi într-o amăreală ca de pelin și chiar simți în gură amarul pelinului și înghiți în sec, pentru că gura i se uscase brusc, și o secundă crezu că de spaimă se înecă.

— N-ai vorbit nimic cu tovarășul Craina? — se interesă iar primul-secretar.

— Nu — răspunse Năiță —, n-am vorbit.

www.dacoromanica.ro

Dar nu mai putea fi atent la întrebările aceluia. Ochii săi vedeau numai temelia casei, și o vedeau prăbușită, ca și cînd ar fi trecut un cutremur pestea ea.

Atunci se auzi glasul șoferului înjurînd cu satisfacția omului care a isprăvit un lucru greu și neașteptat.

— Gata? — întrebă primul-secretar. S-a dres?

Motorul Gazului sforăia liniștit și rotund, iar șoferul arătă cu mîna spre el în semn că se vede, se aude că totul e în regulă.

— Atunci, să mergem — păru că întrerupe discuția primul-secretar, și Năiță, ca și cei doi prieteni ai lui, crezură că pot răsufla ușurați, deși întrebarea cu privire la o discuție pe care Năiță ar fi trebuit s-o aibă cu Craina îi pusese pe gînduri și-i lăsase nedumeriți.

Nu prea înțeleseseră nimic din întrebările primului-secretar — nici de bine, nici de rău —, iar acum acesta pleca, și ei se bucurau într-un fel că pleacă, dar pe de altă parte ar fi vrut să stea, sperînd să afle de la el ceva, deși nici ei nu știau exact ce anume vreau să afle de la el.

— Păi, tovarășe Lucean, — zisese acesta ridicîndu-se de jos și periindu-și cu mîna pantalonii, dacă tot ați terminat ziua de lucru, hai să mergem nițel amîndoi pe la Sfat.

— Acum? — întrebă Năiță pierit, și ochii lui căutară nevasta și copiii strînși ciucure lîngă carul cu boi și încremeniți de ceea ce auzeau.

„Iar îl ia" — îi fulgeră muierii prin minte, și Pătru cel scurt înțelese și el același lucru. „Îl ia cu vulpea partidului acum" — se gîndi el, și privindu-l pe primul-secretar rămase și mai uimit de cîtă liniște și indiferență se puteau citi pe fața acestuia. Și iar avu impresia că se uită la primul-secretar ca într-o oglindă. Asemănarea dintre ei era într-adevăr nemaipomenită. Petre al lui Toma se ridicase și el de pe zidul de piatră pe care stătea și rămăsese cu pălăria în mînă. Se uita la Năiță Lucean și parcă atunci îl vedea pentru prima dată.

www.dacoromanica.ro

Acesta se albise tot la față și cum stătea înalt, în fața ușii beciului, se subțiase dintr-o dată și se înnegrise tot, iar obrazul i se scofîlcise. Rămăsese cu gura deschisă, ca și cînd ar fi vrut să spună ceva, dar îi pierise glasul.

— Păi cum să meargă el acum la Sfat? — rupse acele lungi secunde de tăcere paralizantă femeia lui Năiță Lucean, dar cu un glas care nu era al ei, pierit de tot și subțire și caraghios, încît Pătru cel scurt se întoarse spre ea ca spre o străină.

— Nici n-am dat de mîncare la lucrători, nici n-am strîns... dar nu mai știu să spună ce n-a strîns, și încheie cu o poruncă pe care i-o adresa de fapt lui Năiță Lucean: Nu se poate!

— Păi vine repede — răspunse calm primul-secretar, care nu înțelesese nimic din tot ce se petrecea sub ochii lui, nici disperarea din glasul muierii, nici sticlirea din ochii lui Năiță Lucean, care se și vedea iar la Raion răspunzînd întrebărilor acelui ofițer tînăr: „Ce politică ai făcut dumneata în trecut?"

Petre al lui Toma se uita la primul-secretar cu pălăria în mînă și zîmbea trist, cu gura întredeschisă și cei doi dinți de aur scăpați de sub buza de sus lucind galben ca o pată ciudată pe obrazul lui pămîntiu și pungit.

— Hai, tovarășe Lucean, hai nițel pe la Sfat — și întinse mîna după Năiță, iar acesta se trezi mergînd după el ca în somn, cu niște picioare de plumb, fără să vadă pe unde calcă.

Primul-secretar dăduse mîna cu Pătru cel scurt și cu Petre al lui Toma, făcuse un semn de salut către muierea lui Năiță, și acum cobora spre drum cu Năiță după el. Șoferul accelerase motorul, și cînd Năiță se sui în Gaz, ajutat de primul-secretar, căci picioarele nu-l mai țineau și nu putea face efortul de a se sprijini de scara înaltă a Gazului, femeia lui izbucni într-un hohot prelung și ascuțit, ca și cînd ar fi apucat-o din senin durerile facerii, dar mașina și pornise, smucit, răsucind praful șoselei într-un nor alb și înecăcios,

www.dacoromanica.ro

așa încît numai urechile lui Năiță prinseră țipătul disperat al femeii.

— Nu te-ai întîlnit deloc cu tovarășul Craina? — se interesă iar și bine dispus primul-secretar.

Năiță nu pricepu întrebarea, se ținea cu amîndouă mîinile de bara de metal a scaunului șoferului și se uita țintă înainte.

Mașina înghițea drumul de țară, care parcă venea spre ei și intra sub roțile din față.

— Nu te-ai întîlnit cu tovarășul Craina? — insistă primul-secretar.

— Nu — răspunse Năiță Lucean —, n-am făcut nici un fel de politică, afară de război, dar la război a fost toată lumea.

— Ce zici?—întrebă primul-secretar, pe care tocmai atunci mașina îl aruncase de pe scaun spre șofer.

— Ce faci, tovarășe, mergi mai cu grijă, că ne răsturnăm! Ce zici? — repetă el întrebarea, încercînd să se reașeze pe scaunul de fier, care hurduca îngrozitor.

Sub roțile mașinii intrase un cîrd de gîște albe, și Năiță le recunoscu ca fiind chiar ale lui Ciclop, care nu stătea prea departe de Sfat și își ținea gîștele mai mult prin curtea Matului și a Sfatului.

„Bine vă face! — se gîndi el cu o satisfacție rea. Să mai pătimiți și voi!"

— Măi tovarășe! — strigă primul-secretar destul de speriat la șofer. Mergi cu grijă!

Dar și ajunseră la Sfat, și mașina frînă brusc, după ce intră ca un bolid în curtea veche a primăriei, chiar în fața treptelor de piatră de la intrare.

Pe ușa deschisă se repezi Ciclop, dar nu cu ochii la mașină, pe care nu o văzuse în prima clipă oprită chiar în fața treptelor, ci la cele două gîște care se zbăteau în praful drumului, mototolite de roțile Gazului.

www.dacoromanica.ro

— Măăă — strigă el —, fu... dar nu mai apucă să termine ce începuse, căci se trezi în piept cu primul-secretar și abia apucă să-și ia pălăria din cap.

— Să trăiți, tovarășul prim, sîntem prezenți! — schimbă el glasul, luînd milităreşte poziția de drepți.

— Unde e Craina? — întrebă acesta, intrînd în primărie cu Năiță Lucean după el.

— Acum a ieşit pe teren, acum, nici n-a trecut bine drumul, îl strig eu acum — și făcîndu-i loc primului-secretar să intre în biroul președintelui, se întoarse către Năiță Lucean. Du-te tu, măi Năiță, și taie iute gîștele alea că mor netăiate...

— Păi noi sîntem cu tovarășul prim — zise Năiță —, nu putem — și pătrunse și el în biroul președintelui.

„Fire-ai tu al dracului cu gîștele tale!" — se gîndi Năiță, căruia de la intrarea în primărie îi mai venise nițel inima la loc.

— Ia să ședem, tovarășe Năiță — îl pofti primul-secretar pe Năiță, arătîndu-i banca de lemn care se întindea de-a lungul peretelui.

El se așezase pe singurul scaun din biroul acela, și acum se uita atent la un grafic cu predarea cotelor găsit pe masă.

— Ia uite aici, Năiță Lucean, restanță la carne de porc. Păi cum vine asta?

— N-am avut deodată — tresări Năiță, pe care îl furase gîndul la gîștele lui Ciclop și continuase să-l înjure pe acesta în gînd. Facem și dăm, însă mai către Crăciun, fiindcă deocamdată n-avem.

— Păi asta e restanța de la Crăciunul trecut — zise primul-secretar.

— Se poate — răspunse Năiță —, că am cam rămas restanță și cu demîncarea copiilor, că i-ați văzut, sînt numai șase, nu sînt mai puțini.

www.dacoromanica.ro

Primul-secretar nu mai zise nimic, citea tabelul în gînd. De afară se auzi glasul lui Craina și gîjîitul lui, ca și cînd s-ar fi înecat:

— Cîh, cîh, ia, măi tovarășe Ciclop, mortăciunile alea din mijlocul drumului, că ne facem dracu' de rîs.

— Să trăiți, tovarășe prim — se adresă și el milităreşte oaspetelui său, și aşteptă ca acesta să-i întindă mîna.

— Noroc! — răspunse primul-secretar, dar fără să ridice capul din tabel și să-i întindă mîna. Nu prea stai bine cu situația cotelor — observă el bătînd cu degetele scurte în tabelul de pe birou.

— Zilele acestea terminăm — se angajă precipitat Craina. De emoție, se înneca mereu și făcea și mai des „Cîh, cîh", și ducea batista mototolită la gură. Într-o zi, două, terminăm, am mai făcut o echipă și luăm casă cu casă. Și tu, Năiță, stai rău — adăugă el, nepreaînțelegînd bine cam care ar fi fost rostul acestuia în biroul lui împreună cu primul-secretar.

— Nu te-ai întîlnit cu tovarășul, cum am vorbit — se interesă iar primul-secretar, dar tot fără să ridice capul din tabel și să se uite la Craina, care rămăsese lîngă ușă în poziția de drepți și ținînd în mîna dreaptă o servietă neagră, mototolită și șapca lui veche de postav vișiniu, cu care venise în sat de mai bine de trei ani și de care nu se mai despărțise.

— Nu ne-am prea găsit, că de cîte ori l-am căutat, era tot plecat. L-am căutat și cu șeful de post. Pe urmă, zicea el că scoboară pe vale, pe la noi, însă n-a vrut să vie. Așa că...

— Am fost ocupați — se scuză repede Năiță Lucean. Am fost ocupați mereu, că la noi nu e ca la dumneavoastră... Noi n-avem de unde strînge cote, că ne-am plimba și noi, altfel, că ne place... însă la noi plimbarea e cu pagubă...

— Cum adică? — se întoarse repede spre Năiță Lucean primul-secretar.

— Adică — se grăbi să dreagă lucrurile Năiță — noi sîntem datori cu munca toată săptămîna și nici sărbătorile nu

www.dacoromanica.ro

prea le mai ținem, care sîntem mai nevoiți, cum sînt eu și cu copii mulți, că altfel veneam eu pe la tovarășul Craina, da dacă nu s-a putut...

— Apăi, de gură — zise Craina — pe tine nu te întrece nimeni.

— Se poate — confirmă spăsit Năiță Lucean —, se poate, că noi altă putere nu prea mai avem...

— Mda — tăie discuția primul-secretar. Noi, tovarășe Năiță, am avut o vorbă la Raion.

— Da — sări iute de pe scaun Năiță Lucean.

— Ei — continuă primul-secretar. A venit timpul să ne ținem de cuvînt.

— Și cum să facem? — se interesă Năiță, cu aerul că ce aude acum este o noutate demnă de tot interesul pentru el și că de fapt nici nu aștepta altceva de la primul-secretar decît dezlegarea acestei noutăți.

Seara, cînd venise acasă, Genica și cu copiii îl așteptau tăcuți, cu masa pusă în mijlocul bătăturii și cu mămăliga învelită cu o cîrpă de in. Nu credeau că mai vine, dar de așteptat îl așteptau, și cînd intrase pe poartă, Genica se repezise la el, însă nu se apropiase de el, de rușine, și rămăsese dinaintea lui așa cum se afla, cu o lingură mare de lemn în mînă. Vasilică luă de jos o piatră și plesni cîinele, care și el venise să se gudure pe lîngă Năiță.

— Mîncăm? — întrebă muierea fugind apoi dinaintea lui și ridicînd cîrpa de pe mămăliga fierbinte.

Năiță se așeză pe scăunelul de lemn pe care stătea el de obicei și luă din mămăliga fierbinte, cu degetele lui aspre și bătătorite de muncă, o bucată de mămăligă frămîntînd-o cu răutate în podul palmei. Genica aduse iute o tigaie cu ouă prăjite și șase boțuri de mămăligă se repeziră în untura sfîrîind în jurul ouălor. Năiță mai frămînta încă mămăliga

www.dacoromanica.ro

în podul palmei, și cînd se mai răci și se mai întări, muie cu grijă vîrful cocoloșului în gălbenușul unuia din cele două ouă.

— Luați și lapte — zise Genica, punînd pe masă o strachină în care laptele fumega afumat.

— Îl nimerișI — rîse Năiță sec.

— Suflă, mă, că te frigi — îl îndemnă Gheorghe pe Vasilică, și Năiță se uită la ei scurt.

Șase linguri rămaseră în aer, apoi Vasilică sorbi ferit laptele fierbinte.

— Veni, mă, Năiță? — se auzi dinspre spatele casei glasul șuierat al lui Pătru cel scurt.

— Dăduși mîncare la oameni? — întrebă Năiță muierea cînd Pătru veni lîngă masa lor.

— Nu — zise ea —, că n-au mai vrut. Cum ai plecat tu cu mașina, au plecat și ei.

— Nu era cazul — se explică Pătru cel scurt. Apoi către Năiță, mai ferit, deși nu era nevoie și nici nu se putea, căci toți de la masă erau numai ochi și urechi: Cum rămîne?

— Cum să rămîie? — clătină din cap Năiță Lucean, ca și cînd n-ar fi făcut altceva decît să confirme ceea ce el mereu îi spusese lui Pătru cel scurt, iar acesta se mai îndoia de lucrul acesta.

— Așa rămîne — și Pătru înțelese că într-adevăr așa rămîne, nu prea mai era nimic de făcut.

— Mai strîng niște piatră și mai pui o temelie în Potreș, unde am bucata aia cu mesteceni.

— Păi se poate? — întrebă Pătru cel scurt, pe care îl trecuse apa de ce auzea, fiindcă înțelegea bine graba lui Năiță Lucean de a mai pune temelia unei case.

— Se poate cît se mai poate, așa că nu vă angajați la nimeni, fiindcă de luni încolo punem și în Potreș o temelie.

www.dacoromanica.ro

— Dar el ce zicea? — se mai interesă Pătru cel scurt.

— El ar părea om cumsecade, însă are misiune — răspunse pe gînduri Năiță Lucean. Politica lui asta e — mai făcu el o concesie în favoarea aceluia care era primul-secretar. Ăștia au o politică și se țin de ea...

— Da — fu de acord cu Năiță Pătru cel scurt.

Stătea în picioare în fața mesei lor și parcă nu-i mai vedea.

— Am să-mi las mustață — continuă el într-un tîrziu. Se freca cu mîna deasupra gurii, în locul unde avea să-și lase mustața, și aștepta părerea lui Năiță Lucean.

— Ca să nu mai sameni cu el — zîmbi acesta înțelegător.

Și văzu capul rotund al primului-secretar cu obrajii aceia ca o minge și cu ochii mici de viezure, duși în fundul capului de oboseală, exact ca ai lui Pătru cel scurt. Numai hainele și glasul îi mai deosebeau.

— Ei, tovarășe Năiță, ce zici? — îl întrebase la plecare, cînd se urcase în Gazul cu motorul pornit de vreo jumătate de oră, de cînd tot nu se mai hotăra să plece.

— Ce să zic? — încercase Năiță un răspuns. Facem cum e mai bine.

— Dacă se pune problema?

— Dacă se pune problema, sîntem prezenți, că altundeva nu avem unde ne duce...

www.dacoromanica.ro

Capitolul IX
VARA

VARA SE SCURSE FĂRĂ NICI O ALTĂ ÎNTÎMplare deosebită în afară de faptul că Năiță Lucean zidise trei temelii de casă în trei locuri pe care le avea străine și care lui i se păruseră bune de scaun de casă.

Fusese o vară secetoasă, altfel nimerită pentru zidărit, și Năiță se bucura văzînd cum se coace tencuiala sub soarele de foc, și duminica se scula de cu noapte, ca în orice zi de lucru, și pleca cu muierea după el să dea ocol pe la cele trei

www.dacoromanica.ro

temelii. Graba îl făcuse să lase peste tot locurile vraişte, o neorînduială ca după un potop stăpînea acele poieni unde el zidise temeliile, piatră spartă şi înşirată, lemne rămase de la tocurile uşilor de la beci, varul înşirat şi tencuiala arseseră iarba, pămîntul scos din locul temeliilor şi al beciurilor stătea muşuroi ca pe marginea unor tranşee săpate pe apucate, în tot era ceva de război, dar Năiţă nu vedea nimic din harababura asta, pentru el, ca şi pentru femeia aceea a lui, mică şi pistruiată şi cu o faţă chinuită de muncă fără preget şi de făcut copii unul după altul, încît nu mai ţinea minte de cînd nu mai dormise ea o noapte întreagă, aceasta petrecîndu-se cîndva în copilăria ei, care se sfîrşise brusc la mai puţin de şaisprezece ani, pentru el şi pentru muierea lui, care se apleca în neştire şi ridica de pe jos, fără nici un rost, cîte-o piatră sau cîte-o aşchie, aruncîndu-le mai încolo, pentru ei amîndoi nu rămîneau în picioare decît cele trei temelii, pe care ei şi înălţaseră cu puterea minţii lor trei case şi le vedeau pe toate trei gata acoperite şi cu scară de piatră dinainte. Fusese o vară bună de muncă, şi ei munciseră într-adevăr mult, şi lor li se părea cu spor, cele trei temelii stăteau dinaintea lor ca o dovadă, parcă, a puterii lor şi a muncii lor, şi ei se bucurau în sinea lor, iar Năiţă se simţea ca atunci cînd era el pe front şi cucerise cu plutonul lui mai mult de jumătate dintr-o cotă şi erau toţi întregi, nici un rănit, iar ofiţerul care îi comanda, un sublocotenent tînăr, învăţător pe undeva pe Valea Cernei, îi lăuda copilăreşte: „Bravo, băieţi, mai e niţel şi cîştigăm şi bătălia asta, nu mai sînt decît două-trei sute de metri şi atingem cota 2". Însă el nu mai atinsese cota, pierise chiar înainte cu un minut, două de a ajunge în vîrful ei: se ridicase pentru ultima oară să strige: „Înainte, băieţi!", dar nu apucase să zică decît Înainte, şi căzuse în braţele lui Năiţă Lucean.

— Da — se arăta mulţumit Năiţă Lucean în duminica aceea de la sfîrşitul lui august, privind zidăria lui din Valea cu pietrele. Se aşezase pe marginea ei, îşi scosese pălăria şi o

www.dacoromanica.ro

pusese lîngă el şi se lăsase aproape fericit sub razele unui soare dogorîtor. Cerul era senin şi curat, albăstreala lui se topea şi ea sub razele soarelui de foc, pădurile din jurul acelei bucăţi de pămînt stăteau încremenite, nici o adiere nu clintea frunza fagilor uitaţi de vreme, pe drumul Hurezului nu trecea nimeni, liniştea era deplină, dar muierii lui Năiţă i se păru pustie. Se aşezase şi ea pe zidăria de piatră, în dreapta lui Năiţă, însă cum era scundă şi nu ajungea cu picioarele jos pe pămînt, se scoborîse, şi acum stătea în picioare, lîngă Năiţă, şi într-un timp ridicase mîna stîngă şi se rezemase de umărul lui. De mult nu mai făcuse ea gestul acesta, de mai înainte de a naşte primul copil, şi cum stăteau ei acum, unul lîngă altul, pe marginea zidăriei şi singuri în mijlocul acelui pustiu de la marginea satului, femeii i se păru că vede povestea hangioaicăi pictată pe zidul bisericii lor. Hangioaica şedea îmbrăcată gorjeneşte, cu mîna pe umărul drept al hangiului, şi el îmbrăcat gorjeneşte şi cu laibărul îmblănit cu blană de lup, singuri şi trişti căci biserica pusă de ei la cale rămăsese neterminată, fiindcă hangiul murise la aşezarea temeliei, şi atunci Genica îşi retrase încet mîna de pe umărul lui Năiţă şi se prefăcu că îşi găseşte de lucru adunînd iar, fără nici un rost, nişte aşchii din atîtea cîte umpluseră poiana.

— Da — se arătă Năiţă Lucean mulţumit de ceea ce vedea — aici îl însurăm pe Gheorghe şi ar fi cazul să vedem cum am face şi la anul, pe vremea asta, să tencuim casa şi să-l aşezăm, toamna, aici.

— Păi nu e prea mic? — întrebă muierea, gîndindu-se ce repede trecuse timpul, şi, iată, acum aveau un copil care se putea aşeza la casa lui şi se putea şi însura.

— Nu este — zise Năiţă Lucean —, fiindcă atunci cînd te-am luat eu pe tine tot optîsprezece ani aveam. De-abia-i împlinisem. Muierea roşi la amintirea acestei întîmplări din viaţa ei, care i se părea că se petrecuse atît de demult şi la

www.dacoromanica.ro

care ea nu mai avusese curajul să se gîndească sau nu mai avusese nici timp.

— Hai — zise ea, și o luă înainte, scoborînd ușurel, cu pașii ei mărunți de femeie mărunță și iute —, hai, că ne-apucă prînzul aici și trece și dumineca asta...

Nu știa de ce, dar nu-i plăcea liniștea acestui loc, deși casa se arăta frumoasă în mintea ei și chiar se bucura închipuindu-și-o terminată și închipuindu-se și pe ea în pridvor, sîmbăta, cînd se întorceau oamenii pe jos de la Hurezu, și soarele bătea ca acum și te făcea să te podidească sîngele pe nas de atîta dogoare, și ea stînd la umbră și privind.

Năiță veni și el iute, pe urmele ei, și cînd ajunseră în drum, el o luă cu mîna pe după umeri, și ea se topi sub greutatea mîinii lui, dar se ținu tare și se îndreptă pe nesimțite, căci mergea mai mult aplecată și tot căutînd în jos, apăsată de gînduri, iar Năiță simți umărul ei cum se rotunjește sub palma lui și se văzu pe el flăcău în vara aceea dinaintea nunții cînd pusese ochii pe ea și se gîndise să o ia de nevastă. Femeia mergea iute-iute lîngă el, ținîndu-se tare sub greutatea mîinii lui, iar el începuse să cînte încet, cu un glas nou, pe care ea nu i-l mai auzise parcă niciodată pînă atunci. „Creşti, pădure, și te-ndeasă, numai loc de casă-mi lasă..."

— Doamne, Năiță — zise ea uimită de glasul lui subțiratic, — ce-ți veni ție să cînți ziua-n amiaza mare? Te-aude lumea, Năiță — și el tăcu brusc și își luă mîna de pe umărul ei și iuți nițel pasul, iar ea rămase mai în urmă.

Acum mergeau ca toată lumea, și din cînd în cînd Năiță se întorcea din mers, să vadă dacă ea vine după el, și pornea iar, împingînd cu pieptul înainte. În dreptul Potreșilor, se întîlniră cu Nicu lui Nae, beat mort în șușletele carului, dar boii, cuminți, țineau drumul, din cînd în cînd, doar, mai trăgeau către marginea lui, să apuce cîte-o gură de iarbă, însă atunci Nicu se trezea și striga din șușlete: „Ceaaa!" Și carul o pornea iar, pe firul drumului înainte.

www.dacoromanica.ro

— Uite, cu Nicu ar fi trebuit să vorbesc eu să mergem împreună la vale, să ducem merele alea văratece, care numai bine s-au copt și s-au roșit, și să luăm niște mălai pe ele.

Dar cu Nicu nu se putea vorbi și îndemnară mai departe către casa lor veche. Muierea venea iar tristă în urma lui, trecuse sărbătoarea, și ea ar fi vrut să mai țină, să-și aducă aminte de cînd fusese ea tînără și se luase cu acest Năiță Lucean într-o vară la fel ca asta, secetoasă, însă Năiță mergea și el prea repede, și intrînd pe drumul casei vechi, amintirile acelea frumoase nu se mai puteau ține de pasul lor, și ea vedea numai înainte acum, cum o așteaptă copiii să le pună masa și cum o așteaptă vitele să le dea apă la fîntînă și cîte și mai cîte care făceau ca duminica lor să nu se deosebească mult de zilele celelalte, atîta doar, că după prînz dormeau și ei mai fără grijă, la cîte-o umbră.

— Te duci cu merele? — întrebă ea cînd se apropiară de casă.

Și Năiță îi răspunse din mers, fără să se întoarcă spre ea, că se duce și că ar fi cazul să plece chiar săptămîna asta, pe joi sau pe vineri, ca să apuce tîrgul de sîmbătă de la Scoarța. Apoi, Năiță se opri la știubei, să bea apă rece, și cînd se aplecă să strecoare oala de pămînt în gura știubeiului se văzu ca într-o oglindă și băgă de seamă că rămăsese neras de o săptămînă încheiată.

— Mă — strigă el, ridicîndu-se de la gura fîntînii —, care sînteți acasă, Vasilică, duceți-vă unu pînă la Pătru cel scurt, să vie să mă radă și pe mine.

Ardea pămîntul ca o pedeapsă, și Pătru cel scurt se arăta îngrijorat de seceta asta care nu se mai termina, și vorbind de secetă și de cum vedea el nenorocirea ei, rămăsese cu briciul în aer plin de spumă albă, iar pe Năiță îl uitase pe scaun spoit tot și cu un peșchir înflorat la gît. Dumitru lui Dincă și Petre al lui Toma, care veniseră pe la Năiță, se trăseseră și ei la umbră sub o polată pe niște butuci de lemn, numai

www.dacoromanica.ro

Năiță fusese așezat de Pătru în soare, pe un scăunel cu trei picioare, și curgea apa de pe el parcă îi turnase cineva cu o găleată cu apă în cap.

— Hai, mă Pătrule, că mor dracu' de căldură pînă termini tu, mai lasă gura aia, și dă-i cu briciul! — se supără Năiță Lucean.

— Ai, domnule, răbdare, ce te grăbești așa, că nu te mai însori acum... Acum avem alte politici...

— Păi o politică ar fi să plecăm cu merele alea la vale — răspunse Năiță.

— Ar fi, zise Pătru cel scurt, ne asociem și plecăm. Mergi, mă, Petre? — își întrebă el tovarășul de zidărie, dar acesta zise că nu poate deocamdată, că așteaptă „dantistul" să-i mai puie vreo doi-trei dinți, că a rămas dracu' de rîsul lumii numai cu ăi doi de sus.

— Tu mergi, Dumitre? — se interesă atunci Pătru cel scurt, dar nici acesta nu mergea, și el aștepta „dantistul" să mai vorbească o dată cu el despre chestiunea protezei.

— Mergem noi — închise discuția Pătru cel scurt — și îl luăm și pe Nicu lui Nae.

— Nicu lui Nae a început și el să facă politică — zise Dumitru lui Dincă. Face ședință, al dracului, seara, cu boii. Să vezi cum le face planul de lucru, parcă ar fi Craina cînd pleacă cu Ciclop și cu Sandu Florea după cote.

— Viu eu într-o seară — continuă povestea Pătru cel scurt, lăsîndu-l iar pe Năiță spoit și neterminat sub flăcările soarelui, dar pe acesta îl cam furase somnul, și în toropeala aceea abia îl auzea pe Pătru. Viu eu, domnule, într-o seară, cum să spui, se-ntunecase bine de tot, dracu știe de unde veneam, de mă apucase pe mine întunericul pe drumul mare, dar el știa bine de unde venise în seara aceea și tot așa de bine știau și ceilalți, care ca și el scoborau seara la Mat, să afle ce se mai aude cu colectivizarea, pentru că părea să se fi cam stins iufa ei, și se duceau la Mat să vadă dacă nu s-a mai schim-

www.dacoromanica.ro

bat ceva, însă nici Difuzor nu mai știa nimic, Craina și el o cam muiase, fusese o vară liniștită, și ei strînseseră fînul și prunele albe și merele mai în voie, iar unii dintre ei se apucaseră de cîte un fînar, care avea nevoie, numai Năiță nu slăbise din graba lui de a zidi cele trei temelii de casă, pentru care se și împrumutase prin sat vreo cîteva mii de lei, și acum era dator și nu avea răbdare pînă nu se plătea.

— Păi ce faci, mă Năiță, adormișI? — strigă Pătru cel scurt la el.

Și Năiță tresări speriat, căci îl furase somnul și visase nițel. Se făcea că era ginere și tot așa îl bărbierea, ca acum, Pătru cel scurt, care era și frate de ginere, și tot așa și atunci adormise la bărbierit și o visase pe Genica cum treceau ei doi de mînă într-o noapte cu lună plină deasupra măgurii și cerul spuzit de stele, iar luna parcă avea o față de om, argintul ei curgea peste măgură ca o beteală, și ei treceau de mînă pe sub poalele unor fagi, fugiseră de acasă, cum fugeau ei nopțile în vara aceea, și el o trăsese într-o poiană cît fața de lumină a lunii și o trîntise jos pe iarba aceea crudă, și de sus, dintr-un gorun, căzuse peste ei o ploaie de ghindă, și ea se înecase de rîs. Era tot așa de măruntă și de firavă ca acum, numai fața ei și mîinile ei erau pline, și pielea lor crudă, și pe umerii obrajilor parcă avea un puf nevăzut, și el o mîngîia, și ea se topea lîngă el.

„Năiță — șoptea ea —, întîrziem de la nuntă, ne așteaptă lumea la masă", și ea parcă avea voal de mireasă, iar Năiță nu înțelegea cum de avea ea voal, fiindcă nu fuseseră la biserică, și atunci băgase de seamă că voalul era o părere, cădeau razele lunii pe chipul ei și pe părul ei roșu despletit, și el se plecase deasupra ei s-o sărute, cum făcea în toate nopțile din vara aceea, și atunci îl strigase Pătru cel scurt ca acum:

www.dacoromanica.ro

— Ce faci, mă Năiță, adormișI?

— Nu — zise el ridicîndu-se de pe scaun, mă fură niței somnul, iar ceilalți plesniră din palme de rîs, căci Pătru nu terminase bărbieritul, și Năiță se ridicase spoit de spumă, ras numai pe o față.

— Unde pleci, mă Năiță, așa pocit? — rîse și Genica venind spre ei cu o trochiță de mălai în brațe pentru mămăligă.

Se pipernicise de tot, și Năiță se uită la ea cu o milă străină, dar și cu o părere de rău cum se trecuse ea de iute, nici rîsul ei nu mai era vesel, gura ei se strîmbase cît să nu bagi bine de seamă, dar se strîmbase, buzele i se subțiaseră și păreau vinete, și cînd rîdeau se strîngeau și se subțiau și mai mult, parcă ar fi durut-o ceva.

— Ia zi, mă, cu politica lui Nicu lui Nae — se arătă curios Dumitru lui Dincă.

Iar își desfăcuse mîna de lemn din cot și o pusese jos lîngă piciorul drept, deasupra pălăriei, iar moanta o ținea cu închizătura ranei spre soare.

— Bag căldură pentru la iarnă, că pe-aici îmi intră mie frigul întîi, cînd dă gerul — se explică el rîzînd. Spui, mă Pătrule, ce dracu faci, că văz că nici pe Năiță nu-l bărbierești, nici de povestit nu povestești, hai că mă grăbesc, că mă așteaptă și pe mine muierea, că noi mîncăm la oră fixă, nu ca ăștia ai lui Năiță Lucean, care nu mai au stare neam. Te făcuși cu trei case, ai, Năiță, te-nchiaburiși...

— Temeliile, temeliile — zise Năiță. Să mai vedem, să mai vedem...

— Așa, începu iar Pătru cel scurt, aplecîndu-se deasupra obrazului lui Năiță Lucean. Aveam un căpitan al dracului pe front, ții minte, Năiță?

Dar întrebarea lui nu avea nici un rost, pentru că toți patru fuseseră pe front și împreună, și îl știau pe acel căpitan de care pomenea Pătru cel scurt, însă le plăcea cum po-

www.dacoromanica.ro

vestește acesta cu glasul lui subțiratic și șuierat și mai era de față și muierea lui Năiță, care se oprise cu trochița cu mălai în brațe lîngă ei și asculta.

— Și ăsta al dracului — reluase Pătru firul poveștii — cînd îl bărbieream, că se bărbierea și în tranșee, în fiecare zi, cînd îl bărbieream, nu mă lăsa să-l iau de nas. „Soldat, să nu pui mîna pe nas, că te omor..." „Domle Năiță, îmi dați voie să vă iau nițel de nas" — se prosti Pătru cel scurt, în timp ce spectatorii lui se prăpădeau de rîs, deși povestea aceasta o auziseră de sute de ori, dar simțeau nevoia să fie veseli într-o duminică frumoasă ca asta.

Măgura începuse să roșească, timpul bătea spre toamnă, se cam terminaseră treburile grele, mai erau de cules porumbii și cartofii, dar pînă atunci mai era, se apropiau zilele cu sărbători și cu praznice, și cum lunile verii trecuseră liniștite, nu-i mai întrebase nimeni nimic, pe Năiță nu-l mai căutase Craina, se mai potolise și îngrijorarea lor cu privire la un viitor pe care nu și-l puteau închipui.

Parcă se lăsase din senin asupra acelui sat o pace nouă, pe care numai ei, țăranii, o simțeau și o înțelegeau, și chiar seceta o acceptau ca pe un semn al acestei păci tainice, numai de ei înțeleasă. Duminica aceasta, și Năiță Lucean trăia din plin liniștea acelei păci și chiar bucuria ei, căci ce avusese în gînd se împlinise, cele trei *temelii* puseseră la scuteală scaunele de casă, nu i le mai putea lua nimeni acum, casa cu locul ei nu se putea colectiviza. „Într-un an mai fac o sforțare — se gîndea el —, și ridic și zidurile, copiii se mai măresc, Gheorghe poate fi mutat la casa lui chiar din primăvară". Munciseră zdravăn, fără odihnă, zi și noapte, dacă dormiseră două-trei ore, mîncaseră mai pe apucate și mai din puțin, dar ce avusese de isprăvit se isprăvise — oftă el și se întinse leneș pe scăunelul cu trei picioare pe care îl așezase Pătru cel scurt.

www.dacoromanica.ro

— Îmi daţi voie să vă iau de nas, domle Lucean — se prosti acesta iar, însă nu mai avură timp să rîdă, căci cîinele lui Năiţă se repezi de sub fînarul sub care se ascunsese şi se îndreptă spre poartă, lătrînd ascuţit, ca şi cînd l-ar fi lovit cineva din senin cu o piatră în bot.

— Năiţă — se auzi glasul fonfăit al lui Ciclop —, eşti acasă?

— Cine e? — întrebă acesta ridicîndu-se de jos şi luîndu-şi de la gît ştergarul, deşi cunoscuse bine glasul şi nu era nevoie să mai întrebe cine este.

— Sfatul — răspunse fonfăit Ciclop —, şi leagă cîinele, că m-a mai muşcat o dată, astă-iarnă.

— Faceţi şedinţă, ai? — întrebă Ciclop cînd intră în curte. Faceţi şedinţă la Năiţă, de dimineaţă?

— Bă, tu la biserică ai fost? — îl întrebă Dumitru al lui Dincă în timp ce îşi punea mîna de lemn la loc. Ai fost azi la biserică?

— De ce să mă duc? — se arătă supărat şi bănuitor de întrebare Ciclop, care rămăsese în picioare, fiindcă nimeni nu-l poftise să stea, în timp ce şi Năiţă se aşezase pe scăunelul lui, aşteptînd să-l termine Pătru de bărbierit.

— Aşa, să te mai sfinţeşti şi tu, că vine o vreme a dracu şi te găseşte negrijit, nespovedit, şi nu e bine.

— Nu duce tu grijă străină şi unde mă duc eu, că eu pot să mă duc şi mai departe...

— Du-te — intră în vorbă Pătru cel scurt —, du-te, însă să nu te duci prea departe de casă, că te rătăceşti şi te pierzi...

— Lăsaţi, mă, omul în pace — interveni cu un glas moale şi împăciuitor Năiţă Lucean —, lăsaţi-l în pace, că omul are şi el o misiune, n-a venit el degeaba pînă aici. Nu-i aşa, Ioane? — se arătă el înţelegător.

— Sigur — zise Ciclop —, să vii după prînz să vorbeşti cu tovarăşul Craina, că sîntem supăraţi pe tine, ai să vezi

www.dacoromanica.ro

tu... şi să iei cu tine şi actele unde scrie că ai tu dreptul unde ai pus temeliile fără autorizaţie, înţelegi?

Mîna lui Pătru cel scurt se iuţi, şi în tăcerea care se lăsă după plecarea lui Ciclop, bărbieritul se scurse repede. Apoi, Năiţă rămase singur cu muierea, care împietrise cu trochiţa de mălai în braţe. Vasilică deschise porţile larg şi mînă în curte cei doi boi şi oile — patru — pe care le mai aveau. Nu vorbea, nu înjura animalele, cum făcea el ca să se ştie că a venit şi că a fost cu treabă şi duminica, fiindcă altfel era un copil harnic şi iute la muncă, îi plăcea să lucreze mereu şi mai ales îi plăcea să umble cu carul cu boi şi să-i mîne el cu un glas îngroşat intenţionat, ca să pară un om mare.

Părea supărat şi parcă se ţinea să nu plîngă, călca îndesat cu picioarele mici şi desculţe pe pămîntul bătăturii, tare ca piatra şi crăpat de atîta secetă. Avea faţa spoită de lacrimi uscate, şi Genica văzu şi întîi crezu că s-o fi bătut iar, cum făcea de la o vreme, cu copilul din urmă al Tudoriţei de la Sacoţ, care murise şi mai avea un băiat la „Secoritate", şi Vasilică, cum îl prindea pe copilul acela, cum se lua cu el la bătaie în numele lui taică-său, care fusese arestat şi dus de fratele acelui copil.

Dar Vasilică era supărat mai rău ca altă dată, şi Genica nu mai aşteptă ca el să-i spună ce s-a întîmplat şi îl întrebă cu un glas năcăjit, adică de asta le mai arde lor acum, de supărarea şi de prostiile lui Vasilică?

— Ce ai, mă, ce ţi-e, iar te-ai bătut cu copilul Tudorei?

— Nu — zise el —, nu... şi nu mai putu să-şi stăpînească lacrimile, care şiroiră dintr-o dată pe obrajii lui mici şi pistruiaţi.

— Atunci, ce ai?! — se răsti Năiţă la el.

— A fugit nenea — răspunse copilul printre sughiţuri, nenea Gheorghe a fugit la Craiova, la şcoala de şoferi.

Din drum se auzi iar vocea înfundată a lui Ciclop, care se întorsese.

www.dacoromanica.ro

— Să nu uiți și să vii cu actele, că e nevoie de ele. Altfel, faci drumul îndărăt. Auzișî?

Năiță nu înțelese bine fonfăiala Ciclopului, îl văzu numai cum se întorsese din drum și cum se aplecase peste gard, gesticulînd, dar ce zicea nu pricepu, și aproape că nu pricepu nici ce caută Ciclop la poarta lui, ca și cînd n-avusese de-a face cu el în ziua aceea, și vătășelul apăruse din senin. Se uita la el ca de departe și ca și cînd acesta nu stătea aplecat peste poarta lui, și nici muierea lui nu-l băgă în seamă, ședea împietrită cu trochița de mălai în brațe, și pe obrajii ei la fel de mici și de pistruiați ca ai lui Vasilică, obraji de copil — dar de copil îmbătrînit înainte de vreme —, și cu ochii parcă stinși, fără lumină, spălăciți, lacrimile șiroiau fără încetare și se scurgeau pe sub bărbie în nodul baticului negru.

Năiță se uită la ea și o văzu în doliu și nu se putu opri să n-o întrebe, fără nici un rost altfel, căci știa de ce plînge ea și pe cine jelește ea.

— Ce ai, muiere, pe cine jelești tu acum, că n-a murit nimeni, sîntem toți întregi și sănătoși, cui tragi tu a rău? — zise el mai răstit acum, în urmă.

Dar femeii atît îi trebui ca să izbucnească și mai tare în plîns și să blesteme ziua cînd a făcut-o pe ea Dumnezeu, să n-aibă ea parte de copiii ei, și aceștia să fugă prin străini de răul lor și să se piardă cine știe pe unde, și Năiță simți că blestemul acela îl lovește și pe el, care nu-l mai slăbise pe Gheorghe cu munca și cu ridicatul la piatră și la var și la nisip și cu sculatul din viul nopții, și băiatul ar fi zis într-un timp că el s-a săturat de omorît pămîntul, că se poate trăi și fără să omori pămîntul de dimineață pînă seara, și într-un rînd chiar zisese că el n-are nevoie de casa lor din Valea cu pietrele, să stea el cuc în mijlocul pădurii și să nu vadă oamenii decît cînd trec aceștia la tîrg sau cînd se întorc, însă ei crezuseră că vorbește și el așa, ca să nu se zică în vreun fel că se bucură că are casă nouă și că, astfel, se va da deoparte de ei.

www.dacoromanica.ro

Bocetul şi blestemul femeii părea să nu se mai oprească, deşi aceasta intrase în cunia mică şi se apucase să mestece mămăliga cu o înverşunare plină de ură, şi Năiţă nu mai putea să audă bine ce mai scorneşte mintea înfierbîntată a femeii lui. Nici el nu o mai ascultă, şi intră şi el în casă şi începu să răscolească într-o ladă veche unde ţineau ei de toate — şi lumînările copiilor de la botez, şi lingurile de praznice, şi beteala ei de cînd fusese mireasă, şi chitanţe după dări şi cote, şi decoraţiile lui de pe front, şi o baionetă cu care se întorsese el din prima parte a războiului, cînd îşi luase singur o permisie de două zile, şi baioneta o lăsase acasă să le-o arate Genica copiilor dacă el n-o mai veni, căci în sinea lui el considera că începuse alt război, şi dacă din primul scăpase, nu se putea şti dacă va mai scăpa şi dintr-al doilea, iar ea, Genica, să le spună copiilor cu ce baionetă făcuse tatăl lor un război întreg şi cum atacase el cu ea pusă în vîrful armei pînă la dracu-n praznic — dacă nu s-o mai întoarce, bunînţeles. Se întorsese însă, şi nu mai fusese nevoie să le spună copiilor nimic, sau erau aceştia prea mici, şi el aştepta ca ei să mai crească şi să poată înţelege povestea lui şi cum îşi petrecuse el tinereţurile, dar nici timp n-avusese, căci de cum venise de tot acasă, se apucase să cumpere pămînt, fiindcă erau săraci şi pămîntul era şi el sărac şi copiii se înnădiseră unul după altul şi el crezuse că trebuie să le facă la toţi un rost şi cumpărase vreo două bucăţi cu chinuri mari şi cu palmele bătucite de nu se mai cunoştea podul palmei de ceafa boului.

Actele de cumpărare, pe care el le ţinea ca pe nişte dovezi ale puterii lui şi ale stabilităţii lui, fuseseră puse de muiere într-un peşchir nou şi vîrîte în fundul lăzii cu firimitură de busuioc între ele, şi Năiţă trebui să scoată afară din ladă aproape tot ce se găsea în ea şi printre atîtea lucruri care nu mai aveau de mult nici o trebuinţă şi care nu erau nici măcar amintiri, găsi şi o oglindă cu marginile vîrîte într-o ramă de

www.dacoromanica.ro

scoici galbene. Scoicile se fărîmiţaseră şi nu mai rămăseseră decît vreo două întregi, parcă năpîrlise rama, dar oglinda vedea bine şi, fără să vrea, Năiţă se uită în ea şi se văzu cu o faţă de om străin, bătrîn rău, şi zbîrcit şi ars de soare ca şi cînd trecuse printr-un foc. Pe obrazul său ras proaspăt se încovrigau zbîrciturile venind şi din sus şi din jos, şi el se pipăi speriat de ce vedea în oglindă. Nu se recunoştea, parcă îl tăiase cineva mărunt-mărunt pe obraz cu un brici şi el nu simţise, şi tăieturile se uscaseră, şi acum nu se mai putea îndrepta nimic.

Luă actele şi ieşi din casă în soarele ca un pojar, orbit de lumina ca o ploaie de foc şi întîi vru s-o strige pe Genica să-i spună că el pleacă la Sfat, dar pe urmă se răzgîndi, fiindcă aceasta nu mai contenise din blestemat, acum blestema ziua cînd pusese ea de mămăligă cu acest om şi nu înţelesese că el o să-i bage pe toţi în pămînt cu casele lui şi cu temeliile lui, de au ajuns ei să le fugă copiii din bătătură, şi ei să rămînă pustii ca Iov.

— Doamne — făcea ea cu glasul ei slab şi subţiratic de copil —, Doamne, cum ne mai rabzi tu, Doamne, cu răbdarea ta mare?

Năiţă nu vru s-o mai asculte şi plecă spre Sfat, urmărit de cei cinci copii strînşi care de pe unde fusese, căci era duminică şi erau şi ei mai liberi. Stăteau iar ciucure lîngă carul vechi, şi Năiţă îşi aminti că toată vara şi toată toamna, pînă tîrziu, copiii lui cum se strîngeau acasă se înşirau ciucure pe lîngă carul acesta, ca şi cînd aşteptau un semn de la el să plece încotrova. Nu se jucau şi ei, ca alţi copii, nu prea vorbeau între ei, stăteau posaci lîngă carul de lemn şi îl urmăreau din ochi pe Năiţă, doar o zice: „Înjugă, mă Vasilică, sau Dumitre sau Titule, boii, că plecăm să aducem un car de piatră, sau să aducem apă de cărămidă cu cărătoarea, sau să luăm porumbii ăia din Sacoţ", unde mai aveau o bucată de pămînt

www.dacoromanica.ro

tot cît un loc de casă și unde Năiță se gîndise ca mai spre toamnă să mai ridice o temelie.

Acum mergea urmărit de imaginea celor cinci copii, așezați ca puii de rîndunică pe oiștea carului, și-i vedea ca și cînd se uita într-o fotografie, se uita la ei și putea să-i numere și să înțeleagă că Gheorghe lipsea, și atunci simți în piept o înecătură și se opri să ofteze, căci parcă se înneca, nu-i mai ajungea aerul.

„Cum o fi plecat el și unde s-o fi dus el? — se întreba Năiță ieșind de sub niște fagi bătrîni pe o potecă strecurată la umbra pădurii și care scurta drumul lui. Cine putea să-i bage lui în cap chestia asta cu școala de șoferi?" — se mai întreba el, și nu putea în nici un fel înțelege ce-l făcuse pe acest copil tăcut și muncitor și ascultător, care niciodată nu-i ieșise din cuvînt, să plece el în lume și să lase casa pe care i-o pregătise în Valea cu pietrele, ca fiind cel mai mare, după ce se spetise la ea o primăvară întreagă.

Cînd poteca îl scoase în drumul mare și iar în bătaia soarelui, dădu cu ochii de omul Tudorei din Sacoț — prieten al lui bun, dar cu care nu mai vorbise de cînd fiul acestuia, ajuns ofițer la Securitate, îl arestase pe el și îl dusese cu duba la Raion. Nici omul Tudorei nu mai ieșise în lume de atunci și mai ales de la moartea muierii lui. Stătea numai pe lîngă casă și se ferea de oameni, ca și cînd i-ar fi fost rușine de faptele copilului lui, și lumea chiar așa și credea, și în bună măsură cam acesta era adevărul, căci Alisandru fusese la viața lui, cum singur zicea, „un om potolit și la locul lui", nu umblase după răutăți, și nici puiul de găină nu-l tăia, se ruga de vecini cînd Tudora lui, la cîte-o sărbătoare, fura din propria ei curte o pasăre și se îndura s-o taie.

De cînd îi murise nevasta, omul Tudorei, cum îi rămăsese numele și cum îl pomeneau toți cînd venea vorba despre el, umbla numai cu capul gol, ca și cînd ar fi vrut să se pedepsească singur în felul acesta, căci el se credea vinovat că ea

www.dacoromanica.ro

murise așa de tînără și el nu avusese mai multă grijă de ea. Și acum era tot cu capul gol și neras, îmbătrînit și el și cam cocîrjat — i se păru lui Năiță, iar în spatele lui, cum venea spre el omul Tudorei, Năiță îl văzu mergînd pe ofițerul de securitate și fără să vrea simți că îl trece pe frunte o năduşeală, dar ofițerul era civil și cu capul gol și el nu prea cine știe ce îmbrăcat. Cînd omul Tudorei ajunse dinaintea lui Năiță, ofițerul, cu o față nedormită și parcă plînsă, cu ochii roșii de un nesomn lung, ca atunci cînd îl văzuse Năiță la Securitate cu doliu pe rever, a doua zi după ce-l luase pe el și aflase că murise mamă-sa, ofițerul rămăsese mai în urmă și pusese capul în pămînt.

— Năiță! — se miră omul Tudorei cînd ajunse în fața acestuia. Să trăiești!

— Să trăiești! — zise și Năiță întinzîndu-i mîna, căci omul Tudorei parcă nu îndrăznea și chiar se arăta luat pe neașteptate de această întîlnire pe care n-o bănuise. Să trăiești! — zise iar Năiță fără nici o supărare în glas. Și văzînd că omul Tudorei pune și el capul în pămînt, ca fiu-său, adăugă, ca să mai îndulcească întîlnirea: Dumnezeu s-o ierte!

Omul Tudorei începu să plîngă auzind pomenirea făcută de Năiță și ținîndu-l pe acesta de mînă începu cu un glas înecat, cum făcea mereu de cînd murise Tudora și el se întîlnea cu cîte cineva, numai că acest cineva de azi era unul dintre cei mai buni prieteni ai lui, și durerea din inima lui se năpusti iar afară, ca să audă și acesta suferința pe care o îndura el.

— Am rămas singur, Năiță, și s-a ales praful de viața mea, și ea m-a lăsat ca pe nimeni pe lume, și acum uită-te la mine și uită-te la amărîtul ăsta care e copilul meu și tu îl știi, nu l-ai mai fi știut, dar să știi că eu n-am avut nici o vină și să fi văzut tu suferința și dorul Tudorei, ne-ai fi plîns și tu de milă...

www.dacoromanica.ro

Năiță nu prea înțelegea bine vorbirea cam fără șir a omului Tudorei, dar nici nu se îndura să-l întrebe pe acesta ce vrea el să zică, și el nu înțelegea nimic. Se uita ferit la ofițerul de securitate civil și cu capul gol și nu-i prea venea să creadă că e tot ăla care îi scotocise lui casa cu cîinele lup și-l luase cu el cu Gazul de la Raion și îl amenințase. „Lasă, cetățene, că la noi spui tu tot, și laptele care l-ai supt îl spui". Văzîndu-l cum stătea el acum, cu capul în pămînt, scărmănînd praful drumului cu niște pantofi roșiatici și noi, dar încolo cam ponosit, îmbrăcat cu niște haine care parcă nu erau ale lui, își aduse aminte ce bine stăteau hainele de securitate pe el și cum se gîndise el atunci la soarta acestui băiat pe care ei — Năiță și omul Tudorei, taică-său — îl trimiteau după țigări și el fugea ca un titirez și zicea „Ține, nene Năiță", și el îl mîngîia pe cap și-i spunea lui taică-său: „Faci om din el, frate-meu", iar Pătru cel scurt, care și el era de față, unde era Năiță, îi confirma: „Face, face, nu vezi că e numai inimă în el și e țanțoș? Ăsta ajunge departe, dacă te ții nițel de el, ajunge departe..."

— L-a dat afară — zise omul Tudorei arătîndu-l pe fostul ofițer de securitate, care tot nu se apropiase, și Năiță rămase trăsnit auzind-l pe omul Tudorei.

— L-a dat afară — continuă acesta —, a făcut reduceri, dracu știe ce-a făcut, și a prefirat la ei pînă pe-al meu l-a dat afară, și acum a venit acasă, să aștepte pînă la noi ordine. Zicea „pînă la noi ordine" ca și cînd ar fi povestit o întîmplare din război, cînd ei erau lăsați să aștepte în tranșee pînă la noi ordine ori să se retragă, cum făcuseră un an și jumătate, mereu, „pînă la noi ordine", adică de înaintare, dar aceste noi ordine de înaintare de unde se retrăseseră ei nu mai veniseră niciodată și începuseră alt război.

Năiță se uita la fostul ofițer de securitate cu o tristețe atît de mare și cu o neîncredere în același timp în ceea ce spunea omul Tudorei, încît acesta nu putu să nu bănuiască fap-

www.dacoromanica.ro

tul că Năiță se îndoiește de adevărul nenorocitei lor întîmplări și că nu e departe, poate, de gîndul că ei îl încearcă și că poate că și el, omul Tudorei, e acum băgat cu fiu-său și pus să spioneze, și se simți dator să întărească spusele lui.

— L-a dat — zise el —, l-a dat de tot, s-a terminat, mă duc cu ei acum la S.M.T.-ul de la Măldărești, ar fi acolo un post la cadrele lor, și șeful lui care l-a avut, un maiur, i-a spus să dea pe acolo să vază ce și cum, și dacă e ceva, să le spuie și lor să vază ce se poate face.

— Ce vorbești?! — se miră Năiță prinzînd curaj, căci părea că acesta să fie adevărul, deși ceea ce auzea i se părea nemaipomenit și aproape de nepriceput, cum adică, să trăiască el ziua cînd ofițerul de securitate care îl arestase pe el să fie dat afară din Securitate și să meargă, ca el, pe jos pe sub măgură, și el să-i zică iar pe nume, cum îi zisese pînă mai acum doi ani?!

— Ce vorbești? — se miră el mai cu curaj, întorcîndu-se către fostul ofițer, care civil nu mai avea nici o înfățișare, semăna cu Culiță, cîntărețul de la biserică, fiindcă era scund, altfel și cizmele, și vestonul, și chipiul, și epoleții galbeni ce mai erau de el și îl mai înălțau, însă fără ele, cum era acum, și civil, părea leit Culiță cîntărețul, nici pe el nu stăteau hainele nemțești, și cînd venea la cîte-o sărbătoare mai îmbrăcat, parcă ar fi scoborît de-a-ndăratelea dintr-un autobuz în mers și îl adunase cineva de pe jos și îl aranjase în fugă.

— Ia uite-te, domnule — păru Năiță încă neconvins —, păi se poate așa ceva?

— Se poate — răspunse omul Tudorei în locul fostului ofițer —, se poate și nu se știe ce va mai urma, lăsă el să se înțeleagă că se poate aștepta la orice de-acum înainte.

— Păi ați făcut vreo prostie, Sandule? — se interesă Năiță cu aerul că e chiar îngrijorat de soarta fostului ofițer care îl arestase pe el și îl anchetase numai cu un an și jumătate în urmă.

www.dacoromanica.ro

În sinea lui încolțise o bucurie rea și vicleană și simțea o mare satisfacție să-i zică iar pe nume fostului ofițer care îl împinsese pe el ca pe un animal în Gazul Securității, spunîndu-i mereu: „Vă cunosc eu pe voi, țăranii ăștia, vă știu eu și măselele din gură", dar nici nu avea curajul să-l tutuiască, și cînd îi mai zise o dată pe nume se trezi adăugînd repede pe „dumneavoastră".

— Ați făcut, Sandule, dumneavoastră vreo prostie de v-a dat afară pe dumneavoastră tocmai acum, în mijlocul verii? — și zisese „în mijlocul verii" cu o mirare și mai apăsată în glas, ca și cînd „în mijlocul verii" ar fi însemnat o nenorocire în plus și ar fi putut și cei care îl dăduseră afară să mai aștepte o lună, două, să vină toamna, cînd ar fi fost mai bine să te afli pe drumuri.

Dar ofițerul nu răspunse nimic și nici nu se apropie de ei, ridicase doar din umeri, ce să facă, adică, asta era situația. Omul Tudorei înțelese însă unde bate Năiță și se grăbi să răspundă iar în locul lui fiu-său.

— N-a făcut prostii, dar n-a mai avut loc pentru el, dacă s-a redus, că nu l-a dat numai pe el, a mai dat și pe alții afară.

Năiță nu-l ascultase însă și întorcîndu-se din nou către fostul ofițer îl întrebă cu o spăseală vicleană în glas, făcînduse că nu-și mai aduce el bine aminte și de aceea se interesează de ce se interesează.

— Păi parcă dumneavoastră, Sandule, făceați oale mai înainte, ați aruncat roata, sau cum? Apoi către omul Tudorei, mustrător, însă tot pentru fiul acestuia, care nu se dezlipise de la locul unde se oprise și nici capul din pămînt nu și-l ridicase. Vezi cum bate Dumnezeu, fratele meu, cînd bate, și cum m-a săpat el pe mine și cum nu mă știa el pe mine și zicea că nu mă cunoaște?

— De — clătină din cap supus și smerit omul Tudorei —, așa a fost, că nici cu noi nu mai vorbea, și mumă-sa a murit strigîndu-l pe el și io i-am trimis vorbă să vie, că ea se duce

www.dacoromanica.ro

și vrea să-l mai vadă că l-a iubit, amărîta, și numai de amarul lui s-a stins și el n-a venit...

Năiță îi întinse mîna omului Tudorei și se despărți de ei repede și fără să se mai uite la fostul ofițer, altfel un băiețandru, nu împlinise douăzeci și trei de ani, și se pierduse de tot în hainele civile, care nu-i veneau deloc, erau ori prea mari, ori prea mici, făcute de gata și parcă puse pe el cu furca.

— E ceva — își zise în sinea sa Năiță Lucean, care schimbase drumul, îndreptîndu-se spre casa lui Pătru cel scurt, să-i spună și lui ce pățise și ce văzuse. Uitase și de copilul care-i fugise, se gîndea că s-a întîmplat el ceva dacă a început să-i dea afară de la Securitate și chiar pe copilul Tudorei, care se înfipsese bine, i se părea lui, nu se putea crede că o să ajungă el să caute servici la SMT la Măldărești. E ceva — își zicea el —, înseamnă că și pe Craina ăsta poate să-l dea afară și să mai răsuflăm și noi, nu să mă cheme ei, ca acum, cu actele pămîntului meu, și să-mi trimită el vorbă că n-am autorizație să fac pe pămîntul meu ce vreau eu, temelie de casă sau de fînar, sau ce am eu nevoie pentru mine și pentru copiii mei. E ceva — se încuraja el scoborînd poteca îngustă și întortocheată care ducea la casa lui Pătru cel scurt.

În spatele casei acestuia, pe iarbă, la umbra unui cireș mai bătrîn care roșise înaintea toamnei și de departe părea că luase foc cu frunzele lui lunguiețe ca niște flăcări, Pătru cel scurt pusese o pătură și dormea păzit de muierea lui, așezată la capul lui și cu mîna prefirîndu-i părul tuns scurt.

„Al dracului Pătru! — îi veni lui Năiță să rîdă. Doarme, și muierea-l scarpină-n cap, așa e cu omul sterp, el se iubește cu muierea pînă moare, nu ca mine, care unde pun capul jos, acolo adorm, el nu poate decît scărpinat..."

— Pătrule! — strigă el de departe, și muierea aceluia sări iute în picioare, rușinată și netezindu-și șoarțele negre, mototolite de statul pe ele.

www.dacoromanica.ro

— Naşule — făcu ea pe speriata —, matale eşti, ne găsişi dormind, mai mare ruşinea! Pătrule — se aplecă ea deasupra acestuia, mişcîndu-l cu grijă —, Pătrule, Doamne, ia-mă, scoal-te, că a venit naşu şi ne-a găsit aşa...

— Domnule — începu Năiţă pe nerăsuflate —, l-a dat afară pe copilu lui Turbatu, şi acum umblă cu tac-so la Măldăreşti să-şi caute servici!

Dar Pătru nu păru deloc mirat că l-a dat afară pe copilul lui Turbatu, ca şi cînd era normal să fie aşa. Ceea ce părea să-l mire pe el era că acesta umbla să-şi caute servici.

— Ce servici? — întrebă el nedumerit. Păi ce ştie să facă el, afară de oale, care a şi uitat, că dacă nu faci în fiecare zi nu ţi se mai dă mîna după gîtul oalei.

— A mai făcut şi şoferie — zise Năiţă gînditor, poate vrea să se angajeze şofer.

— A făcut pe dracu! — îl contrazise Pătru cu seriozitate. El a fost mai mult ajutor de şofer, ce, l-ai văzut tu conducînd maşina?

„Nu" — se gîndi Năiţă —, nu l-a văzut, dar toţi ştiau că el plecase la şcoala de şoferi cînd plecase, şi de-acolo s-au trezit cu el ofiţer, şi în aceeaşi clipă îşi aminti că şi Gheorghe al lui fugise la şcoala de şoferi.

Scoborau priporul la vale amîndoi, Năiţă mergînd mai înainte şi cu pieptul parcă ar fi împuns pe cineva, cu paşii lui mari şi legănaţi. Pătru cel scurt venind iute-iute în urma lui şi mai dintr-o parte, ca să audă ce spune Năiţă şi să-i poată răspunde, deşi de fapt mai mult el vorbea, şi Năiţă doar din cînd în cînd îl întreba cîte ceva ce nu înţelegea el din vorbirea repezită şi şuierată a lui Pătru, care alergînd cu mersul lui mărunt ca şi cînd ar fi călcat de două ori într-un loc, se mai îneca şi îi mai pierea şi glasul.

— Poate să fie ceva, dacă a început să-i dea afară chiar din Secoritate — se gîndea Pătru cu voce tare, ca să vadă ce va zice şi Năiţă, însă acesta nu-i răspundea, şi rostogolin-

www.dacoromanica.ro

du-se după el la vale, Pătru continuase ca și cînd ar fi vorbit el singur prin curtea casei lui, cum avea obiceiul, mai ales cînd făcea el planuri și vrea să-și audă planul său: Nu se poate, domnule, să-i dea afară fără nici o socoteală, aici nu e vorba că s-a săturat ei de copilul Tudorei și i-a spus: „Du-te, neică, atît am avut noi nevoie de tine, acum ești liber, salutare!" fiindcă și ăsta îi are și el cu ceva la mînă, că au arestat și au bătut toți, ca la clacă, nu s-a ferit unul de altul.

— Pe tine nu te-a bătut? — întrebă el dintr-o dată, cu o curiozitate care pe Năiță îl făcu să tresară și să-i aducă aminte brusc de ziua aceea cînd începuse interogatoriul, și el stătea dinaintea unei mese, și un ofițer tot așa de tînăr cum era copilul Tudorei îi împingea declarația s-o semneze, și el nu vrea.

— Ăsta al Tudorei nu m-a bătut!

— Da alții — se interesă Pătru pentru prima dată de cînd Năiță se întorsese de la raion.

— Nu m-a bătut — răspunse Năiță după un timp, urmărit îndeaproape de Pătru cel scurt, care se rostogolise spre el și i se uita drept în gură, cum era el mic și scund față de Năiță.

— Nu m-a bătut, însă unul dintre ei care striga mereu la mine și mă cam înjura s-a făcut o dată spre mine cu pumnul.

— Și? — zise Pătru cel scurt, care acum ajunsese înaintea lui Năiță Lucean și se oprise întinzînd mîna lui scurtă spre pieptul lui Năiță, adică să stea nițel și să-i povestească mai pe îndelete.

— Și aia. Deasupra biroului era tabloul, și eu i l-am arătat atunci și am spus: „Păi bine, măi tovarășe, așa vă învață dumnealui, că ziceți că dînsul e tatăl poporului, și eu atunci cine dracu sînt, nu sînt eu poporul, adică?", însă el atunci a lăsat mîna în jos și a început să se uite la mine ca nărodu.

www.dacoromanica.ro

— Mă — zice —, tu nu eşti poporul, tu să semnezi declaraţia, că dacă e să te bat, atunci să ştii că poporul te bate.

Însă, ce e drept, nu m-a bătut.

Soarele stătea să scapete deasupra Gurguiului cînd Năiţă Lucean ieşi din Sfat, urmat de Pătru cel scurt, care îl aşteptase nemişcat pe o bancă de lemn pusă în săliţa ce da spre uşa lui Craina. În săliţă mai aşteptau nişte ţărani, şi printre ei şi Gheorghe Oţăt, şi Pătru cel scurt cum îl văzu, cum îl luă în primire, interesîndu-se dacă ştie el, Oţăt, ce sfînt e în ziua aceea, şi cei care mai erau pe săliţă se şi strînseră lîngă ei, fiindcă erau vestiţi pentru veselia lor drăcească şi pentru felul lor de a găsi din nimic un motiv de făcut haz.

Oţăt însă nu prea avea chef, şi Pătru înţelese repede şi aplecîndu-se spre el îi şopti la ureche:

— Te-a chemat ăştia, Craina, careva dintre ei?

Oţăt se uită la el trist şi, cu aerul că nu mai vrea el să descoasă acum tot ce era de descusut şi fără să-i răspundă, începu să se caute prin buzunarul laibărului după tutun. Pătru cel scurt nu avea însă răbdare să stea fără să vorbească şi-l luă în primire pe Nicu lui Nae, care şi el venise tot chemat. Urcase scările primăriei şchiopătînd, cu piciorul lui şoldit de cînd căzuse în copilărie de pe o claie de fîn căreia mai rămăsese să-i pună moţul, şi el, întinzînd furca să ia o ultimă pală de fîn, trecuse dincolo de vîrful clăii şi alunecase, oprindu-se într-un gard. Acum, însă, se vedea că nu numai piciorul şoldit îl face să urce scările greu, căci pe la jumătatea lor fusese nevoit să se ajute şi cu mîinile, spre marele haz al lui Pătru cel scurt, care se repezi înaintea lui.

— Ce faci, mă Nicule, pornişi cu mătăniile, păi aici eşti la primărie, mă, nu la biserică, ori rămăseşi afumat de azi-dimineaţă, de cădelniţa lui Sofronie?

— Nu huli — zise Nicu, ridicîndu-se binişor de jos cînd ajunse în capul scărilor —, nu huli, ştii cum zice Simion Popescu, nu huli şi zi Doamne fereşte!

www.dacoromanica.ro

Se făcuseră patru pe banca de lemn de la ușa lui Craina, unde intrase Năiță, și cînd acesta ieși, Pătru înțelese că a stat mai bine de două ceasuri înăuntru și că ei nu băgaseră de seamă timpul, ținîndu-se de ale lor.

Dinăuntru, și Năiță îi auzise într-un timp, și mai ales auzise glasul lui Nicu lui Nae, care se lăuda cu copilul lui ofițer, însă era ofițer de infanterie, se gîndise Năiță, n-are nici o putere.

— Am copil ofițer — zicea Nicu lui Nae —, ofițer și deștept. Nu e prost copilul meu, adăuga el, auzi mă Pătrule, ori n-auzi? Nu e prost, ai auzit tu de ofițer prost? că tu ai făcut și războiul, ai auzit, putea el să se facă ofițer dacă era prost, Pătrule, putea?

— Nu putea — răspunse Pătru cel scurt, dar Năiță nu mai auzi restul răspunsului, acoperit de rîsul celor de pe sală, și tocmai atunci intrase în discuție și maiorul acela de securitate de la Raion care îl dusese la primul-secretar cînd îi dăduse acesta drumul, după ce îl întrebase dacă el credea că Năiță Lucean este dușman de clasă și așa arată un dușman de clasă.

Pe urmă iar se auzea glasul împleticit al lui Nicu lui Nae, care se văita acum de muierea lui, cum făcea întotdeauna cînd se pilea nițel, și lui nici nu-i trebuia prea mult ca să nu se mai înțeleagă biata femeie cu el.

— Auzi dumneata, Pătrule, mă Pătrule, auzi dumneata, muierea mea e specială, auzi dumneata, ea ziua doarme, și noaptea se hodinește, însă copiii mi i-a făcut deștepți, nu mai am nevoie de ea.

Năiță se uitase pe fereastră și văzuse cum trece soarele culmile spre Oarba, unde și el avea niște pruni pe o față de pămînt îngustă și de unde mai niciodată nu apucase să culeagă roadele lor, fiindcă erau pe marginea unei poteci și care trecea, nu putea să nu întindă mîna, prunii fiind bătrîni și căzuți, însă fața de loc era bună pentru vie și el se gîndise

www.dacoromanica.ro

să pună niște araci cu viță nouă, dar timpul nu-i mai ajunsese, iar acum se dovedea prea tîrziu.

Craina stătea dincolo de birou, cîhîia și-și ducea batista la gură și se uita la Năiță, așteptînd un răspuns din partea lui. Auzea și el discuția de la ușa încăperii, de pe săliță, și se gîndea că în seara asta n-o să scape prea devreme, deși era duminică și ar fi avut tot dreptul să se mai odihnească și el.

— Eu — rupsese, într-un tîrziu, Năiță Lucean așteptarea celor doi pe care-i ascultase la început mai speriat, căci nu se așteptase să-l găsească în birou la Craina și pe maiorul de securitate, mai ales că în curtea Sfatului nu se afla nici o mașină care să-i dea de bănuit, apoi mai destins, însă nu de tot, fiindcă nu prea înțelegea ce se leagă și care ar fi exact legătura dintre motivul chemării lui Craina cu actele pe pămînturile unde zidise el temeliile și prezența acolo a maiorului care părea că mai mult îl sfătuiește pe Năiță, fiindcă tot se află acolo, decît că a venit „espre", pentru el.

— Eu — răspunse Năiță în sfîrșit, am, cum știți și dumneavoastră, o situație mai grea, că eu am și mulți copii și nu mai poci eu să fac cum făceam cînd eram mai tînăr și n-aveam copiii ăștia — sînt legat de ei de mîini, sînt legat să lucrez pentru ei și să le fac lor și să le dau lor socoteală.

Explicînd astfel situația lui grea — cum o socotea el —, Năiță Lucean își dădu seama că el de fapt nu fusese niciodată tînăr și de capul lui și în putere să facă el cum vrea el, căci tinerețea lui se trecuse în război, și copiii veniseră sfoară, unul după altul, și el nu mai avusese cînd să fie tînăr și să facă el cum i-ar fi trecut lui prin cap și că de fapt niciodată nu se gîndise la nimic altceva decît cum să încherbe sărăcia și s-o lege la gură ca să poată dormi și el o noapte fără s-o audă strigîndu-l să se scoale și să se apuce de treabă.

— Și cînd ar fi? — mai întrebă el strecurînd fără să vrea o scînteie de speranță în mintea celor doi care-l ascultau. Cînd s-ar pune ea problema, fiindcă dacă am apucat să vorbesc eu

www.dacoromanica.ro

cu tovarășul prim cum am apucat... dar aceste din urmă cuvinte le adăugă din viclenie, ca să le amintească celor doi de faptul că el se cunoaște cu tovarășul prim și că ei n-ar trebui să piardă din vedere împrejurarea.

— Păi toamna asta, la iarnă, cel mai tîrziu în primăvară, ar cam fi cazul — răspunse Craina —, așa că...

— Așa repede? — mai întrebă Năiță surprins de ceea ce auzea, pentru că într-o vreme i se păruse că discuția e făcută ca să-l sperie pe el și să nu mai ridice zidurile peste temelii, să se ia și alții după el și să nu se mai poată face colhozul cînd o fi cazul, însă acum înțelegea că acest caz se apropiase, era vorba de toamna asta, de iarna asta, de...

— În primăvară trebuie să ieșim și noi la lumină — zise Craina, și maiorul îl întări:

— Cel mai tîrziu!

Cînd cobora scările cu Pătru cel scurt după el, îl auzi pe Craina strigîndu-l pe Gheorghe Oțăt, în timp ce maiorul trecuse dincolo, la telefon, și striga în pîlnie să-i trimită o mașină la Cornul-Caprei.

Măgura se scufundase într-o ceață albăstrie, parcă ar fi tras cineva deasupra ei o pînză de borangic. Era cald, o căldură grea, însă începuse să se simtă și răsuflarea Cernei, mai răcoroasă, și mirosea a mirişte arsă de secetă. Deasupra podului Cernei, în văzduhul vioriu scînceau niște cocori, și vreo două muieri care se duceau spre sat se opriseră să-i caute pe cer, cu mîinile streașină la ochi.

— Bem și noi o țuică? — întrebă Pătru cel scurt, care văzuse pe fața lui Năiță semnul unei neliniști necunoscute pînă atunci. Ochii lui albaștri, ca spălați de lacrimi mereu, căpătaseră iar lumina aceea cu care se întorsese cînd îi dăduseră drumul de la Raion.

Matul gemea de lume, și Difuzor striga mereu, cu glasul lui măcăit de rață:

— Vinee, vinee, și gata, am făcut și plata!

www.dacoromanica.ro

Năiță intră pe ușa dată de perete, făcîndu-și loc printre oamenii care se înghesuiau unul într-altul, fiecare cu cîte un țoi sau cu cîte un pahar în mînă, și se duse lîngă tejghea, dar cînd vru să comande și Difuzor se apropiase de el aplecîndu-se peste tejghea, băgă de seamă că Pătru cel scurt se pierduse prin lume.

— Pătrule! — strigă el, dar nimeni nu-l auzi, căci toți vorbeau tare și atunci strigă și Difuzor — ca să-l ajute, chipurile:

— Atențiuneee! — și se făcu liniște. S-a pierdut domnul Pătru cel scurt!

— Nu s-a pierdut — răspunse acesta ieșind pe după umărul lui Năiță. Sîntem aici, prezent!

— Două țuici mari — comandă Năiță Lucean, tot tare și supărat, dîndu-i lui Difuzor să înțeleagă că n-are nici timp, nici chef să stea cu el la povești.

Rezemat de tejghea, se afla și Dumitru lui Dincă, făcut și el nițeluș, îi povestea unuia, Lazăr al lui Costorache al lui Gagă, un om mic și negricios și părînd mereu prăpădit, chiar și cînd rîdea, parcă îl durea ceva și se strîmba de durere, nu rîdea, care lucra la un Mat pe valea Cernei, dar care cum venea acasă se ducea iute la Mat, să ceară o cinzeacă să se răcorească și el în liniște, „fiindcă unde e țuică multă nu-mi vine să beau".

— Să vezi, domnule, ovreiul dracului, le-a pus la nenorociții ăștia cîte un dinte, doi, în locul unde mestecă ei mai tare, și a dispărut, adică acum să se ducă ei după el tocmai la Craiova, că a lăsat adresa espre, cînd o vedea ăștia cum se mestecă de bine mămăliga cu dinții ovreiului să se ducă prin lume după el, să le pună și restul de dinți, și m-a încurcat și pe mine că mi-a promis că-mi face el rost de o proteză nouă la mînă, da să mă duc și eu după el la Craiova...

— Mi-a pus și mie un dinte de aur — zise Lazăr al lui Costorache al lui Gagă.

www.dacoromanica.ro

— Unde? — întrebă iute Dumitru lui Dincă.

— În gură, unde dracu să mi-l pună? Însă mie mi-a căzut la o săptămînă, mi-a căzut în mînă cînd îl pipăiam, puteam să-l și înghit — mai zise el, îngrijorat de ceea ce ar fi putut să i se întîmple dacă ar fi înghițit dintele.

— Și te-ai uitat la el — mai întrebă Dumitru lui Dincă —, era de aur?

— De — răspunse dezamăgit Lazăr —, alte materiale, atîta că sclipește. Însă eu n-am timp să mă duc după el, că deocamdată la noi nu se dă concediu.

Dumitru nu-l mai ascultase pînă la sfîrșit, căci dăduse cu ochii de Năiță și de Pătru cel scurt, și se întorsese spre ei, lăsîndu-l pe Lazăr uitat, cu țoiul lui în mînă.

Lazăr caută un timp din ochi pe cineva lîngă care să se ducă și cu care să intre și el în vorbă, ca bărbații la cîrciumă, apoi se lăsă păgubaș și se lipi de tejghea singur în atîta lume, nebăgat în seamă și nevăzut cum era întotdeauna și cum de fapt se și obișnuise. Nici măcar faptul că el se afla în servici nu-i impresiona pe cei din satul lui, și el trecea printre ei ca nimeni.

— Aici erați, măi fraților? — se înveseli Dumitru lui Dincă văzîndu-i pe Năiță și pe Pătru cel scurt. Atunci, s-o luăm de la început. Ce vrea mă, Craina, de te chemă cu actele?

— Ca să nu mai lucrez, că mă amendează — zise Năiță sec, ciocnind cu Pătru cel scurt, care atunci auzea și el de ce îl chemase Craina pe Năiță.

— Și ce să faci cu temeliile?

— Nimic — zise Năiță. Să nu mai zidesc.

— Și?—strigă la el din senin Dumitru lui Dincă, pe care țuica îl luase binișor în primire. Uitîndu-se la Năiță și auzind ce spunea acesta, el îl vedea pe Craina și la el striga acum. — Și? — strigă iar înfigîndu-se în Năiță și ridicînd țoiul amenințător către el.

www.dacoromanica.ro

— Şi gata! Vine colectivizarea — zise Năiţă, iar Dumitru rămase încremenit, cu ţoiul ridicat în sus deasupra capului şi ameninţător spre Năiţă.

— Te faci monament, Dumitre? — întrebă cu glasul lui măcăit, de raţă, Difuzor, pe care gestul lui Dumitru îl distra teribil. Rămîi aşa, că te face monament — adăugă el repezindu-se peste tejghea şi apucîndu-l pe Dumitru de mîna cu ţoiul.

Ieşise luna, o lună de pomină, cît gura unei fîntîni, şi Măgura stătea sub lumina ei ca spinarea unui urs bătrîn şi obosit, ieşeau aburi parcă din spinarea ei, care de secetă şi începuse să roşească spre vîrfete, acolo unde creşteau mestecenii, şi chiar fagii se cam opăriseră, şi frunza lor începuse şi ea să bată spre toamnă.

Fusese ultima zi dintr-o vară caldă şi secetoasă, şi dintr-o dată toamna se coborîse deasupra Cornului-Caprei, cu o blîndeţe dulce şi cu un miros ascuţit de izmă creaţă. Cineva, o fată sau o nevastă fugită de acasă, cînta pe sub poalele Măgurii în drumul ei spre unde o chema sufletul, şi glasul ei sfîşia liniştea nopţii, legănat şi stingîndu-se de dor: „Cum trecui, vară, prin tine, cu arşiţa după mine..."

— A cui o fi asta? — întrebă Năiţă Lucean, dar Pătru nu răspunse, se gîndea în altă parte, şi nici glasul acela nu-l auzise bine, trecuse de miezul nopţii, cîntau cocoşii în răstimpuri, dinspre Cerna suia venind pe urma lor susurul apei ca un vînt uşor şi chiar simţiră o adiere rece pe măsură ce urcau sub poalele Măgurii. În dreptul casei lui Pătru se despărţiră, şi Pătru se strecură repede în curte. Cîinele nu era acasă şi nici lampa nu era aprinsă în aşteptarea lui. Pe treptele scării, femeia lui Pătru şedea ca o umbră, cu coatele sprijinite pe genunchi şi bărbia în palmele ei mari, de bărbat.

Pătru se aşeză lîngă ea fără să zică nimic, uitîndu-se în lumina lunii la ce agonisise el în curtea aceea şi

www.dacoromanica.ro

la cele două oi care dormeau lîngă o stivă de lemne pregătită de el pentru iarnă.

Mai erau multe de făcut pe lîngă această casă nouă, și Pătru le vedea pe toate, însă nu mai aveau puterea visului de mai înainte, le vedea ca și cînd n-ar fi fost visele lui, nu mai aveau sufletul și viața de mai înainte, erau seci și mohorîte, și cum le ridica în picioare, cu puterea minții lui, niște cotețe și niște adăposturi pentru lemne și pentru un car pe care vrea el să și-l întocmească și o cunie de vară și o magazioară pentru cîte nu se strîng la casa omului, toate se surupau și se făceau mușuroaie de pămînt și rămînea curtea așa cum era ea de fapt și cum i se părea și lui că este, golașă și cu cele două amărîte de oi ascunse de stiva de lemne de fag.

Ședeau amîndoi pe treptele scării neterminate, din spatele casei, și nu-și vorbeau — femeia ghemuită spre umărul lui de cînd se așezase lîngă ea și el îi simțise răsuflarea încălzindu-i spatele, dar iar i se părea străină, cum îi fusese de la început, fără să vrea el ea se rupsese iar de ființa lui, și cînd încercă să-i spună și ei ce se apropia de gospodăria lor și ce i se întîmplase lui Năiță Lucean și cum îi fugise acestuia și copilul pe care îl iubise acesta și pentru care se spetise să-i facă o casă, Pătru cel scurt înțelese că nu poate să se întîlnească cu ea în necazurile și suferința lui, așa cum ar fi vrut el.

În ochi îi săreau mereu cele două oi, care, nu știa de ce, îi apăreau chinuite și pipernicite și mereu nemîncate și slabe și două, cum erau, se înfățișau dinaintea lui ca o imagine a sărăciei și propriei lui neputințe de a mai da înainte, în viitor. Îl și vedea pe socru-său cum îl amînase cu ele o toamnă întreagă și cum se certase cu el, și acesta sta mut și-l asculta, nu zicea nici măcar „Ai răbdare, mă Pătrule, să mai încherb și eu niște bani și cumpăr dracu' oile alea și scăpăm de rușine". Nu. El tăcea și fuma și numai muierea lui, rea de gură,

www.dacoromanica.ro

toca repede ca o meliță fără cînepă, pe uscat, că „Nu te gîndești și tu, Pătrule, că nu mai sîntem străini acum și tu ne vii ca și un copil și nu sîntem departe, ca să zici că nu ne mai întîlnim", dar de oi nici ea nu pomenea nimic.

— Nu te culci, Pătrule? — întrebă sfioasă muierea lui Pătru cel scurt, ridicîndu-se de pe treptele de piatră și așteptîndu-l să se ridice și el și să meargă împreună în casă.

„Cîinele, care pînă atunci bîntuise prin sat cine știe pe unde, ca un pîrlit, nici în el nu mai poți avea încredere — se gîndi Pătru, — cît e el de cîine, și îți mănîncă mămăliga din mînă" — cîinele lor mare, cît un vițel, sări gardul înalt ca o furtună și dînd cu ochii de Pătru în capul scărilor se sperie și scînci ca și cînd l-ar fi lovit, apoi se strecură spăsit în cotețul lui de la capătul stivei de lemne, ridicînd oile de unde ședeau ele și dormeau și gonindu-le prin curte.

— Nu te culci, Pătrule? — mai întrebă ea o dată, însă el nu o băgă în seamă.

După un timp se ridică și el, înjurînd și scuipînd în locul unde șezuse.

— S-a dus dracu' și vara asta. Vine toamna.

www.dacoromanica.ro

Capitolul X
POMANA

TRECUSE O SĂPTĂMÎNĂ, CUMPĂNA TIMPULUI începuse să încline spre toamnă, se răcorise noaptea bine de tot, dimineţile cădea o rouă argintie şi tăind ca un brici în tălpile goale ale ţăranilor de la Cornul-Caprei, frunza prunilor şi a merilor se pătase, mestecenii ruginiseră şi ardeau ca nişte făclii pe vîrful măgurii, şi vulpea începuse şi ea să bată cotețele şi să jefuiască, însă cu alegere, căci nu lua deocamdată decît pui din vara aceea, numai într-un rînd greşise şi luase

www.dacoromanica.ro

și un cățălandru de vreo lună de zile care dormea, aiurit de joaca de peste zi, chiar în coteţul găinilor lui Gheorghe Oţăt.

— Domnule, așa ceva nu s-a mai văzut — povestea acesta. Anafura mamii preacuvioasei Ciripoaia care s-a încurcat în tinereţele ei cu mucenicul Mucălău de la pod! Nu s-a mai văzut să ajungă ea vulpea să ia și cîinele din coteţ — înseamnă că vine o sărăcie de ne ia mama dracului pe toţi.

— Da asta, Ciripoaia, de unde ai mai scos-o, e și asta în calendar? — se interesa Pătru cel scurt, care ţinea zdravăn de picioarele unui berbec gras pe care îl belea Gheorghe Oţăt, asistat de Dumitru lui Dincă.

Îl spînzuraseră de gard, și acum Gheorghe Oţăt îl „ferchezuia", cum zicea el, pregătindu-l pentru pomana de Sfînta Măria mică, de care îi mai despărţeau două zile. Era visul lui Pătru cel scurt să se așeze la casa lui, și cînd s-o mai încherba niţel să facă și el de Sfînta Măria mică un praznic și o pomană în amintirea bătrînilor la ușa cărora crescuse el, deși acesta era numai pretextul, ambiţia lui din copilărie fiind să ajungă să facă și el un praznic cum făceau mai toţi oamenii mai avuţi și să cheme și el lume să se vadă că a ieșit și el la lumină, are niţică dare de mînă, și la un sfînt poate întinde și el o masă cu peșchire albe pe ea și poate aprinde și el focul sub niște oale de pămînt cu ciorbă dulce și ciorbă acră, cu varză dulce și varză acră și într-o vatră cu berbecul pus la fript în ţăst și cu ce mai trebuie pentru un praznic și cînd e masa pusă și lumea așezată către prînzișor să vie și popa și să-și puie patrafirul să sfinţească pomana și să-i pomenească pe-ai lui morţi, să se vadă adică bine că se trage și el de undeva, că are și el un mort al lui, ca un părinte, și că nu e numai Pătru cel scurt săracul de el, ăsta n-are pe nimeni pe lume și mai este și sterp.

— De unde zici, mă Gheorghe, că ai scos-o pe Ciripoaia asta, că asta nu mai crez eu că e în călindar dacă a apucat ea să se încurce cu al lui Mucălău de la pod.

www.dacoromanica.ro

— Acum să nu crezi tu — zise Gheorghe Oțăt — că mucenicele astea n-au avut și ele ce le-a trebuit, că am citit eu într-o carte de una nu-ș' cum dracu îi zicea, dar nu era de pe la noi, muiere frumoasă și a păcătuit ea cît a păcătuit, că astea din Asia Mică stau cîte cinci-șase la un bărbat, altă treabă n-au, stau la umbră, și cînd el are nevoie face din dește și o arată pe una, și aia vine.

— Cum face Dumitru — rîse Pătru cel scurt —, face din deștele mîinii bune și vine Victorița. Vine, mă? —se prăpădiră ei de rîs.

— Nu mai vine — făcu un gest de netrebuință Dumitru, care cu singura lui mînă bună se chinuia să ascută un cuțit pe o gresie de coasă.

— Nu mai vine ea sau nu mai are la ce — se întoarse Gheorghe Oțăt către Dumitru.

Ajunsese la capul berbecului și se chinuia să-i scoată coarnele mici prin găurile pe care le făcuse în blană în jurul lor.

— Ține, mă Pătrule, dracu de cornul ăsta, că nu mai terminăm și ne-apucă Sfînta Mărie cu berbecul netăiat!

— Și cu Mucălău cum e, mă? — se întoarse Dumitru lui Dincă către Gheorghe Oțăt, la masa de Sfînta Măria pe care Pătru cel scurt o întinsese în poiana din fața casei, așa cum și-o visase el, cu peșchire albe și plină de străchini aburinde și cu mămăligile cît banița întinse pe cîrpătoare noi de fag și în fața fiecărui om cu muierea lui o sticlă de o jumătate de chil cu țuică de zarzăre și talerele cu berbec copt și ardei iute pe lîngă fiecare lingură de lemn și el alergînd de la unul la altul, adică ce-i mai poftește acestuia inima, că se găsește, au făcut și ei, nu sînt chiar de tot, n-o fi chiar ca la alții, care sînt mai avuți și mai situați, dar și la noi se mai găsește, mai iei, nașule, o țuică, să mai aducem, ajunse Pătru în dreptul lui Năiță Lucean, așezat cu Genica lui în capul mesei, însă el nu prea mînca cine știe ce, mai mult se făcea că bagă lingura

www.dacoromanica.ro

în ciorba acră și de fapt mai mult își muia buzele decît sorbea fiertura cu miros de leuștean, din care ieșeau aburi gustoși cu miros de slănină fiartă și din care niște mătrăcuci așezate mai la coada mesei răseseră vreo două străchini, iar acum o femeie le-o aducea pe-a treia.

— Luați, Aurico, luați, că mai este, avem și pentru rîndul doi — le îndemna ea.

Dar rîndul doi nu era, că n-avea cine mai veni la masa lor, toți se împărțiseră în ziua aceea, care se nimerise și frumoasă, pe la mesele întinse prin jurul bisericii. Numai Pătru făcuse pomana dinaintea casei lui, căci de acolo se vedea bine și biserica, și se vedeau bine și celelalte mese ca la cinematograf.

— Cum e, mă, cu Mucălău? — se interesă iar tare Dumitru lui Dincă, umplîndu-și cu mîna bună ceșcuța de pămînt ars și smălțuit pe care se mai vedea scris: „Hurezu".

— Al dracului Dumitru lui Dincă ăsta! — intră în vorbă Nicu lui Nae. Cum a avut el noroc de i-a retezat mîna stîngă, că altfel trebuia să-i pui eu țuica în ceașcă.

— Nu mai apucam eu de la tine — se îndoi Dumitru lui Dincă de sufletul bun al vecinului său de masă. Acesta se așezase cam cu spatele la muierea lui, Ioana, care nici nu bea, nici nu mînca, mușcase dintr-un ardei și pesemne că o arsese zdravăn, căci o trecuseră lacrimile și îndesase iute după el vreo doi dumicați de mămăligă, iar acum sufla ușurel și rușinată cînd spre buza de sus, cînd spre buza de jos.

— Nașule, să-ți mai pui, mă, o țuică — se îndemna Pătru cel scurt pe lîngă Năiță Lucean.

— Lasă, că-mi pui eu — îi făcu un semn de liniște Năiță —, vezi de ăilalți, să fie lumea mulțumită.

— Este — răspunse de lîngă Năiță o mătușă care se roșise la față de atîta țuică și de atîta varză acră de cîtă mîncase și mereu se afla cu gura plină și cu un obraz umflat

www.dacoromanica.ro

de cocoloşul de mămăligă, pe care-l înghiţea mai mult nemestecat, căci nu mai avea dinţi nici pentru atîta.

— La anul, Năiţă — zise ea ca o scuză parcă —, nu mai apuc Sfînta Mărie, Doamne iartă-mă, faceţi praznicul fără mine, şi mai băgă în gura, şi aşa plină, o lingură cu vîrf cu varză dulce acum.

— Păi unde te duci? — se interesă Simion Popescu, care şi el venise la Pătru cel scurt cum se terminase slujba la biserică, unde iar cîntase afumat cîntecul lui cu „Foaie verde de dudău, mă suii într-un podeu să vorbesc cu Dumnezeu", şi popa ieşise repede din altar, deşi nu era rîndul acestei ieşiri, şi-i făcuse un semn cu degetul, adică „nene Simioane, se poate, tocmai la ziua asta mare, la hramul sfintei biserici?" şi Simion şi dăduse drumul glasului lui frumos şi cam pe nas, „Miluieşte, Doamne, pe robul tău şi..." iar popa n-avusese încotro şi retrăgîndu-se în altar şi trăgînd perdeaua de un şnur ca pe o cortină deasupra uşilor împărăteşti îl pedepsise cu un verset — „şi iartă păcătoşilor cele cu voia şi fără voia lor..." apoi către Culiţă cîntăreţul — destul de tare, căci era supărat şi se auzi şi în biserica mică, de lemn, plină cu mătuşi şi cu colive de orez mai mult decît de grîu:

— Să-i spui lui nenea Simion că decît să mai vie el beat la slujbă, mai bine să nu mai vie... şi Simion cum se terminase slujba, cum plecase la Pătru la masă, nu mai stătuse nici la împărţirea colivelor, ca altă dată...

— Unde te duci, Veto, la anul, de facem noi pomana fără tine?

— Păi unde să mă duc? — răspunse mătuşa rîzînd înfundat şi iar cu gura plină de varză. Unde-o să te duci şi dumneata, că n-o să împărăţim noi pămîntul, ne mai ia şi pe noi popa Sofronie.

— Ce vorbeşti? — se enervă pe neaşteptate Simion Popescu, pe care nu ipostaza retragerii lui din această lume îl supărase, ci posibilitatea de a se retrage el cu această Vetă,

www.dacoromanica.ro

care înfuleca pe nerăsuflate ca proasta de se și mira unde dracu' bagă ea atîta varză, și mai ales împrejurarea ca popa Sofronie să aibă șansa de a-l strînge pe el de pe lume.

— Cred că te duci singură, Veto — zise el — , pe mine să nu contezi. Ia uite-te, domnule, vine omul la o masă ca la o petrecere, și mătrăcuca dracului îmi face ea mie socoteala cînd mă duc eu și cu cine mă duc....

— Pune, mă Pătrule, la mine, dacă Năiță nu vrea — și întinse ceașca de pămînt către Pătru, care stătea lîngă ei cu o sticlă într-o mînă și cu o ceașcă într-alta ca să mai dea și el noroc.

— Da la tine nu vine mă popa să sfințească și el masa asta — se făcu întrebător un moșneag de peste măgură care se rătăcise intenționat la hramul bisericii din Cornul-Caprei, doar o apuca și el o masă, și uitîndu-se mai atent la el, Năiță îl recunoscu pe moșul surd cu cele două fete care se judecaseră înaintea lui cînd cu procesul cu cotele.

Vorbea cu același glas pițigăiat și murea la fel de rîs din orice, deși era limpede că mare lucru nu auzea el din ce se vorbea, fiind surd și nițeluș și cam năuc.

— Nu vine popa? — mai strigă el către Pătru, aflat lîngă Năiță Lucean în capul mesei.

— Lasă, mă neică, popa și mănîncă matale liniștit, că cu popa e altă socoteală, ori nu poți băga în gură de grija popii? — îl apăsă mustrător Gheorghe Oțăt pe mîna cu lingura întinsă înainte, și cum scăpă din apăsare, cum se repezi cu ea în ciorba fierbinte, alegînd cu grijă bucatele și strecurîndu-le ca să găsească una mai mare, dar ele, bucățile de carne, fuseseră tăiate cu mare grijă de muierea lui Pătru cel scurt, toate cam la fel, să nu fie vreo supărare.

Dar nici Gheorghe Oțăt nu se putu opri să nu reia întrebarea moșului cu popa, care nu venise la masa lui Pătru să o sfințească, și la sfîrșitul slujbei, cînd muierea lui Pătru se dusese cu coliva să ia Culiță și de la ea măcar două linguri

www.dacoromanica.ro

pentru ai lor, ai bisericii, cum făcea cu toate colivele, popa intervenise cu mulțumesc, nu mai e nevoie, că s-a strîns destul, adică n-are nevoie de coliva lor, și muierea înțelese că el este încă supărat pe Pătru și că nu va veni să le sfințească nici masa, îl trimisese pe un cîntăreț mai bătrîn cu cădelnița și îi afumase acesta nițel și plecase.

— Sfinția-sa e ocupat, că sînt mese multe, iar dumneata, Pătrule, n-ai vrut să pui masa lîngă biserică la fel cu toată lumea, așa că numai cînd o termina acolo vine și pe la dumneata, mîncați pînă atunci, că de tămîiat tămîiez eu....

— Domnule — zise Pătru cel scurt ca să audă acum toată lumea, eu am fost săptămîna trecută la tîrg să mai iau niște talere pentru ziua de azi, și popa nu, că să-i iau și lui un sac de porumb și să îl aduc la protoierie, unde se află el, și eu, binevoitor, i-l iau, domnule, din obor, i-l duc cu spatele la birou unde șade protopopul și mă interesez unde e popa-l nostru și un contabil, nu-ș' ce dracu' era, zice că e cu preacucernicul în ședință cu toți popii.

Mă dau eu binișor pe lîngă o ușă deschisă unde mi-arătase omul și-l văd pe popa-l nostru băgat mai în fund. Erau pe bănci toți popii din raion, negri toți și cu pălăriile în brațe și supărați, și înaintea lor o maică, stareța de la mînăstire, plîngea cu lacrămile pe obraz, și de după masă protopopul certa la ei, tot în picioare.

— Se poate, sfinți părinți, să ne facem dracului de rîs să vie miliția cu cîinele, doamne ferește, să se ducă vestea de sfînta noastră protoierie, dați ochelarii preacucernicei, că nu vede muierea neam și i-a avut în ședință, se poate să pățim noi rușinea asta? Lasă, preacucernico, nu blestema — se întorsese protopopul spre stareță, care mărunțea din buze iute și începuse să facă și din mînă semnul mătaniei, lasă, nu blestemați, c-a făcut careva o glumă și vi-i dă, nu cumva dumneata, părinte Sofronie, care, cum ți-e obiceiul,

www.dacoromanica.ro

te ţii de drăcii, hai, nu e cu supărare, e omenească gluma, hai.

— Doamne fereşte! tună popa Sofronie, cu un glas gros şi dogit. Doamne fereşte, sfinţia-voastră, păi cu prea-cucernica să glumim noi!?

— Hai, sfinţilor — se cam supără protopopul, uitîndu-se pe fereastră şi văzînd cum pleacă lumea de la tîrg.

Pătru cel scurt rămăsese cu gura căscată de ce auzea şi, fără să vrea, furat de şedinţa popilor, se trezise înăuntru lîngă peretele din spatele băncii pe care stătea protopopul şi uitîndu-se de tot şi fiind şi obosit se aşezase amărît pe bancă lîngă acesta, încît cînd se treziră niţel din încurcătura în care se aflau căci maica stareţă îşi aduse aminte că are ochelarii legaţi cu un şnur de gît şi că-i alunecaseră pe sub anteriu, sfinţii părinţi văzură în prezidiul şedinţei lor alături de protopop pe Pătru cel scurt, care pusese coatele pe masă şi mai şedea şi cu pălăria în cap.

— Ce e cu tine, mă, aici? — sări protopopul la Pătru cel scurt. Al cui eşti tu?

Pătru se trase uşurel de la masă spre uşă, uimit şi el de ce se petrecuse cu el încît ajunsese cu protopopul la masă şi, neputîndu-şi lua ochii nici de la sfinţii părinţi, răspunse cu sfiiciune întrebării, căutînd un sprijin la bietul popa Sofronie, care se roşise tot de ruşinea păţită cu acest om din satul lui şi ridicase mîinile ca la biserică atunci cînd ieşea din altar să binecuvînteze şi să ierte păcătoşii. În acest moment, cît o veşnicie, popa Sofronie îşi dădu iar seama ce parohie nenorocită nimerise el la Cornul-Caprei cu nişte necredincioşi ai dracului cum nu se mai puteau vedea alţii, nici la biserică nu se omorau, nici cu colivele nu se înghesuiau şi nici de murit nu prea mureau, numai răutatea şi păcatele îi mai ţineau. Glasul protopopului îi sunase în urechi ca o poruncă:

www.dacoromanica.ro

— Al cui eşti tu? — şi el încremenise aşteptînd să vadă ce va răspunde Pătru, iar acesta îi şi dăduse drumul, făcîndu-l să leşine de supărare.

— Al părintelui Sofronie — înotă cu cuvintele pînă la protopop Pătru cel scurt, şi răsuflînd de uşurarea răspunsului simţi cum îi curge sudoarea pe sub pălăriuţa rotundă, şi se trase şi mai mult către ieşire, dar nu de tot, încît îi vedea pe sfinţii părinţi şi pe maica stareţă care uitîndu-se la capul lui rotund ca o bilă şi la mustăcioara neagră înflorită sub nas i se păru foarte caraghios: „Doamne, ce copil urît mai are şi părintele Sofronie!"

— E copilul dumitale? — întrebă protopopul, nedumerit.

— Doamne fereşte — zise Sofronie —, cum se poate aşa ceva? E de pe la noi, enoriaş.

— Oiţă, se bucură pentru Sofronie maica stareţă auzind că nu e copilul sfinţiei-sale, dar Pătru înţelesese ceva din gestul cu care se scuturase popa de el şi nici el nu-l iertă făcînd sfinţii părinţi să se tăvălească de rîs.

— Atunci, să faci dumneata, părinte, pe măgaru şi să-ţi duci singur acasă samarul cu făină de porumb, că oiţa nu mai poate.

Şi plecă înjurînd destul de pe înţeles „mama voastră de hoţi, că dacă nu găsea stareţa ochelarii, aducea cîinele să vă miroase şi vedeaţi voi pe dracu".

— Ei, continuă Pătru cel scurt povestea lui în rîsetele mesenilor, şi popa s-a supărat, şi acum mă ameninţă că nu mă mai grijeşte el pe mine, şi-mi trimite el paracliserul să-mi cădelniţe masa, hai, mă naşule, Năiţăă! — strigă Pătru, ajuns iar în capul mesei cu sticla lui cu care îndemna oamenii, păi ce faci, nu mănînci, nu bei, ia dă ceaşca aia încoa, să nu ne supărăm.

Năiţă Lucean era posomorît, muierea lui la fel, ţinea capul în pămînt şi din cînd în cînd miorlăia pe lîngă umărul lui Năiţă lăcrimînd pe furiş că „unde o fi, Doamne, copilul nos-

www.dacoromanica.ro

tru Gheorghe, şi noi stăm la masă şi ne veselim, şi el cine ştie pe unde o fi?" Însă Năiţă se făcea că n-o aude, o împingea cu umărul să stea la locul ei şi să nu vadă lumea cum sînt ei de supăraţi. Soarele ajunsese deasupra capului lor, dar nu mai avea putere, şi Năiţă înţelegea că se va strica şi timpul, dacă mai ţinea aşa senin o săptămînă, două şi se gîndea că dacă tot se hotărîse să mai ridice o temelie, a patra, pe faţa aceea de loc din dealul Oarbei ar cam fi fost cazul să o ridice. „Dacă vine, îşi zicea el ca să-şi mai dea curaj — dar nu spunea şi ce vine, deşi gîndul lui era la colectivizare şi pe ea o viza el fără să o numească — dacă vine, vine, dar cel puţin să mă apuce cu patru temelii puse, temelia e temelie, rămîne cu locul de casă, nu se colectivizează, n-o mai fac pe asta aşa mare, în trei-patru zile o termin."

— Ţine, mă naşule, ceaşca aşa cum trebuie! — se răsti la el cu o falsă supărare Pătru cel scurt, căci aşa se făcea la o masă ca asta dacă erai gazda, să te arăţi supărat că nu mănîncă lumea şi nu bea destul şi să te faci că strigi la meseni şi îi ameninţi, adică ai de toate şi vrei să-i vezi pe toţi sătui, să se ducă vestea, să spună fiecare cînd o pleca de la tine „Domnule, am fost la praznicul de Sfîntă Măria mică la Pătru cel scurt şi a avut ăsta de mîncare şi băutură, să mai fi fost, adică să mai fi fost lume pre atît, şi tot nu se termena. A făcut, săracii, de toate, nu s-a putut plînge nimeni."

— Pune, mă Pătrule, să nu zici — îşi dezlegă în sfîrşit Năiţă Lucean limba, şi îi întinse acestuia ceaşca pînă sub nas.

Se mai desfăcuse din mohoreala lui, din moment ce se hotărîse să mai puie şi temelia din Dealul Oarbei, ce rămînea era să o pună mai ferit să nu se bage de seamă, căci pe urmă, se gîndea el, „nu mai au ce-mi face, salut. Poate să vie, am patru locuri de casă, şi cu cea bătrînă, i-am aranjat pe toţi, dacă ăsta Gheorghe a fugit să fie sănătos, lui să nu-i pară rău."

www.dacoromanica.ro

— Ia, muiere — mai zise Năiță împingînd-o și pe ea să întindă ceașca. Ia cît stă finul lîngă noi, că pe urmă ajunge pe la Nicu lui Nae și nu-i mai rămîne nimic în sticlă.

Vorbise tare și se auzise glasul lui pînă în celălalt capăt al mesei, de care se apropiase strecurat Gogu al lui Turică, un fel de flăcău de nevoie, rămas el de mic mai în urmă — cum zicea mama lui, Anica, o femeie frumoasă și deșteaptă care făcuse doi copii frumoși și deștepți, numai cu ăsta care ieșise primul pe lume nu se știa cum greșise ea. Însă era la locul lui și muncitor, dacă stăteai lîngă el și-i arătai ce să facă, altfel iute își lua tălpășița și nu se oprea decît la Mat, unde nu scăpa să nu se îmbete, fiindcă nici lui nu-i trebuia mult.

— Ce faci, Gogule, păi venișI fără decorații?

— De Sfîntă Mărie? — întrebă Gogu vesel și că e băgat în seamă, și că se pomenește de ce-i era lui mai drag pe lumea asta, decorațiile pe care le primise cu vreo doi ani în urmă ca veteran din război.

— De Sfînta Mărie, de orice sărbătoare — interveni Gheorghe Oțăt —, dacă e sărbătoare, și de Sfînta Cucuruța, se înecă el singur de rîs, le iei din cui și le pui în piept...

— Cum dracu' i-o fi dat, domnule, decorațiile astea, io nici acum nu pot să înțeleg! — se amestecă și Pătru cel scurt în povestea lui Gogu.

Venise lîngă el și-i umpluse ceașca, și Gogu surîdea cu fericirea lui tîmpă, însă nu îndrăznea să dea noroc cu glas tare.

— Din doi în doi, cum să-i dea? — explică Năiță Lucean.

Gogu plecase și el la război, cînd îi strînseseră pe toți, în partea a doua, cum povestea Pătru cel scurt, căci se pomeniseră cu el în companie, și Gogu rîdea mereu văzîndu-se îmbrăcat militar. Îi dăduseră o căruță în primire să mîie caii, și la trecerea Tisei, într-o noapte, adormise cu hățurile-n mînă, și către ziuă căzuse jos alunecînd pe lîngă coșul căruței

www.dacoromanica.ro

și printre copitele cailor bătrîni și obosiți de război, care îl feriseră și merseseră singuri mai departe după coloana pe care o încheiau. Și Gogu cînd se trezise, nu știa nimeni unde și cum, nu se mai luase după căruța din care căzuse, se întorsese pe drumul pe care venise și după multe săptămîni, iar nu știa nimeni cîte, și cum se petrecuse acest drum al lui, căci el nu putea să spună și nici nu ținea minte, și dacă îngăima ceva, tot nu era crezut, căci ce spunea nu se lega, așadar, după un timp — cît o fi fost el acest timp — venise acasă, terminase războiu-naintea tuturor și fusese trimis la munte cioban la niște oi sterpe. Nu se interesase nimeni de el, nu fusese dat dezertor, nimic, dar în controalele armatei rămăsese, și cînd fuseseră decorați veteranii, îl chemaseră și pe el.

— Din doi în doi — explică foarte convins Năiță Lucean, din doi în doi, i-a luat după catastife din doi în doi. Însă dacă era să ne împuște din doi în doi, să vezi că Gogu scăpa, nu cădea numărul pe el.

— Precis! — confirmă Dumitru lui Dincă.

Se cam afumase și începuse să-i povestească lui Simion Popescu întîmplarea lui cu ovreiul care-i promisese că-i face rost de o proteză nouă.

— Și — continuă el tras de mîneca hainei de Simion Popescu, care nu putea să rămînă cu povestea la jumătate — m-am dus săptămîna asta la Craiova după el. La Craiova — lume multă, umblă oltenii ăștia de Dolj toată ziua prin tîrg, eu mă și mir cînd mai lucrează ei și cînd mai stau ei acasă să se înmulțească, fiindcă de înmulțit s-au înmulțit, uite-așa mișună și cu care vorbești, nimic nu înțelegi, zice: „da adresa, o ai?" „Păi de unde dracu' să am eu adresa, a zis că să mă duc la Regiune, unde are el un cumnat. Unde e Regiunea?" „Uite-o colo."

www.dacoromanica.ro

Văz eu, mă duc, mă dau în vorbă cu unul de la poartă cu o bandirolă roșie la mînă. Că una, că alta, că de unde sînt eu, că de unde e el, ce mai? — îi spui povestea. Aaa — zice ăsta, păi nu mai e la noi, cum așa, întreb eu — dar unde e?, a plecat, zice acesta, a plecat, cu cumnată-său cu tot, s-a dus, s-a termenat. Unde a plecat, domnule? întreb eu și mă gîndeam — să vezi cum mă pune ăsta pe drumuri, să umblu după el la dracu-n praznic. Unde a plecat, domnule? A plecat din țară — spune omul. A plecat toți, și dantistul. S-a dus, s-a termenat. Ce vorbești, domnule? Și m-a încurcat el pe mine, să viu eu pînă la Craiova degeaba după el, nu se poate. Nu se poate, nu se poate — zice omul meu —, uite că se poate. Și-am venit și eu acasă, cu banii cheltuiți degeaba.

— Ha-ha-ha! — rîse Simion Popescu, înseamnă că pe Lazăr al lui Costorache al lui Gagă l-a lăsat cu dintele-n palmă...

— Sigur — se grăbi Dumitru să-l confirme. Pe Lazăr ca pe Lazăr, da să-l vezi pe Petre al lui Toma, care i-a pus numai doi dinți sus și pe ăia strîmbi de îi ies afară din gură. Pe ăsta l-a pocit de tot.

Mătușa de lîngă Năiță Lucean se potolise, nu mai mînca, o fura somnul acum și picotea sub razele plăpînde ale soarelui de septembrie.

— O vezi — zice Simion Popescu, și mă amenință ea pe mine că plecăm amîndoi pe lumea ailaltă... Te duci, Veto, te duci singură, o mișcă el zdravăn de umăr. Te duci, mai iei o lingură, două de varză și de hramul lui Sfîntu Dumitru și ne lași... Auzi?...

— Aud — răspunse ea, căci numai ațipise. Dar să vezi că nici dumneata nu mai stai mult. De Bobotează, cel mai tîrziu, te retează și pe dumneata.

— Doamne ferește! — cîntă Simion Popescu ușurel. Doamne fereșteee!

www.dacoromanica.ro

Pătru cel scurt dispăruse în bucătăria din casă, unde se afla socru-său și soacră-sa ajutîndu-i muierea să împartă bucatele și să le care.

La mesele de pe deal, din jurul bisericii se întinsese veselia și se auzea și un fel de cîntec. Cineva își acorda un țambal.

Gheorghe Oțăt se trăsese cu scaunul lîngă Năiță Lucean în capul mesei și aplecîndu-se către acesta îi torcea la ureche secret:

— Și ție ți-a spus că ar fi momentul să facem cerere?

— Cam așa ceva — răspunse Năiță, dar fără să întoarcă privirea către el.

În capătul celălalt al mesei, Gogu lui Turică își scosese decorațiile dintr-un portofel vechi — cine i l-o fi dat — și i le arăta lui Nicu lui Nae.

— Și? îl iscodi Gheorghe Oțăt.

Gogu lui Turică îi pusese o decorație în piept lui Nicu lui Nae și se topiseră toți de rîs.

— Și nimic — se întoarse Năiță spre Gheorghe Oțăt. Să vedem cînd o fi, la iarnă, la primăvară, să vedem ce mai zic și alții, ce mai fac, să vedem care o mai trăi pînă atunci.

— Da... rămase Gheorghe Oțăt pe gînduri, eu am zis că mă scriu.

Dar Năiță nu-l crezu și iar se îndreptă cu privirile spre Gogu, care acum își strîngea decorațiile și le îmbetea cu grijă ca să le pună în portofel.

Pătru cel scurt scoborî scările cu două talere aburinde cu berbec copt și le puse dinaintea lui Năiță în capul mesei.

— Ia, că frige! — strigă el. Ia, că frigece...

Berbecul sfîrîia încă pe talerul de pămînt și împrăștia un miros dulceag de seu încins, dar și de leuștean, și Năiță simți cum i se usucă cerul gurii de poftă și i se umezesc

www.dacoromanica.ro

buzele în acelaşi timp şi nu mai aşteptă să fie invitat, se apucă să rupă coastele rumenite şi să le despartă cu mîinile lui noduroase şi negre cu degete fără unghii ca şi cînd i le-ar fi pilit cineva cu o pilă uriaşă. Pe boantele degetelor se întinsese seul fierbinte şi le unsese, şi acum sclipea negreala lor, iar el le lingea iute şi apoi se ştergea pe furiş de colţul feţei de masă din in albit şi înflorat cu arnici. Tacticos, făcuse porţii şi le aşezase la rînd pe talerul de pămînt, ca să poată lua fiecare mai uşor, însă înainte îşi făcuse lui şi muierii parte, şi cînd terminase în liniştea cu care fusese urmărit şi mai ales cum îşi lingea degetele, făcîndu-i pe ceilalţi să înghită în sec sau să mototolească mai iute în podul palmei cocoloaşele de mămăligă fierbinte, se frecase pe mîini mulţumit.

— Luaţi — zise el —, luaţi, că e făcut bine, Pătru se pricepe, nu-şi bate joc de animal.

Iar Pătru, care stătuse tot timpul lîngă el, făcîndu-se mereu că e gata să-i sară în ajutor şi să-i uşureze osînda asta, se smeri cu ipocrizie, încercînd să mascheze bucuria şi îngîmfarea pe care o sădiseră în sufletul lui cuvintele lui Năiţă.

— După puteri — răspunse el —, după puteri şi după cunoştinţe, că dacă timpurile ar fi fost altele, poate că şi noi aveam altă faţă, însă din inimă este şi după puteri cît ne-a ajutat, dar să luaţi şi niţel must.

Luase din mîna lui socru-său, care venise uşurel în spatele lui, un ulcior de pămînt smălţuit şi-i trăsese iute dopul de cocean învineţit de culoarea ca de cerneală a băuturii şi-l aplecase cu buza deasupra paharului din faţa lui Năiţă Lucean.

Acesta nu se uită la Pătru, nici la mustul care curgea în pahar ca o cerneală, şi sforăia, şi făcea spume.

www.dacoromanica.ro

— Să nu te uiți cu ulciorul la nașul — sări din capătul celălalt al mesei Nicu lui Nae, părînd nerăbdător, dar Pătru îi făcu un semn să n-aibă grijă adică, fiindcă este, și bătu cu palma în burta ulciorului.

Muierea lui Pătru veni și ea cu un ulcior și i-l dădu lui taică-său, iar acesta se apucase să toarne și el din celălalt capăt al mesei, ca să se întîlnească cu Pătru și să poată da toți o dată noroc.

— Atunci — zise Pătru cel scurt, cînd toți se aflau cu paharele sau cu cănile pline —, atunci — zise el, ridicînd ulciorul deasupra capului în semn că a venit timpul să spună și el niște cuvinte la casa lui de acest praznic —, atunci, să dăm noroc și să fim sănătoși și... dar nu reuși să termine, căci ochii îi căzură pe poteca uscată de secetă care scobora de la biserică la casa lui, și pe potecă venea popa Sofronie cu Culiță cîntărețul după el. Popa avea patrafirul pus la gît și mergea nițeluș cam greu, răsufla îndesat și se întorcea să vadă dacă în urma lui venea Culiță, și cum îl vedea, parcă se liniștea, făcea: „Așa fiule, așa, noi slujim Domnului, nu nărodului și nu păcătosului, sîngele Domnului trebuie sfințit, și trupul Domnului trebuie miruit..."

— Vine popa Sofronie — se auzi glasul ascuțit al moșului de la Sacoț —, vine popa Sofronie, se bucura el, stăi, stăi, îi făcu semn lui Pătru cel scurt, nu bea, nu bea, că vine popa și ne sfințește...

— Stăi, mă neică, la locul matale! — îl înfruntă Gheorghe Oțăt. Stăi cuminte, că și pînă acum ai îndesat de mă mir că n-ai crăpat, și nu te-a mai sfințit nimeni...

— Ai? — întrebă moșul care și vîrîse în gură un hartan de berbec și părea că abia scăpase să nu se înece dintr-atîta grabă, căci zicînd „Ai", îi și pierise glasul, și ochii i se umflaseră în cap, încît Gheorghe Oțăt îi și repezi un pumn după ceafă.

www.dacoromanica.ro

— Stăi, mă neică, la locul matale, că am mai văzut oameni morți înghesuiți la pomană, stăi jos dacă vrei să mai apuci sfințirea...

— Apă — strigă moșul cu un glas pițigăiat și înecat —, apă, apă!, dar Gheorghe Oțăt nu-l slăbi și iar îi dădu un pumn după ceafă, și moșul se trezi în brațele lui Gogu lui Turică.

— Ce ți-e, mă — se supără acesta împingîndu-l la loc pe scaun —, ce ai?, însă moșul nu-și revenise și striga stins:

— Apă, apă!

— Adu, domnule, niște apă — strigă Simion Popescu —, că moare dracu' omul și moare cu zile, Pătrule, adu, domnule, niște apă!

— Ce face, mă, moare? — se interesă și Năiță Lucean.

„În Iordan botezîndu-te tu, Doamne" — se auzi glasul răgușit al popii Sofronie, care își pregătise intrarea în curtea lui Pătru cel scurt, însă greșise cîntarea.

— Părinte, se strecură din urmă Culiță lîngă popă, părinte, sîntem la Sfînta Maria, nu la Bobotează, vedeți cum o retezați, însă popa îl împinse cu mîna și porni spre masa întinsă cu anteriul desfăcut și cu patrafirul aruncat peste umăr ca un fular.

— Apă! făcea moșul de la Sacoț, care se muiase de tot și se lăsase în brațele lui Gogu lui Turică.

— Puneți-l, domnule, pe iarbă — zise Năiță Lucean văzînd că moșul nu-și mai revine. Puneți-l pe iarbă, să se liniștească nițel.

— Ce să se mai liniștească? — răspunse Simion Popescu. Mi se pare că se liniștește de tot. Părinte, mai zise el, lasă sfeștania și vino iute, că mi se pare că avem altă belea.

www.dacoromanica.ro

Pătru cel scurt venise cu o cană de apă și îl stropea pe moșul întins pe iarbă. Se ridicaseră toți de la masă și se repeziseră la coada mesei unde moșul fusese pus jos.

— Apă — striga acesta —, apă! cu un glas din ce în ce mai stins, apoi ochii lui se închiseră ușor, și capul se lăsă și el ușor cu obrazul stîng pe iarba arsă și îngălbenită.

Pe fața lui mică și mototolită, tăiată mărunt de o mie de zbîrcituri, se întinsese o liniște senină, și din nările lui se prelinse ca un fir tors cu grijă un sforăit împăcat de om fericit. Buzele i se umflau și ele ușor, și printre ele răbufnea un șuierat subțirel de parcă ar fi cîntat din frunză.

— Muri, mă? — se interesă mătrăcuca aceea care îi amenințase cu retragerea ei din lume pînă la Bobotează. Muri, sau se face?

— Muri pe dracu! — se auzi răspunsul lui Năiță Lucean, doarme, futu-i mama lui, parcă l-a scăldat mă-sa și i-a dat să sugă...

— La masă! strigă ușurat Pătru cel scurt, la masă, că se răcește berbecul... și lumea se trase iar în jurul mesei cu o poftă nouă.

— Părinte — interveni atunci Dumitru lui Dincă. Luați loc aici și dați binecuvîntarea.

— Domnul — se arătă dintr-o dată supus popa Sofronie care uitase cu ce cîntare începuse.

Se așezase lîngă Dumitru lui Dincă în locul unei muieri care se strecurase pe după casă și arătînd către talerul pe care i-l și împinse în față muierea lui Pătru cel scurt, se prefăcu urgisit de soarta lui într-o zi ca asta.

— Noi, Dumitre, știi cum e la sfintele sărbători: mai mult ne îndemnăm decît luăm, dar să nu supărăm gazdele...

— Dar cum a fost, părinte, cu Pătru la protoierie? — se făcu Nicu lui Nae că nu știe povestea.

www.dacoromanica.ro

— Nu este cazul — interveni repede Pătru cel scurt, cu altă ocazie.

Gheorghe Oțăt se așezase iar lîngă Năiță Lucean în capul mesei, dar mai în spatele acestuia.

— Eu am zis că mă-nscriu — se aplecă el iar la urechea lui Năiță Lucean.

Năiță despicase o nouă coastă de berbec și întorcîndu-se către Gheorghe Oțăt îi întinse și lui o bucată.

— Atunci — începu iar Pătru cel scurt ridicînd ulciorul și atrăgînd atenția că are de spus cîteva cuvinte la acest praznic de Sfîntă Maria mică, atunci din partea noastră — continuă el — să ridicăm un pahar și să cinstim moșii și să dăm noroc, la mulți ani!

— Noroc! — se auziră glasurile de răspuns ale mesenilor. Noroc, și popa se ridică și el în picioare și își luă patrafirul de pe genunchi și și-l atîrnă iar de gît.

— Miluiește, Doamne, această masă — începu el pe nas, uitînd că are în mînă paharul nu cădelnița, și binecuvintează... și cu paharul stropi masa ca pe un mormînt proaspăt la care fusese chemat pentru un parastas.

— Părinte — se apropie Culiță de el — nu e de pomenire, e praznic — dar popa stropea masa, și oamenii se închinară cuminți și băură paharele cu must înlăcrimați.

Simion Popescu începu și el cîntecul lui din totdeauna, sîsîit ușurel și apoi din ce în ce mai tare, dar nu de tot, iar glasul îl ajuta, și la masă se făcu liniște, nu se auzea decît viersul lui Simion și clefăiala gurilor care rodeau costițele berbecului.

— Și Petre al lui Toma a zis că se înscrie — adăugă Gheorghe Oțăt, iar Năiță se întoarse spre el căutînd pe fața lui semnul adevărului.

— Am fost mai mulți la primărie — zise Gheorghe Oțăt, și a rămas că ne înscriem.

www.dacoromanica.ro

— Şi Petre al lui Toma? — întrebă scurt Năiţă Lucean.

— Păi Petre a fost pînă la urmă cu ideea...

— Petre al lui Toma? — mai întrebă o dată Năiţă Lucean cu un glas din care Gheorghe Oţăt înţelese că i se cerea să se gîndească bine la ce spune, adică într-adevăr ştie el că Petre al lui Toma a zis că se înscrie?

În capătul celălalt al mesei se auzi veselia moşului de la Sacoţ, care se trezise şi se minuna cum se afla el acolo pe iarbă cu o vadră de apă la cap.

— Ce facem aici? — întrebă el. Avem praznic?

Era iar vesel şi se uita la toată lumea cu o bucurie nemaipomenită, însă ochii îi fugeau mai ales la masa întinsă şi la bucatele de pe ea.

— Ba era să avem pomană dacă nu-ţi dădeam eu vreo doi pumni după cap — se lăudă Nicu al lui Nae.

— Pomană? — se arătă moşul nedumerit. Păi nu e praznic, Doamne iartă-mă...

— Păi ar cam trebui să te ierte — se înveseli şi Simion Popescu.

Însă moşul nu mai auzi restul discuţiei, căci somnul îl fură din nou, şi capul îi căzu greu pe iarbă.

— Petre al lui Toma? — mai întrebă o dată Năiţă Lucean. Genica, de lîngă el, rămăsese cu mîna la gură, uitată de Dumnezeu, nu-i venea nici ei să creadă ce auzea.

Petre fusese la ei la lucru la temelii şi nu spusese nimic, şi Oţăt fusese la ei cu numai două duminici în urmă şi nici el nu spusese nimic.

Năiţă puse jos bucata de berbec, se şterse pe mîini şi se uita mut la Gheorghe Oţăt.

După un timp, adăugă încet şi pe gînduri:

— Cu cine aţi vorbit?

— Cu Geanovu — răspunse Gheorghe Oţăt oftînd — cu Geanovu, care e secretar, şi cu Craina. Dar noi am

www.dacoromanica.ro

vorbit numai cu Geanovu, care e de la noi și ne cunoaștem și cunoaște și el niță politică.

— Geanovu? — întrebă iar surprins Năiță Lucean.

— Ce e? zise Pătru cel scurt apropiindu-se și înțelegînd că între cei doi se află o poveste care nu poate să nu-l intereseze și pe el.

Dînd ocol mesei, de ei se apropia acum și popa Sofronie, care îl căuta pe Pătru cel scurt.

— Pătrule — începu popa de departe ridicînd degetul către el —, Pătrule, noi am avut o supărare și n-ar mai fi cazul, fiindcă sîntem la sfînta sărbătoare și Dumnezeu stă deasupra noastră la toți și vede, și el iartă greșalele...

— Lasă, părinte, că nu sîntem noi dintr-atîta — sări cu gura muierea lui Pătru, care văzîndu-l din pridvor că se clatină și nu prea pune bine piciorul pe pămîntul tare se repezise pe scări, ieșindu-i înainte ca să nu i se întîmple vreun pocinog.

Năiță pusese capul în pămînt și se rezemase cu bărbia în podul palmei. Genica împinsese talerul de pămînt mai spre mijlocul mesei și netezea fața de masă, curățind mișcările de mămăligă, pe care le strîngea apoi și le scutura sub masă.

— Ce e, mă? — insistă Pătru cel scurt. Lipsește ceva, e vreo nevoie?

— Nu — răspunse Gheorghe Oțăt. Vorbeam de înscriere.

— Cine se înscrie? — întrebă răstit Pătru.

— Păi și eu, și Petre al lui Toma...

— Cînd? — mai întrebă Pătru cel scurt.

— Cînd s-o pune problema, fiindcă dacă asta e politica, e musai să jucăm și noi.

— Și tu știi să joci? — îl înfruntă negru la față Năiță Lucean.

www.dacoromanica.ro

Cu ochii vedea fața de loc din Culmea-Oarbei și vedea cum se topește planul lui de a mai ridica acolo o temelie de casă, și locul se pierdea și parcă îl și vedea pe Geanovu măsurînd Oarba toată și cureaua lui.

— Știi tu să joci, mă Gheorghe?

— Domnule — își luă inima în dinți Gheorghe Oțăt—, la sărăcia noastră și la nevoile noastre, cu ce avem noi, tot nu ne mai putem ajunge, așa că, vorba lui Petre: „Decît să tot omor eu pămîntul, să dau la dări, mai bine salutare și să vedem cine ne dă și nouă de acum încolo, că trebuie să ne ia și dările dacă nu mai avem pămînt".

— Da — se făcu înțelegător Năiță Lucean —, însă pămîntul tot trebuie să-l sape cineva, și boii tot trebuie să-i mîie cineva.

— Boii îi dăm și pe ei la colhoz, stau la grajd și ei — păru Gheorghe Oțăt să epuizeze argumentele.

— Și nu mănîncă? — îl iscodi Năiță Lucean.

— Pătrule — se apropie în sfîrșit popa Sofronie de ei. Pătrule, să fim iertați.

— Să fim, părinte, dar să vedem cine ne iartă...

Simion Popescu adormise și el cu capul pe masă, iar mătrăcuca aceea de lîngă el nu mai putea de bucuric văzîndu-l adormit. Îl mîngîia pe părul alb și încîlcit și vorbea tare, ca s-o audă toată lumea.

— Uite-te la nenea Simion — și zice că mă duc eu înaintea lui!... Păi eu mai stau la două mese dacă vreau, și el, ca puiul de curcă pirăie-n somn... Uită-te, Năiță, la nenea Simion, cine zicea, el, că eu mă duc înaintea lui? Părinte Sofronie, Doamne iartă-mă, cînd îl iei, să nu uiți matale să mă anunți, că vreau să-i cînt eu cîntecele lui care i-au plăcut...

www.dacoromanica.ro

— Știi tu să joci, mă Gheorghe? mai întrebă o dată Năiță Lucean, furat de gîndurile lui.

Gheorghe Oțăt ăsta era într-adevăr și el un om sărac, mai mult din făcutul sobelor trăia decît de pe urma unei fîșteici de pămînt cu care se împlinise o amărîtă de moștenire la împroprietărire, cînd ieșiseră ei toți cu plugurile la marginea satului și intraseră în moșia Surdonoaicăi și își împărțiseră și ei cum crezuseră o luncă a Cernei. Gheorghe Oțăt atunci venise din război, era tot îmbrăcat militar și umbla așa, că alte haine nici nu avea, și tot militar umbla și Geanovu, un băiat subțire care fusese luat pe front numai cu cîteva luni înainte de termen, avea numai nouăsprezece ani cînd plecase, și ei se treziseră cu el în companie aproape de Banska-Bistrița, și Ioniță — cum îi ziceau ei — se ținea mai ales după Năiță Lucean și se ruga.

— Să nu ne pierdem, neică Năiță — se ruga el cînd începea atacul.

Însă cînd luaseră ei o biserică pusă pe un deal, și Pătru se urcase cu steagul românesc sus, se arătase săritor, trăsese cu încredere și nu se sfiise. Pe urmă, Năiță fusese rănit și se pierduseră unii de alții, iar Ioniță Geanovu cînd se întorsese se și băgase în politică, făcuseră o celulă, punea manifeste pe garduri și pe stîlpii de telegraf cu soarele vopsit roșu ca sîngele și mîncase și o bătaie de la ai lui Mucălău de la pod, care — cum ziceau ei — se știau din tată-n fiu liberali. Nu prea avea nici el cine știe ce situație, se mai înnădise cu ce primise la împroprietărire, însă nici greutăți mari nu prea avea, căci nu se însurase decît de curînd și n-avea copii, doar o mamă bătrînă mai stătea afară de muiere pe mîncare la ușa lui.

Era însă un om judecat și nu era rău, iar cît despre cote, mereu se ferea să se bage în ceartă cu oamenii și

www.dacoromanica.ro

chiar îi mai păsuise pe cîte unii, însă nu el avea cuvîntul, căci peste tot Craina hotăra, şi acesta dacă nu era din sat nu simţea durerea lor.

— Da Petre de ce n-a venit, măi Pătrule? — se lumină dintr-o dată Năiţă la faţă. Nu l-ai chemat, ori v-aţi certat?— mai stărui el, şi se vedea bine că este foarte curios să afle răspunsul la întrebarea aceasta.

— Păi nu ştii? — se arătă Pătru cel scurt surprins de întrebarea lui Năiţă tocmai acum, la spartul tîrgului. Nu ştii?

— Nu! — ridică din umeri şi mai uimit Năiţă Lucean.

www.dacoromanica.ro

Capitolul XI
TOAMNA

ÎNCEPUSERĂ IAR PLOILE, ŞI DIMINEAŢA CÎND se lumina şi se mai potolea ţîrîiala aceea infernală şi de pe culmi se ridicau zdrenţele ceţurilor albicioase, Măgura răsufla ca un cîine, o răsuflare umedă şi cu un miros de frunze putrezite şi de bălegar încins.

Pe unele coşuri începuseră să se ridice fuioare de fum albăstrui, iar curţile rămîneau pustii toată ziua, vitele stăteau în grajduri sau sub polate la scuteală, nici pe drum

www.dacoromanica.ro

nu mai trecea nimeni, oamenii își făceau de lucru prin cuniile afumate și prin beciuri pe unde, cine avea, pregătea iernatul unor bucate puține.

Vreo cîteva zile bătuse un clopot de mort la o biserică din Vioreşti, și sunetul lui dogit venea pînă sub poalele Măgurii pe zbiceala ploii. Murise o mătușă despre care nimeni nu știa a cui este și de cîți ani face umbră pămîntului și aproape că nu se găsise nimeni să se ducă cu popa la înmormîntare. Ploua mărunt și fără nici un spor, pisa cu rare întreruperi și ziua, și noaptea, „nu e de murit pe o vreme ca asta, zicea Simion Popescu, ți-e și urît dracu să rămîi singur în cimitir după ce pleacă toți, mai ales cînd te gîndești că toți se duc și se bagă la o scuteală, și dacă mai ai și rude bune, alea nu se poate să nu dea niţică ţuică fiartă, și tu să stai să înnoptezi cu pămîntul pe tine și cu ploaia."

— Cînd ajungi la faza asta — răspunse Năiță Lucean — nu te mai interesează cine bea ţuică fiartă, însă nici mie nu mi-ar plăcea să mor pe un timp ca ăsta, aș mai putea să rabd pînă se mai împrimăvărează.

— Doamne ferește! — se opuse ideii Simion Popescu. Primăvara e păcat mare să mori, nu se poate.

— Apăi, păcat e mereu — crezu că ar fi cazul să intre în discuție și Pătru cel scurt.

Stăteau în povarna lui Simion Popescu și se încălzeau la gura cazanului de ţuică al acestuia.

Năiță Lucean venise din viul nopții să nu-l vadă careva din cei care nu trebuia cu o cărătoare de prune, pentru că se pregătea să se ducă la vale, după porumb, și vrea să facă niţică ţuică din prunele vinete care dăduseră în fiert.

Trecuse de Sfîntul Dumitru, venea noiembrie și nu știa dacă timpul nu se strică și mai rău și nu se pune pe iarnă. Pătru cel scurt venise și el să-i ajute și chiar adăogase și el în cărătoarea lui Năiță vreo două-trei baniţe

www.dacoromanica.ro

pentru nişte nevoi ale casei. Băgaseră sub cazanul improvizat două margini de fag uscat şi se încinsese un foc zdravăn, în povarnă se încălzise, iar Simion Popescu se întinsese pe trunchiul de gorun afumat de dogoreala jarului de sub cazan. Într-un butoiaş de două vedre, negru şi slinos pe dinafară de atîta folosire, puneau ţuica, şi pe burta butoiului odihnea un ţoi de pe timpuri, legat la gură cu o sfoară ca să poată fi strecurat în butoi cînd avea cineva nevoie ca să guste felul ţuicii, schimbat de la un cazan la altul.

Trecuseră doi ani de la praznicul de Sfînta Măria mică de la casa lui Pătru cel scurt, şi timpul se dovedise foarte grăbit şi mai ales nesimţitor la zbaterile ţăranilor de la Cornul-Caprei.

Cu un simţ al lor greu de priceput şi de înţeles de către cineva care nu trăise pe valea apei aceleia, care se numea Cerna, simţeau că timpul trece vijelios pe lîngă ei, iar ei rămîn în urmă, undeva în afara acestui timp, şi simţeau destul de nelămurit, dar totuşi simţeau că mai nimic din ceea ce ştiau despre viaţă şi de sute şi mii de ani poate, izbuteau să potrivească, oricît ar fi fost vremurile de vitrege, acum nu se mai potrivea şi nu se mai lega şi simţeau şi măcinarea lor în gol şi îşi dădeau seama că şi încercarea lor de a se ţine cu încăpăţînare de vechile rînduieli nu mai are rost, dar nu credeau că pot face altfel şi nici nu puteau, unii dintre ei, face altfel.

De la o vreme, pe unii dintre ei îi pocnise o toropeală ca o boală a neputinţei şi a nevredniciei, oameni cu tragere de inimă şi cu bucuria lucrului din inima nopţii pînă-n inima nopţii se trăseseră într-o stare de aşteptare fără motiv şi nu-i mai vedea nimeni ca mai înainte trecînd sub lumina luceafărului la aratul unei fîşteici de pămînt şi mînînd boii în gura mare să fie auziţi şi strigînd la poarta cîte cuiva care nu se spălase încă pe ochi.

www.dacoromanica.ro

Nu-i mai trăgea inima și nici ei nu știau de ce și cîte unii stăteau pe prispa caselor și se uitau cu ochii cum cade uluca la gard și nu mai simțeau nici un îndemn să ia un ciocan și să bată cuiul lipsă sau să îndrepte lănțetul desprins. Lui Nicu lui Nae îi căzuse o polată peste o claie dărîmată, și acum ploua peste jumătate din fîn, iar el vînduse vaca.

— La anul — făcea el cînd îl întreba cineva ce are de gînd cu polata —, la anul, să mai vedem dacă se mai pune cazul să ai polată, deocamdată ne cîrpim cum putem, dar nu cîrpea nimic, și fînul se încinsese și fumega.

Nu înțelegeau mare lucru din timpurile pe care le apucaseră și stăteau retrași și neîncrezători, unii nici la Mat nu mai scoborau, trimiteau muierile după tutun și pe urmă le iscodeau ca să afle de la ele ce mai e pe la centru.

Năiță Lucean se abonase la un ziar, și în cîte-o seară se apuca să-l citească împreună cu Pătru cel scurt și atunci veneau pe la el și alți vecini, curioși să afle „ce spune", nu despre lumea largă și despre cine știe ce țări, mari sau mici, din cîte își închipuiau ei că are pămîntul, ci mai ales „ce spune" despre niște sate nu prea îndepărtate de ale lor sau din Cîmpia Dunării, de la vale, despre care ziarul pomenea desfășurînd istoria lor nouă, și lor li se părea că se vorbește despre lucruri care se petrec foarte departe, mult mai departe decît se aflau acele țări mari sau mici despre care, de asemenea, se pomenea atunci destul de des în ziare.

— Au pus vii în nisipurile alea de la Dunăre, unde am fost noi cu carul, Pătrule, cînd ai venit tu de pe front, mai ții minte, de ne-a apucat pe noi zăpada și viscolul și a trebuit să înnoptăm în Cîmpul mare.

Pătru cel scurt auzea, dar nu putea să-și închipuie acele nisipuri cu vii, el vedea numai postața lui de vie din spatele casei, pe care o sădise toamna trecută, și primăvara lăstărise și vara înflorise și se gîndea dacă mai avea el timp să o vadă

www.dacoromanica.ro

cu struguri, căci într-un an intra pe rod. Sădise și niște coacăz roșu, adus de la un tîrg de la Hurezu și îl pusese pe lîngă gardul din spatele casei și toată vara îl udase și se prinsese și acesta.

Lui i se părea că pe ce pune mîna se prinde, și chiar așa și era, însă tot ce făcea și tot ce plănuise și tot ce punea la cale se petrecea și în sufletul lui cu o frică nelămurită și cu o neîncredere că va ajunge el să se bucure de vreun rod.

— Să vedem, mîncăm noi coacăze, zicea el muierii mîngîind la începutul primăverii floarea măruntă a coacăzului.

Muierea, tot cu capul în pămînt și cu fruntea întunecată, se îndoia și ea de posibilitatea ca ei să ajungă să mănînce coacăze, ca și cînd cineva le-ar fi spus că s-ar putea ca ei să nu aibă pînă la urmă voie să mănînce fructele coacăzului de la ei din curte.

— Am fost pe la locul din Valea cu pietrele — zise într-un tîrziu Năiță Lucean, văzîndu-l pe Simion Popescu picotind la gura cazanului, întins cum sta pe trunchiul afumat de gorun.

Pătru cel scurt, care potrivea focul, se întoarse spre el să-l asculte. Ploaia se pornise din nou și zuruia mărunt pe acoperișul de șindrile al povernei. Din cînd în cînd se auzea și cîte-o răbufnire a vîntului, care repezea ploaia în valuri.

— Auzi cum bate traistă-goală ăsta, mi se pare mie că dă spre iarnă și nu mai apucăm să mergem la vale.

— Dacă ninge la munte, se mai îndreaptă — răspunse încrezător în planul lor Năiță Lucean.

— Și — întrebă Pătru cel scurt.

— Veneam de la Hurezu, de la tîrg, sîmbătă. Ce sîntem azi? — se încruntă el dintr-o dată, pentru că nu știa de ce, dar avea impresia că se află la începutul săptămînii.

— Ce să fim? — se arătă mirat Pătru. Joi sîntem.

— Așa — se dumiri Năiță —, și sîmbătă am fost și eu la tîrg să iau pozele...

www.dacoromanica.ro

— Care poze? — păru surprins Pătru cel scurt. Ce auzea de la Năiță era chiar de mirare pentru el. Te-ai pozat, tu?

— M-am pozat cu Genica — zise Năiță Lucean, fiindcă la nuntă nu s-a putut, era timp de război, cine dracu era să ne pozeze? Și am zis să avem și noi o amintire pentru urmași. Ai văzut ce poză au pus ai lui Smîntînă pe monumentul lui tac-so cînd a murit. Dacă s-a pozat omul, a avut de unde să-l ia și dacă vrei să-ți aduci aminte de el te duci la monument și îl vezi viu.

— Și te-ai pozat cu Genica ginere? — se interesă și mai uimit Pătru cel scurt.

— Numai cu lămîița, care a păstrat-o Genica, și cu geanta lui Ciclop, care era și el prin tîrg. I-am luat-o să mă pozez și eu cu o geantă, să vedem cum îmi stă.

— Și ai luat pozele?

— Numai două, fiindcă pozarul lucrează numai la opt zile cîte două și i-am spus și eu să nu se grăbească, să le lase dracu' acolo unde le lasă, ca să iasă bine.

Pătru cel scurt părea destul de nedumerit de ce se apucase Năiță Lucean să facă, i se părea ceva în neregulă în toată povestea asta, însă nici nu-i venea să-l iscodească mai mult. Îi încolțise și lui ideea că ar fi cazul să se pozeze. Nu-i prea venea la socoteală să se pozeze cu muierea, n-avea nici un motiv să nu se pozeze cu ea, dar nici nu-l trăgea inima să se așeze cu ea la un loc într-o fotografie.

— Și în Valea cu pietrele ce era? — schimbă el vorba, revenind la ce începuse să-i spună Năiță Lucean.

— Se cam topesc temeliile alea — răspunse Năiță cu un glas moale și trist.

Venise de la tîrg către seară, și cînd ajunsese în dreptul locului său cu casa lui Gheorghe, Genica îl trăsese să vadă cum mai stau temeliile. Ploaia măcina varul și măcinase și rîndul de cărămidă de deasupra tocului ușii de la beci. Crescuse iarba printre zidăria de piatră și buruienile care cresc

www.dacoromanica.ro

pe lîngă zidurile părăsite, bozii înalți cu boabele lor negre și otrăvitoare și pălămida țepoasă și urzicile.

Plecaseră amîndoi triști, și Genica îl trăsese și pe la temelia pusă al doilea, sub măgură. Ploaia mărunțea și aici varul și se strecura printre pietrele zidului, crăpînd tencuiala.

— Năiță — zicea ea —, mi se pare că am muncit degeaba, că dacă nu putem ridica și cărămida, să punem acoperișul, nu mai trebuie mult și se topește zidăria.

Năiță se uita cum se lăsase pămîntul de ploaie și parcă și temelia se mai îngropase, iar într-un loc, tot de ploaie, pămîntul fugise nițel, și între tocul beciului și zidăria de piatră se căscase o spărtură cît să bagi un bocanc.

— Aici trebuie dres neapărat — arătă Genica spărtura. Dacă mai plouă, se cască și mai rău.

— Ar trebui — se gîndi Năiță Lucean —, dar să vedem cine mai vine la lucru pe ploile astea. La primăvară, cine o mai apuca.

— Dar de Gheorghe ce mai știți? — se făcu întrebător Pătru cel scurt, care avea impresia că Năiță ar fi spus ce văzuse în Valea cu pietrele dintr-o nemulțumire față de munca și de lucrul lui și al lui Petre al lui Toma.

— Ce să mai știu? De cînd a venit cu mașina, de i-am dat atunci două palme, și el s-a supărat, n-a mai scris. Însă mi-e că l-a momit și pe Vasilică.

Gheorghe venise în primăvară cu un camion, în trecere, „la interesele serviciului", cum povestea Năiță, care într-un fel se bucura că poate să spună că are un copil „în servici", dar pe de altă parte nu putea să uite că acest copil îi fugise de acasă și îl lăsase cu inima și cu buza fripte și-l făcuse de rîs.

Urcase cu camionul pînă sub măgură, unde stătea Năiță și unde niciodată nu mai urcase vreo mașină, și muma bătrînă a unuia Băran, care trecuse binișor de nouăzeci de ani, dar ea nu mai știa, nu mai știa nici cîți ani are și se părea că

www.dacoromanica.ro

nu mai știa nici dacă mai trăiește, stătea toată ziua la soare — cînd era soare — și singurele vorbe pe care le mai ținea minte erau cele cu care povestea o întîmplare cu turcii, însă nimeni, de asemenea, nu putea să spună dacă povestea cu turcii o trăise ea, ori o auzise și ea de la cineva ajuns la aceeași vîrstă la care ajunsese ea acum, și această mumă bătrînă a lui Băran se nimerise să fie atunci singurul martor al sosirii camionului și deși nu fusese niciodată bolnavă, văzînd camionul se strîmbase de spaimă și strîmbă rămăsese, altfel, cum zicea un nepot al ei, „poftă de mîncare avea", și mereu arăta cu mîna că să nu i se ia cumva strachina din față, că ea mai are de mîncat.

Camionul era al unui Gostat unde Gheorghe fusese repartizat după terminarea școlii, și într-o sîmbătă, către seară, se repezise cu el acasă să-l vadă lumea și să vadă și Năiță că nu s-a ales praful de el.

Însă Năiță nu era acasă și nici Genica, nu se simțea nici țipenie prin jurul casei, frații lui nu se vedeau nici ei pe nicăieri, numai cîinele dormea în juvăț sub o putină de prune uitată la soare și cu doagele crăpate. Gheorghe se așezase pe prispa casei și își scosese bocancii din picioare, să mai răsufle și ele nițel, și pe nesimțite, cum se răcorea, pe măsură ce soarele pierea dincolo de Gurgui, oboseala pusese stăpînire pe el și adormise.

Cam pe întuneric se întorsese și Năiță, însă Gheorghe nu băgase bine de seamă cine îl trezise, înjurăturile lui Năiță, care nevăzînd camionul lovise carul de el și rupsese o loitre, ori bocetele de la casa Băranilor care găsind mătușa strîmbă strigau cît îi lua gura „Săriți, că se prăpădește muica bătrînă!"

— O fi călcat-o cu camionul — auzi un glas mai tînăr pe care Gheorghe nu-l cunoscu —, o fi călcat-o cu camionul al dumitale, Gheorghe.

— Care Gheorghe — întrebă Năiță răstit —, care Gheorghe?

www.dacoromanica.ro

Văzuse și el, în sfîrșit, camionul și nu se putea dumiri cum ajunsese acest camion în dreptul curții lui.

Genica presimți, însă, că s-ar putea să fie Gheorghe al ei și se repezi în curte, strigînd cît o ținea glasul ei mărunt și fără vlagă:

— Gheorghe, Gheorghe, tu ești, mamă? — și băiatul coborî încet treptele scării, venind înaintea ei, dar mult mai repede ajunse la el Năiță, și fără nici un rost îi plesni două palme zdravene.

— Păi tu tragi camionul în dreptul porților, să rup eu loitrea la car?

Băiatul rămase trăsnit în mijlocul curții și o secundă, două nu se dezmetici, apoi simți cum i se prelinge din nas o dîră fierbinte de sînge și o zbughi pe poartă afară, desculț, și se urcă în cabina camionului.

— Unde te duci acum? — strigă după el Năiță Lucean. Nu stai să vorbim de unde vii tu acum, sîmbătă noaptea?

Gheorghe nu auzi decît „unde te duci tu acum", căci pornise motorul camionului, și cînd Năiță se duse la poartă să vadă ce face Gheorghe, crezînd că acesta se pregătește să bage mașina în curte, camionul porni doi-trei metri înainte brusc, apoi, nervos, se repezi cu spatele înapoi, izbind porțile și trîntindu-le la pămînt. Gheorghe întorsese camionul, și acum pornise din nou pe drumul pe care venise cu numai două-trei ceasuri înainte.

În mijlocul bătăturii, Năiță privea porțile dărîmate și nu pricepea nimic din tot ce se întîmplase.

Cineva dintr-ai lui Băran, o muiere, veni pînă în dreptul lui, pe drum, ca să povestească Genicăi cum se strîmbase bătrîna și cum le făcea semn cu mîna să-i pună de mîncare într-o strachină.

— Cum, și plecă Gheorghe? — îl iscodi ea pe Năiță, pe care privirile Genicăi îl împietriseră și se gîndea că poate să se strîmbe și ea de supărare.

www.dacoromanica.ro

— Are treburi — răspunse el supărat, dar cu supărarea omului care are multe probleme pe cap, fiindcă are situaţie şi copii la servici.

— La servici, mai zise el, nu e ca pe aici, pe coastă, dacă n-ai treabă vînturi lenea pe la casele oamenilor, odăielnic.

Femeia înţelese că o înfruntă Năiţă şi se retrase iute în întuneric. Genica rămase tot în mijlocul curţii, se uita la Năiţă şi nu zicea nimic, iar el, deşi era întuneric, un întuneric de smoală, să-ţi dai singur cu deştele-n ochi, vedea focul din privirile muierii şi nu îndrăznea să se mişte nici el din loc.

Cînd se mai liniştiră şi Genica începu iar să-l blesteme, iar el înţelese că astfel se uşurează, trimise pe Vasilică să-i aducă lampa din casă.

Copilul se repezi pe scările pridvorului ca să-i intre în voie lui Năiţă, dar cum puse piciorul pe prima treaptă, cum se împiedică şi descoperi bocancii noi, uitaţi, ai lui Gheorghe.

Năiţă îi luă din mîna copilului, se aşeză jos pe trepte şi îi încercă la lumina lămpii, sub privirile duşmănoase ale Genicăi. Bocancii îi veneau bine şi îi purta şi acum, cînd Pătru cel scurt îl iscodea din ochi să vadă dacă într-adevăr către el bate Năiţă povestindu-i cum au început să se macine temeliile puse de el cu Petre al lui Toma.

Dar nu-l întrebă nimic despre asta, îl cercetă tot cu privire la Gheorghe.

— Şi de-atunci nu v-a mai scris?

— Nu — vru să reteze discuţia Năiţă Lucean —, nu, şi nici nu mă interesează, însă mie mi se pare că l-a momit şi pe Vasilică, fiindcă l-am prins vorbind cu al lui Dumitru lui Dincă, de e — nu ştiu ce e — pe un şantier.

— Ce vorbea? — se învioră Pătru cel scurt.

— Şi dacă vine vierul, Pătruleeee?... se trezi din somn Simion Popescu, are să te întrebe cum ai păzit tu viaaaa...

www.dacoromanica.ro

— Cîntă, mă nene Simioane, mai încet, că dă dracu' cineva peste noi, și asta ne mai lipsește, cum sîntem noi de aranjați acum...

— Vezi-ți, mă băiete, de treabă! — îl liniști Simion Popescu. Aici nu mai vine nimeni pe timpul ăsta, însă de ce mi-e mie, îmi este că timpul se îndreaptă, și atunci iar începe iufa cu înscrierile. Ai văzut ce scrie la ziar...

— Nu — zise iute Năiță Lucean, care nu scăpa seara să nu citească ziarul și care de vreo două-trei zile rămăsese în urmă, cineva îi furase gazeta din sălița unde i-o lăsa poștașul și chiar se certase binișor cu acesta cu o seară mai înainte.

— Mi le fură cineva, măi băiete, pentru că mi-nchipui că tu le aduci — îl oprise el pe factor, cînd acesta se întorcea din drumul lui la primărie, trecînd prin fața casei lui Năiță.

Năiță stătea pe prispă, cu Petre al lui Toma, și nu se auzea decît glasul lui Lucian, care îl mustruluia pe Petre.

— Nu mai lucrezi zidărie, nu mai lucrezi, bine, oale iar nu mai faci, iar bine, i se mai urăște omului, înțeleg, că și mie mi se urăște cîteodată, îmi vine să mă las și de muierea asta, care a și îmbătrînit, nu i se mai văd ochii de zbîrcituri.

— S-a cam topit Genica de cînd a fugit Gheorghe — îl confirmă Petre al lui Toma, pe gînduri.

Nu-i convenea ce-i spunea Năiță și vrea să-l înfunde și el nițel. Nu-i convenea să i se amintească de cum se lăsase el de oale și apoi de zidărie și se băgase cu al lui Geanovu la Sfat, de cînd Craina fusese schimbat, și în locul lui fusese pus Geanovu.

De la o vreme se cam sastisise de muncă, se tot uita pe la primărie, se tot vîra unde nu-i fierbea oala, și cum nu era nici prost, nici neîndemînatic, îl văzuse cineva în trecere către Raion sau dinspre Raion, mai vorbise cu el, îi mai cer-

www.dacoromanica.ro

cetase un dosar încropit de Craina din mai nimic, căci ce se putea spune despre el decît că e olar, și zidar, și tîmplar și altceva nu știe decît să muncească. Și într-o dimineață îl chemaseră la o ședință, mai discutaseră cu el, și se trezise vicepreședinte.

— S-a cam topit Genica, săraca, și parcă o văd cînd ai luat-o cum arăta ea și cum se vîntura ea toată de bucurie și cum se lăuda ea că o să facă și o să dreagă cu tine...

— Și n-a făcut? se interesă Năiță de părerea lui Petre, supărat acum bine că i se aminteau zilele lui de tinerețe cînd și el crezuse că o să facă mari isprăvi și chiar se lăuda către prietenii lui și către acest Petre al lui Toma cum o să încherbe el viața și cum o să se mire ei de ce are să facă el cu Genica....

— Mare lucru n-a prea făcut, n-ați prea făcut — răspunse pe gînduri Petre al lui Toma. Afară de copii... mai adăugă el.

— Și casele? — întrebă Năiță repede, căci simțea că Petre vrea să-l aducă cu botul pe labe și să-l înfunde de tot, — și casele...

— Temeliile, îl domoli Petre iute, și cei doi dinți de aur strîmbi îi ieșiră de sub buza de sus cînd închise gura uscat, adică să nu-i spună lui Năiță de case, fiindcă el le-a zidit și au rămas la temelii, de doi ani nimeni nu s-a mai apropiat de ele...

— Temeliile, dar le-am pus, trei am pus, că tu ai lucrat la ele, apăsă Năiță pe ultimele cuvinte ca să se vadă că Petre a fost lucrător la el chiar dacă acum a ajuns el ajutor de președinte și este el mare peste sat, dar mai înainte a fost ca și el, Năiță, și chiar mai puțin dacă Năiță l-a angajat lucrător la case...

— Măi Năiță, ascultă-mă tu pe mine, că nu se mai poate, am crezut și eu, dar nu se mai poate, acum e o politică, și politica asta se face...

www.dacoromanica.ro

— Cînd? — întrebase Năiță cu o nădejde disperată ca acest Petre al lui Toma să înțeleagă că trebuie să-i spună adevărul, și el, Năiță, să-l știe și să nu se mai chinuiască, să știe încotro să o poată și el apuca.

Petre stătea pe prispa lui și se uita în vîrful măgurii, care rămăsese pustie și se pregătea de iarnă. Nu mai era nici roșie ca la începutul toamnei, nici vînătă, nici neagră. Se făcuse ca sarea, cum sînt tîmplele unui om care albește înainte de vreme de necazuri și de greutăți pe care nu le mai poate duce...

— Și măcar ți-a spus? — îl întrebă Pătru cel scurt.

Se aplecase deasupra butoiului cu țuică și, cu o ceșcuță măruntă și fără mînușă, se chinuia să pună la loc ce dăduse pe dinafară.

— Ce să-mi spuie? — se arătă dezamăgit Năiță Lucean, ei altceva nu mai știu decît că dacă vrem să scăpăm de sărăcie, să ne înscriem...

— Da — clătină din cap, neconvins de răspunsul lui Petre al lui Toma și de adevărul acestui răspuns, Pătru cel scurt.

— Pătrule, vine vierul, Pătrule... se înveseli negru Simion Popescu care ascultase discuția lor și pe care de mult nu-l mai interesau frămîntările lor și chinul lor. Se socotea scos din politică, deși cu el și mai ales cu soarta lui de chiabur se făcea multă politică prin alte sate, și chiar pe la ei, pe la Cornul-Caprei, se făcuse cînd era președinte Craina și toată ziua îl scotoceau după cote și îi luau ce mai avea prin curte în numele datoriilor lui neplătite, iar el nu se supăra, le dădea și cînta bisericește.

— Luați, luați! cînta el sîsîit uitîndu-se liniștit și împăcat cum îi scoteau din curte Craina și cu Ciclop și cu cineva de la Raion o căruță veche la care nu mai fusese înhămat un cal de mai bine de douăzeci de ani.

www.dacoromanica.ro

— Luați — cînta el —, acesta este trupul meu, carele se frînge pentru voi!

Și cînd să iasă Ciclop pe poartă îl strigase să mai stea niței, și fugise în casă, de unde se întorsese cu un bici tot vechi, împletit din sîrmă și cu șfichiul scurt din nojițe de opincă, cu un pămătuf verde în vîrf, ca un ciucure, dar mîncat de molii.

— Ia-l, Ioane — îi întinsese Simion Popescu biciul lui Ciclop —, și cînd o să cumpărați cai, să pocniți din biciul ăsta, să știu și eu că treceți voi la tîrg.

Dar, firește, cai nu cumpăraseră, căruța veche și hodorogită zăcuse pe la poarta primăriei vreo jumătate de an, după care o luase Ciclop acasă la el și o făcuse cuibar de găini.

— Pătrule, vine vierul, Pătrule, o să vedeți voi pe dracul, eu dacă mai stau în Cornul-Caprei pînă la Paști! Și dacă la Paști o fi urît, atunci să știi că plec, vă las, am terminat.

Plecară pe întuneric din povarna lui Simion Popescu, după ce stinseră focul și ascunseră bine butoiașul lui Năiță Lucean. Urma să pornească peste o zi-două, la vale, cu carul lui Năiță, și atunci tot noaptea, se gîndiseră ei, trebuiau să vină și să încarce acest butoiaș în car și să-l ascundă sub niște mere crețești.

Pătru cel scurt își luase un ulcioraș de vreo trei kilograme, să aibă pe lîngă casă de băut sau pentru vreun om care ar fi venit pe la el să-l ajute la o nevoie.

Se strecurau prin întunericul de smoală, în tăcere, nici șoptit nu vorbeau, Năiță înainte, mergînd ferit, nu cu mersul lui iute și grăbit, pășind cu grijă și așteptînd numai atunci cînd i se părea că s-ar auzi cineva, Pătru cel scurt după el, tot ferit, ca o pisică și cu ulciorul în mîna stîngă.

Simion Popescu rămăsese în urmă, cîntînd, se afumase iar binișor, și la jumătatea drumului se întorsese înapoi.

www.dacoromanica.ro

— Nu o mai duce mult nici Simion — zise Pătru cel scurt. Cred că nu apucă nici Paștele, cum își închipuie el, ca să-și mai facă curaj.

Năiță nu-i răspunse, se opri la cîțiva pași înaintea lui Pătru, în marginea unei podiști de lemn putrezit. Dedesubt susura Leurzeaua, o apă care nu curgea decît toamna tîrziu, dacă toamna era ploioasă și primăvara la fel, două-trei săptămîni, pe urmă seca și se pustia. Însă era o vale adîncă, și toată coasta din lungul acestei văi se numea Valea Leurzelei.

Lui Năiță i se păru că sub pod se mai afla cineva, parcă s-ar fi auzit și o răsuflare omenească, dar Leurzeaua acoperea totul, și el păși liniștit înainte, peste pod.

Pătru venea în urma lui cu ulciorul în mîna stîngă, nu-l văzuse pe Năiță cînd se oprise să asculte, nu-l vedea nici acum și îl strigă destul de tare, ca să i se cunoască glasul.

— Năiță, unde ești, mă, că nu te mai vezi neam...

De sub pod se repezi atunci cineva și-i smulse din mînă ulciorul.

— Faceți țuică, hai, fără autorizație! — se auzi glasul fonf al lui Ciclop, care pîndea de mult acolo sub pod, deși nu se putea ști pe cine pîndea el.

— Năiță — strigă Pătru acum sugrumat de spaimă, Năiță, hoții! — dar Ciclop îi înhățase ulciorul și ieșise de sub pod în drum.

— Voi erați, fire-ați voi ai dracului! — fonfăi el. Ei, acum să vă văz eu pe unde scoateți voi cămașa, că de gură nu vă întrece nici Necuratul altfel!

— Ioane — se dumeri Năiță Lucean —, ce dracu' făceai tu sub pod?

— Mi-a luat ulciorul — îl informă Pătru cel scurt, uite-te la el, mi-a luat ulciorul.

— Ce ți-e mă Ioane, ai înnebunit, stai noaptea sub pod și jefuiești lumea? — îl mai întrebă Năiță, care băgase de

www.dacoromanica.ro

seamă că Ciclop venea după ei peste pod cu ulciorul lui Pătru în mînă.

— Te-ai făcut haiduc? Păi cu noi, mă, cu săracii? Haiducii luau de la bogaţi, Ioane, nu de la săraci. La Pătru cel scurt te bucuri tu?

Se făcea şi el că nu înţelege rostul celor întreprinse de Ciclop, deşi bănuia ce putea să-i aştepte dacă acest Ciclop se ducea la Sfat şi la şeful de post cu ulciorul de ţuică, ei intrau în mare încurcătură, căci era interzis să se facă ţuică şi mai ales fără autorizaţie şi la cazan particular, nedeclarat.

Însă Ciclop nu vorbea, venea către Năiţă peste pod, cu Pătru cel scurt în urmă.

— Acuşi să vă văz eu —, rupse tăcerea lui ameninţătoare Ciclop —, de mult vă pîndesc eu pe voi şi să vedem ce mai spuneţi voi cînd oi arăta eu corpul delict?

„Uite al dracului — se gîndi Năiţă Lucean —, nu e el chiar prost de tot dacă a învăţat şi cuvintele astea de judecător!"

— Şi ce vrei să faci tu cu corpul ? — se interesă Pătru cel scurt, ajungînd şi el la capătul dinspre Năiţă al podului.

— Martor — zise Ciclop, martor, ca să se vadă cu ce vă ocupaţi voi şi ziua, şi noaptea şi să se vadă atunci, Năiţă, dacă tot aşa te-a învăţat pe tine tovarăşul prim, cu care te lauzi tu mereu şi faci pe cine faci tu.

Dar lui Năiţă îi sări ţandăra şi îl luă pe Ciclop de gulerul laibărului, pe apucate, căci nu se vedea bine în întunericul acela. Ploaia se oprise iar şi parcă s-ar fi pregătit să iasă luna după nişte nori, undeva spre Sacoţ.

— Mă Ioane, tu ştii bine care este soarta noastră aici, la Cornul-Caprei, de ce te faci tu, mă, al dracului?

— Să nu dai —, zise Ciclop, care nu mai apucă să vadă, dar simţi mîna lui Năiţă cum se ridică deasupra capului său. Să nu dai, Năiţă, că o păţeşti şi nu e bine. Să...

www.dacoromanica.ro

Însă Năiță îl și plesni peste ochi, la nimereală, și o secundă Ciclop avu impresia că i-a spart ochiul, fiindcă pe obrazul lui peticit de zgîrieturile de la bătăile muierii se năpusti un șuvoi fierbinte, dar erau lacrimile.

— De ce ești tu, mă, al dracului? — mai zise o dată Năiță Lucean —, și iar îl plesni la nimereală, cu putere și cu sete.

Ciclop se smulse din mîinile lui și o rupse la fugă, dar tot cu ulciorul lui Pătru în mînă.

Ca un fulger, cît era el de mototol, Pătru se repezi și el după Ciclop și, pipăind pe întuneric pe jos, găsi un bolovan și se ridică să-l pocnească. Atunci se rupseră și norii deasupra Sacoțului, și luna ieși afară, cu o față buhăită și somnoroasă, iar Pătru dădu cu ochii de ulciorul din mîna lui Ciclop. Pietroiul zbură și se izbi drept în burta ulciorului, care bufni înfundat și se sparse în țăndări, lăsînd țuica să curgă toată pe pămînt.

— Ca brandul — se înveseli brusc Năiță Lucean, fiindcă văzînd ulciorul spart în mîna lui Ciclop, numai mînușa ulciorului mai rămăsese întreagă, își dădu seama că nu mai este nici un pericol, martorul nu mai exista.

— Ca șrapneaua, Pătrule, futu-i mama mă-si, parcă tragi cu brandu'!

— He-he-he! — rîse, răgușit de spaima prin care trecuse, Pătru cel scurt.

— Unde e martorul, Ioane? — strigă el după Ciclop, care se oprise să se scuture pe pantaloni de țuica vărsată peste ei.

— Mă! — strigă și Năiță la el, și chiar se făcu spre el, ca și cînd s-ar fi gîndit să-l alerge și să-i mai dea un toc de bătaie.

Dar Ciclop o rupse la fugă, aruncînd și mînușa ulciorului. Cînd ajunse undeva la drumul mare, spre primărie, începu să strige cu glasul lui fonf și sugrumat:

— Hoții, mă, hoții! Mă omoară!...

www.dacoromanica.ro

Nu auzea nimeni însă, trecuse de miezul nopții, satul dormea, cerul, înalt acum, făcea și mai pustie lumea lor de la Cornul-Caprei, și Năiță Lucean băgă de seamă că are să dea bruma.

Mergeau iar unul după altul, în tăcere, dar nu mai mergeau ferit; nu mai aveau de ce.

— Mîine să te duci tu și să ceri autorizație — îl îndemnă Pătru cel scurt —, să vedem cum facem și să plecăm la vale. Mi s-a urît pe lîngă casă, aș vrea să mai văd și eu lumea, să mai vedem ce s-a mai petrecut și la vale. Ăia s-au aranjat — adăugă el —, iar Năiță înțelese că Pătru se gîndea la faptul că „ăia" de la vale au făcut colhoz și s-au aranjat, însă ei aveau datoria să se convingă, să vadă, adică, cu ochii lor cum s-au aranjat și dacă s-au aranjat. De mai multă vreme plănuiseră ei această călătorie la vale și o socotiseră să dureze mai mult, adică vreo două săptămîni, ceea ce pentru ei era foarte mult, pentru că nu le plăcea să mai plece de lîngă casă de cînd se întorseseră din război, unde se cam săturaseră de călătorit.

— Nu-mi mai trebuie, frate-meu, călătorie, tot restul vieții — făcea Dumitru lui Dincă —, mi-ajunge. Mie, acum, și la tîrg la Hurez mi se pare departe. Dar la vale tot merg, chiar și două săptămîni, merg cu carul lui Nicu lui Nae, zicea el.

Era mai sărac decît ei, adică decît Năiță și Nicu lui Nae, nu avea car cu boi, și fără car cu boi nu te prea puteai pretinde, trebuia să stai mai smerit pe lîngă cine avea, cum erau Năiță Lucean și Nicu lui Nae și Mucălăii, care aveau căruță cu cai, însă aceștia erau niște oameni ai dracului, nu intrau cu nimeni în tovărășie. Stăteau toți trei într-o curte, cu tatăl lor, Mucălău cel bătrîn, și trăseseră dinaintea casei niște porți înalte, să nu se vadă ce e la ei în bătătură.

— Mi s-a urît pe lîngă casă, Năiță, vreau să mai petrecem și noi o săptămînă, ca atunci, după război, cînd am venit eu

www.dacoromanica.ro

și m-ai luat tu la vale. Să mergem pînă la Dunăre, biserica mamii ei de Dunăre! Vreau să o mai văd o dată, a mai crescut ea, ori a secat dracu' de tot?

Năiță nu vorbea, asculta ce zice Pătru și pricepea bucuria lui și pofta lui să plece la vale acum, după ce scăpase de încurcătura cu Ciclop, care nu mai avea „corpul" ca să-i reclame.

— Să vezi cum ne reclamă Ciclop că l-am bătut și ne dă în judecată pe amîndoi. Ăsta acum se duce la Sfat și la șeful de post.

— Păi are el martori că l-am bătut noi? — întrebă Pătru cel scurt. Ne-a văzut pe noi cineva cînd l-am bătut? L-a bătut muierea, dă-l în... nu-l bate ea mereu și cu fiu-său? N-are martori!

Se apropiau de casa lui Pătru cel scurt, și acesta tot mai morfolea la cuvinte ca să-și dea curaj.

— N-are nici un martor. Da de plesnit l-ai plesnit bine? — se interesă el, curios să știe dacă măcar ce a încasat Ciclop merită o reclamație și un proces. Fiindcă dacă ne dă în judecată, să știm de ce.

— Ei, l-am plesnit eu nițel — răspunse cu părere de rău Năiță Lucean. L-am apucat și eu, pe întuneric, la nimereală, că nu se prea vedea atunci cînd l-am apucat eu de guler. Dar un ochi tot crez că i l-am flecit. A fugit el, însă eu aveam de gînd să-i mai dau cîte ceva...

A doua zi, de noapte, Năiță Lucean și Pătru cel scurt ședeau pe treptele de la Sfat și-l așteptau pe Geanovu, care fusese pus președinte, sau pe Petre al lui Toma, ajutorul acestuia. Timpul se îndreptase, cum bănuise Năiță, noaptea dăduse o brumă groasă, care arsese cîmpurile și se aștepta o zi cu soare și călduroasă, însă soarele nu reușise încă să treacă măgura, numai se ghicea...

Venise și Trică la taurul lui, negru de supărare, fiindcă auzise că o să le ia taurul care nu făcea față, era puturos.

www.dacoromanica.ro

— Dar pe dumneavoastră v-a pus în locul lui Ciclop, se interesă vesel și al dracului prostul, văzîndu-i cum ședeau amîndoi pe trepte, zgribuliți și înghesuiți unul într-altul.

— Mă Tricăă — se înveseli pe jumătate Năiță Lucean, care nu prea glumea cînd era vorba de el. Lui îi plăcea să rîdă de alții și cu alții, însă nu-i plăcea să treacă cineva pe dinaintea lui, și oamenii se și fereau, pentru că gura lui era a dracului, nu se făcea să intri cu el în discuție, nu ieșeai bine. Mă Tricăăă — lungi el cam amenințător, dar cu dulceață, numele omului angajat să păzească taurul —, eu te știam pe tine prost, dar nici chiar așa, fii băiat cuminte, că geme țara de deștepți, să mai fie și unul, doi cu minte.

— Lasă, mă Năiță, băiatul în pace, că e de-al nostru, nu-l cunoști? Or tu nu știi, măi Trică, cum te cheamă pe tine? — se iuți Pătru cel scurt tot serios, și Trică nu băgă de seamă bătaia lor de joc și răspunse grăbit:

— Dumitru Zdîrnă, nene Pătrule.

— Eee — făcu mirat Pătru cel scurt —, păi vezi, ești bun că ții minte! Îl vezi, Năiță, omul știe și cum îl cheamă, se schimbă socoteala, iar Trică se smeri și el, mulțumit cu aerul că de, nu e nici el chiar cum se credea.

— Lasă, domnule, chestia asta acum, că știu eu cît e el de luminat — zise Năiță, îți dai cu degetele-n ochi cînd luminează el.

— Ce mai noutăți?

— Scoate taurul și desființează centrul — răspunse Trică, trist.

— Rămîi fără servici în felul ăsta, constată repede Pătru cel scurt, și Trică vru și el să mai spună cum îl lăsau pe drumuri, după ce slujise el cu credință cît slujise la acest taur nenorocit și de cîte ori fusese el mototolit de acest taur și burdușit de coarnele lui.

— Însă cînd am vrut să plec, nu m-a lăsat, că să stăm toți aici, la post, că avem o misiune — și eu am fost de bună-

www.dacoromanica.ro

credință și i-am ascultat, și acum mă salută, zice că s-a schimbat tehnica. Să dea Dumnezeu, se îndoia el de această tehnică nouă, dar după cum am văzut eu, vacile nu pricep mai nimic.

Povestea asta era cunoscută de cei care scoborau pe la Mat și apucau să intre în vorbă cu Trică și să asculte plîngerea lui. Acum însă nu mai putu să se plîngă, cum ar fi vrut, fiindcă pe portița primăriei intrase Geanovu, președintele, și cei doi uitară de Trică, se ridicaseră în picioare să-l salute.

— Ce e, mă Năiță, cu dumneata și cu aghiotantul la ora asta de noapte în curtea Sfatului? Ați venit înaintea lui Ciclop, și mi se pare că n-are cine să ne deschidă ușile împărătești.

Lui Pătru cel scurt nu-i veni chiar bine funcția de „aghiotant" pe care i-o dăduse Geanovu și despre care mai auzise el și cu alte ocazii. El se considera prieten cu Năiță, nu aghiotantul lui, dar se părea că se dusese vestea de această funcție, și cînd nu era el de față, așa vorbeau oamenii cînd aveau nevoie să-l pomenească.

— Domnule, ai auzit că aghiotantul lui Năiță și-a pus coacăz roșu la poartă?

— Uite ce e, tovarășe președinte —, începu Năiță Lucean, ca să treacă și el peste povestea cu aghiotantul, căci simțise că Pătru se pregătea să-l înfrunte pe Geanovu și nu era un moment pentru așa ceva acum, cînd ei aveau nevoie de Geanovu și trebuia să se aibă bine cu el. Uite ce e, nu e nevoie să deschizi ușile împărătești pentru noi, fiindcă noi avem timp să intrăm pe ele, sîntem tineri, nu ne grăbim chiar așa — dar își dădu seama că și el o luase greșit și că dacă mai continua pînă la urmă îl înfrunta el pe Geanovu, căci nici lui nu-i convenise povestea cu ușile împărătești.

Pe podul Cernei se vedea venind Ciclop bandajat la un ochi cu un bandaj nou și cu căciula lui militară cu urechi pusă peste partea cu bandajul.

www.dacoromanica.ro

„S-a dus la doctor — se gîndi Năiță Lucean —, înseamnă că ne dă în judecată și scoate certificat."

— Ce e, mă, cu tine, Ioane? —, se miră ipocrit Pătru cel scurt cînd Ciclop intră pe portița primăriei venind către ei. Ce e, mă, cu tine, cine te-a pocit așa bine? — se înveseli apoi tare, dar destul de forțat, Pătru cel scurt.

— Nu știi? — fonfăi întrebător Ciclop uitîndu-se la cei doi cu singurul ochi teafăr, căci, din fericire, fusese plesnit chiar peste ochiul lui cu albeață.

— Să trăiți! — salută el apoi, respectuos și cu un glas plîngăreț, iute schimbat cînd îl văzu pe Geanovu.

— Ai cheile? — întrebă Geanovu fără să se mire de bandajul pus peste ochiul lui Ciclop, și Năiță crezu că Geanovu știe, s-a dus Ciclop noaptea și i-a reclamat.

Cînd intrară în biroul lui Geanovu, acesta închise repede ușa, trîntind-o supărat și zicînd:

— Trebuie să-l schimb, că nu se mai poate, toată ziua bate muierea la el și îl pocește, parcă e dracul la ușa primăriei, și mai este și surd, cred că luna viitoare îl schimb.

— Dă-l în... interveni Pătru cel scurt, îngăduitor și milos. Lasă-l dracului, că moare de foame, e un pîrlit — îi venise lui o milă ascultînd cum se pregătea viitorul amărîtului de Ciclop.

— Nu se poate — se împotrivi categoric Geanovu —, nu mai e cazul să ținem la ușă toți proștii, trebuie să găsesc eu pe cineva, dar mi se pare că nu prea vrea nimeni.

— Dă-l, domnule, afară —, interveni și el categoric Năiță Lucean —, dă-l afară, că nu moare el cu una, cu două, dă-l afară, că se mai găsește el un amărît care să audă în pîlnia telefonului și să te strige, însă ar fi cazul să ne dai și nouă o autorizație să ne ducem cu niște mere la vale, eu și cu Pătru, ce părere ai?

— Nu se poate — zise sec Geanovu, care se așezase la birou și scotocea prin niște hîrtii, parcă pierduse o foaie

www.dacoromanica.ro

importantă, nu se uita la cei doi, răsfoia hîrtiile de pe masă, și înjura încet: Unde e, domnule?

— Cum nu se poate? — întrebă Năiță Lucean, mirat, dar cu o mirare care îi secase glasul și simțea cum se înecă.

Pătru cel scurt, care stătea mai într-o parte, ca să prindă din ochii lui Năiță ce avea să zică în vreo anume împrejurare și să știe dinainte cum să deschidă și el gura dacă era nevoie, veni și el în față, chiar înaintea lui Năiță, și se rezemă cu o mînă de biroul lui Geanovu.

— Aici tăia și spînzura Craina, fir-ar mama lui a dracului, și aici m-a chemat el să mă oblige să mă înscriu, să fac cerere, că altfel nu mai ies eu cu merele din sat — zise Pătru cel scurt. Mai ții minte cînd am ieșit eu de aici negru și tu ședeai de vorbă cu Nicu lui Nae și ai zis „Pătrule, n-am nici o putere, el e pus aici cu rost, și eu nu poci trece peste el"?

— Nu se poate —, reluă Geanovu răspunsul său la întrebarea lui Năiță Lucean. Tot nu găsise ce căuta și se vedea că era ceva important. Nu se poate, nu se mai poate, am primit ordin să nu mai dăm autorizații decît la membrii cooperatori.

— Care cooperatori? — se răsti Năiță. De unde cooperatori, aici nu sînt, nu s-a făcut.

— Nu s-a făcut — zise Geanovu —, dar trebuie să se facă, e musai, nu mai putem nici noi trăi așa, ca acum două mii de ani, așa că pînă atunci...

— Murim de foame — intră iar în discuție Pătru cel scurt —, pînă atunci murim de foame.

— Uite-o, domnule — răsuflă ușurat Geanovu —, asta era, și ridicîndu-se de la birou veni către cei doi, citind rar, ca să poată pricepe și ei.

Năiță se uita pe fereastra biroului peste dealurile Oarbei, vinete și pustii, dar nu mai vedea locul lui de casă,

www.dacoromanica.ro

vedea numai pustiul, și niște pruni răschirați, zgîriind cerul cu crengile lor bătrîne și negre.

— Se poate? — se auzi glasul înfundat al lui Ciclop, care intrase pe furiș în timp ce Geanovu citea ordinul cu interzicerea cărăușiei pentru țăranii individuali.

— Ce e? — întrebă supărat Geanovu.

— Vă cheamă Raionul la telefon, cu comisia.

— Care comisie? — mai întrebă Geanovu, sîcîit de prezența omului de serviciu.

— Cu campania care începe, a anunțat și Stroiești, săptămîna viitoare a zis că începe campania.

— Mă, tu cînd te mai bați cu muierea și te pocește ea pe tine cum te-a pocit acum, să nu mai vii la Sfat, să te duci dracu' pe Cerna la vale și să stai acolo pînă te omenești la înfățișare, altfel să nu te mai prind pe-aici. În fiecare zi vii ca de la război, auzi? Că dacă nu, eu te dau afară, să știi de la mine!

Se repezi apoi la telefon, uitîndu-se la un ceas pe care îl ținea, ca bătrînii pe timpuri, legat cu un lanț și vîrît într-un buzunar de la vestă. Nu trecuse de șase și jumătate și se mira ce putea să fie așa de urgent de-l chemau la telefon cu noaptea-n cap.

Năiță Lucean și cu Pătru cel scurt ieșiră după el în săliță, urmați de Ciclop, care se apropie de Năiță cu o față posomorîtă și neagră de supărare.

— Va să zică, tot voi mă bateți și tot voi mă înfundați, dar vede el Dumnezeu, mai vorbim noi în viața asta!

— Ce să vorbim, Ioane, ce să vorbim? Păi tu ești surd, cum să vorbim noi cu tine?

— Bine-bine! — îi amenință Ciclop, fugind șontorog după Geanovu, la telefon.

www.dacoromanica.ro

Capitolul XII
VÎNĂTOAREA

SPRE SFÎRȘITUL LUI FEBRUARIE, IARNA PĂrea să-și fi încheiat datoriile față de țăranii de la Cornul-Caprei, zăpada se subțiase, și pe cîmpuri, din loc în loc, răsăreau mușuroaiele negre, iar către mijlocul zilei fumegau stins, pădurea se scuturase și ea de zăpadă, crengile se zvîntau la soarele pipernicit și trecător repede peste culmile măgurii, la Sacoț, seara venea o boare ciudată, caldă și cu un miros de baltă stătută, parcă ar fi fost răsuflarea

www.dacoromanica.ro

unui lac părăsit, dar trecea repede, și cînd răsăreau stelele, gerul se întărea din nou, și geamurile înghețau, și focul bubuia în sobele oarbe încinse peste măsură.

Nu mai plecase nimeni din sat, planurile unor călătorii la vale fuseseră uitate, boii rumegau liniștiți în grajdurile sărace, carele fuseseră uitate sub polatele vechi, oamenii își făceau de lucru pe lîngă casă, treceau rar unul pe la altul, din cînd în cînd Geanovu chema pe cîte cineva pe la Sfat și vorbea cu el ore în șir, era un băiat inimos și încrezător, părea bun de primar, nu făcuse nimic deosebit, dar nici nu stricase nimic, avea o răbdare copilărească și o mirare la fel. Nu era vesel și nici rîzăreț ca ajutorul lui, Petre al lui Toma — căruia îi plăcea să se știe ce este și toată ziua ar fi rîs să i se vadă cei doi dinți pociți într-o margine a gurii — însă pe fața lui stăruia mereu o lumină vie și caldă și, deși întotdeauna făcea numai cum credea el și cum știa el, îl lăsa pe fiecare să creadă că e de partea lui și a nevoilor lui și că înțelege ce este al fiecăruia.

Stătea de vorbă cu Pătru cel scurt la el în biroul lui de Președinte și aștepta liniștit ca acesta să-și strîngă gîndurile, căci părea foarte încurcat și frămîntat, și de cîteva ori se răzgîndise după primele cuvinte și intrase într-o muțenie de pămînt după ce se justificase absent și scurt cu acel „să vedem" al lor, din totdeauna.

— Se poate — credea el ipocrit ce spunea Geanovu —, se poate, că și tu ai fost amărît ca noi și nici acum văz că nu te-ai mai încherbat, însă știi cum e, să mai vedem, de ce să începi tu cu mine?

Era către prînzul cel mare, cerul se pierduse sub o pîclă albicioasă ca o ceață, apoi începuse vîntul acela subțire dinspre primăvară, dar care nu aduce zăpada mieilor, ci viscolul întors din drum. Pătru mototolea pe genunchi căciula lui veche, jupuită de atîta purtat, și ținea ochii

www.dacoromanica.ro

închiși, părea că doarme pe scaun, glasul dulceag al lui Geanovu toca mărunt, și el îl auzea ca venind de departe, ca și cînd n-ar fi fost în biroul acestuia sau ca și cînd ar fi fost, dar altădată, mai demult, și acum el își amintea, și deci nu era obligat să răspundă.

— Nu știu, se declarase el neconvins într-un tîrziu, cînd și Geanovu tăcuse și părea că obosise așteptînd răspunsul lui Pătru. Ofta, trist și sceptic, dar fără să-l fi contrazis pe Geanovu, și chiar acesta era și adevărul pînă la urmă, căci nu știa ce să răspundă. Din toată discuția aceea nesfîrșită, el nu reținuse decît că nu se mai putea ca pînă atunci și că nu mai era mult pînă cînd aveau să părăsească vechiul lor fel de a trăi, și el nu-și putea închipui cum va fi noul fel de viață către care erau împinși în fiecare zi cu cel puțin un pas, iar ei își dădeau seama că nu mai au putere să se împotrivească și că un destin implacabil avea să schimbe și să răstoarne tot ceea ce lor li se păruse pînă atunci de neclintit.

— Și cu boii — întrebase Pătru, înainte de a se ridica în picioare de pe scaunul pe care amorțise —, cu boii, cine are, ce faceți?

Nu întrebase ce vor face ei, țăranii, și nu întreba nici ce vor face cu pămîntul lor, pe el îl interesa ce se va întîmpla cu boii, deși nu avea, însă visul lui era să-și facă rost de un car și de o pereche de boi, singura dovadă și cea mai categorică privind întemeierea trainică a gospodăriei lui.

Murea cîte un copil pe la casa cuiva, și bărbatul umbla supărat și plîns și cu capul gol și neras o săptămînă, două, însă viața nu se schimba, ce era de făcut se făcea ca și pînă atunci, dar dacă pierea un bou din jug, viața lor se îngreuna mult, greu mai putea fi ridicat alt bou și pus la jug, omul se înnegrea la față, și puterea lui se vedea bine cum pierea, începeau datoriile și îndatorările, se mai înnă-

www.dacoromanica.ro

deau cu o vacă, sărăcia îi pîndea și îi amenința și povesteau multă vreme.

— Cînd mi-a murit mie un bou, în mijlocul verii, și m-a lăsat fără nici o putere — povestea Gheorghe Oțăt, care avusese trei copii și toți îi muriseră și între ei o fată ajunsese de se ridicase în picioare, și pierise într-o noapte ca din senin, și nu mult după ea îi căzuse un bou în jug la arat și se sfîrșise sub ochii lui. Cînd mi-a murit mie un bou în jug, atunci m-am sărăcit eu și m-am apucat de sobe, în vara aia, cînd a murit în jug, atunci am băgat eu de seamă că nu am noroc.

— Da — zicea cîte cineva —, Gheorghe avea atunci boi frumoși.

Nimeni nu-și amintea fetița care abia se ridicase în picioare și nici numele ei!

— Boul ăla a căzut în jug la arat — zicea altcineva din sat, căci toți știau întîmplarea și erau uimiți de această moarte fulgerătoare, în jug, a bietului animal.

— Boul ăla era frumos și avea și un nume frumos, îi zicea Cerbu, flutura cu coarnele, dar nu împungea.

— Ce-a spus de boi? — îl întrebă Năiță Lucean, căruia Pătru îi povesti în amănunt lunga lui discuție cu Geanovu.

Era seara acum, ceața se retrăsese, cerul se scoborîse iar jos, negru ca smoala, și muierea lui Năiță, care trebăluia prin curte, strigase la ei ca să o audă din casă, unde erau:

— De, de, Năiță, nu ți se împlinește proorocirea, mai e pînă la primăvară, deocamdată mi se pare că se pune iar pe nins.

— Și mie mi-a distrus vulpea curcanii — zise Pătru cel scurt în loc de răspuns la ce îl întrebase Năiță Lucean. Aveam patru curcani și dormeau în prunul de lîngă fînar, acum, cînd se mai încălzise, și un vulpoi al dracului — fiindcă trebuie să fie și mare — s-a strecurat în lipsa

www.dacoromanica.ro

cîinelui, care nu mai doarme neam acasă, și i-a doborît pe toți jos.

— Știi cum face? — se interesă el dacă Năiță avea idee de strategia vulpoiului. Se bagă sub prun și se uită în sus și-i adoarme de tot, și curcanii pică jos ca pietroiul.

— Știu — îl confirmă pe gînduri Năiță Lucean —, dar ce a zis de boi?

— Ce să zică, zicea că rămîn ai noștri, cu ei ne ducem la lucru, ce e de făcut cu ei facem, se ține seama de cine ce are.

— Da — confirmă tot neatent Năiță Lucean informația lui Pătru cel scurt.

— Ninge, a început să fulguiască, mi se pare că o ia de la început. Abia acum se încinge bine iarna, o să vedeți voi — zise muierea lui Năiță intrînd în casă cu o îngrijorare vădită pentru schimbarea asta neașteptată a timpului, care pînă atunci părea să-i fi înșelat, și ei își puseseră nădejdea în el și speraseră în venirea primăverii mai devreme ca în alți ani.

— Dacă ninge bine — zise Năiță pe gînduri —, și dacă spre dimineață se oprește, cum se luminează mergem după vulpoiul ăla.

Și se uită țintă la Pătru cel scurt, care tresărise speriat auzind planul lui Năiță Lucean, după atîția ani de cînd nu mai vorbiseră ei despre o asemenea tovărășie.

— Mai ai ce-ți trebuie? — îl întrebă Năiță, privindu-l tot scurt, drept în ochi.

— Era pe undeva — răspunse Pătru după o secundă, două de gîndire —, i-am retezat nițel din țeavă, ca să nu se vadă din haină.

— Ei — încheiase Năiță ce avea de zis —, dacă se oprește din nins, cînd mai e un ceas pînă se luminează, vii la mine și plecăm. Știu eu culcușul lui.

www.dacoromanica.ro

— Şi Petre al lui Toma nu era el pe la primărie cînd ai fost tu? — se interesă cu cuvintele aruncate într-o dungă, rău, muierea lui Năiţă.

— A fost un timp, s-a foit pe acolo, nu prea avea el nici un rost, a vorbit şi la telefon cu cineva...

— Petre al lui Toma?... se miră femeia de această posibilitate ca Petre să vorbească la telefon. Cu cine?

— Nu se înţelegea bine, nici el n-a prea înţeles, pe urmă a plecat. El e mai rău decît Geanovu, mereu se rîde cu dinţii ăia de aur pe dinafară.

Se vedea că nu-i prea convine să-şi amintească întîlnirea lui cu Petre al lui Toma.

— Ce mai faci, Pătrule, tot aghiotant la Năiţă Lucean? — îl luase binişor şi de sus Petre al lui Toma cînd Pătru intrase în Sfat şi întrebase de Geanovu.

— Te priveşte? — îi răspunsese Pătru.

— Nu, aşa, de discuţie...

— Păi aşa, de discuţie, ar fi cazul să nu te mai bagi în vorbă dacă nu te întreabă cineva!

— Eşti supărat? — făcu Petre pe îngrijoratul, nu se poate!

— Ba se poate, că mi-ai cam rămas dator, chiar de la lucru, de la Năiţă, mai ai să-mi dai banii pe două zile, şi acum ai putea, că ai leafă, aici dacă stai degeaba nu se poate să nu te plătească.

— Cît? — se interesă repede Petre al lui Toma, neconvenindu-i să se ştie ca e dator.

Băgă iute mîna într-un buzunar şi scoase o sută de lei.

— E bună — confirmă Patru, şi i-o smulse din mînă.

Nu era însă nimeni să-i vadă, şi Petre vru să discute mai îndeaproape cu Patru.

— S-a trecut cu vederea, m-am luat şi eu cu slujba asta, fiindca să ştii că nu e uşoară.

www.dacoromanica.ro

— Nu e — se îndoi Pătru totuşi în sinea lui de această posibilitate ca slujba lui Petre să nu fie uşoară —, nu e, dar te-ai înfipt în ea şi m-ai lăsat singur la zidărie.

— M-a chemat — se scuză Petre al lui Toma —, ca membru mai vechi, şi cu planurile de-acum, a fost nevoie.

— Se poate — încercă Pătru să nu mai continue discuţia, căci pe scări urca Ciclop.

— La mine, Pătrule, poţi să vii cînd vrei, la mine uşa-i deschisă — zise tare Petre al lui Toma, ca să fie el ultimul care termină ce se începuse între ei.

— N-am nevoie deocamdată, mă cîrpesc cu ce am şi mă descurc.

— Te cîrpeşti tu — fonfăi Ciclop —, dar să te văz cum te cîrpeşti acum, cînd vine colectivizarea, că acum vine, e precis!

— De unde ştia el Ciclop că e precis, că Geanovu nu ţi-a spus nimic precis ieri? — se interesă Năiţă Lucean.

Mergeau ca pisicile, pe vîrfuri, prin zăpada moale şi pufoasă care se aşternuse toată noaptea şi chiar şi acum mai ningea, mărunt şi rar, dar ningea. Era încă întuneric, şi ei răsuflau des urcînd poteca înecată în zăpada pufoasă, pe sub poalele unor fagi care se acoperiseră de omăt şi-şi lăsaseră crengile grele să atîrne peste capetele celor doi. Îşi înfundaseră căciulile pe urechi şi mergeau cocoşaţi, ca să nu scuture zăpada de pe crengile încovoiate de greutatea ei. Pătru venise îmbrăcat în mantaua lui militară, cu epoleţii rupţi atîrnîndu-i pe umeri şi cu poalele ferfeniţite şi arse. Mergea cu mîinile vîrîte cruciş, una peste alta, pe mînecile largi ale mantalei, şi pe braţe legăna o puşcă de vînătoare cu o singură ţeavă, retezată, ce predase el în toamna aceea de pomină fusese o altă armă, veche şi reparată de el, „Ca să treacă momentul", cum îi povestise el lui Năiţă, în drumul lor spre Primărie.

www.dacoromanica.ro

— De unde știa el precis? — stărui în întrebarea lui Năiță Lucean.

Vorbeau șoptit, și cînd deschideau gura, fețele lor se învăluiau în aburul gros al dimineții și ei abia se bănuiau unul lîngă altul. Zăpada scîrțîia din cînd în cînd sub tălpile bocancilor lor, și atunci ei se opreau și așteptau parcă să se stingă ecoul pașilor și apoi iar porneau, ferit și căutînd să nu greșească poteca ascunsă sub zăpadă. O dîră albicioasă se strecura pe sub poalele fagilor, venind dinspre vîrful măgurii.

— Începe să se lumineze — zise Pătru cel scurt —, mai e mult?

— Nu — șopti scurt și mustrător, întorcînd capul spre el din mers, Năiță Lucean. Unde scoatem noi piatră de var cu omul Tudorei.

Băgase se seamă că Pătru nu vrea să-i răspundă la întrebare și mergînd se gîndea de ce amînă Pătru acest răspuns, ce nu-i convenea lui și ce îl supărase pe el în împrejurarea cînd aflase ce aflase, iar acum se ferea să-și mai aducă aminte.

— Și dacă vine colectivizarea, tu ce cîștigi de te bucuri așa? — se răstise Pătru cel scurt la Ciclop, văzîndu-l cum îl amenință pe treptele primăriei și cum se bucură ca un prost ce era, cu o veselie neagră pe fața lui însemnată de ochiul acela cu albeață.

— Pătrule — se întoarse către el Petre al lui Toma —, nu te uita la el că e prost! Că și prostul spune adevărul cîteodată. Acum vine, și cum ești tu, și cu mine, și cu cine mai e ca noi, mai amărîți, că noi toți am fost cam amărîți pe lumea asta, ar fi momentul să fim primii care să dăm bună ziua.

Pătru coborîse treptele repede, fără să le mai răspundă, și ieșise pe podișca de lemn cu mersul lui rostogolit, ca și

www.dacoromanica.ro

cînd s-ar fi dus mereu la vale și numai o minune îl ținea să nu se rostogolească.

— Mă — strigase Ciclop după el, din capul scărilor —, să-i spui lui Năiță Lucean să-și schimbe aghiotantul!

Niciodată nu-l întristase ca acum această poveste, care se învechise și nu-l mai supăra, cum nu-l supărase de fapt niciodată cu adevărat, deși cîteodată se mai gîndise și el de ce oare îi spun lui oamenii „aghiotantul lui Năiță Lucean" și de ce prietenia lor e văzută așa, iar el — agățat mereu de Năiță ca un neputincios. Nu pricepea însă în nici un fel răutatea acestei glume și trecuse peste ea cum trecuseră toți peste poreclele lor, fiindcă nu era om să nu aibă o poreclă și să nu fie strigat pe acest nume de pomină și de batjocură, dar fără vreo răutate anume.

Acum însă, i se păruse că Ciclop găsise în vechiul lui prieten, Petre al lui Toma, un apărător care venea să-i spună că acest Ciclop se află mult mai înțelept decît el și mult mai socotit, iar el trebuie să ia aminte la acest nimenea care altceva nu știuse în viața lui decît să joace popice, dar și la popice pierduse.

Ieșiseră într-un ochi de pădure, o tăietură mai veche, zăpada acoperise trunchiurile fagilor bătrîni, tăiați cam de sus de cineva care nu avusese milă de lemnul acela și îl doborîse fără nici o alegere.

Deasupra capetelor lor se boltea o gură de cer vînătă și pustie. Ninsoarea încetase, gerul zbicea usturător și se părea că are să înceapă și vîntul. Năiță Lucean se oprise lîngă un trunchi de fag retezat de vreun trăsnet și privea atent la niște urme crude. Pătru veni încet lîngă el cercetînd curios semnele urmelor, care nu puteau fi decît de vulpe. Nu se uitară unul la altul, nici nu vorbiră, pă-

www.dacoromanica.ro

reau înțeleși de mult, și cînd se despărțiră, gîndurile lor erau limpezi. Năiță scoborî în lungul acelor urme, către o văioagă care se deschidea repede înaintea lor, albită toată și netedă, de ninsoarea căzută din belșug, oprindu-se în marginea ei, căci urmele se pierdeau la nici douăzeci de pași de el sub un mal care se ridica din zăpadă ca o cocoașă. Pătru scoborî prin dreapta acelor urme și, ocolind cu grijă, se opri și el, nedumerit, chiar sub acel mal. Se luminase bine și se vedea totul ca-n palmă. Năiță ridicase cocoașele pușlii lui cu două țevi și aștepta semnul lui Pătru. Acesta se trase nițel îndărăt de unde se afla și îi făcu lui Năiță un semn scurt din cap să mai scoboare cîțiva pași. Zăpada scîrțîi sub bocancii acestuia, și cînd vru să mai înainteze, totuși, îl văzu pe Pătru repezind pușca spre umăr. De sub mal se năpusti ca un fulger un vulpoi vînăt-roșcat plutind parcă pe deasupra zăpezii ca laptele. Năiță îl petrecu fără grabă prin cătarea pușlii, lăsîndu-l să treacă pe celălalt mal al văioagei, și cînd vulpoiul îi veni bine în dreptul țevilor apăsă pe trăgaci. Fumul negru, de pulbere veche de brand, cu care încărcase cartușele, îl orbi și îl înecă. Prin tulburarea lui i se păru că mai trăsese cineva odată cu el, și cînd se dezmetici îl căută cu privirile pe Pătru. Acesta lăsase pușca în jos și aștepta îndemnul lui Năiță. Nu trăsese el. Vulpoiul se rostogolise moale pe zăpadă, îndărăt, către locul de unde ieșise, lăsînd în urma lui o dîră sîngerie.

— Hai — zise sec Năiță Lucean, și Pătru se aplecă să-l ridice, fără să se mai uite la Năiță.

Din partea cealaltă a văioagei scobora cineva spre vulpoi fără să se uite la ei și fără să-i vadă.

— Pătrule! — strigă scurt Năiță Lucean, și cînd acesta se ridică, mirat, privirile lui întîlniră chipul băiatului Tudorei care fusese la Securitate.

www.dacoromanica.ro

Pe malul celălalt al văioagei ieșise dintre fagi omul Tudorei cu pușca fumegînd în mînă.

Pătru se întoarse din drum și o luă spre Năiță Lucean. Băiatul Tudorei se oprise și el și rămăsese încremenit cu ochii la Pătru cel scurt.

— Năiță — strigă omul Tudorei, încet, — cine a tras, mă, întîi?

Lumina se făcuse orbitoare, deși soarele nu răsărise încă, dar zăpada frigea ochii cu albeața ei nefirească. Pătru cel scurt gîfîia urcînd repezit malul înalt al văioagei către Năiță.

— Nu e nici o supărare — zise omul Tudorei. Dacă e al vostru, puteți să-l luați. Lasă-l, Sandule — îl îndemnă el pe fiu-său, care stătea prostit dinaintea vulpoiului mort.

Năiță se întoarse și el scurt și o porni spre vîrful măgurii, fără să răspundă.

Cînd ajunseră sus, Năiță și cu Pătru cel scurt nu se putură opri să nu arunce o privire spre locul unde zăcea vulpoiul. Pe malul celălalt, băiatul Tudorei urca greu spre fagii pe sub care se strecurase și pierise taică-său. Urca cocoșat, cu capul în pămînt, și se sprijinea într-un lemn noduros rupt pesemne din pădure. Era îmbrăcat într-o manta aproape nouă, militară, dar fără epoleți și fără nasturii ei de alamă. În cap avea o căciulă tot militară, de pîslă, și ea fără semnele ei. Călca cu cizmele negre prin zăpada scîrțîitoare și aluneca des, și atunci se proptea în mîini, căci lemnul acela ca un baston nu-l prea ajuta.

„Va să zică — se gîndi Pătru cel scurt, tot ca noi, fără permis. Și cît ne-a înfundat el cînd era ce era..."

— Unde e, mă, vulpoiul — șuieră Năiță la urechea lui Pătru cînd acesta ajunse lîngă el.

Locul unde se rostogolise vulpoiul și unde rămăsese el nemișcat era acum gol, ca o tăvălitură, și ochii lor

www.dacoromanica.ro

căzură pe urmele însîngerate care scoborau acum pe firul văioagei și se topeau pe după niște fagi retezați.

Pătru vru să zică ceva, dar Năiță îi și acoperi gura cu palma și îl trase după el spre poteca pe care veniseră. Ascunseră puștile în scorbura unui fag pe jumătate uscat și porniră tăcuți pe drumul pe care veniseră. Cînd se văzu casa lui Năiță Lucean se opriră să se mai odihnească și deși erau singuri și se uitau unul la altul, nu le venea să vorbească.

Năiță scoase din buzunarul laibărului două cartușe roșii și le aruncă departe, în zăpada înaltă, apoi se scutură pe mîini ca și cînd ar fi fost plin de miscărăi de mămăligă uscată.

— Ciclop nu vorbea el prostii — rupse Pătru cel scurt tăcerea —, știa el ce spune, cît e el de prost, acum știa ce vorbește.

Năiță se uită la el mut, așteptînd să continue. Însemna că era totuși ceva. Nu degeaba amînase Pătru răspunsul. Însă nu mai apucă să audă ce începuse Pătru, căci în dreptul porților lui, care se vedeau bine de aici, părea să se fi strîns niște oameni, și cîinele se dădea rău de dincolo de gard, și cineva dintre acei oameni bătea zdravăn cu un baston în gard.

— Ia stai! — zise el cînd Pătru, furat de povestea lui, dădu să înceapă.

— Nu e acasă — se auzi glasul cam speriat al Genicăi.

Ieșise la poartă, dar nu ieșise din curte, stătea cum stăteau ei toți cînd nu voiau să primească pe cineva sau cînd se fereau de cineva și nu aveau nici un interes ca acest cineva să știe ce se petrece la ei în casă, cu spatele la portița deschisă numai pe jumătate și rezemată de umărul ei mic. Ținea mîna la gură, cu baticul negru lipit de buzele subțiri și vinete de supărare, căci dînd cu ochii de atîția oameni necunoscuți înțelesese că neașteptata

www.dacoromanica.ro

vizită nu putea să le aducă lor aici, în vîrful măgurii, nici o veste de care ei să se bucure în vreun fel. Nimeni nu urcase, niciodată, pînă aici la ei fără vreun interes anume, nimeni nu venise neapărat pentru ei, numai pentru că i-ar fi fost dor de ei și nu se putea pînă nu-i vedea. Cei care urcau și nu erau rudele lor, sau prietenii lor, sau țărani ca ei, cu nevoi și cu greutăți și cu întîmplări mai ales nenorocite, fiindcă nici aceștia nu veneau ca să le spună că le merge bine și că nu mai pot ei de bucurie și despre această fericire trebuie neapărat să afle și Lucenii, cei care urcau pînă la ei și erau străini, nu puteau fi — și nici nu fuseseră niciodată — altceva decît ai percepției, iar ei nu-și plătiseră dările la timp, sau ai primăriei, și ei căzuseră neapărat în vreo greșeală, căci întotdeauna legile pentru ei rămîneau necunoscute în cea mai mare parte a lor și era imposibil, aproape, ca ei să nu greșească și să nu calce aceste legi, și atunci trebuiau să plătească amenzi și dări noi și ce mai era de plătit în astfel de cazuri.

Pe urmă veniseră cotele, și la poarta lor băteau și mai des oamenii primăriei, pentru că acum, într-adevăr, ei rămîneau mereu în urmă cu datoriile față de stat, în timp ce datoriile acestea se înmulțeau mereu, și ei aflau că au de plătit și de dat și din lîna oilor și din laptele vacilor și din carnea porcului și din fasole și din cartofi și din prune și din atîtea și atîtea cîte se iveau ca datorii, încît ajunseseră să nu se mai gîndească decît cum să se plătească de aceste datorii și cum să afle mai dinainte cu ce mai erau datori ca să nu li se și dubleze datoriile.

— Nu e acasă — se auzi iar, din locul în care stăteau Năiță Lucean și Pătru cel scurt —, nu e acasă, mi se pare mie că s a dus pe la Sfat, pe acolo trebuie să fie el, mă mir că nu l-ați întîlnit dumneavoastră, domnule Ion!

www.dacoromanica.ro

— Sînt cu Ciclop — zise Năiță sforțîndu-se să recunoască, totuși, pe cîte cineva din cei cinci-șase oameni care se opriseră în fața casei sale, în drum.

Apoi, glasul Genicăi nu se mai auzi bine, vorbea, se părea, mai încet, căci se vedea, totuși, cum dădea din mînă și arăta spre biserica Manașeștilor cam pe unde s-ar fi aflat casa lui Dumitru lui Dincă ciungul.

— Cine să fie? — întrebă Pătru cel scurt, uimit de această împrejurare pe care nu și-o putea în nici un fel explica. Cine poate să fie ei? — mai stărui el șoptit, ca și cînd ar fi vorbit pentru sine și s-ar fi întrebat pe el, cu un glas mai apăsat. Cine poate să fie ei dacă sînt cu Ciclop?

— Trebuie să vie, cum să nu? Pînă desară vine el acasă — se înțelese iar limpede glasul Genicăi, subțire și sugrumat —, pînă desară neapărat, fiindcă n-are unde dormi altundeva.

Grupul de oameni se desprinse din fața porților lui Năiță Lucean și o luă în lungul drumului troienit spre casa lui Dumitru lui Dincă.

— Mă — se întrebă și Năiță nedumerit —, ai cui or fi ei, ăștia, de au ajuns ei așa de dimineață pînă la mine acasă? Ce zici că spunea Ciclop alaltăieri?

Pătru nu-i răspunse nici acum la întrebare, se rezemase de trunchiul unui fag bătrîn și urmărea atent grupul de oameni care se apropiau de casa lui Dumitru lui Dincă.

— Ăștia sînt... oftă el într-un tîrziu, și pe fruntea lui se ivi o sudoare fierbinte și simți cum nădușește și cum îl scutură frigul ca și cînd l-ar fi frecat cineva pe șira spinării cu un sloi de gheață.

Dinspre Sacoț, de dincolo de măgură, veni o boare caldă ca o pală de vînt și simțiră iar mirosul acela de baltă stătută.

— N-are putere — zise Năiță —, a nins numai așa, ca să se mai înfoaie nițel, dar n-are putere, ăsta e un vînt de dezgheț.

www.dacoromanica.ro

— În cît sîntem? — întrebă Pătru cel scurt ștergîndu-și fruntea cu căciula lui de pîslă cu urechi.

Curgea apa pe fața lui, și capul lui tot, cu părul tuns scurt, era lac de apă.

— Păi mîine e martie, răspunse Năiță. Ce ai de-ai năduşit aşa?

— Mi se pare că mă încearcă o răceală — răspunse Pătru. Ciclop, cît e el de prost, acum nu vorbea prostii, știa el că e precis și să știi tu că ăștia sînt...

Năiță se rezemase și el de un făguț și, cu palma lui mare și butucănoasă, își freca în neștire barba nerasă, văruită de spuzeala țepilor albi.

— Mestecenii — rîse trist Pătru cel scurt — se apropie popa Sofronie.

— Dă-l în... mă-si — se împotrivi moale Năiță Lucean.

— Domnule — păru că se trezește dintr-o toropeală Pătru cel scurt —, și nici de vulpoiul ăla n-am avut parte. Era numai alicit și s-a făcut mort ca să scape.

— Dar copilul Tudorei n-are servici? — întrebă foarte curios, dintr-o dată, și Năiță Lucean. Nu i-a dat nimic pînă acum?

— Dracu știe, nu crez că i-a dat, nu ți-am spus eu că nu știe să facă nimic?

— De — se îndoi totuși Năiță Lucean —, nu știa să lucreze o meserie, însă la bătut se pricepea.

— Băiatul Tudorei? L-ai văzut tu? — se interesă Pătru cel scurt, care tot nu crezuse pînă atunci că Năiță, cînd fusese el luat și stătuse cît stătuse la Raion, nu mîncase el și o bătaie mai ca lumea, deși acesta nu recunoștea.

— Nu eu, însă pe moșul acela de la Alimpești el l-a bătut. Ăsta mai tînărul se pricepe să bată — zicea moșul cînd i l-am arătat eu și i-am spus că a murit mumă-sa și el nu s-a dus la înmormîntare. Ăilalți m-au mai ciocănit ei cîte nițel, mai omenește, dar ăsta m-a bătut în lege, nu știu ce-o fi

www.dacoromanica.ro

fost el înainte, ori poate au și ei o școală unde învață să bată.

— De, de — i-am spus eu —, nu cred că a făcut o școală, la călcat și bătut pământul s-a învățat el, că a fost olar mai înainte.

Grupul de oameni intrase în curtea lui Dumitru lui Dincă și nu se mai auzea nimic, nici o mișcare prin tot cătunul lor, dar nici Năiță Lucean, nici Pătru cel scurt nu se gîndeau să coboare, deși înghețaseră zdravăn. Se întunecase, norii vineți se lăsaseră iar jos deasupra măgurii, parcă se făcuse un fum, și vîntul acela moale și cu miros de lac putred se întărise și legăna crengile grele de zăpadă ale fagilor.

— Al Tudorei a tras mai tîrziu — se gîndi iar cu glas tare Năiță Lucean. Nu-și putea stăpîni gîndurile, și ele fugeau de la o întîmplare la alta, și ei alegeau repede acele întîmplări care îi îndepărtau de la întrebarea stăruitoare despre rostul acelor oameni la poarta lui Năiță Lucean și apoi la Dumitru lui Dincă în casă, de unde nici nu mai ieșeau. Cînd a tras el, vulpoiul căzuse, fiindcă eu m-am grăbit, am văzut țeava puștii lui și am bănuit că e el. A tras al doilea, după mine.

— Și eu m-am cam zăpăcit — întări Pătru cel scurt judecata lui Năiță. Eu nu l-am văzut pe omul Tudorei, pe mine m-a furat întîi niște urme de cizmă, și cînd am ridicat pușca, n-am mai văzut vulpoiul. Însă era frumos.

— Mă, aici sînteți, mă, că de cînd vă caut! — se auzi răgușită, din spatele lor, vocea nici de copil, nici de bărbat a lui Vasilică. Tată, hai iute, că a venit cu comisia și te caută!

Copilul se strecurase iepurește printre fagii cocîrjați de zăpadă și ieșise în spatele lor. Se roșise tot de urcatul coastei numai într-o fugă. Pe fața lui înfloriseră pistruii și parcă îi luaseră foc. Semăna leit cu Năiță Lucean, se subțiase și se înălțase, mergea ca el, cu pieptul împins înainte și fălos,

www.dacoromanica.ro

însă pe față moștenise pistruii Genicăi și roșeala părului ei o moștenise.

— Cine era cu ei? — se interesă Năiță Lucean, care în prima clipă, ca și Pătru cel scurt, se speriase auzindu-i glasul și nerecunoscîndu-l dintr-o dată.

— Ciclop și cu un băiat care a mai fost pe la noi cînd te-a luat pe dumneata, dar nu mai era militar ca atunci, acum era îmbrăcat nemțește. Și mai era cineva, un om cu o căciulă frumoasă, brumărie, ăsta era mai îmbrăcat ca toți, dar nu vorbea nimic.

— Și cine vorbea? — întrebă Pătru cel scurt.

— Mai mult Ciclop, că unde ești, că au venit espre, să vorbească și cînd vii, că ei se întorc și acum s-au dus la Dumitru lui Dincă.

— Hai — zise Năiță Lucean. Ia-o tu înainte și vezi să nu apară cineva, că eu cu Pătru venim pe dindos și nu sîntem acasă, ai înțeles?

Cînd intrară în casă simțiră mirosul de țuică fiartă și, dezbrăcîndu-se, amîndoi se gîndiră că și Genica înțelesese ceva dacă le fiersese ea singură țuică și îi aștepta astfel. Soba vărsa o căldură înecăcioasă, pe după olanele ei fuseseră puși la uscat niște porumbi rămași verzi din toamnă, și ei se încinseseră și răspîndeau un miros dulceag și amețitor. Se așezară amîndoi pe scăunelele scunde, dinaintea sobei, și acum își dezmorțeau mîinile, ținîndu-le deasupra plitei fierbinți. Genica intră repede după ei, cu două ceșcuțe, și le puse țuica fără să-i întrebe nimic. Cînd Pătru se gîndi să închine și să dea noroc, ridicînd ceașca, ea îl reteză scurt căutînd cu ochii ei mici, ascunși sub genele roșcate, ochii lui Năiță Lucean și uitîndu-se la acesta cu o privire care trebuia să însemne că zbaterea lor se apropia de sfîrșit și că ea nu mai avea altă putere decît aceasta de a-i spune lui că totul se încheiase și că nu mai aveau ce spera.

www.dacoromanica.ro

— Au venit — și s-a termenat. Acum sînt la Dumitru lui Dincă, și muierea lui a ieșit din casă blestemînd că ea se omoară.

Năiță gustă țuica liniștit ca și cînd n-ar fi auzit nimic din tot ce-i spusese muierea. Pesemne că se întețise vîntul, căci în gura sobei focul bubui răscolit din senin, repezindu-se afară pe ușița deschisă.

— Și Dumitru? — întrebă după un timp Năiță Lucean.

— Dumitru stă cu ei de vorbă, ce să facă, pămîntul nu e al lui, că el altceva n-a prea avut, decît boieria lui cînd juca cu lăutarii la ureche în capul horii, parcă tu nu știi?

— Da — îngădui străin Năiță ce spunea femeia lui. Mai pune niște țuică aici — și îi întinse ceașca de pămînt ars.

Pătru încă nu băuse, ceea ce auzea îl împietrise pe scaun, și o secundă vru chiar să se ridice și să se ducă într-o fugă la el acasă, ca și cînd dacă s-ar fi găsit acolo, tot ce agonisise el s-ar fi aflat mai în siguranță.

Se auzi cîinele zbătîndu-se îndîrjit lîngă poarta dinspre drum și ei toți tresăriră, dar nici unul nu se mișcă de unde era. Cineva vorbea cu Vasilică, și acesta se dădea de ceasul morții că „N-a venit și nu știm neam unde s-a dus el, dacă nu e pe vale, pe la Sfat, cum zicea".

Genica ieși afară din casă mînată de Naiță și, drăcuind cîinele, se duse și ea la poartă, strigînd la copil să nu mai vorbească el cu lumea străină, să i spună ei ce este.

— N-a venit — se auzi apoi și glasul ei. Parcă ar fi strigat la cel care o întreba, și acela nu înțelegea sau nu auzea bine, căci ea striga cît o ținea glasul ei mărunt și sfrijit. N-a venit, cum să vie, pe unde, pai nu-l vedeați dumneavoastră dacă venea el?

Către prînzul cel mic, Patru se strecură prin spatele casei lui Năiță și ajunse acasă ferit. Se dezbrăcase de mantaua lui ferfenițită și și-o așezase în cui, netezindu-i postavul rărit.

www.dacoromanica.ro

— Anul ăsta, s-a termenat, şi-a făcut datoria, trebuie să fac rost de alt laibăr.

Femeia lui se chinuia să răsucească nişte lînă veche şi mereu scăpa din mînă un fus prea plin, şi el se gîndi cît este ea de neîndemînatică şi uitîndu-se la ea o văzu iar posomorîtă şi străină de el. Nu-l întrebase nimic cînd venise, nici de unde venise, nici ce făcuse pe unde fusese, nici dacă îi e foame, nici dacă îi e sete, parcă ar fi dormit cu lucrul în mînă. Nu zisese decît „Venişi, Pătrule", dar fără să ridice capul din pămînt şi fără să vină înaintea lui. El se uita pe fereastra care da înspre măgură, dar nu vedea nimic, ochii lui nu ţineau înaintea lor decît locul gol, cu zăpada mototolită, unde zăcuse vulpoiul cînd îi păcălise pe ei, şi faţa aceea speriată a băiatului Tudorei despre care aflase că ştia să bată cu meserie şi că bătuse cît fusese în serviciul în care fusese.

Atunci se auzi bătaia lui Ciclop cu bastonul în uluca gardului, şi Pătru bănui că acum vin şi la el şi-i spuse muierii să iasă şi să se vaite că nu e acasă, că a plecat cu Năiţă Lucean mai demult, mai de dimineaţă, pe la Sfat.

— Păi cu mine ce să vorbiţi? — se deslusi, după un scurt timp, vocea pămîntie a femeii lui Pătru cel scurt. Doamne fereşte, nu vorbesc eu cu dumneavoastră, cum se poate aşa ceva? Cînd o veni Pătru îi spui eu să vie iar la vale, fiindcă el acolo este acum.

Ziua trecu posomorîtă, fără alte întrebări, vîntul care bătea dinspre Dunăre încălzise pe neaşteptate aerul şi se auzea cum curg streşinile.

Cînd se întunecă bine de tot şi cînd nu se mai putea bănui că cineva străin ar putea să mai urce la ei, în vîrful Măgurii, la Năiţă Lucean se strînseră Dumitru lui Dincă, Pătru cel scurt şi Nicu lui Nae. Şedeau în celar, pe întuneric, la gura sobei, înteţind din cînd în cînd focul, care juca pe pereţi o lumină tremurată şi gălbuie.

www.dacoromanica.ro

— Cînd te lăsa unul — zicea Dumitru lui Dincă — te lua altul, de hodinit. Şase erau cu toţii, cu Ciclop, care le arată drumul, însă nu vorbeşte. A păţit el ceva, l-a bătut muierea, l-a ameninţat cineva, nu se ştie. El însă nu scoate nici un cuvînt, dacă nu le-o împuia el capul pînă să ajungă acasă la om, dracu ştie...

Nu-l întrerupea nimeni, toţi ascultau, muierea lui Năiţă stătea tot în picioare, lîngă sobă, copiii — cinci — dormeau unul lîngă altul, morţi de oboseală, nici Vasilică nu mai pîndea, cum făcea el de obicei, era zdrobit de oboseală, şi din cînd în cînd se auzea cum oftează în somn sau cum ameninţă pe cineva, şi într-un rînd, din cuvintele lui se înperechease un fel de „Plec eu, şi eu, o să vedeţi voi"..., şi Genica strigă la el ca să-l prindă în somn cu ce avea el de gînd — „Unde pleci, mă, ia spune tu!" dar el nu mai răspunse, oftă şi se pierdu în somn.

— Şi cum aţi rămas? — îl trase de mîneca hainei cu moanta de lemn Nicu lui Nae pe Dumitru cînd acesta se opri din povestit şi căzu pe gînduri.

Uitase ţigara în colţul gurii, şi aceasta se stinsese de mult, însă el nu băgase de seamă.

Se vedea stînd, cum stătuse tot timpul, rezemat de stîlpul uşii ca să nu lungească vorba, şi de jur împrejur, pe pat şi pe nişte scaune, cei din comisie, nici unul cunoscut, afară de un băiat despre care el îşi amintea să-l mai fi văzut undeva, dar nu-şi putea aduce aminte pe unde anume. Şi glasul lui i se părea cunoscut, uscat şi sec şi cam milităros, dar nu-şi putea deloc aduce aminte unde îl mai auzise.

Între cei din comisie era şi unul care nu prea vorbea, un fel de ţăran ca şi ei, mai îmbrăcat, însă şi mai bine făcut, cu nişte haine de postav negru, cu jambiere de lînă peste pantalonii de postav, şi cu o scurtă pe el, căptuşită cu molton roşu, dar ce îl furase pe Dumitru era căciula acestuia, ţuguiată şi brumărie, o căciulă frumoasă, şi el şedea cu ea în

www.dacoromanica.ro

cap tot timpul. Ceilalți își mai scoteau și ei căciulile, se mai răcoreau, se mai ștergeau pe frunte de năduşeală cu cîte-o batistă, el nu-și scosese căciula, o ținea bine îndesată pe cap, niţel pe o sprînceană, fălos, și cînd se uita, tot așa se uita, cam dintr-o parte, însă nu zicea nimic și nici cînd plecaseră nu zisese nimic.

— O fi fost mut — se gîndi tare Năiță Lucean.

Dar Dumitru lui Dincă se îndoi, fiindcă la urmă, cînd ieșiseră din curte, și unul din comisie — nu se dumirise care — îl înjurase pe el că face pe prostul și că e al dracului și băiatul acela mai tînăr pe care el nu și-l aducea aminte îl înjurase și el, că „așa e țăranul nostru, al dracului, trebuie să-i faci binele cu forța", el, mutul, le răspunsese să nu se grăbească, fiindcă nici el n-a intrat așa, fluierînd, nici lui nu i-a convenit la început.

— Cum a rămas? — insistă Nicu lui Nae. Fiindcă și eu m-am întîlnit cu ei, dar aseară, nu știau ei cine sînt și eram și cam făcut, mi se pare că ei atunci veneau.

Se dăduseră jos dintr-o mașină, lîngă școală, și cum v neau ei către primărie, înaintea lor se oprise carul lui Nicu lui Nae și Nicu beat în șușlete.

Nicu strigase la boi să se oprească în marginea drumului, și boii cuminți se opriseră chiar lîngă o grămadă de pietriș și răsuflau icnit, căci carul era plin cu lemne, și ei urcasera un pripor întreg fără să se odihnească.

— Hooo — făcu Nicu lui Nae —, hooo! și boii se liniștiseră. Apoi el se dădu jos din șușlete șontîcăind pe întuneric și apropiindu-se de boul din dreapta îl bătu cu palma pe coapsa umedă. Șșșș — îl îndemnă Nicu —, și boul se uşură ca la o comandă dinainte știută, mîngîiat de Nicu lui Nae, care vorbea tare cu el și înțelegător.

— Șșșș — făcea el —, așa, băiatule, că ce e pe capul nostru, nici să ne pișăm nu mai avem timp...

www.dacoromanica.ro

Tot șontîcăind cu piciorul lui șoldit, se duse lîngă boul din stînga și îl bătu și pe acesta pe coapsă.

— Șșșș! — făcu el iar, și boul se ușură tot ca la o comandă.

— Hai, mă băiatule, fiindcă și mîine avem o zi nenorocită, iar avem de cărat, mîine la Veta lui Murgulete, numai prin zăpadă o să mergem, crucea mamii ei de muiere, că toată vara și toată toamna n-a avut timp să fure lemne și ne bagă ca pe noi acum pe toate coastele, să ne rupem noi oasele...

— Șșșș! — făcea el bătînd boul pe coapsă, și boul, care se ușurase, întoarse capul spre el, parcă îl asculta. Așa, mă băiatule — continuase Nicu —, vai de viața noastră care o trăim noi, că numai bou și țăran să nu fii în țara asta, că nu ne mai deosibește nimeni, crucea mamii ei de viață! Așa e, Prianee! — strigă el brusc și supărat la boul care parcă îl asculta, și acesta înțelese că trebuie să plece și se întinse zdravăn în jug.

— Hooo — strigă Nicu iar, repezindu-se șoldit înaintea lor și potolindu-i —, hooo, și rezemîndu-se de jug, se ușură și el oftînd.

— Hai — îi îndemnă el pe urmă, sărind în șușletele carului —, hai, că planul l-am făcut. Hai, că pe noi de la muncă nu ne schimbă nimeni, la serviciul nostru nu se bagă nimenea și altă leafă nu avem...

Atunci se desprinse cineva dintre cei veniți cu mașina și apropiindu-se de Nicu îl întrebă unde e primăria, iar Nicu, afumat cum era, îi răspunse făcînd pe prostul cu viclenie:

— Păi, sînteți noi? N-ați mai fost pînă acum, după cote, la Cornul-Caprei?

— Nu sîntem cu cotele — răspunsese unul dintre ei.

— Dacă nu sînteți cu cotele, cu ce sînteți, ce mai aveți să ne luați? — îl furase pe Nicu limba lui rea, de bețiv amărît.

— Tovarășe — încercase altul să intre în vorbă cu el mai apăsat, dar fusese oprit, și tot cel care începuse discuția se interesase iar de primărie.

www.dacoromanica.ro

— Şi nu te-a mai întrebat nimic? — îl cercetă Dumitru lui Dincă.

— Ba m-a întrebat unde stă Dumitru lui Dincă ciungul, „că am venit să-i aducem o moantă nouă, fiindcă am auzit că are nevoie, nu se mai ajunge la mămăligă cu a veche".

— Lasă, mă, prostiile, Nicule! — se vîrî între ei Pătru cel scurt.

— Şi cum a rămas?—puse şi el întrebarea de la început a lui Nicu lui Nae.

— Cum să rămînă? Mîine, au zis că vin iar.

www.dacoromanica.ro

Capitolul XIII
DATORIA

NE MINTE ȘI TIMPUL — ZISE NĂIȚĂ DESCHIzînd larg porțile să intre carul lui vechi plin cu lemne, crengi uscate și rupte de zăpadă și vijelii, trunchiuri putrezite pe marginea acelui pîrîu numit Leurzeaua și uitate de vreme, rămășițe de la o tăiere mai veche, un păr pădureț rășchirat de un trăsnet în vara care trecuse, toate strînse de copiii lui o zi întreagă și înghesuite între loitrele gata să se rupă și aco-

www.dacoromanica.ro

perite cu o cergă de cînepă, să nu se bage bine de seama cînd or coborî și s-or apropia de casă pe drumul umblat.

Înaintea boilor venea Vasilică, certăreț, ca să se vadă că greutățile pe umerii lui sînt lăsate, chiar dacă el este mai mic, înjura bietele animale și trăgea de lanțul din coarnele lor, smucindu-le ca să intre mai repede în curtea casei.

Ceilalți copii veneau în urma carului înghețați și morocănoși, erau sleiți de muncă și nu vorbeau, și cînd carul trecu de porțile mari se repeziră în casă, ferindu-se de ochii lui Năiță.

Vasilică trase carul sub șopronul sub care țineau și butiile cu prune și dejugînd boii îi lăsă așa cum erau, cu lanțul în coarne, și se repezi și el pe scări în casă, înjurînd iar că pe el toți îl cred prost și numai el trebuie să se spetească, parcă numai el s-ar încălzi iarna asta și parcă numai el ar degera.

— Ne minte — răspunse Mucălău cel bătrîn intrînd și el după car în curtea lui Năiță și dînd bună seara cu o jumătate de gură, cum făcea de cînd se știa și de cînd îl știau toți la Cornul-Caprei.

— Ne minte și timpul, dar ne mai mint și oamenii — intră el în vorbă pieziș, și Năiță înțelese repede unde bătea Mucălău.

Se întețise un vînt iute și plesnea dinspre măgură de unde mai înainte numai cu două zile părea că vine primăvara, uscase streșinile, care curseseră în neștire sub un soare bezmetic, îngrămădise niște nori fumurii ca niște bolovani și cum se înserase se pusese cu biciul pe ei și-i tot gonise pînă începuse să fulguiască. Acum scutura în răstimpuri un fel de măzăriche, și aceasta răpăia sec și înfundat pe acoperișurile negre, văduve de zăpadă.

Năiță închise porțile cu grijă și cu o încetineală prefăcută, neräspunzînd împunsăturii lui Mucălău și lăsîndu-l intenționat să aștepte în mijlocul curții sub bătaia vîntului suflînd

www.dacoromanica.ro

și mai rău dinspre Sacoț, plesnind cu măzăriche ca și cînd ar fi dat o grindină.

Mucălău își vîrîse mîinile în buzunarele pantalonilor de dimie croiți rusește, strînși bine pe pulpe și cu turul atîrnînd pînă la genunchi. Își răschirase picioarele strîmbe și scurte, ca să pară mai înalt și mai bine înfipt în situație. Însă era un om scund și butucănos, cu un cap mic, ascuns sub o căciulă căzăcească, teșită și cu fundul albastru imoșat și aproape înnegrit de atîta purtat. Fața lui era vînăt-roșcată și părea mereu mototolită de cineva, bea mult și sărea repede la bătaie și scotea cuțitul, și lîngă el se aflau întotdeauna cei trei copii ai lui, trei închipuiri de oameni aidoma lui, și toți îmbrăcați la fel și toți încălțați cu opinci peste niște ciorapi ca niște jambiere, înfășurați și ei pînă sub genunche cu nojițe împletite. Toți erau scunzi și mătăhăloși și cu capetele mici și fețele vinete. Se uitau la om cu niște ochi lunguieți și mereu cîrpiți parcă de nesomn. Și cînd mergeau pe drum, cu Mucălău cel bătrîn înainte, patru la rînd, toți semănau și toți fumau și toți scuipau o dată, aruncînd țigările scîrbiți. Ei treceau pe o parte a drumului, ceilalți oameni — pe cealaltă. Nu dădeau bună ziua la nimeni pe drum, nu vorbeau cu nimeni la Mat, numai între ei. Rar, cîteodată, Mucălău cel bătrîn intra în discuție cu cîte cineva, scurt, fiindcă se supăra repede, din senin, nu știai ce nu-i convenea, se încrunta, înjura zdravăn și întorcea spatele. Aveau bani și împrumutau cu zgîrcenie și cu dobîndă zdravănă și cu scadență peste care nu se putea trece, fiindcă întîi venea să-ți amintească Mucălău cel bătrîn că ai întîrziat, și dacă nu te socoteai cu el și nu aveai cu ce te plăti, veneau la tine în curte toți patru, îți luau din casă ce credeau ei și mîncai și o bătaie, ca să ții minte data scadenței. Însă de bătut te băteau chiar în ziua scadenței.

Năiță împrumuta e și el bani de la Mucălău cel bătrîn ca să poată începe și plati cele trei temelii mîncate acum de

www.dacoromanica.ro

trecerea timpului, căci rămăseseră neacoperite și se măcinaseră, și el nu mai vedea cum s-ar mai apropia de ele și cum ar mai zidi deasupra lor casele pe care și le închipuise el și pe care le și uitase. Nici nu vrea să-și amintească de ele, se ferea să mai treacă și prin fața acelor locuri cu temeliile, numai Genica se repezea în cîte-o duminică să vadă ce mai este cu ele, și cînd se întorcea Năiță nu o lăsa să-i povestească, se citea limpede pe fața ei că s-a ales praful și că toată munca ar fi trebuit luată de la început, ce zidiseră ei se prăpădise și se scufundase de ploi și se măcinase.

În sinea lui, însă, Năiță tot mai spera că aceste locuri de casă cu ruinele temeliilor de pe ele erau totuși puse la o anume scuteală, și tocmai datorită acestor temelii, și se gîndea că pînă la urmă tot e un cîștig, dar nu avea curajul să discute cu nimeni despre acest cîștig atîta timp cît nu se plătise încă de datoria față de Mucălău, iar acesta venise acum să-i amintească ziua scadenței.

— Mi se pare mie că sîmbătă, dacă azi sîntem joi, sîmbătă ar fi cazul să ne desfacem — zise Mucălău cel bătrîn după ce Năiță închise porțile.

Nu se uita la el, rămăsese tot în mijlocul curții, cu mîinile înfipte în buzunarele enorme, și cu picioarele lui scurte și strîmbe rășchirate.

Năiță veni, tot încet, pînă lîngă Mucălău și rămase lîngă el mut.

— Afară de mîine, care e vineri, altă zi nu mai e — continuă Mucălău fără să se uite deloc la Năiță Lucean.

— Ce să-ți dau? — întrebă stins Năiță Lucean.

— Boii — răspunse Mucălău cel bătrîn, care se și gîndise ce avea el să ia din curtea lui Năiță Lucean. Datoria era mare, acesta nu avea cu ce se plăti și altă cale nici nu era.

Năiță simți lovitura în moalele capului și chiar duse mîna la cap, pentru că durerea i se înfipse fulgerător în creștet ca un vîrf de cuțit.

www.dacoromanica.ro

— Boii? — întrebă el cu un glas din care nu mai rămăsese decît şoapta.

Mucălău clătină capul lui mic cu căciula teşită, căzăcească, trasă pînă peste urechi, şi nu zise nimic. Boii lui Năiţă Lucean rumegau liniştiţi şi uitaţi cu lanţul în coarne lîngă jugul lor vechi şi lustruit de atîta purtat.

Prin faţa ochilor lui Năiţă Lucean trecură toţi prietenii lui — şi Pătru cel scurt, şi Dumitru lui Dincă şi Nicu lui Nae şi chiar Petre al lui Toma —, dar nimeni nu avea cum să-l împrumute cu bani, toţi erau, ca şi el, fără putere, în ce mai speraseră ei era drumul „la vale", cu nişte mere şi cu nişte ţuică făcută noaptea şi ascunsă sub rîndurile de mere în car, dar „la vale" nu mai aveau voie să plece, nu se mai dădeau autorizaţii de cărăuşie şi altă ieşire nu mai era.

— Măcar să mi-i laşi pînă ar, nu mai e mult pînă atunci, se desprimăvărează iute, azi-mîine se îndreaptă şi timpul, nu mai poate ţine mult aşa.

— Pînă sîmbătă — zise Mucălău —, sîmbătă venim să-i luăm. La arat ţi-i dau eu, cu ziua, cu preţul care o fi atunci pe ziua de arătură.

— Năiţă — strigă la ei Genica —, păi nu intraţi în casă, să vorbiţi ca oamenii, se poate, cheamă omul înăuntru, să vă vedeţi la faţă.

Mucălău o luă spre poartă grăbit, fără să se uite la Năiţă Lucean şi fără să dea mîna cu el. Cînd ajunse la poarta mică şi o deschise, se auzi glasul lui hîrîit, dar Năiţă nu înţelese decît „seara", căci Mucălău nu dădea nimănui nici bună ziua, nici bună seara, nimic decît rar, şi atunci cu o jumătate de gură, scîrbit de osteneala asta.

Nu-i spuse muierii nimic, se culcară devreme şi adormiră repede, obosiţi şi îngînduraţi, Năiţă la capătul dinspre fereastră al patului, Genica la picioarele copiilor, cu palmele împreunate sub obrazul mic şi zbîrcit.

www.dacoromanica.ro

Tîrziu, cînd Năiță simțea că oboseala lui se mai scursese și că ce mai rămăsese din ea erau niște dureri surde la încheietura mîinii lui drepte, cu care ridicase o butie veche, plină cu prune și răsturnată singură, ca din senin, tîrziu, cînd prin geamurile înghețate începu să se bănuiască ziua de vineri care avea să rămînă de pomină, în spatele casei se auzi sugrumat glasul cuiva care parcă ar fi cerut ajutor. Năiță visa un vis fără șir, întîmplări care nu se legau între ele îl treceau dintr-una într-alta, și ce rămînea mereu era locul gol, unde zăcuse vulpoiul pe care ei îl crezuseră mort și el, Năiță, cu boii de funie la primărie, strigînd că a venit să se înscrie, dar pe el să-l înscrie cu boii, fiindcă altfel trebuie să-i dea lui Mucălău pentru datoria de bani.

— Cu boii — striga el —, altfel nu mă înscriu!

Și din primărie ieșise Craina, așa cum era el îmbrăcat cînd a plecat din sat, cu scurta de postav peticită intenționat la coate cu două bucăți de piele neagră dintr-o servietă, sau așa ceva, cu șapca roșiatică în cap și cu o valijoară de lemn, care i s-a deschis pe scări și din ea s-au răsturnat niște nimicuri și un ceas deșteptător, care, firește, s-a și spart. În drum îl aștepta o mașină a Raionului, un Gaz prăfuit cu un șofer nervos și grăbit.

— Hai, domnule, că mi s-a urît de cînd vă tot strîng după drumuri!

În Gaz mai erau doi oameni, prea puțin deosebiți de Craina, care își strîngea în liniște nimicurile din valiză împrăștiate pe scările primăriei. Nu răspunsese, și cînd se ridicase să încuie valiza de lemn se trezise lîngă el cu Năiță Lucean și cu Pătru cel scurt.

— Tovarășe — începu Năiță Lucean —, dumneata acuma pleci, dacă te-a schimbat, nu te mai interesează, unde te trimite, acolo te duci, n-ai ca noi pămînt aici, să te lege de el, noi aici rămînem, așa că ar fi cazul să ne spui și nouă ce rămîne cu noi.

www.dacoromanica.ro

— Așa rămîne — zise Craina bucurîndu-se că îi vede, erau singurii care veniseră la plecarea lui, nici Ciclop nu venise în ziua aceea la primărie să-și ia rămas bun de la el.

— Hai, tovarășe, nu înțelegeți?—strigă șoferul la el, accelerînd motorul nervos.

Nu se mai vedea nimeni pe drum, nici în primărie nu era nimeni, se pustiise parcă tot centrul satului, pînă și Difuzor ținea Matul închis.

— Așa rămîne — zise Craina —, e musai să vă înscrieți. Noroc — și le întinse mîna de rămas bun.

— Noroc, zise pe gînduri Pătru cel scurt, dar ei nu văzură mîna întinsă a lui Craina și acesta rămase cu ea fără răspuns. Nici el nu prea dăduse mîna cu nimeni cît fusese Președinte aici, la Cornul-Caprei, așa că furați de ce le spusese, cei doi nu se gîndiseră că acum, la plecare, s-ar schimba el și ar da mîna cu ei.

Năiță se visa la poarta primăriei cu boii ținuți de lanț și strigînd la Craina că a venit să se înscrie, iar acesta nu-l auzea, se aplecase să strîngă nimicurile din valiza de lemn și ceasul care se rostogolise pe scări.

— Cu boii! — striga Năiță Lucean, altfel nu mă înscriu, însă Craina nu-l auzea, stătea aplecat deasupra valizei de lemn și nu se știa ce moșmondea la ea.

— Nașule! — se strecură pînă în somnul lui Năiță un glas sugrumat și el tresări și ascultînd bine înțelese că e glasul muierii lui Pătru cel scurt.

Ieși în săliță și găsi femeia în prag sbuciumîndu-se înspăimîntată.

— Hai, iute, nașule, că moare Pătru și eu nu mai am ce-i face și el numai pe dumneata te strigă.

— Cum moare — îngheță Năiță Lucean cu întrebarea pe buze, cum moare, ce are?

www.dacoromanica.ro

Cînd intrară în casă la Pătru acesta zăcea într-un somn greu și pe fruntea lui musteau sute de broboane fierbinți care se spărgeau și curgeau pe fața lui ca o apă.

— Pătrule — îl mișcă cu grijă, de umăr, Năiță Lucean, ce e cu tine, mă, băiatule, ce ai tu?

Pătru deschise ochii pierdut, parcă nu s-ar fi putut desface din somn și se uită mult la Năiță Lucean, dar nu-l cunoscu.

— Pătrule, îl smuci acesta mai tare și speriat, Pătrule, tu nu auzi, nu mă vezi tu pe mine, Năiță?

Femeia se prăbuși într-un hohot de plîns la picioarele patului peste marginea de lemn a acestuia lovindu-se de muchea ascuțită a tăbliei.

Pătru ținea ochii deschiși, răsufla greu, fruntea lui era scăldată de năduşeală, pe mîinile care scăpaseră afară din pătură năduşeala se scurgea udînd așternutul de in, iar el se uita țintă la Năiță și tot nu-l cunoștea. Năiță luă un peșchir de pe tăblia patului și îi șterse fruntea și atunci băgă de seamă cum frigea aceasta și cum frige și răsuflarea înecată a lui Pătru cel scurt.

— Apă — se auzi stins glasul lui Pătru ca și cînd ar fi venit de undeva de departe. Acum zîmbea, se uita la Năiță Lucean, ochii lui parcă l-ar fi cunoscut acum, dar nu era sigur, căci el nu zicea nimic, numai se uita, și cînd se mai potolea răsuflarea aceea grea și înecată pe buzele lui arse ca varul înflorea un zîmbet ca de copil.

— Ce-ați făcut voi, fină, întrebă Năiță, nedumerit, văzînd că Pătru închide iar ochii și se topește iar în somnul acela adînc ca o apă în care s-ar fi înecat.

Femeia se smulse de la picioarele patului și își ridică fața spre Năiță, vrînd să răspundă. Era o față neagră, um-

www.dacoromanica.ro

flată de plîns, parcă ar fi fost spoită de cineva cu funingine, buzele negre și ele, și tivite scurt altădată, acum se umflaseră și ele și se albiseră, părul îi ieșise de sub baticul negru strîns sub bărbie și i se lipise în șuvițe pe obraz din cauza lacrimilor. Îi aduse lui Năiță un scaun și îl așeză lîngă pat în apropierea lui Pătru care din cînd în cînd tresărea și era scuturat de un tremur și dădea să se înece.

Aproape de seară, cu o zi înainte, cum stăteau ei în casă fiindcă Pătru se simțea rău și avusese toată ziua fierbințeli și simțea cum se topește ceva în el, o moleșeală îl făcea să nu se poată mișca de la sobă la pat, către seară cînd Pătru pricepu că a dat peste el o boală zdravănă și vru să o trimită pe femeie după Năiță, veni și la ei comisia, cu Ciclop înainte care le arăta drumul, pe urmă pleca.

Cinci erau, și toți cinci intrară în casă și între ei băiatul acela despre care le povestise Dumitru lui Dincă și despre care el nu-și amintea de unde îl cunoștea. Mai era și acel țăran — cum bănui Pătru — cu căciula brumărie, o căciulă frumoasă, înaltă și pusă pe o sprînceană, se uita la ei și nu prea vorbea. Se așezară pe pat și pe scaune, fără să se dezbrace, iar Pătru se trăsese lîngă sobă. Se rezemase de ea în picioare căci îl lua mereu cu frig, cînd îl lăsau amețeala și călduriile.

Femeia venise și ea lîngă el și se lipise de el, cum nu mai făcuse niciodată pînă atunci. Era mai înaltă ca el și își lăsase capul ușor înspre el, atingîndu-i cu bărbia obrazul neras. Pătru dogorea, dar ea crezu că e din cauza sobei care și ea dogorea și făcea aerul din cămăruță înăbușitor. Într-un timp cei din comisie începură să se descheie la nasturii hainelor și să-și scoată căciulile, afară de cel cu căciula brumărie care se așezase pe un scaun mai înspre fereastră și stătea cu căciula

www.dacoromanica.ro

în cap și închiotorat la toți nasturii. Se uita prin cămăruța lui Pătru și se bănuia din privirile lui că se uită cu o anume milă față de sărăcia curată a acelei case.

— Da — începuse unul din membrii comisiei — aici nu cred că e cazul să discutăm mult, nu-i așa, tovarășe? Aici, cum s-ar spune, sîntem între ai noștri, fiindcă toți am început de jos și a venit momentul să intrăm în rîndul lumii.

Dar lui Pătru nu-i plăcu introducerea aceasta din care se înțelegea că el nu prea este în rîndul lumii, adică este mai amărît, nu-i convenea să se gîndească la cuvîntul sărac, ceea ce însemna că tot ce văzuseră membrii comisiei la el în curte și la el în casă, tot începutul lui de gospodărie, nu arăta cine știe ce, și, deci, ei îl considerau sărac și nevoiaș, nu aveau mult de discutat cu el, nu era cazul să se tocmească cu el, cu el terminau repede, și nu-i conveni. Nu răspunse însă nimic și cînd începu să vorbească și băiatul acela pe care Dumitru lui Dincă zicea că nu și-l amintește, el îl și văzu îmbrăcat militar, cotrobăind cu băiatul Tudorei prin casa lui Năiță Lucean cînd îl luaseră pe acesta cu Gazul, la Raion.

Acum era civil, însă tot bățos și pe el hainele stăteau cum trebuie, ca pe un orășan, numai mîinile se vedea că sînt de țăran, erau pe ele semne de crăpături de muncă la cîmp și la sapă care se închiseseră greu și-l arătau cine era, ca și degetele boante și scurte cu unghiile retezate rău, din copilărie, cu cîte un fel de custură cum i se retezaseră și lui Pătru.

— Dumneata, tovarășe, începu acesta, ar trebui să ne înțelegi cel mai ușor fiindcă dumneata numai în felul acesta vei putea să te ridici și să dai înainte. Ia gîndește-te, dumneata, cum ar fi să vă strîngeți toți dimineața și să va apucați de treabă, organizat, să ridicați comuna asta la lumină...

www.dacoromanica.ro

Pătru însă nu mai avu puterea să-l asculte, îl enerva glasul lui sec și milităros și cum deschidea gura cum auzea comanda lui pe scările primăriei: „Cine are puști și pistoale și ..."

— Ce-ai realizat dumneata, pînă acum, întrebă grăbit cineva din comisie, un bărbat mai în vîrstă, cu o haină lungă de piele pe el, care îl făcea gros, dar el era de fapt slab și sfrijit ca și gîtul lui lung, în jurul căruia înfășurase un fular maroniu.

— Ce ai realizat dumneata, pînă acum, de unul singur, fiindcă văd că te-ai străduit și se cunoaște că ești ambițios?

Lui Pătru îi plăcu constatarea din urmă a acestuia, faptul că el recunoaște că se vedea ceva de pe urma muncii lui, chiar dacă nu era ce visase el, dar se împlinise ceva.

— Cît pămînt ai? — se interesă și cel care îl făcuse amărît și sărac.

— Nu prea avem noi pămînt — se trezi vorbind muierea lui Pătru, căci el înțepenise lîngă sobă și tăcea. Îl luau valuri de fierbinți și cîteodată simțea cum amețeala e gata să-l prăbușească și se clătina pe picioare și atunci el se lipea și mai tare de sobă ca să se rezeme de ea. Cel cu căciula brumărie tăcea mereu, și își pironise ochii pe o fotografie decolorată care îl arăta pe Pătru cel scurt militar, lîngă un fel de biserică, dar fără cruce. Ținea o mînă lipită de vipușca pantalonilor, iar alta agățată cu un deget de cingătoarea de piele deasupra baionetei.

— Unde ai făcut dumneata războiul? — întrebă într-un tîrziu omul cu căciula brumărie, arătînd cu capul spre poza de deasupra patului unde o pusese muierea lui Pătru.

— Peste tot, răspunse Pătru cu o anume bucurie în glas, căci această întrebare îl punea și pe el în rîndul lumii și în

www.dacoromanica.ro

orice caz deasupra celorlalți membri ai comisiei care păreau mai tineri ca el și, astfel, nu putuseră să facă războiul, sau nu putuseră să-l facă tot, ca el, ci numai jumătate. Peste tot, fiindcă noi am fost de la început, și cum am avut eu norocul să fiu luat la infanterie l-am făcut tot și pe jos, prin zăpadă, prin ploaie, prin zloată, prin secetă, cum s-a putut, n-am lipsit nici o zi, odată, în partea întîia, am venit pe jos trei săptămîni, numai pe jos, însă nu mai putu să continue cu bucuria cu care începuse, căci simți cum îl taie o durere sub țîța stîngă și cum îl trece apa dintr-o dată, șuvoi, și se clătină pe picioare, dar se ținu bine să nu se vadă.

— Și dincolo..., întrebă omul cu căciula brumărie, căci el înțelesese de unde venise Pătru cel scurt pe jos, trei săptămîni.

— Dincolo — se sforță Pătru să-și amintească, fiindcă înțepătura de sub țîța stîngă îl săgetă iar, parcă l-ar fi împuns în inimă și fierbințeala îi făcea capul să vîjîie.

— Dincolo, pînă la Banska-Bistrița, și cînd s-a desprimăvărat, s-a termenat, ne-a dat drumul acasă, ce avusese de lucru cu noi se isprăvise.

Vorbea ca și cînd fusese la un lucru cu ziua și treaba se terminase, ce aveau ei de făcut făcuseră, se puteau întoarce acasă.

— La Tisa ai fost? — se mai interesă omul cu căciula brumărie, în timp ce tovarășii săi ascultau cuminți și cu o oarecare admirație întrebările lui, considerîndu-le o tactică anume, foarte iscusită, ca să-l aducă pe Pătru unde vroiau ei și să semneze cererea, dar țăranul acela, căci țăran era, nu avea nici o tactică, el întreba pentru el, să afle dacă a mai fost cineva pe unde a fost și el.

www.dacoromanica.ro

— Am fost și la Tisa, zise Pătru cel scurt, era să ne înece cu brandurile, ne-au scăpat caii, săracii, fiindcă la Tisa a murit cai mulți...

Nu spunea că au murit oameni mulți, că s-au înecat și au pierit sute de oameni sub ochii lui, sfîrtecați de obuze și de șrapnele și pisați de gloanțele nemților, asta i se părea în firea lucrurilor, fiindcă era un război al oamenilor și mai ales al lor, al românilor, care trebuiau să-i treacă pe nemți dincolo, și să curețe pămîntul lor, al românilor, de nemți. Sigur, pentru el era dureros să vadă atîția oameni murind, dar și el putea muri în orice clipă ca ei, nu-l mai speria moartea, și nu-l mai speriau nici cei care mureau sfîrtecați de obuze sau înecați, aceasta era soarta lor și acesta era lucrul lor atunci, lucrul cu moartea, însă caii, caii îl îndureraseră și îi îndureraseră pe toți țăranii, căci caii, în conștiința lor, erau neștiutori și nevinovați și nu știau să se apere și nu puteau să se apere și nechezaturile lor ca niște strigăte disperate și frumusețea corpurilor lor sfîrtecate și sărind în aer bucăți șiroind de sînge și capetele lor cu ochii aceia mari și umezi de lacrimi și cu o imensă disperare întipărită în ei, toate acestea rămăseseră în mintea lui Pătru ca suprema jertfă a acelui moment și mereu spunea el „La Tisa a murit cai mulți".

— Da, zise și omul cu căciula brumărie, la Tisa a murit cai mulți, am fost și eu și a fost un prăpăd atunci, cîți cai a murit împușcați și înecați cu căruțe cu tot și cu zăbala în gură!

Vorbeau de cîteva ceasuri, se lăsase bine întunericul, îi explicaseră lui Pătru cum va fi viața lor nouă și cum se va desfășura chiar viața lui și ce ar trebui să facă ca el să dea mai repede înainte și să sfîrșească ce începuse, termina unul, începea celălalt și, mereu, fiecare îi arăta cum se în-

www.dacoromanica.ro

scriseseră pînă atunci și cutare și cutare și cutare, cu nevestele lor și cu ginerii lor și cum se înscriseseră și Gheorghe Oțăt cu muierea și îi arătaseră și cererea acestora pe care unul din ei o avea în geantă.

Pătru tăcea mereu, afară de răspunsurile cu privire la războiul la care fusese el, alte cuvinte nu mai spusese și nu mai scoseseră de la el, parcă era mut, dar îi auzea și doar dădea din cap cu aerul că „se poate", nu se pune el acum să-i înfrunte pe ei, ei știu mai bine, și sînt mai învățați ca el, și au mai văzut.

Într-un rînd însă, cînd i se povestea cum arată o gospodărie undeva, la cîmp, de unde era și omul cu căciula bruinărie, el întrebase:

— De unde ești dumneata? — și acesta spusese numele unui sat de la cîmp, adică de „la vale", unde vrusese și el cu Năiță Lucean să se ducă și unde își aminti că mai fusese odată, tot cu Năiță, cînd venise el din război.

— Am fi vrut și noi să ne ducem, dar nu s-a mai putut, nu mai e voie să te duci cu carul, aveam niște mere, dar dacă nu s-a putut...

Pe urmă iar căzuse în mutenia aceea a lui și de la o vreme nici nu mai putu să asculte, fierbințeala îl cuprindea din toate părțile, simțea cum îl frig și tălpile picioarelor și cum îl dor acum toate oasele și apa îl trece mereu în neștire, iar ameteala nu-l slăbește deloc.

— Ieși nițel afară, poate te mai răcorești, îi șopti la ureche femeia și el se gîndi că e bine să facă așa. Nu mai putea nici să respire.

Vorbea iar băiatul acela pe care îl recunoscuse ca fiind de la Securitate, acum însă civil și nu știa dacă mai este el

www.dacoromanica.ro

în Securitate sau a fost și el dat afară cum fusese dat copilul Tudorei și se ținea de altele.

Spunea de părinții lui care, tot așa, pînă s-au dumirit și ei...

— Uite, îl întrerupse cel cu haina de piele, dumnealui e chiar președinte.

— A fost ca dumneata, și uite-te și dumneata cum arată azi un țăran președinte.

Pătru întoarse greu privirile către el și simți că i se împăienjenesc ochii. Nu vedea bine decît căciula lui brumărie și întinse mîna după ea, iar președintele înțelese despre ce este vorba și i-o dete.

— De merinos — zise el, avem un sector bun la gospodărie, însă eu am cumpărat-o de la Drăgănești. Într-o duminică, după ce s-a dat ce era de dat, am fost toată comuna la Drăgănești și am cumpărat tot tîrgul. Nu s-a mai pomenit așa ceva, a scris și cineva într-un ziar de povestea asta. Atîți bani am avut, de am cumpărat tot tîrgul, tot ce era, cînd am plecat, nici testele de ace nu mai rămăseseră, nimic... Am luat și ce nu trebuia, și becuri, însă am vrut să vedem dacă putem cumpăra noi, care am fost cum am fost, fiindcă noi am stat în bordeie pînă mai acum cîțiva ani, și am vrut să vedem dacă putem cumpăra tot tîrgul și l-am cumpărat.

Pătru asculta povestea pe care și-o aminti citită chiar de Năiță în ziarul lui, dar ochii i se împăienjeniseră de tot și urechile i se înfundaseră.

„Cînd am fost după vulpoi — se gîndi el — am răcit eu, cînd am stat cu Năiță și am degerat să vedem ce fac ăștia..."

— Ieși, Pătrule, nițel la aer, poate te mai răcorești, îl îndemnă iar, șoptit, la ureche, muierea care, stînd lîngă el, vedea că dogorește mai rău ca soba.

www.dacoromanica.ro

În casă se făcuse și un fum înecăcios căci toți fumau, afară de omul cu căciula brumărie, lampa abia mai putea lumina încăperea. Pătru se uita acum cu alți ochi la omul acela, țăran ca și el, dar în afară de hainele lui bune și călduroase, și de căciula asta frumoasă, în altceva îi era frică să creadă, și mai ales în ce spunea el. Îi întinse căciula și fără să zică nici un cuvînt, ieși afară.

— Dumneata ce zici? — auzi el pe cel cu haina de piele, întrebînd-o pe femeie cînd el trecu pragul în săliță.

— Doamne ferește — zise ea — păi eu ce să zic, ce să tăinuiesc eu cu dumneavoastră, Pătru e aici, nu eu, eu ce să spui, eu?

Pătru nu mai auzi nimic, căci trase ușa după el și, ieșit în săliță, se rezemă de stîlpul înflorat al pridvorului.

Dincolo de gurgui, spre munți, se tivea sîngerie o linie de lumină și Pătru rămase cu ochii pe ea căci întunericul puse stăpînire peste tot satul. Se pregătea parcă să ningă, nu începuse însă nici vîntul, nici măzărichea care avea să zuruie puțin mai tîrziu pe acoperișul casei lui și el să se creadă dintr-o dată pe front cum stătuse el în timpul unui atac în Slovacia ascuns în pridvorul unei biserici. Dinspre măgură venea răcoarea serii și el simți cum îi îngheață sudoarea pe frunte și i se păru că e bine și se desprinse de stîlp și rămase așa, cu cămașa descheiată la piept, în bătaia vîntului care începuse firav, dar ascuțit, uscase repede nădușeala lui, dar el tot mai credea că arde, și că nu e destul, îl usturau ochii și cînd începu măzărichea se văzu pe el militar, ca în fotografia de deasupra patului, însă în mînă ținea pistolul automat și din țeava acestuia se scurgea un fum subțire, înecăcios.

www.dacoromanica.ro

— Pătrule — se auzi el strigat — pleacă dumnealor și tu nu mai vii în casă... Ce faci?...

— Da — zise Pătru, sîntem aici, la cota asta, aici am ajuns, aici stăm...

— Nu, Pătrule, nu e ce crezi tu, mai auzi iar glasul femeii lui, și după el cineva din comisie, însă nu înțelese cine era:

— Ce făcuși, tovarășe Petre, ne lăsași pe noi în casă și dumneata ieșișî la răcoare, hai înăuntru să vedem cum încheiem, că ne grăbim și noi, uite avem aici și hîrtia și tocul, să....

— Însă nu s-au putut înțelege cu el, au văzut și ei că e bolnav și l-au lăsat, numai băiatul care era mai tînăr nu prea credea, zicea că a mai văzut el situații la fel, nu știu unde, dar omul acela cu căciula brumărie a clătinat din cap și a zis că nu se poate, se vede că este bolnav și să am grijă de el.

Femeia se apropiase de patul lui Pătru și încerca să-l învelească, dar el se împotrivea în somnul lui agitat și scotea mereu mîinile afară din pătură și iar începu să ceară stins apă...

Năiță se apropie și el de patul lui Pătru cel scurt și începu să vorbească cu el, strigîndu-l pe nume, încet.

— Pătrule, ce e mă, băiatule, cu tine, ce ai tu, cînd te-ai îmbolnăvit tu și de ce te-ai îmbolnăvit tu așa?

Pe fața lui Pătru trecea apa mereu, se spărgeau broboanele de sudoare, și mereu i le ștergea femeia cu o batistă care și ea se udase de tot și o storsese de cîteva ori.

— Apă — șopteau buzele lui și Năiță îi făcu semn femeii să-i dea o cană cu apă.

Cînd o apropie de buzele arse ale lui Pătru, acesta deschise ochii și îl recunoscu pe Năiță. Nu avea putere să în-

www.dacoromanica.ro

ghită și apa îi curgea pe bărbie și pe gît, dar nu se mai cunoștea de năduşeala care îl scăldase tot.

— Năiță, eu mor — zise stins Pătru cel scurt și pe buzele lui înflori iar zîmbetul acela trist, ca de copil. Se trăsese la față și se făcuse alb ca varul, parcă pierise tot sîngele din el și rămăsese numai pielea ca o coală de cerere.

În jurul ochilor se lățiseră niște cearcăne vinete și umbra lor cădea și pe umerii obrajilor care se scofîlciseră peste noapte iar barba îi crescuse și ea albă, cum parcă nu o mai avusese pînă atunci.

— Nu se poate să mori — se împotrivi iute Năiță Lucean. Cum să mori, am fost noi unde am fost și tot am scăpat, cum să mori tu acum, vezi-ți de treabă...

Dar Pătru se scufundase iar în somnul acela ca o apă și îl auzea pe Năiță ca de departe și i se părea că nu vorbește cu el. El se vedea ieșit afară în pridvor și afară era soare și primăvară, înfloriseră coacăzul și vița de vie și el se uita la ele și parcă nu credea că sînt ale lui, iar Năiță îl toca la cap și el nu înțelegea deloc de ce.

— Uite-te și tu — zicea Năiță — cum a răsărit coacăzul tău și cum a înflorit el, acum dă pe rod, nu se poate să mori...

El stătea în pridvor și vedea florile coacăzului și se bucura, dar iar parcă nu erau nici curtea lui, nici pridvorul lui, el era numai în trecere, se bucura văzîndu-le, dar nu le mai simțea ale lui...

Apoi, încet-încet, începu să coboare treptele scării lui din spatele casei și cobora mereu și scara nu se mai termina și el parcă obosise acum și într-un tîrziu se opri din coborît și îl întrebă pe Năiță dacă mai e mult, fiindcă el a obosit și nu mai poate.

— Pătrule — auzi el atunci, stins, glasul lui Năiță Lucean —, ce faci, unde te duci tu, ce e cu tine, Pătrule, nu auzi? Și cineva îl trase pe trepte în sus pînă în pridvor și

www.dacoromanica.ro

lîngă el veni cîinele şi lătră tare, cum lătra el de obicei şi din lătrat se stinse lampa.

În întunericul care se lăsă, Pătru văzu cum alunecă din nou pe scări în jos şi scările iar nu se mai terminau.

— Pătrule, ce faci tu, Pătrule, mă, nu auzi? Îl ridicaseră sus, pe perne, şi Năiţă începuse să-i frămînte umerii şi mîinile şi el simţi un miros ca de oţet, tare, şi o usturime la coada ochilor.

— Pătrule, mă băiatule, să nu faci una ca asta, mă, auzi tu? Pătrule!...

Îl ridicaseră şi mai sus, pe perne, şi el deschise buzele şi zise tot stins: Apă... Iar cineva îi turnă apă pe faţă căci el nu putea deschide gura, i se încleştaseră fălcile...

— Mai rece — se înţelese dorinţa lui şi femeia se repezi afară să aducă din găleată, dar Năiţă îi făcu semn că nu mai e nevoie.

— De ce te-ai supărat, tu, mă Pătrule, că nu e nici o supărare, ne înscriem şi noi, ce să facem, toţi s-au înscris afară de noi şi de Nicu lui Nae şi de Mucălău, dar ne înscriem şi noi. Or fi avînd şi ei dreptate, poate că aşa ne mai ridicăm şi noi, nu e cazul să te superi tu aşa de rău, hai, că te faci bine şi vine primăvara, şi...

Capul lui Pătru alunecase moale într-o parte şi muierea se repezi deasupra lui strigînd:

— Nu mă lăsa, Pătrule, că eu numai pe tine te am, Pătrule, Doamne, nu mă lăsa...

Pătru scobora scara pridvorului singur, în capul scărilor rămăseseră muierea lui şi cu Năiţă Lucean, iar el se făcuse uşor dintr-o dată şi scobora scările iute, printre nişte tufe de coacăz roşu, însă simţea că nu-l mai ţin picioarele, obosise şi dădu să se mai uite o dată în sus, unde rămăseseră Năiţă şi cu muierea lui.

www.dacoromanica.ro

— Nu mor — zise el cînd nu-i mai văzu — nu mor, mă duc niţel prin grădină să văz şi via, fiindcă mi s-a părut cam ofilită azi dimineaţă. A dogorit-o rău soarele, însă grădina nu se vedea şi el auzea numai glasul lui Năiţă Lucean.

— Aveţi voi lumînare, adu iute o lumînare, dar iute.

— Nu e nevoie, vru el să spună, însă nu mai putea deschide gura şi vorbi ca şi cînd ar fi vorbit în somn, nu e nevoie, că eu cunosc drumul şi tot aşa am fost noi şi în noaptea aceea cînd ne-au îngropat cu brandurile şi eu am ieşit din întunericul ăla. Nu e nevoie...

Scobora mereu pe scara din dos a casei, în grădină, însă nu se vedea nici o grădină şi nu se auzea nimic, numai un sfîrîit şi iar glasul lui Năiţă Lucean care zicea:

— Pune-i lumînarea în mînă, pune-i, iute, lumînarea în mînă!

El zîmbi, cum mergea prin întuneric, şi zise iar:

— Nu e nevoie...

Se luminase de tot, o ceaţă alburie se ridica de pe vîrful măgurii, topindu-se în cerul vînăt care se răsturnase peste ei ca o căldare coclită. Năiţă ieşi în săliţă plîngînd şi se rezemă de stîlpul înflorat de care îi plăcea lui Pătru să se rezeme. Din casă se auzea hohotul înăbuşit al muierii care rămăsese prăbuşită peste Pătru în patul de lemn. Îl luase în braţe şi plîngea aşa, înăbuşit, cu obrazul înfundat în pieptul lui fără viaţă.

Pe faţa lui Pătru încremenise un zîmbet amar ca al unui copil chinuit.

www.dacoromanica.ro

Capitolul XIV
CÎNTECE VECHI

ȘI LOCURILE CU TEMELII... ÎNTREBĂ NĂIȚĂ după ce scrise lung și tremurat pe foaia albă, netezită mereu și fără nici un rost cu palma lui mare și butucănoasă, cuvîntul *Cerere* și după ce îl citi de cîteva ori convins că lipsește un „i", dar nu-i găsea locul nicăieri. Geanovu ridică din umeri ca și cînd i-ar fi spus că el nu are nici o putere, așa că nu începe vorbă, „și locurile cu temelii"...

www.dacoromanica.ro

Năiță se aplecă iar deasupra coalei de hîrtie care i se părea nesfîrșită, ca un cîmp pustiu, și niște pete mai galbene, din țesătura nevăzută a coalei îi fugeau de sub ochi, și lui îi venea să netezească foaia și să îndrepte ceva, dar foaia era netedă și aștepta scrisul lui și el muie tocul adînc în călimara de pe masă, uitîndu-se la Geanovu.

Lîngă Geanovu stătea băiatul acela care venise cu motocicleta la el acasă și căutase prin pod și zisese că nu se găsește nimic. Parcă se mai trăsese la față și parcă se mai ofilise, atunci era mai frumos și avea un glas mai apăsat și mai neted. Acum răgușise, și vorbea rar și cînd putea se ferea chiar, și-i arăta lui Geanovu, prin semne, că nu mai poate, îl doare gîtul de atîta vorbit.

Geanovu zîmbea liniștit și înțelegător, ca întotdeauna, el nu se mira de nimic și părea că nici nu pune nimic la suflet.

— Și carul? — întrebă, iar, Năiță Lucean, pe care îl trecuse apa și lăsase tocul jos plin cu cerneală ca să se șteargă de nădușeală.

Geanovu ridică și el iar din umeri, adică „sigur, și carul, sigur că da..."

Năiță luă tocul, șterse nițel penița pe buza călimarei și scrise îndesat „Subsemnatul", pe urmă se opri și citi ce scrisese și din nou i se păru cu lipsește un „i" din cuvîntul *Cerere*, dar nu vedea neam din ce loc lipsește.

Carul lui rămăsese schilod în mijlocul curții, cu jugul trîntit peste proțapul de fag și cu resteiele de fier aruncate pe jos, la întîmplare.

Dimineața, de tot, veniseră Mucălăii și luaseră boii în contul datoriei. Era duminică și el crezuse că dacă n-au mai venit, cum îl amenințaseră, sîmbătă, se mai speriaseră și ei și mai amînaseră. Îi dăduseră îndărăt chitanța în care el recunoștea datoria și luaseră boii. Genica și copiii se lipiseră ciucure de loitrele carului și stăteau neclintiți parcă îi încre-

www.dacoromanica.ro

menise cineva așa cum stăteau. Ei credeau că Năiță o să se înfurie și o să pună mîna pe un țesteu de fier și o să sară la Mucălăi.

Năiță deschise porțile mari și se întoarse în casă fără să se uite cum pleacă ei cu boii.

Cînd ieși pe scări, îmbrăcat cu laibărul bun, încălțat cu bocancii noi ai lui Gheorghe, pe fața lui nerasă și scofîlcită stăruia o liniște nefirească și parcă o îndepărtare de tot și de toate. Era cu capul gol, căci se considera în doliu și era ziua înmormîntării lui Pătru cel scurt.

— Mergi? — îi zise el muierii și întrebarea lui păru ca un îndemn iar ea crezu că trebuie să meargă la mort mai dinainte, ca să mai dea ajutor la ce se cerea. Își luă și ea o broboadă neagră și se înfofoli fără nici un rost căci timpul se înmoinase și streșinile curgeau iar în neștire.

— Ce faci, Năiță? — îndrăzni ea o întrebare moale și speriată de ceea ce ar fi putut răspunde el și ea bănuia.

— Ce să fac? — îngăimă el, parcă l-ar fi înecat plînsul și el nu vrea să se vadă, a trecut viața și n-am făcut nimica și am îmbătrînit și mi s-a urît să mai bată Ciclop la ușa mea.

Coborau pe drumul desfundat care ducea la primărie și el mergea cum mergea el întotdeauna, cu pașii lui mari și repeziți și cu pieptul înainte ca și cînd ar fi împins pe cineva care nu îl lăsa să treacă. Femeia venea mai în urma lui, se ținea greu după el și lui i se părea că merge singur pe drum și din cînd în cînd se trezea întorcînd capul spre stînga lui, dar în stînga lui nu venea nimeni, era singur, femeia rămăsese mult în urmă și lui totuși i se părea că pășește cineva lîngă el și se șterse la ochi ca de o pînză de paianjen.

Rar, bătea clopotul la biserică și pe Năiță îl podidiră lacrimile. La primărie ajunse singur și cînd intră la Geanovu, acesta nu zise nimic, el înțelegea totul, ca de obicei, și nu se mira de nimic, îi întinse foaia de hîrtie și îi făcu semn băiatului de la Securitate să stea liniștit, să nu se bage.

www.dacoromanica.ro

Pe fereastra din spatele biroului lui Geanovu se vedea limpede Dealul Oarbei, se luase zăpada de pe el și el rămăsese vînăt ca o spinare de bou bătrîn.

— Boii nu-i mai am — zise Năiță Lucean și desfăcu mîinile neputincios.

— Scrie și boii — îl îndemnă cu felul lui, liniștit și sigur, Geanovu — fiindcă îi luăm înapoi.

Năiță se uită la el lung și neîncrezător, dar și cu speranță și chiar vru să se bucure, însă pe ușa deschisă de cineva fără rost se strecură dangătul din urmă, stins al clopotului și el își aduse aminte că nu mai e mult pînă la înmormîntare și el nu terminase ce începuse.

— Și boii — zise iar, calm și sigur, și cu o liniște caldă, acest Geanovu pe care Năiță îl privea ca și cînd acum ar fi aflat el că acest Geanovu merită să fie unde era el pus.

Se apropia de prînz cînd trecu el peste Gurgui ocolind drumul mare căci se simțea stingherit de tot ceea ce făcuse el pînă atunci și i se părea că nu mai are nici o putere și că pașii lui calcă ușor și el tot, pe unde trece, nu lasă nici o umbră și nu vrea să se întîlnească cu nimeni. Urcase gîfîind Gurguiul întreg, aproape fugind, și lui i se părea că nici picioarele lui nu lasă urme pe unde calcă. Se strecura pe sub aluni, pe potecile lor vechi, și cum ieșea în lumină, cum i se părea că e singur și n-are pe nimeni, și nu mai e el nimeni.

Bătaia clopotului se îndesi și din vîrful Gurguiului el văzu casa lui Pătru cel scurt și văzu cum iese carul cu mortul din curte, însă nu se auzea nimic din jelitul muierilor care se vedeau înghesuindu-se pe lîngă car. Coborî în Valea Leurzelei și ridică în piept, gîfîind, drumul care ducea la biserică, fiindcă înțelesese că întîrziase.

Mergea repezit, împingînd cu pieptul înainte și lăsîndu-se răcorit, pe fruntea șiroind de sudoare, de vîntul ușor care se sbătea să împrăștie niște nori străvezii prin care soarele

www.dacoromanica.ro

mereu dădea să iasă afară. Călca din ce în ce mai iute și într-un rînd, cum răsufla el greu și ostenit, crezu că lîngă el mai merge cineva și întoarse iar capul să vadă, căci și un glas parcă îi fluturase la urechi dar înțelese că era singur și că de mult nu mai trecuse el singur pe drumul acesta.

Clopotul bătea des de tot acum și, ajuns în dreptul bisericii, Năiță Lucean se opri și se rezemă de un gard de răchită, ca să-și mai tragă sufletul. Spre el cobora carul lui Nicu lui Nae cu mortul. Înainte mergea popa Sofronie, cu o cădelniță din care curgea un fum vînăt care nu prea mirosea a tămîie. Cîntărețul lipsea, și în locul lui, lîngă popă, călca moșul de la Sacoț, cu un sfeșnic în mînă, dar cu lumînările stinse. Moșul umbla descoperit, ca toată lumea, numai că fața lui mică și pungită toată păstra pe ea o nemaipomenită bucurie și călcînd, cu mersul lui pocit, ca și cînd s-ar fi împiedicat sau ar fi avut cînd un picior cînd altul mai scurt, îl bufnea rîsul și el ducea iute la gură mîna liberă în care ținea căciula.

Nicu lui Nae venea înaintea carului, șontîcăind cu piciorul lui șoldit și trăgînd de lanțul boilor, parcă s-ar fi ținut de el să nu alunece peste moșul de la Sacoț. În dreapta lui mergea țanțoș și încruntat Gogu lui Turică, cu decorațiile pe piept, ca la o sărbătoare și ținînd în brațe o cruce de lemn încă nescrisă, fiindcă nu mai avuseseră cînd.

Din urmă se repezi după ei, ca să ajungă înaintea lui Nicu lui Nae, Vasilică, huțupîndu-se cu capacul coșciugului și din cînd în cînd răzuia drumul cu colțurile lui.

Tronul fusese pus în carul îmbrăcat cu păturile de pe patul lui Pătru și sus, în car, aplecată peste Pătru, muierea lui care nu mai putea plînge, îi secase și glasul, îi secaseră și lacrimile. Stătea cocoșată deasupra lui Pătru și îl mîngîia pe frunte și numai cîteodată se auzea șoapta ei șuierată:

www.dacoromanica.ro

— Pătrule, de ce ai făcut tu așa, Pătrule?

Puseseră niște crengi de brad pe loitrele carului și ele cădeau mereu, iar niște muieri le adunau și le puneau la loc. În urma carului veneau Genica și alte muieri și Gheorghe Oțăt cu Dumitru lui Dincă mai în urmă.

— Hai mă — îndemnă Dumitru lui Dincă, un băiat tot de la Sacoț, care scutura o goarnă cu pîlnia teșită și o lovea de podul palmei căci se înfundase — cîntă ceva, că intrăm în curtea bisericii, și băiatul puse goarna la gură.

Năiță auzi sunetul ei ca un strigăt care trecu Măgura și în clipa aceea rupse și soarele încheietura norilor și ieși deasupra lumii.

— Pătrule — șopti Năiță Lucean.

Carul se oprise dinaintea lui și Năiță văzu fruntea lui Pătru cel scurt pătată de lumina sleită a soarelui de la începutul dezghețului.

Venea primăvara la Cornul-Caprei.

Goarna tăcu iar, înfundată, și popa Sofronie se întoarse spre car să-l tămîieze. Bătea clopotul stins acum, parcă acela care îl trăgea nu mai avea putere, ostenise și lăsase frînghia slobodă.

Soarele se rotunji de tot, deasupra lor, și Năiță văzu că răchita din gardul de care se rezemase, înmugurise.

Din urmă se strecură tremurat de plîns glasul frumos al lui Simion Popescu. Venea, înalt cum era el și cu capul gol, alb ca de zăpadă, cu iapa vînătă legată cu căpăstrul de brîu și cînta cu lacrimile șiroindu-i pe obraz.

— Vă las cîntecele mele/ Să vă petreceți cu ele/ M-ofilesc ca frunza-n vînt/ Cînd cade jos pe pămînt/ O plouă și-o bate vîntul/ S-amestecă cu pămîntul/ O suflă vîntul pe toată/ Parcă n-a fost niciodată.

www.dacoromanica.ro

Năiță se apropie de car și se urcă în el cu Nicu lui Nae și cu Gheorghe Oțăt să dea sicriul jos.

Pătru cel scurt zîmbea ca un copil și parcă s-ar fi lăsat el intenționat, cu ochii închiși, în lumina soarelui.

— Hai — zise Năiță Lucean, tare și supărat, aducîndu-și aminte cîte mai aveau ei în ziua aceea de făcut și în primul rînd de zidit bolta peste sicriu.

SFÎRȘIT

București, Slătioara, București. 1974

www.dacoromanica.ro

Postfață

SÎNT LA SLĂTIOARA, PESTE TREI ZILE ÎNCEP AICI filmările la „Clipa", e o primăvară orfană de soare, cenușie și tristă, peste mugurii plesniți înainte de vreme ai liliacului meu bătrîn a căzut azi noapte o ploaie de gheață, ieri a cîntat cucul întîi, cum o fi trăind el pe frigul ăsta nu știu, „vai de păcatele lui", cum zicea o muiere care și ea îl auzise și a luat iute în gură o sorbitură „de oțăt" de prune ca să n-o spurce, Fănel Cîrstea, zidarul, fratele mai mic al fostului

www.dacoromanica.ro

coleg de școală Vintilă, îmi povestește despre corespondența lui Gică Bărăitaru cu trei președinți ai Statelor Unite ale Americii la rînd, ard focurile în sobe cu tragere de inimă, deasupra Măgurii plutește o ceață subțire, aici aș putea să stau un veac de singurătate.

Gică Bărăitaru are peste șaptezeci de ani, a fost o bună bucată din viața lui un fel de referent pe la primărie, scria, adică, frumos, și mai era și „bun de diplomație", umbla curat îmbrăcat și ferchezuit și vorbea din vîrful buzelor, „boierește", le știa cam pe toate și ținea și un ceas de buzunar legat de cheutoarea vestei cu lanț de argint și putea să-ți spună cît e ora în orice timp dacă vrea să se uite la el.

Pe urmă s-a făcut paracliser, cîntă în strană pe nas și nițel fandosit, ia parte la împărțirea colivelor, stă smerit la parastase și la nunți și la botezuri, cu cădelnița pregătită să i-o dea popii la nevoie și acum nu se mai face nici o mișcare în parohie fără el, nu știi care e mai mare după popă, el sau Culiță, cîntărețul, „care e de drept", cum consideră mătușa mea Gena lui Ionel.

Gică Bărăitaru a făcut numai fete întîi, trei una după alta, și pe urmă a făcut un băiat ca să nu se piardă ruda. Fetele s-au măritat, au plecat fiecare la casa ei, una din ele era frumoasă de tot, sau așa mi se părea mie care eram cu un an mai mare ca ea la școală, o chema Leana, era fără îndoială frumoasă, s-a măritat departe de sat, „mi se pare că tomnai la Timișoara", îmi explică Niculae al Getii care, cu siguranță că nu-și imaginează unde poate fi Timișoara, în orice caz pe o hartă a minții unde e și pentru dumneavoastră, acum, în secunda în care citiți însemnările mele, Valparaiso.

Odată am să scriu, sper, despre această geografie așa cum e reprezentată ea în fantezia țăranilor mei de la Slătioara care între Scoarța de Gorj, unde se duceau ei după porumb, cu carul, pînă aproape de Cîmpul Mare, mai bine de trei zile la rînd, și, să admitem, Simferopol, unde unii dintre ei au de-

www.dacoromanica.ro

gerat fără nici un rost, nu fac nici o deosebire de esență, înscriindu-se senini și perfect teoriei einșteinicne a relativității timpului și spațiului.

În sfîrșit, cum ziceam, Gică Bărăitaru a făcut și un băiat, băiatul a învățat „cu timpurile noi", șoferia, cam petrecăreț și cam vesel el, ca orice copil așteptat mult și venit tîrziu, și singur între atîtea fete, dar băiat bun, într-o duminică s-a oprit dintr-o cursă pe-acasă, cu mașina, camion mi se pare, era și un praznic atunci, dacă nu o nuntă, nu mai știu bine, s-a cinstit el cît s-a cinstit, s-a grăbit poate, atîta e că s-a înecat, a căzut jos, a dat el să scape de înecătură, n-a putut, și a murit ziua-n amiaza mare și cum era mai bine pentru el care apucase pe un drum bun.

Ce să mai spun?! Înțelegeți cum vine nenorocirea și cum te pune ea în situația să fii paracliser la copilul tău?! Și n-ar fi nimic dacă numai cu un an înainte, muierea lui Gică Bărăitaru, muiere bătrînă, trecută de șaptezeci de ani și cam surdă, săraca, „n-ar fi apucat", cum zic ei, țăranii mei de la Slătioara, sub roțile mașinii unui american. Fiindcă civilizația vine și cu Turismul și Slătioara e pusă numai bine între Horezu și Tîrgu-Jiu și trec mașinile „ca sfulgerul" la deal și la vale și biata muiere, nu știu de unde venea, de auzit n-auzea, a sunat el americanul cît a sunat, ea n-a auzit, dumnezeu știe, a intrat sub roți și a murit.

Așa a început corespondența lui Gică Bărăitaru cu Președinții Statelor Unite ale Americii fiindcă el n-a fost mulțumit cu despăgubirea. I-a scris lui Nixon, „pe Nixon l-a schimbat", i-a scris lui Ford, „Ford și-a terminat slujba", i-a scris, „acum, în urmă" lui Carter, „Să vedem, să vedem și acum". Muierea, muierea săraca, vorba lui, „ea se hodinește, ea ce știe, ea și-a încheiat socotelile, am rămas eu să mă lupt cu președinții Americii și eu, cum vezi și dumneata, stau aici, sub Măgură, am condiții mai grele, corespondez, altă putere nu am, așa că aștept".

www.dacoromanica.ro

Iată, stimaţii mei cititori, unde s-a petrecut, în închipuirea mea, povestea din „Nişte ţărani".

Am început să „scriu" tîrziu, după patruzeci de ani. Am venit în literatură din gazetărie. Aproape două decenii am scris critică de teatru, susţinînd săptămînal o cronică a spectacolului scenic. Însă visul meu a fost, întotdeauna, să scriu proză. Pe la şaisprezece ani am scris un roman care povestea începuturile revoluţiei la noi, în România, un roman despre revoluţie şi despre dragoste. Aceasta se petrecea prin primăvara anului 1947. Romanul s-a pierdut. Nu ştiam, nu bănuiam, nu puteam să-mi închipui ce greu avea să fie drumul meu spre literatură. După treizeci de ani, în vara lui 1977, am început să scriu un roman care se intitulează *„Dragostea şi Revoluţia"* şi în care mi-am propus să povestesc începuturile revoluţiei la noi, în România, şi drumul ei pînă în zilele noastre. Un roman pe care l-aş vrea ca pe un joc de oglinzi paralele, invitînd cititorul la o permanentă şi lucidă confruntare a planurilor *„trecut-prezent"*. Am mai scris un roman *care s-a pierdut*, la o editură, prin anii 1958-59. Se intitula *„Moartea pinguinului albastru"* şi povestea tragedia micii burghezii la începutul revoluţiei. Pe urmă am scris o povestire cu ţărani şi *aceasta a apărut*, însă a doua zi după apariţie un cotidian foarte influent m-a făcut zob acuzîndu-mă că nu cunosc ţăranul şi lumea ţărănească şi că dau o imagine falsă asupra acestei lumi. Nu e greu de înţeles ce sentimente am trăit eu, care veneam de la ţară şi eram într-un fel ţăran, citind acea drastică punere la punct. În 1974 aveam să primesc premiul Academiei pentru primul meu roman tipărit intitulat *„Nişte ţărani"*. Dar pînă la acest roman a trebuit să mă întorc umil la gazetărie şi ea a devenit şi a rămas pentru mine o mare pasiune şi, cum am mai spus, ea, gazetăria, şi în special gazetăria politică, m-a dus la literatură.

www.dacoromanica.ro

Dacă stau să mă gîndesc bine am scris primul roman tipărit, *„Niște țărani"* pentru că nu-mi mai ajungeau spațiul gazetăresc și mijloacele gazetăriei pentru a spune ce credeam eu că trebuie spus despre procesul revoluționar care a determinat schimbarea unei mentalități milenare într-un univers atît de tragic supus conștiinței salvării prin apărarea, „cu ghiarele și cu dinții", a petecului de pămînt proprietate personală. Mă duceau la exasperare imaginile din literatură în care ni se descria un țăran continuu fericit și care nu mai știa ce să facă de bucurie că a venit, în sfîrșit, revoluția socialistă să-l invite la colectivizare ca la o serbare.

Firește că dreptatea era de partea revoluției, însă țăranul a înțeles, cum era și firesc, *greu* acest adevăr. Înțelegerea a fost dureroasă, tragică, iar el a avut clar sentimentul că se află pentru prima dată singur și fără apărare în fața istoriei ca în fața unui tăvălug nimicitor.

Colectivizarea n-a fost o poveste romanțioasă, cum bine se știe. Așadar, se poate spune că am scris romanul *„Niște țărani"* din spirit polemic, dar și mai exact din dorința de a spune adevărul. Nu toate adevărurile sînt vesele, nu toate adevărurile fac *(și întotdeauna)* plăcere, nu toate adevărurile convin, mai sînt și adevăruri care incomodează, care enervează, care ne pun pe gînduri cînd ne este lumea mai dragă, mai sînt și adevăruri care fac lumină cînd te aștepți mai puțin, însă pînă la urmă adevărul se dovedește a fi unul singur, al respectării faptelor, al recunoașterii lor așa cum s-au petrecut, al sincerității totale și *acest adevăr trebuie spus* pentru că el va învinge oricum, iar istoria îl va consemna ca atare, în ultimă instanță. Important este ca atunci cînd scrii să ai limpede sentimentul, să ai clară conștiința că mai tîrziu nu vei roși pentru ce ai scris.

www.dacoromanica.ro

Așadar, ca să ma întorc la această ediție de Scriitor român contemporan, romanul a izvorît dintr-o lume fantastică, — țărănimea română la începutul celei de a doua jumătăți a secolului douăzeci, — obligată de istorie să intre vertiginos într-un astfel de ritm de viață încît între presiunea colectivizării care l-a făcut pe Năiță Lucean să pună temeliile la cinci case și să le și termine pînă la urmă, — spre deosebire de romanul meu — și corespondența lui Gică Bărăitaru cu trei președinți ai Statelor Unite, apa vieții să curgă cum nu se poate mai firesc.

Acum, cum ziceam și la începutul acestor pagini, eu stau la Slătioara și particip la cea mai ciudată experiență din viața mea scriitoricească. Peste trei zile actorul Mitică Popescu de la Teatrul Mic va interpreta în văzul satului întreg rolul lui Năiță Lucean care apare și în romanul „Clipa". Năiță Lucean trăiește, iar consătenii lui și, firește, ai mei, vor asista la reconstituirea unui moment care nu s-a petrecut decît în imaginația mea dar, cum mi-am dat seama, s-a petrecut și în imaginația lor sub presiunea posibilității, foarte normale, ca lucrurile să se fi desfășurat în viața lor la fel ca în romanul meu „Clipa".

Năiță Lucean are acum șaizeci și doi de ani, șase băieți cu șase case, ridicate toate și sdravene și luminoase, la una din ele mă uit de la mine din pridvor, e o casă foarte frumoasă, într-adevăr, înaltă, cu beci și cu scară și cu foișor spre miazăzi, curtea de ulucă nouă, trasă la rindea, în curte o față bunicică de vie novă, sădită chiar în aceste zile, aici stă Mihai, care s-a făcut șofer și trece cu camionul la deal și la vale ca o furtună. Vasilică a terminat de curînd armata, n-a prea crescut el cine știe ce, însă e mîndru fiindcă oricît ar fi el de scund tot a intrat în baremul armatei, a învățat o meserie de ajustor, mi se pare, și vrea să găsească de lucru mai pe lîngă casă. S-ar însura și el dar îl are înainte pe Mihai și tre-

www.dacoromanica.ro

buie să respecte regula, așa că „la anul, poate, după Mihai", care nu prea se hotărăște.

Năiță Lucean a făcut, ca tot țăranul, tot războiul, întreaga lui experiență de viață se măsoară cu experiența războiului și el chiar așa își și reprezintă viața, ca pe un război neîntrerupt, cu sărăcia, cu împotrivirile de tot felul ale soartei, cu primăvara prea ploioasă, cu vara prea secetoasă, cu toamna prea scurtă, cu iarna care nu se mai îndură să slăbească din ger, apoi cu pămîntul prea greu la săpat și prea sgîrcit la rodit, cu fînul prea mestecănos la cosit, cu prunele prea necoapte la cules sau prea coapte încît se scutură singure pe jos și se pierd, cu boii osteniți primăvara la arat de cărăușia din iarnă, cu porcul rău de sătul înainte de Crăciun, cu nevasta iute și harnică și neostenită, însă certăreață și melițînd din gură fără încetare și nemulțumită pînă în ziua de Paști, cu sărbătorile, cînd îl apucă și pe el un dor să uite de toate și dacă pune gura pe țuică n-o mai lasă pînă nu face și o bătaie cu te miri cine, un război nesfîrșit pe care a ajuns să-l iubească pentru că în sinea lui cea mai ascunsă nu poate să nu fie mîndru de cît a făcut el pe lumea asta, șase băieți și șase case, și se află în putere, pregătit de patru nunți de acum înainte. Un dor i-a mai rămas lui neîmplinit, o pușcă de vînătoare cu autorizație și să plece el după prima ninsoare neferit și liniștit, după vulpi.

În hîrtiile mele mai vechi, răscolite cu prilejul acestor însemnări, am găsit chiar eu cu surprindere multe începuturi de povestiri avînd drept erou pe *Năiță Lucean*, încît mi-am dat seama că el a fost pentru mine o obsesie. Chiar și povestea publicată de mine în vechea „Românie literară" îl avea pe *Năiță Lucean* ca erou. Am mai găsit un început de poveste cu un proces la Horezu, cu cotele, cu *Năiță Lucean* venit cu carul la judecătorie și în car muierea și copiii pe care se pregatea sa-i lase în sala de judecata daca el avea cumva sa plateasca cu libertatea.

www.dacoromanica.ro

De-o viață se luptă cu viața și de-o viață visează că „la anul" se va liniști și se va mai odihni și el nițel și va pune capul pe pernă fără griji. Însă, „la anul", mereu încep alte griji și alte ambiții și războiul lui cu viața se întețește din nou și el calcă pămîntul iar cu nădejde și mersul lui e mereu grăbit și neostenit și el parcă ar împinge cu pieptul înainte ca și cînd ceva s-ar opune și el trebuie să răzbească numai cu pieptul și cu mîinile goale.

La Slătioara, romanul *„Niște țărani"* a trezit două reacții absolut contradictorii. Țăranii, inclusiv *Năiță Lucean* și *Petre al lui Toma* cărora le împrumutasem nu numai numele ci și o parte din biografie, l-au primit firesc și l-au înțeles mai bine decît unii cronicari grăbiți să vadă în omagiul adus de mine Slătiorenilor, pe una din primele pagini, confirmarea faptului că povestea e un așa zis roman-reportaj-document!

Pentru țărani era important că nu mințeam și că nu inventam nimic chiar dacă paginile romanului sînt, din punctul de vedere al raportului strict cu viața lor, pură imaginație. Întîmplările și reacțiile imaginate de mine erau, însă, pentru ei posibile, dacă evenimentele ar fi luat, în viața lor, drumul descris de mine, adică dacă presiunea colectivizării ar fi adus atunci, aici, la Slătioara, la colectivizare.

Pătru cel scurt n-a existat, în sat, sub înfățișarea biografică din carte. A trăit mai demult în *Slătioara* un om cu acest nume, un țăran mărunt și bondoc care cînd mergea parcă se rostogolea mereu la vale. L-am apucat și eu în copilăria mea, era un om senin, neștiutor, cu o minte puțină și cu o veselie cinstită pe fața lui rotundă ca a unui pepene, cu o mustăcioară mică și neagră păcură chiar și atunci cînd părul său se făcuse de mesteacăn. Stătea în Pripor, la Cumpene, avea o nevastă măruntă și iute și o fată care a și fost colegă

www.dacoromanica.ro

de școală cu mine, parcă o văd înotînd prin zăpadă în niște opinci de porc legate pînă sub genunchi cu nojițe groase și nojițele mereu îi cădeau și ea mereu trăgea de ele și le tot înnoda fără spor. *Pătru cel scurt* fusese servitor la niște învățători, pe urmă făcuse un fel de slujbă de priveghiat morți, el știa puține lucruri și nu-i era frică să stea singur cu mortul o noapte întreagă. Țin minte că prin anii cînd se petrece povestea din *„Niște țărani"* m-a oprit odată pe drum și m-a întrebat cum ar face el să „apuce nițică pensie" acum, la bătrînețe, „fiindcă eu am avut niște ani și pe la primărie, mai înainte, cînd era alte partide, că ei cînd venea la putere pe mine mă luá de acasă să mătur, să dichisesc, să mă duc la unul, la altul, înțelegi dumneata, făceau și ei politică, însă ăștia de acum mi-au pierdut anii și nu știu cum să-i mai încherb la un loc". Și se uita la mine cu nădejde, o nădejde binevoitoare și veselă sclipea în ochii lui mici și copilărești deși trecuse mult de șaizeci de ani.

Așadar, biografia lui din roman este pur și simplu proiecția înțelegerii mele despre o astfel de tragedie ca aceea trăită de eroul meu. Curios este că nici un țăran din *Slătioara* n-a contestat existența acestui destin, el fiind înțeles ca un adevăr pentru ei toți dacă ei ar fi trecut prin ce a trecut Pătru cel scurt imaginat de mine.

Astfel, cu țăranii m-am înțeles, cu o singură excepție, *Ciclop* care nici acum nu vorbește cu mine și care a intenționat, mi se spune, să mă dea și în judecată. Sper, însă, să mă reconciliez și cu el! Curios s-au comportat unii învățători din sat, cîțiva dintre ei foști colegi de școală primară, care s-au distrat pe seama mea, denigrînd în gura mare romanul și zicînd că nu e posibil să faci un roman cu *Năiță Lucean* care, cum dă țuica, nu se mai trezește. Ei nu puteau accepta existența literară a eroului, de vreme ce prototipul trecea în carne și oase, toată ziua, pe la poarta lor.

www.dacoromanica.ro

Din păcate, unii dintre aceştia s-au apucat să scrie ei înşişi literatură, sub formă de anonime, reclamîndu-mă în fel şi chip la toate forurile şi semnînd de fiecare dată cu mîna stîngă „un grup de tovarăşi ţărani, comunişti cinstiţi".

Plouă mărunt, crengile nucului care se vede de la fereastra mea sînt pustii, pămîntul răsuflă greu, ostenit, ceaţa alunecă tîrîtoare de pe culmile jilave ale Măgurii, din loc în loc, în ochiuri de lumină scăzută se zăreşte podoaba roşcată a cornului care a luat-o înaintea armindenilor, nu mai e nici o îndoială că primăvara începe să prindă putere şi şă-şi facă datoria, Năiţă Lucean a venit să-mi taie via făcută pat dinaintea foişorului, mă uit la el şi îmi dau seama că de cînd îl ştiu nu s-a schimbat în nici un fel, are şaizeci şi doi de ani şi aşa îl ştiu de treizeci, cel puţin.

„Cînd eram pe front, — zice el, ridicat pe o scară şi retezînd coardele viţei crescute fără rost şi la întîmplare — tot aşa eram, şi legam sîrmele între două unităţi, fiindcă eu am fost la transmisiuni întîi, şi vine ăsta al lui Spumă, din Cumpene şi nu ştiu ce mă întreabă şi eu dau să mă uit la el şi nu mai avea cap, însă mergea înainte, mergea înainte singur, şi bubuitura am auzit-o cînd a căzut jos, ca la sfulger, ştiţi dumneavoastră cum e, întîi sfulgeră şi pe urmă se aude bubuitura şi eu dau să zic „Mă Spumă, unde te duci tu, mă, fără cap?", „însă căzuse jos. Am scoborît după scară şi m-am dus să-i caut capul însă nu s-a putut găsi. Am văzut un om fără cap, mergînd singur, zice el. În război, zice el iar, poţi să vezi orice" — şi eu îmi dau seama că oricînd poate începe o poveste nouă.

Ţăranul acesta reprezintă pentru mine mai mult decît o lume, el e, poate, izvorul întregii mele vocaţii scriitoriceşti, greu m-aş putea despărţi vreodată de destinul lui în ce voi

www.dacoromanica.ro

scrie de acum înainte, el va rămîne, cu siguranță, un erou permanent și un reper de conștiință.

— Să veniți după Florii — spune el — cînd începe vița să plîngă să ne uităm la ocheții ei. Atunci începe să fie frumos la Slătioara, iese și muntele la lumină, se premenește și cerul, dă soarele, anul ăsta mai am, adaugă el, la anul am de gînd să mă mai hodinesc, rămîn pe nunți — se bucură el cu nădejde, gîndindu-se la cei patru băieți care așteaptă să se însoare, însă eu știu că „la anul" o va lua de la început și abia „la anul", însă nădejdea lui e prea adîncă și prea cinstită și îl încurajez:

— La anul mergem amîndoi, în măgură, după vulpi, cu puștile.

— S-a-nmulțit — zice el. Urcăm pe la mine, pe sub merii pădureți, pînă ieșim la lacul fără fund. Astă iarnă am fost și eu să văz via din vîrful măgurii și cînd am ajuns la lac...

Iar eu îmi dau seama că intru iar în poveste...

Slătioara, aprilie 1978.

www.dacoromanica.ro

Cuprins

Capitolul I
PLOAIA / 9
Capitolul II
CASA /30
Capitolul III
DISCUȚIA /46
Capitolul IV
MASA /62

www.dacoromanica.ro

Capitolul V
VALEA CU PIETRELE /88
Capitolul VI
SOMNUL /109
Capitolul VII
PRIMĂVARĂ DULCE /130
Capitolul VIII
TEMELIA /155
Capitolul IX
VARA /175
Capitolul X
POMANA /206
Capitolul XI
TOAMNA /230
Capitolul XII
VÎNĂTOAREA /254
Capitolul XIII
DATORIA /277
Capitolul XIV
CÎNTECE VECHI /297
Postfață /305

www.dacoromanica.ro

LECTOR : ARISTIDE POPESCU
TEHNOREDACTOR : GHEORGHE POPOVICI

APĂRUT 1979. BUN DE TIPAR 16.10.1978.
TIRAJ 64 000 EX. BROȘATE 54 000 EX.
LEGATE 10 000 EX. COLI TIPAR 20.

COMANDA NR. 80 294
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
PIAȚA SCÎNTEII NR. 1, BUCUREȘTI
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro